

**Beschryvinghe van de menschelijcke proportion. Begrepen in vier ...
boecken ... In 't Latijn ende Hooghduytsch, tot Nurenbergh ghedruct ...
Ende nu in onse Nederlandtsche sprake over-gheset / [Albrecht Dürer].**

Contributors

Dürer, Albrecht, 1471-1528.
Pirckheimer, Willibald, 1470-1530.

Publication/Creation

Arnhem : Jan Jansz, 1622.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/h8k7umu5>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

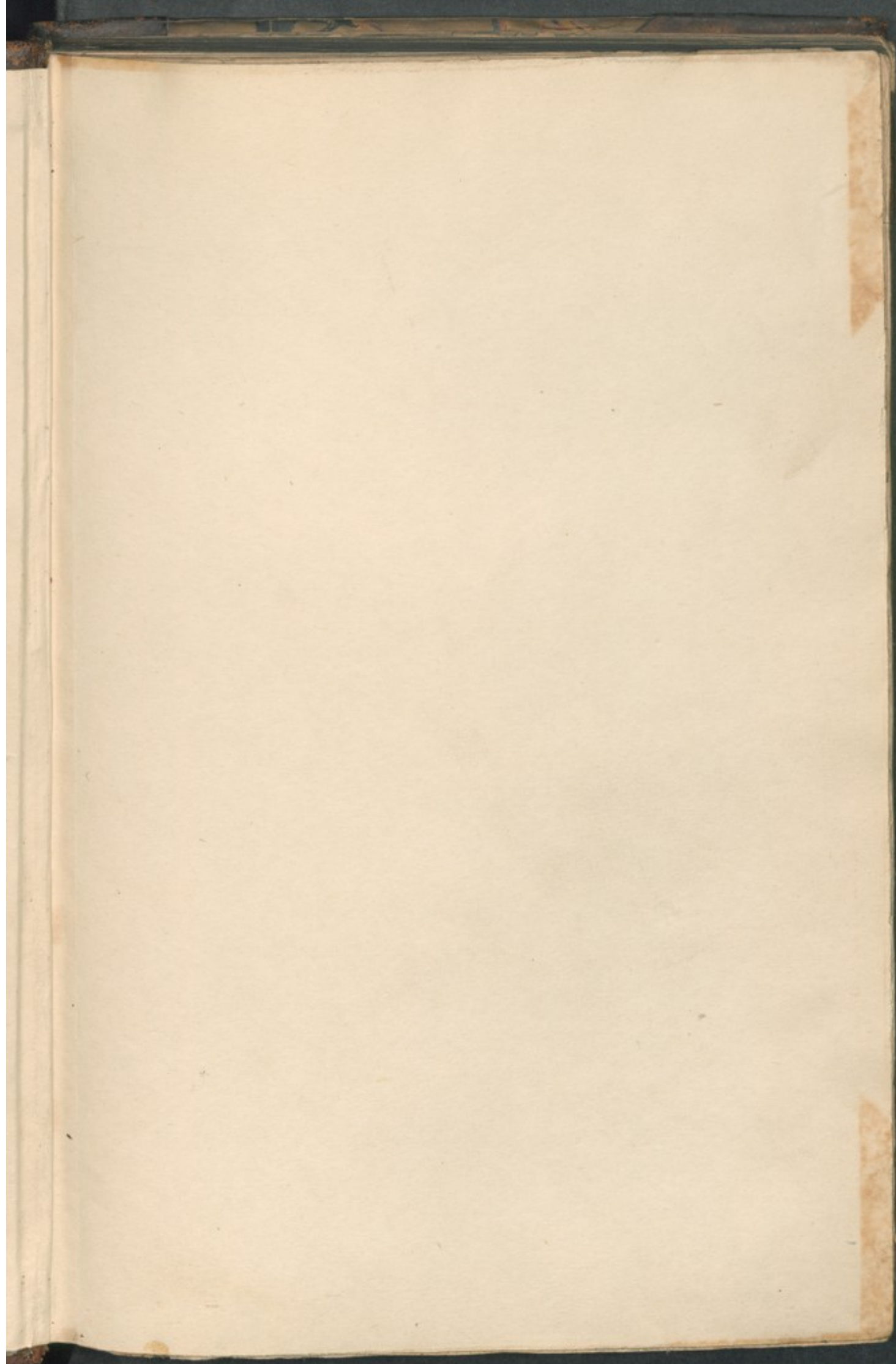
Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

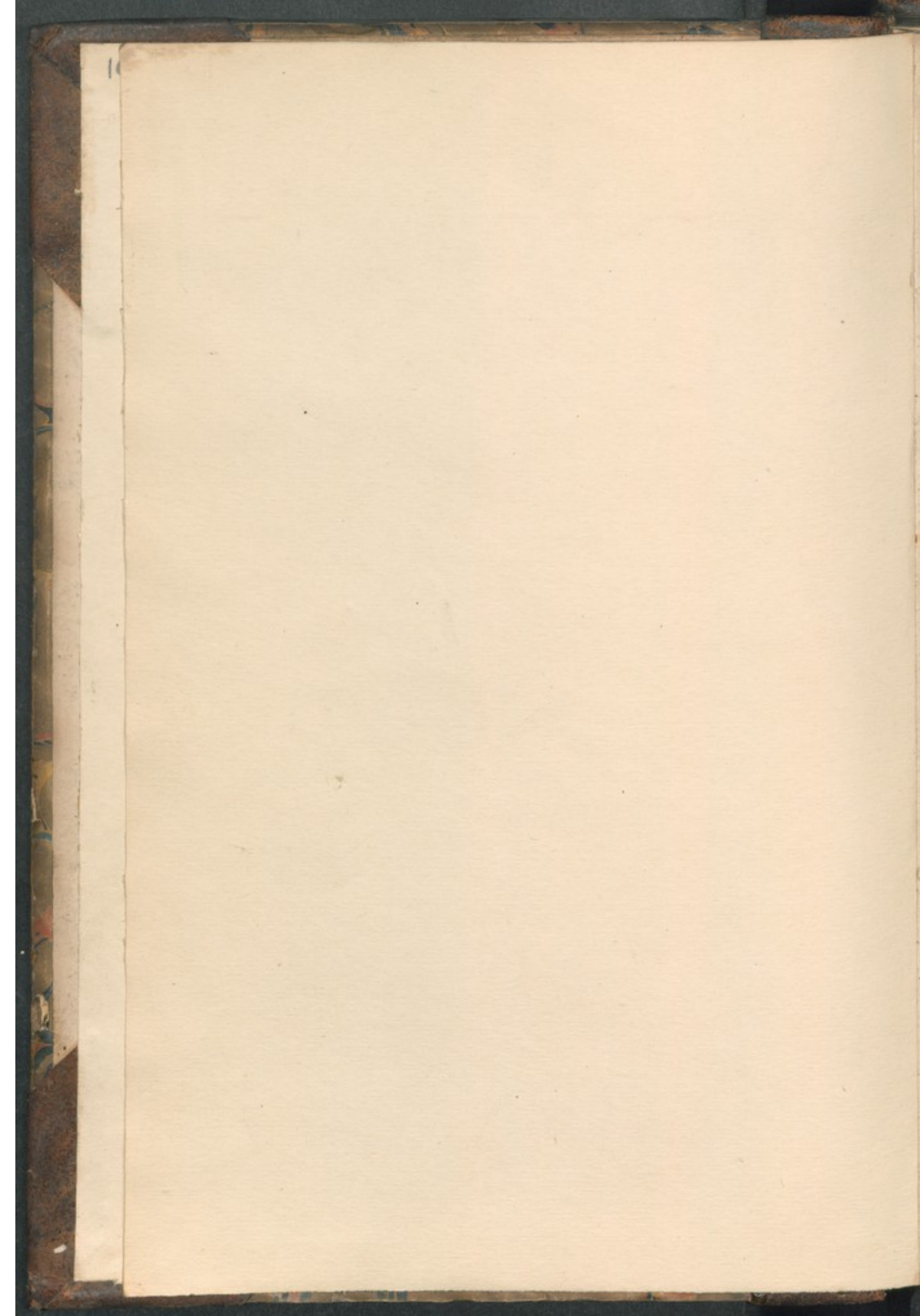

1921

D. VIII.

16/d

D. VIII

Duerci

41239
BESCHRYVINGHE
VAN
ALBRECHT
DVRER.

Van de

Menschelijcke Proportien.

Begrepen in vier onderscheyden Boecken / zeer nut ende
profijtelijck voor alle Lief-hebbers
deser konste.

In't Latijn ende Hooghduytsch, tot Nurenbergh ghedruct,
tot koste van syne nae-ghelaten Weduwe,
In't laer ons Heeren
1527.

Ende nu in onse Nederlandsche sprake over-gheset, tot dienste der ghener
die de konste beminnen, ende de Latijnsche ofte Hooghduytsche
sprake niet en verstaen.

A

TOT ARNHEM.

Ghedruckt by Ian Iansz. Boeckverkooper / In't Jaer
ons Heeren 1622.

For the use of the
Department of the Interior
and the Bureau of Land Management
Washington, D. C.

WT KAREL den vijfden, van Godes ghenaden, verkoren Roomsche Keyser, tot allen tijden vermeerder des Rijcks &c. In Germaniaen, tot Hispangien, beyde Sicilien, Ierusalem, Hongarien, Dalmacien, Croacien &c. Koninck Ertshertogh in Oostenrijck, Hertogh in Burgundien &c. Grave tot Habsburgh, Flaenderen ende Tirol &c. Bekenne opentlick met desen Brief, ende doen cont eenen jeghelicken, Naer dien daerbare onselieve aendachtighe Agnes, wyyle Albrecht Durers naer-ghelatene Vvedurve, onse Keyserlicken Regiment in't H. Rijck voor-gebracht, als dat de voorsz Albrecht haren Man, ettelicke Boecken van de Menschelicke proportie, wt rechte konst naer de Perspectrve, zijns eygens inventie ende vindinghe, niet sonder groote moeyte te samen ghebracht, ende van wyllens gheveest, de selve Boecken in druck te vervoorderen, tot nut van allen Lief-hebberen, Maer alzo de selve Albrecht, eer de voorsz Boecken in druck zijn ghekomen, ghestorven is. Ende nu de Vvedurve, sulcken Boecken, ten deele de formen laten snyden, ende wyllens is in druck te laten komen, Souden sich ettelicke onderstaen, de selve haers Mans gevondene konste, ofte jet sulcker Menschelicker proportion ghelijck, achter haer op den selvem naem, ende niet ghelick Durers gevonden konste, in druck te brenghen. Daer toe heeft sy sich ooc te besorghen (gelijck dan dickmael gheschiet, dat yet der ghelicken met moeyte en arbeyt gevonden, in druck ghebracht wert, tot nut en profijt, dat sulcks andere naer drucken, en haer voordeel met een anders arbeyt soecken te doen) zoo wanneer sy dan haers Mans konst drucken laet, dat andere, zoo sy het niet voor en komt, de selve, tot hare groote schade, terstont naer drucken, Ende sy daer op demoedigh aen-roepe, haer hier in met ghenadighe voorzien ende hulpe te verschynen, Dat wy daer mede alsulcken boven-ghemelde, Durers konst en vindinghe, niet achter en houden, ooc de voorsz Vvedurve niet veronttrout ende tot schaden ghebracht en verde, De selve Vvedurve dese naer-volghende vryheyt ghevende, Gheven haer die ooc hier mede van voeghen Roomschen Keyserlicken macht, wesentlic in kracht deses Briefs, Alzo dat niemant, wie hy is, ghemelte wyilent Albrecht Durers voorsz gevondene konst en Boec, oft yet daer wyt ghetrocken, van den selven in synen naem, als of hy't ghemaeft hadde, sonder toe-latinghe der ghedachter Vvedurve, in druck brenghen, ofte wyt-gaen late, noch verkoope, Dat ooc ghemelde Boecken, konst ende proportion der ghenaeemde syner Vvedurve, zoo sy die in druck brenghen laet ofte ghebruyct hadde, in thien jaren naer wyt-gang deses drucks, niet naer drucken, noch alzo naer ghedruct te verkoopen. Ende ghebieiden daerom allen ende een yderen onseren ende des Rijcks onderdanen, ende bysonder allen Schilders, Boec, Figuer ende Kunst-druckers, Handelaers ende Verkoopers, en in-sonderheyt die in het Roomsche Keyserlicke macht. Op de pene van thien marck Goudts, half in onse Keyserlick Camer,

ende de ander helpt tot behoef van de voorsz VVedruwe, ooc by verliesinghe van de naer-ghedruete Boecken, Hier mede wvillen wvry ernstelic, dat gheene bovenghemelde wvrylen Albrecht Durers, gevonden konst-boecken, oft jet daer uyt ghetrocken, als by hem ghemaect, in druc te brenghen oft uyt te laten gaen. Daer toe ooc de ghenoomde Boecken en const, die de gemelde VVedruwe in druc ghebracht heeft, en noch doen soude, in bestemden tijt van thien jaren, niet naer te drucken, noch ghedruet te weylen, mar et draghen noch verkoopen, in gheender manieren, op de boven-geseyde pæne, en sulcken druc ende na-druc te vermyden, wvelcke druc ende naer-druc, de ghedachte VVedruwe alzo, ofte diesy daer toe verordineren zal, aen allen plaetsen, in haer ghevvelt en handen zal moghen nemen en behouden, Daer toe haer een jeghelicke Overicheyt, zoo het versocht vvert, behulpelic zal zyn. Dat meynen wvry ernstelic. Met oorcont deses Briefs beseghelt, met onsen Keyserlicken aen-hanghenden segghel. Ghegheven in onser en des Reycxstadt Spyer, den 14. Augusty, Naer Christi gheboorte, 1528. Onses Rijcx des Roomschen int neghende, ende andere alle in t derthiende jaer.

Ad mandatum domini Imperatoris
in Consilio imperiali.

VV. G. Z. Montfort des Keyserlicken
Stadt-houders-amts verovser. sszt.

Beghinsel des eersten Boecks.

Schepder ofte
Depler om te
meten

So ick my onderstaen wil een menschelijcke
beeldenis te maken/ ghebruycke ick dese ma-
niere: Ick neme een Rije ofte Maet-stock/
langhet als het Beeldt is/ Daer op treck ick
eene rechte linie zoo langh als het Beelt zal
syn / alzo dat het eene eynde den top des
hoofts roere / ende het ander eynde onder de
sole des voets. Het Beeldt sy dan langh ofte kort/ zoo treck
ick tot elck een besondere linie/ en verdeyle die oec zonderling/
ende daerom zoo dickwils ick hier na een deel in zynen getal
neme/ zoo neme ic altyt de lenghte des gantschen Beelts / tus-
schen den top des hoofdes ende de solen der voeten. Alzo dees-
le ic met vlijt wt dese lenghte/ dat dan in zyne getal nu een is/
van twee tot op vijftich ofte hondert deelen/ zoo vele icker be-
hoeve / ende punctere die op het Linael ofte de Maet-stock
nevens de langhe Linie ende zette al boven met het eene eynde
de de hoochte van den top des hoofdes ghelijck / ende tellense
alle met hare Cyfferen/ als 2. 3. 4. etc. ende dooz desen wech
worden wt de minste ghetallen de langhste deelen/ ende wt de
meeste ghetallen de kortste deelen. Alzo is van de gantsche
lenghte het halve deel 2. het derdendeel 3. het vierdedeel 4. etc.
ende zoo voortaan ghelijck boven verhaelt is. Ende zoo ick
het behoeve/ deyle ick oock een jeghelijck deel/ het 30 lan: ofte
kort/ in zoo veel deelen als ick wil/ esy effen ofte oneffen: want
wie zeer nau wil meten/ die moet kl. pue deelen maken/ want
men kan niet een bestemt deel niet alle dinghen af meten/ daer-
om zet ick hier somtijdes twee ofte drierderley ghetallen te sa-
men/ groot ofte kleyn / effen ofte oneffen / zoo ick op het beste
roe- kon: n kan. Oock moghen zulcke ghetallen ghelijck ick
hier na zette verkeert/ ende na een jeters wel ghewallen gezet
ende ghebruyckt worden: Maer om te klaerder te verstaen/
wil ick den voorsz. beschreven deplet vooz ooghen stellen/ dan de-
sen Depler moet te voren recht ende heel ghewis ghemaect
worden/ want anders zonder lange tijt ende veel moeyten roe-
gan/ zonde ick altyt jegelijcke lenghte een: s benoemde deels/
int langhe tusschen den top des hoofts ende de voetsolen/ on-
dersoecken. Maer hoe ick de Beelden mete/ dat volghet hier
na.

Eerstelijck neme ick my door eenen dicken/groben hoerschen Mensch te beschrijven/die 7. spinder voeten langh zal wesen. Daer toe trecke ick een rechte dwersche linie/daer op stel ick de rechte lienen oprecht/ in behoortlijcker wijde van inelckanderen een yeghelijck zoo langh als het Beeldt zal werden. De eerste ghebruyck ick tot eenen Man van bezijden te zien. De andere tot een Man van voren. De derde tot eenen van achteren te zien. Als dese lienen ofte parallel staen als dan met ick eerst de lidmaten des Mans/ tusschen den top des hoofts ende solen der voeten/ dan doortreck ick de lenghte in 3. oprechte lienen tot ghelijcke hoecken/ende de selve lenghte oer lidmaten/ gelyckse met haren ghetallen ende Cijfren gheschreven worden/ zet ick buyten het Beeldt met effen oprechten lienen/ op dat men se terstont kan kennen/ende de lenghte der lidmaten lichtelijck kan vinden. Naer de voornamste deelen der dwers lienen zullen dese zijn / doch weynich meer ofte minder : De eerste hooghte is den top/de naeste linie daer onder/noeme ick des Door-hoofts linie/de ander daer na/de Goghyraen/ daer na de Neuse/ de kinne/ende voortan de Schouderen hooghte/des Hals hooghte/de hooghte der Borst/de voorste Orselen/ de achterste Orselen/ de Borsten ofte Tepelen/ onder de Borsten in het weecke/den Navel tot der Heupen/eynde der Heupen/eynde des Bupcks/op de Schaemte/eynde der Schaemte ende der Billen/ de Open midden int bovenste dicke vant been/ daer nae buyten op de knie/ binnen op de kinne/ midden in de kinne/buyten onder de knie/binnen onder de kinne/ en de buytenste kuyten/ende de binnenste kuyten de hooghte des ghewichts boven den Voet ende de buytenste Enckelen onder het Schenbeen/ daer naer de solen onder den Voet.

Zulcke woorden ofte namen / wil ick zetten by de oprechte lienen aen haer eynden/die de lenghte der lidmaten aenwijzen/op dat sulck lichtelijck verstaen kan worden. Dese maniere zal ick door het gantsche Boeck/by alle Beelden ghebruycken.

Nu met ick alzo eerstelijck de lenghte der lidmaten.

Van den scheidel of te top des hoofts. { tot de hooghte des Halsknyls/ een 10. deel/ en een 11. deel.
 { tot de hooghte der Orselen/ twee elste deelen.
 { tot het eynde der kinnen/ een levende deel.

Den werbel achter op het hooft/ staet recht midden/ tusschen den top ende het voorhooft/van de kinne opwaerdes/ tot daer het Hapz beghint boven het voorhooft/ is een tiende deel. Dan depl ick in 3. ghelijcke velden/ het bovenste des Doorhoofts. Het ander/ tot den Goghen ende Neuse. Het derde/ tot den Wondt ende kinne.

{ tot op de hooghte der Borst/ een 30. deel.
 { tot onder de Orselen/ een dertiende deel.
 Van den Halsknyl neerwaerts af { tot op de Tepelen der Borst/ een 10. deel.
 { tot onder de Borst/ een achten deel.
 { tot in het weecke der zijden/ twee 11. deel.

{ tot in den Navel/ een veertichste deel.
 Van boven int weeck der { tot het beghinsel der Heupen/ een tiende deel.
 spiden nederwaerds. { tot het eynde der Heupen/ een tiende deel.
 { tot op de Schaemte/ een achten deel.
 { tot het eynde der Schaemte/ een seste deel.
 { tot het eynde der Billen/ een 10. ende 11. deel.

Van het eynde der Billen tot de dicke des Beens/ een achtienden deel.
 Van de voetsole opwaerts tot onder de Enckelen/ een achtentwintichste deel.
 Naer van de solen opwaerts aen het ghewicht/ een twintichste deel.

van de Proportie des Menschen.

Als ick nu het lijf des beelds na de lenghte tot het eynde der Figuren/ ghemeten hebbe/ zoo wil ick navolghende het knie-ghelid/ aen zijn plaats stellen/ daer wort het Beeldt dynderley onghelycke lenghte ghegheben/ namelijk het Lijf van de hooghte des Hals-kupls heen tot het eynde der Heupen/ is de eerste ende langhste. De ander/ van het eynde der Heupen tot midden in de knie/ is korter. De derde/ van het middel des knies tot het eynde des Scheen-beens/ is de alderkorte/maer de achterste leden/ zullen wat langher ende stercker zyn dan de voorste/ ghelyck dat aen den Menschen te merken is. Het Uichact neem ick hier voor het langhste deel hoe wel van deel stucken verzameldt/ doch onghedeelt/ ende machtich ghendeck om de ander leden te beweghen. Dese drie lenghten zullen zich vergheleijckelijck teghen malckanderen houden/ ghelyck de lenghte des Lijfs zich teghen de lenghte des bovensten Beens hout/ 300 moet oock de lenghte des bovensten Beens zich houden teghen de lenghte des Scheen-beens. Doch ick en ghebruyck die manier niet in allen Beelden/ daer om wil ick dit alzo maken :

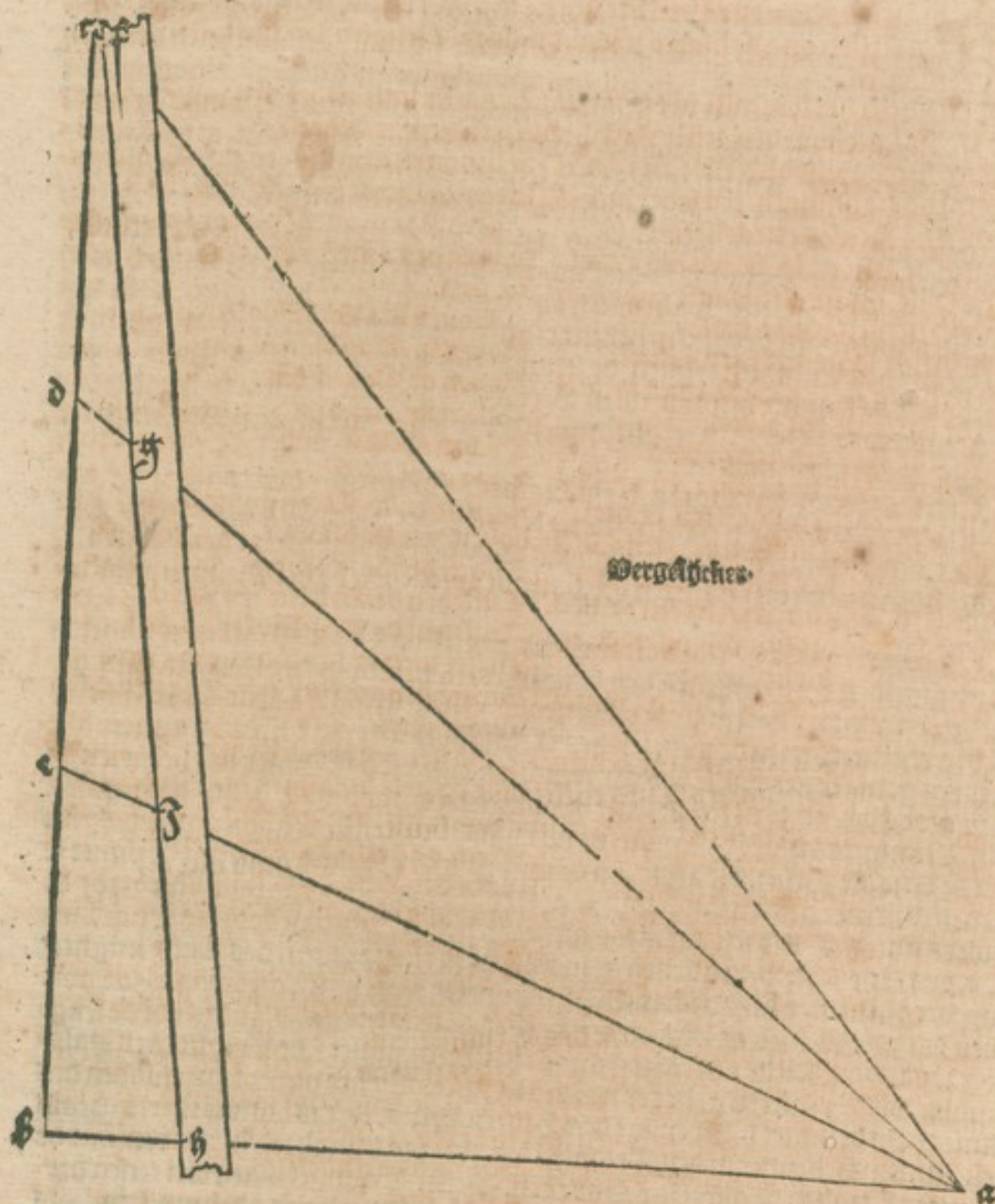
Ik trecke eenen Triangel a. b. c. a. b. zijn de Syden ober dwers/maer b. c. oprecht/ alzo dat b. een n rechten hoek blyve/ Daer na depl ick de oprechte Syden b. c. met 2. puncten d. e. in dy ghelycke velden/ ende treck wt den hoek a. 2. rechte linien in de twee puncten d. e. daer wt zoeker ick de vergheleijckinghe als 300 :

Ik neem een Parckstoek oft Schepder/ en steek daer op met twee puncten de lenghte des Lijfs tusschen den Hals-kupl en het eynde der Heupen. Des ghelycken daer onder het eynde der buptenste Enckelen onder aent Scheen-been/ en betrecken boven de puncten des Hals-kupls met een f. en de Heupen eynde met een g. maer het eynde des Scheen-beens niet een h. Daer na neem ick de Rije ofte Schepder/ en leg die met de puncten g. op de linie a. d. des voorszgenel den Triangels/ en laet dese puncten niet van de voorszlinie komen/ Doch draey ick de Rije oft Schepder alzo op de linie gints ende weer/ tot dat de punct f. boven aenroere des Triangels linie a. c. ende dat de onderste punt h. roerd de dwers linie a. b. Als ick dat alzo ghedaen hebbe/ als dan doorsnydet de linie a. e. den Rije-schepder tusschen g. h. en maect met zamen des Lijfs lenghte/ dy vergheleijcker linie deelen/ En dese puncten mercke ick niet een i. alzo vint men dat 300 ghelyck de lenghte f. g. teghen de lenghte g. i. is/ 300 is ooc de lengte g. i. oock teghen de i. h. Alzo merck ick by de punct f. de hooghte des Hals-kupls/ By de puncten g. het eynde der Heupen/ By het punct i. het midden des knies/ By de punct h. het eynde des Scheen-beens. Het is oock te merken/ als ick mijnen Schepder in den Triangel legghen/ 300 buigh ick het boven met de puncten f. teghen de oprechte Syde c. b. Dese Triangel mach wel eenen vergheleijcker ghendemt worden/ Men kan hem oock verkeert ghebruycken/ als men het veranderen ofte verkeeren wil. Door dese maniere worden oock veel andere profijtelijcke dinghen gebonden/ ende int werck ghestelt/ als men te recht ghebruycken kan. Nu zette ick de hooghte i. in het Beeldt/ 300 ick hier na stelle/ en maech de knie aen de selve plaats/ daer na mete ick wijder/ wt het midden des knies/ opwaerts op de linie een 2. deel.

Wt het middel des knies neerwaerts/

{	een veertichste deel daer eynde ick de knie
	twee negentiende deel daer eynde ic de buptenste kuppen.
	een achte deel/ daer eynde ick de binnenste kuppen.

Ende eer ick nu voort daer/ 300 wil ick den Triangel/ den vergheleijcker/ hier voor ooghen stellen :

Daer na make ick die lenghte des Arms / also hier na volghet / van het ghe-
 lidt des orels / dat daer staet in de hooghte van den hals kopl / tot in den Elle-
 boghe / is twee elften deelen / maer wt het lidt des orels / tot aen het eynde des
 orels vleesch een thienden deel. Wt den Ellenbooghe tot het eynde des vin-
 ghers een vierdendeel / van het eynde des vinghers achterwaerts tot het eynde
 der hant / een tiendendeel / doch die wil machse een neghendedeel langh maken.
 De lenghte der Lidmaten zijn boven aenghewesen.

Au

van de Proportie des Menschen.

Nu wil ick by de eerste oprechte linie / des van besyden ziende Mans / zijne dichte ten eersten op alle dwers linien / die dooz de lenghte der lymaten getogen zijn / aenwysen.

Eerstelijck het bovenste in't Hooft / op de naefte linie onder den top / make ick het Hooft dick dooz den achtersten werbel / een neghendedeel.

Boven het Doozhooft / een 14. en 15. deel. de lymaten lenghte / en op alle dwers linien / de hzeete des zelven deels / zetten.

Boven de Ooghbracen / een sevendedeel. Den Man maect ick int Hooft / op de linie des achtersten werbel hzeet / een 10. deel.

Boven de Neuse / een achtendeel. Boven het Doozhooft / een 8. deel.

Boven de kin en Hals / ooc een 8. deel. Boven de Ooghbracen / een 9. deel.

Den Hals onder het Hooft ende kin / maect ick dick een 12. deel. Boven de Ooren / een 8. deel.

Boven den Halsknyl / een 9. deel. Boven de Neuse / een 10. deel.

By de hooghte der Voet / twee 13. deel. En den Hals is onder de kinne hzeet / een 12. deel.

By de Orselen / een 6. deel. Tusschen de Leden onder de Orselen / boven den Halsknyl / een 5. deel.

Boven de Tepelen / een 6. deel. Boven de Voet / by 10. deel.

Onder de Voeten / een 12. en 13. deel. Tusschen de Orselen / een 5. deel.

In het weecke / een 12. en een 13. deel. Tusschen de Tepelen / een 15. deel.

By het beginsel der Heupen / een 6. deel. In het weecke der syden / een 5. deel.

By het eynde der Heupen ober den Bynck en Billen / een 11. en een 12. deel. By het beginsel der Heupen / een 9. ende twee 19. deel.

Op de Schaemte des Mans / oock een 11. ende een 12. deel. By het eynde der Heupen een 4. deel

En het Been onder de Billen / maect ick dick een 7. deel. ende op dese linie staen die Beenen inde Heupen een sefte deel wijt van malcander / op de Schaemte oock een 4. deel

Maer daer onder midden int bovenbeen / een 14. en een 15. deel. maer dat Been by het eynde der Billen twee 17. deelen by het dichte des beens een 10. deel.

Boven de kinne / een 10. deel. Dese dichte van't been is het van voren sienden Beelt acht te nemen binne's Beens.

Midden in de kinne / een 12. deel. Daer na maect ick dat Been hzeet boven de kinne een 12. deel midden in de kinne een 14. deel. onder de kinne een 25. deel / midden inde kuyten een 22. deel en een 24. deel.

Onder de kinne oock een 12. deel. By het eynde des binnenste kuyten een 14. deel.

Midden in de kuyten daer het aen't dicksten is / een 20. en 21. deel. Onder in't Scheenbeen een 2. deel.

By het eynde der binnenste kuyten / een 13. deel. Dooz de Enckelen een 22. deel / ende den voet dooz een 15. deel.

Onder boven het gewricht des Voets / daer het Been het dunste is / een 18. deel. Daer na maect ic die hzeeten des van voren siende Arms.

Ende den Voet maect ick een 6. deel. Onder de orselen een 18. deel.

Daer na maect ick de dichte des sdelijckē Arms inde Orsel / twee 21. deel. Achter den Ellenboghe een 21. deel.

Maer onder de Orsel een 13. deel. Dooz den Ellenboogh een 16. deel.

In den Ellenboghe in de sterckte des Arms / oock een 18. deel. Achter het gewricht der hant een 25. d.

Ende by de Hant / een 32. deel. A in En

En de holle Handt maect ick dick een 30. deel.

En in het afstrecken wil ic de Armen beneven de beelden bezonder zetten / op dat men daer dooz in de ander dingen niet en verdwale.

Hier na wil ick de ander oprechte linie / des van voren ziende Mans / tot

En de open Hant/een 15. deel.

Daer na maect ick by de derde linie/
den van achter ziende Hant/ tusschen
de Orselen bzeet een 4. deel.

En de Splete van achteren opwaerts/
een 8. deel.

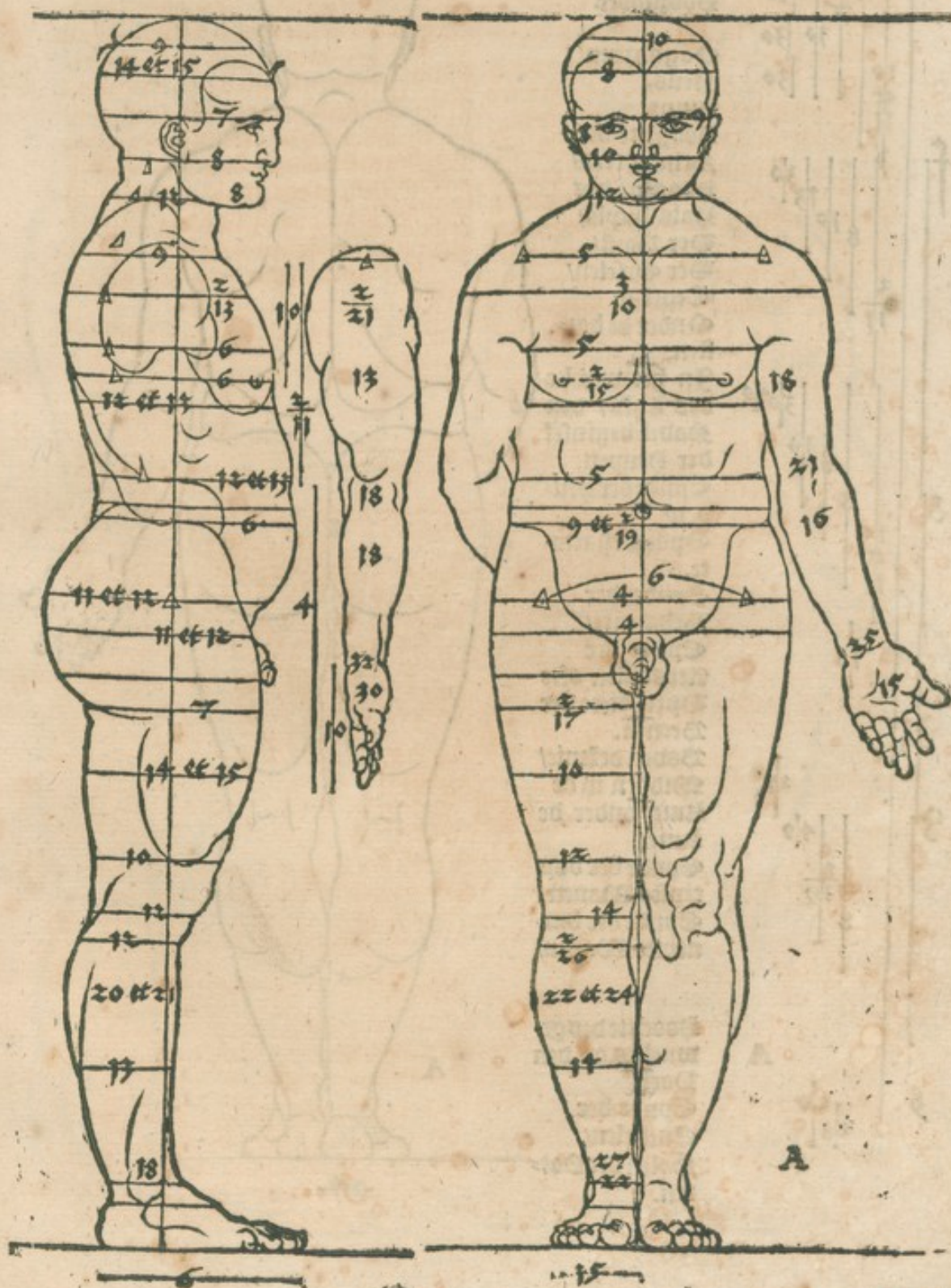
En de Verssen ofte Hielen / maect ick
achter bzeet/een 24. deel.

Als ick nu alle lenghte / dichte ende
bzeede / ordenelijck by de dyp oprechte
linien beschreuen en geteekent hebbe/
als dan treck ick de ghestaltenisse met
linnen na mijn goetduncken daer in/of-
te als ick het hebben kan/ zoo stelle ick
eenen Mensche van dier ghelijkenissen
booz my / ende treck de linien nae hen
twelck altyt beter valt/ als tghene ick
na mynen eyghen sin ghemaeect hebbe.

Oock ist sonderlingh aen te meten/
ken/ (als men de linien des Hants ghes-
talttenisse in treckt) hoe de Natuer den
Hant zoo meersterlyc ghemaeect heeft/
ghelijck als of het boven Lichaem van
twee stucken opde beenen ghezet waer/
want op beyden syden van het begynn-
sel der Heupen/ gaet eene Dronwe van
boven af/ tot om den Bupck. Des ghe-
lijcken achterwaerts boven de Billen/
twelck ick dan int teekenen met eene
byzondere linie wil aetwysen/ ghelijck
hier na booz ooghen staet / in het van
beyden ziende/ ende oock van voren/
en van achteren ziende beelt.

Desen Hant betteekene ick met een
Letter A.

Schepl.
Achterste Wer-
vel.
Doozhoofte.

Oeghbraen/
Deus/
Kinne.

Hooghte der
Schouderen/
Hooghte des
Hals-kupls/
Der Borst/
Der Orselen/
Epelen/
Onder de bor
sten.

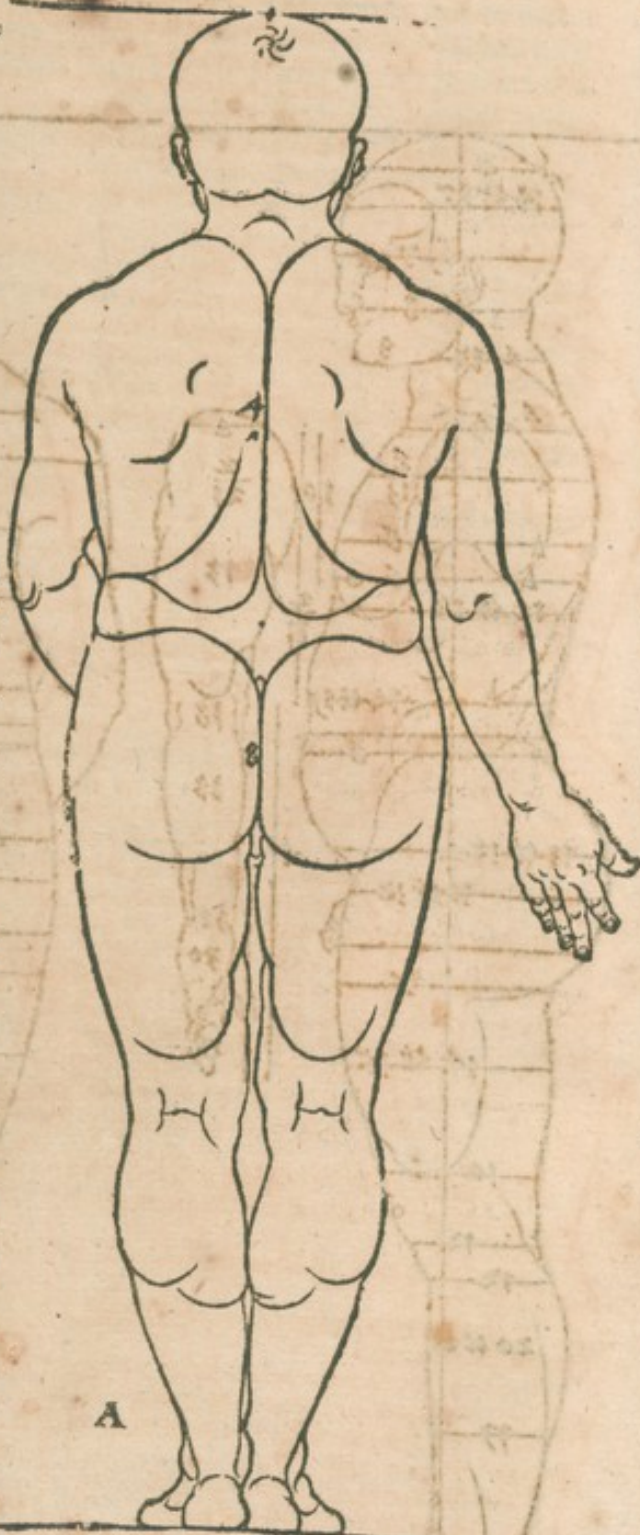
In het weerde
des Lijfs/ den
Nabel/beginsel
der Heupen.
Eynde der Heu-
pen/
Op de Schaem-
te.

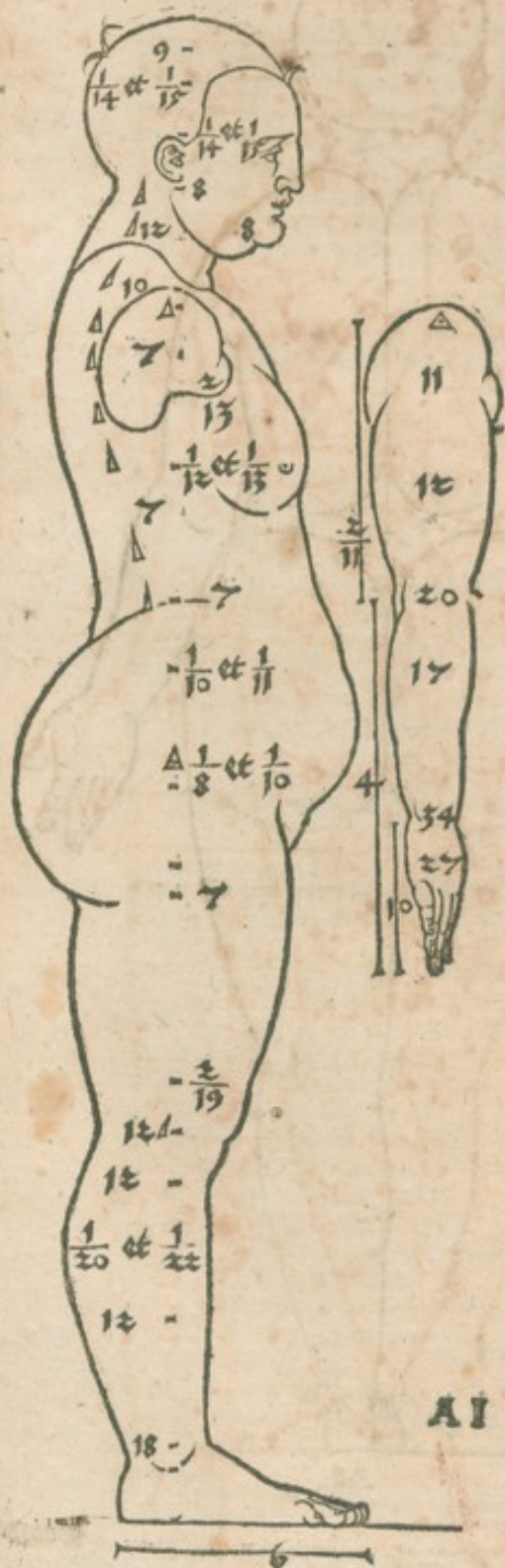
Eynde der
 Schaemte/
 Eynde der
 Aersbillen ofte
 Open dicte der
 Beenen.

Boven de knie/
Midden in de
knie/ onder de
knie/

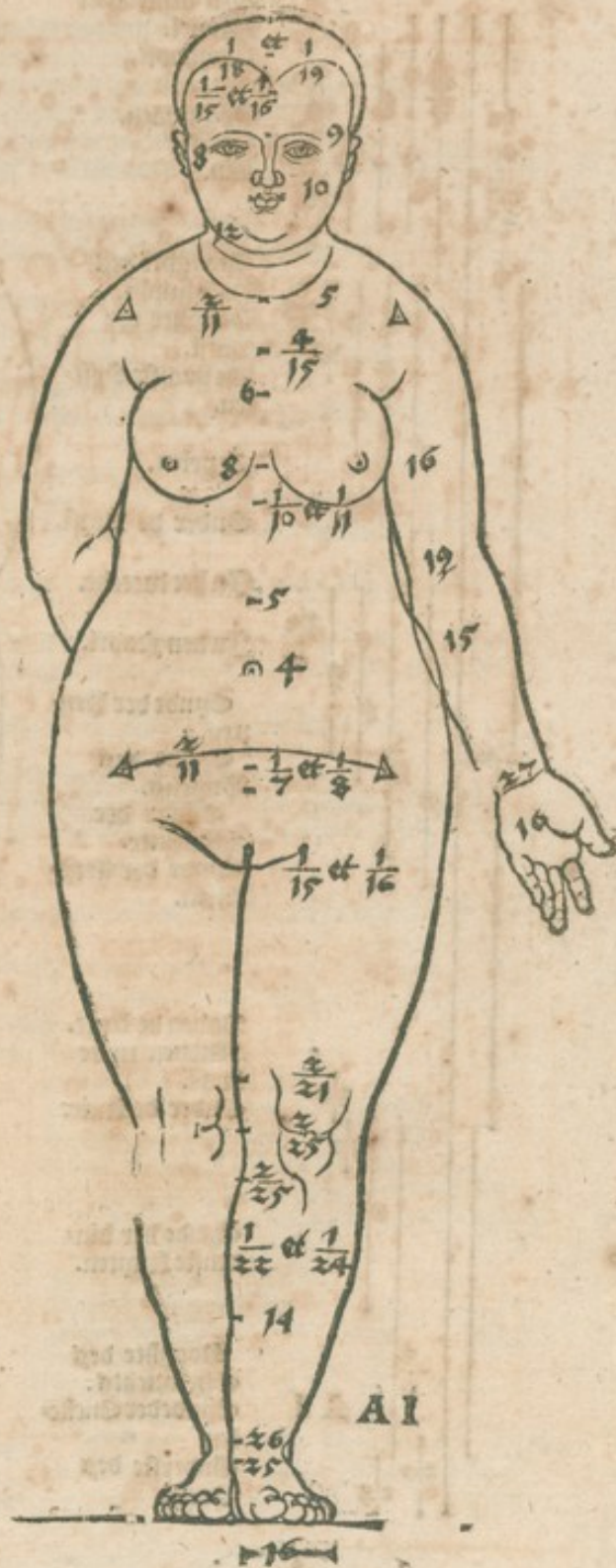
Eynde der buy
 tenste Wapen /
 Eynde der bin
 nenste Wapen /

Hoochte des ge-
wichts op den
Voet/
Einde der
Enckelen/
Solen der Voet-
ten.

AI

AI

Schenkel des
Hoofst.
Den achtersten
Wervel.
Doozhoofst.

Dooghbaen.
Deus.
hin.

Hooghte des
Halshuyls.
Hooghte der
Bozst.
De voorste Ofse-
len.

Tepelen.

Onder de Bozst.

In het weecke.

In den Pabel.

Ernde der Heu-
pen.

Ernde des
Buckes.

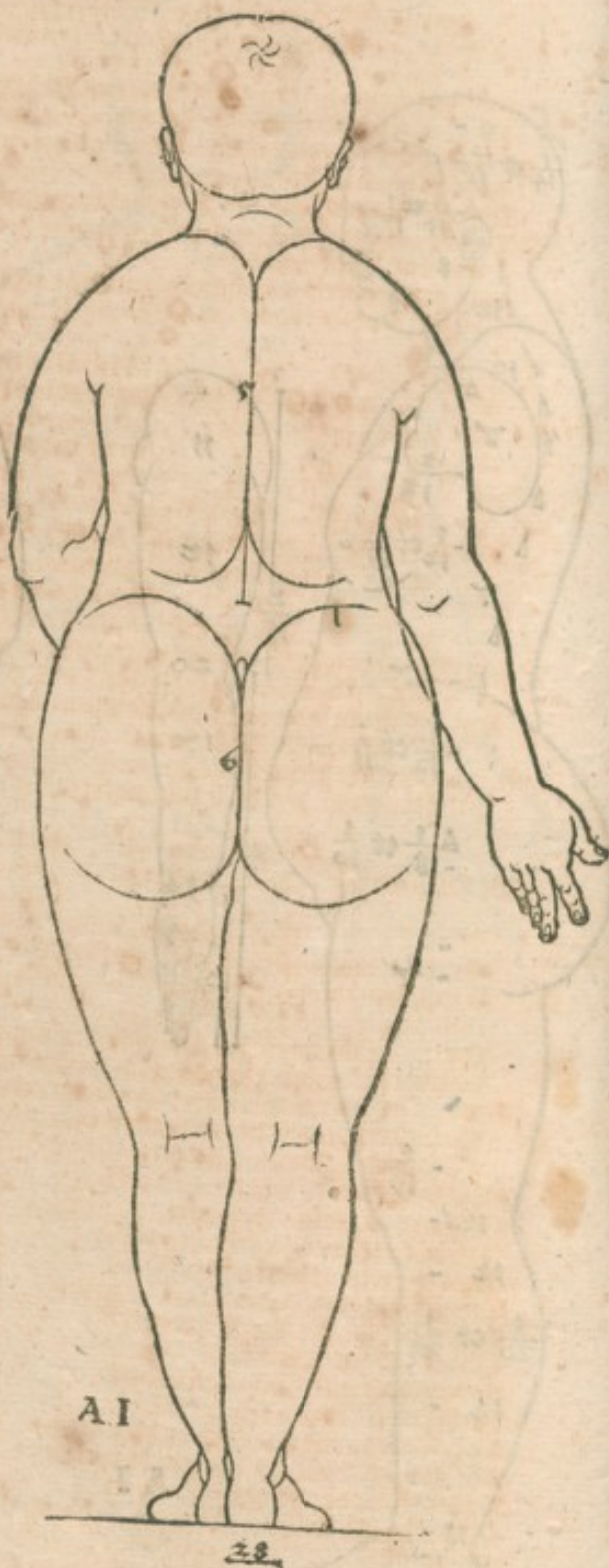
Ende der
Schamte.

Ende der Berg-
biller.

Boven de Iunie.
 In midden in de
 Iunie.
 Onder de Iunie.

Ende der bin-
nenste Kupten.

Hooghte des
Ghevolchts.
Opvender Encke-
len.
Onderste des
Doets.

Voorder wil ick eenen Man beschryven die zal 8. spander hoofden langh worden daer in ghebruyck is dese nabeschryven manier: Ich mete eerstelijck de lenghte der Armaten alzo:

Van den Schepdel des Hoofst tot den Halsknapl een 6. deel.
 Maer van den Schepdel tot het eynde des kins een 8. deel.
 Van het eynde des kins opwaerts tot het eynde des Doozhoofst een 10. deel.
 Daer indeyleick het Lenghezicht na de lenghte als dooz verhaelt.
 Voorder mete ick van den Schepdel tot in het weecke des Lijfs een 3. deel.
 Van de hooghte des Halsknapl tot onder de Orselen een 14. deel. Maer op den Rugghe staen de Orselen leegher.
 Van de hooghte des Halsknapl tot op de Cepelen een 10. deel.
 Van den Hoofschepdel tot aen de Splijtinghe des Mans een 1. deel.

Van het weecke tot { in den Nabel een 29. deel.
 { het begheinsel der Heupen een 18. deel.
 { het eynde der Heupen een 20. en een 18. deel.
 { op de Schaemte twee 13. deelen.
 { tot het eynde der Hergbillen een 10. en 11. deel.

Van het eynde der Willen tot het eynde der Pieren een 40. deel.
 Van het eynde der Willen tot de Dyen ofte dichte des Beens een 15. deel.
 Van het eynde der Doetsolen op waerts tot de buptenst Enckels des Scheenbeens een 27. deel.
 Maer van het eynde der Enckelen opwaerts tot op de hooghte des Ghewichts een 21. deel.
 Van het eynde der doozghemelde Enckelen opwaerts tot midden in de kinie een 14. deel.
 Ofte ick sette de kinie dooz den Vergheleycker aen zyn plaats ghelijck by het eerste Weels aen ghewesen is.
 Van het midden des kinies opwaerts een 30. deel. Daer eyndet de kinie.

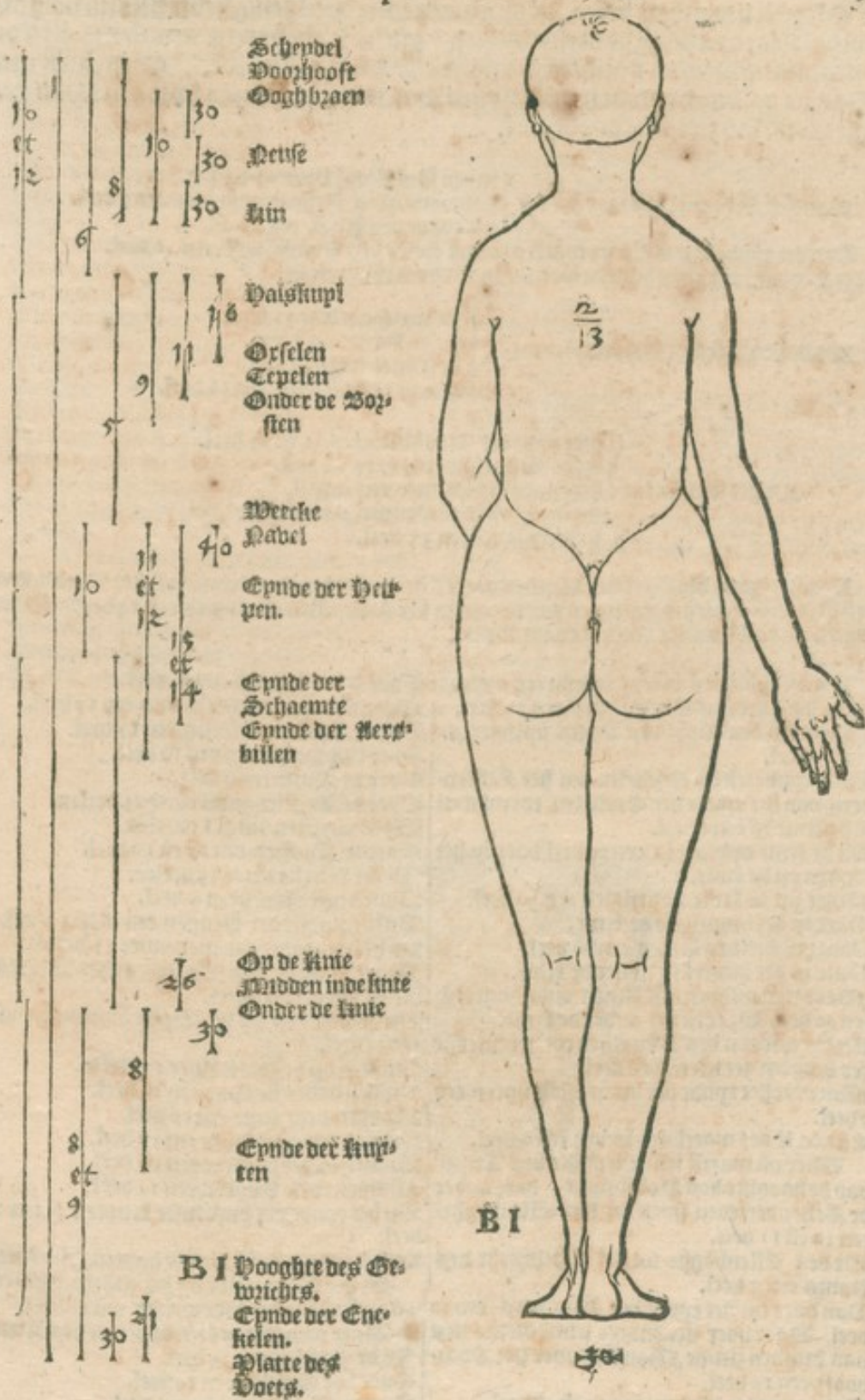
Wt het midden des kinies neerwaerts { een 30. deel daer eyndet de kinie.
 { een 9. deel daer eyndet de buptenst kupten.
 { een 15. en 16. deel daer eyndet de binneste kupten.

Daer nae make ick de lenghte des Arms.
 Van de hooghte des Halsknapl daer de Schouder leden in staen tot in den Ellenboghe een 5. deel.
 Van den Ellenboghe tot het eynde des Dinghers een 4. deel.
 Van het eynde des Dinghers tot int ghewicht der Hant een 10. deel.
 Daer nae maek ick de dichte des Mans na der syden.
 In het eerste punt des achtersten Wervels dick een 10. deel.
 Over de Gogghyaen een 8. deel.
 Over het Hoofst en Reuse een 9. deel.
 Over kin en Hals een 10. deel.
 Den Hals onder de kin een 16. deel.
 Beter nederwaerts een 14. deel.
 By den Halsknapl een 12. deel.
 By de hooghte der Bozst een 7. deel.
 Over de Cepelen een 7. deel.
 Onder de Bozsten een 14. en 15. deel.
 In het weecke een 16. en 17. deel.
 Boven den Nabel een 17. en 18. deel.
 By het begheinsel der Heupen een 8. deel.
 By het eynde der Heupen een 7. deel.
 Over Been en Willen tot op de Schaemte een 15. deel.
 En het Been maek ick onder de Willen dick een 9. deel.
 Midden int bobenste Been een 19. en 20. deel.
 Op de kinie een 14. deel.
 Midden in de kinie een 15. deel.

Onder de kinie een 16. deel.
 Midden in de kupten een 13. deel.
 By het eynde der kupten een 17. deel.
 Onder by den Doet een 24. deel.
 En den Doet maek ick lanch een 6. deel.
 Daer nae maek ick den Arm nae der syden dick.
 In de Orsel een 13. deel.
 Onder de Orselen een 17. deel.
 In den Ellenboghe een 24. deel.
 Dooz den Ellenboghe een 22. deel.
 Int Ghewicht der Hant een 40. deel.
 En de holle Hant een 34. deel.
 Daer nae maek ick by alle punten de bree ten des van voren zienden Mans alzo:
 Int Hoofst boven de stern ofte Doozhoofst een 9. deel.
 Boven de Gogghyaen een 10. deel.
 Boven de Oren een 17. deel.
 Boven de Reuse een 12. deel.

Den Hals is onder de kinne een 16 deel.
 By den Halsknapl maech ick de Schouderen
 breeet een 6 deel.
 Daer onder staen de Orselen ofte Schou-
 deren wijt van malckanderen een 12 ende
 12 deel.
 De Boorst maech ick boven de Orselen breeet een
 4 deel.
 Tusschen de Orselen een 6 deel.
 Tusschen de Cepelen een 9 deel.
 In het weeckie twee 13 deelen.
 By het beghinsel der Heupen een 6 deel.
 By het eynde der Heupen een 10 en 11 deel.
 In dese hooghte staen de Beenen in de Heu-
 pen wijt van malckanderen een 14 en 15
 deel.
 Ende het Been maech ick boven onder de
 Willen breeet een 11 deel.
 By de Open ofte dichte des beens een 13 deel.
 Boven de knie een 16 deel.
 Midden in de knie een 18 deel.
 Onder de knie een 20 deel.

Midden in de knippen een 15 deel.
 By het eynde der knippen een 20 deel.
 Maer het Been boven het Ghezwicht des
 Voets maech ick breeet een 34 deel.
 En boort de Enckelen een 27 deel.
 Maer den Voet boort een 16 deel.
 Daer na maech ick den Arm onder de Or-
 selen midden in de Mups breeet een 24 deel.
 Achter den Ellenboghe een 26 deel.
 Voor den Ellenboghe een 19 deel.
 By het ghezwicht der Pant een 30 deel.
 En de open Pant van binnen een 16 deel.
 Den van achteren zienden. Man make ick
 tusschen de Schouderen breeet een 5 deel.
 En het achterste opghespleten een 10 deel.
 De Derffen ofte Dielen maech ick breeet een
 28 deel.
 Daer na treck ick de ghestalt linien by al-
 le hermetekte punten desen. Man na der sp-
 den van boren ende van achteren te zien ghe-
 lijk hier na opghetrocken staet.

Ofte ick verandere dese 2. vooz-ghemaecte Beelden/ghelijc hier na volghet/
doch ick laet zommighe deelen blijven/ ghelijc als voren/ dewelcke ick in de
beschrijvinghe mede noem/en het gantsche Beelt beschrijve. Eerstelijc den
Man na de lenghte/van het platte des Voets opwaerts 300 wijt den Man ge-
spleten is/300 ziet een tweede deel.

Van den Schepdel des Hoofst tot { in den Halskruyl twee 11 deelen.
de hooghte des Schouderbleesch/ een 7 deel.
het eynde des Arms/ een 8 deel.

Van het eynde des Arms opwaerts tot het eynde des Doozhoofst/ een 10 deel.
daer wt make ick by ghelijcke deelen/ als te voren verhaelt is.

Wt de hooghte des Halskruyls tot { in het weecke/ twee 11 deel.
onder de Bozst/ een 5 deel.
op de Cepelen een 11 deel.
vooz onder de Orselen/ een 16 deel.

Wt het weecke tot { het eynde der Kersbillen/ een 12 en 13 deel.
op de Schaemte/ een 17 en 18 deel.
het eynde der Heupen/ een 10 deel.
int beghinsel der Heupen/ een 24 deel.
in den Nabel/ een 35 deel.

Van het eynde der Kersbillen nederwaerts heen af/ een 40 deel. daer heeft het Been achter
een bezonder indiepinghe. maer van het eynde der Kersbillen onder zich/ een 14 deel/ Daer
maeck ick de Open/ int bovenste vant Been.

Van het plat des Voets opwaerts niete ic
tot de hooghte des Ghewichts/ een 22 deel.
Maer van den Sool des Voets opwaerts/
een 32 deel.

Daer eynde ick de Enckelen aen het Scheen-
been/ van het eynde der Enckelen/ tot midden
in de linie is een 4 deel.

Wt de linie opwaerts/ een 20 deel. daer is het
bupten op de linie.

Maer wt de linie/ boven zich/ een 30 deel.

Daer is het binnen op de linie.

Vant midden des knies/ een 80 deel.

Daer is het buptenste onder de linie.

Maer van midden des knies/ onderwaerts/
een 40 deel. Daer is het onder de linie.

Wt het midden des knies hen tot het wterste
der kupten/ zet ick een 10 deel.

Maer tot het eynde der binnenste kupten/ een
9 deel.

En den Voet maeck ick langh/ een 6 deel.

Daer na maeck ick de lenghte des Arms/
van de hooghte des Halskruyls/ daer onder
de Schouderleden staen tot den Ellenboghe/
een 10 en 11 deel.

Wt den Ellenboghe tot het Ghewicht des
Vants/ een 7 deel.

Van daer tot het eynde der Vinghers/ een 10
deel/ Daer naer verandere ick de dichte des
van bespden ziende Mans/ over het Dooz-
hoofst/ een 10 deel.

Boven de Ooghbzaen/ een 17 en 18 deel.

Ober de Reuse en Hoofst/ twee 19 deelen.

Ober kin en Hals/ een 10 deel.

Maer den Hals onder de kin/ een 17 deel.

By het Schouderbleesch/ een 15 deel.

Ober den Halskruyl/ een 12 deel.

Ober de Bozst/ een 8 deel.

Ober de Cepelen/ oock twee 15 deelen.

By de Orselen/ twee 15 deelen.

Ober de Bozsten/ een 15 en 16 deel.

In het weecke twee 19 deelen.

Boven den Nabel/ een 9 deel.

By beghinsel der Heupen/ een 16 en 17 deel.

By het eynde der Heupen/ twee 15 deelen.

Daer de dichte des Beens/ onder de Kers-
billen/ een 19 en 20 deel.

Nederwaerts by de Open binnen beens/
een 10 deel.

Bupten op de linie/ twee 27 deelen.

Binnen boven de linie/ een 14 deel.

Midden in de linie/ een 16 deel.

Bupten onder de linie/ een 17 deel.

Binnen onder de linie/ een 16 deel.

Midden in de kupten/ een 14 deel.

By het eynde der buptenste kupten/ een 15
deel.

By het eynde der binnenste kupten/ een 16 deel.

En het Been onder by het Ghewicht/ een
16 deel. Dooz het Ghewicht/ een 10 deel.

Daer na verander ick de dichte des Arms

In de Orselen/ een 14 deel.

Onder de Orselen/ een 19 deel.

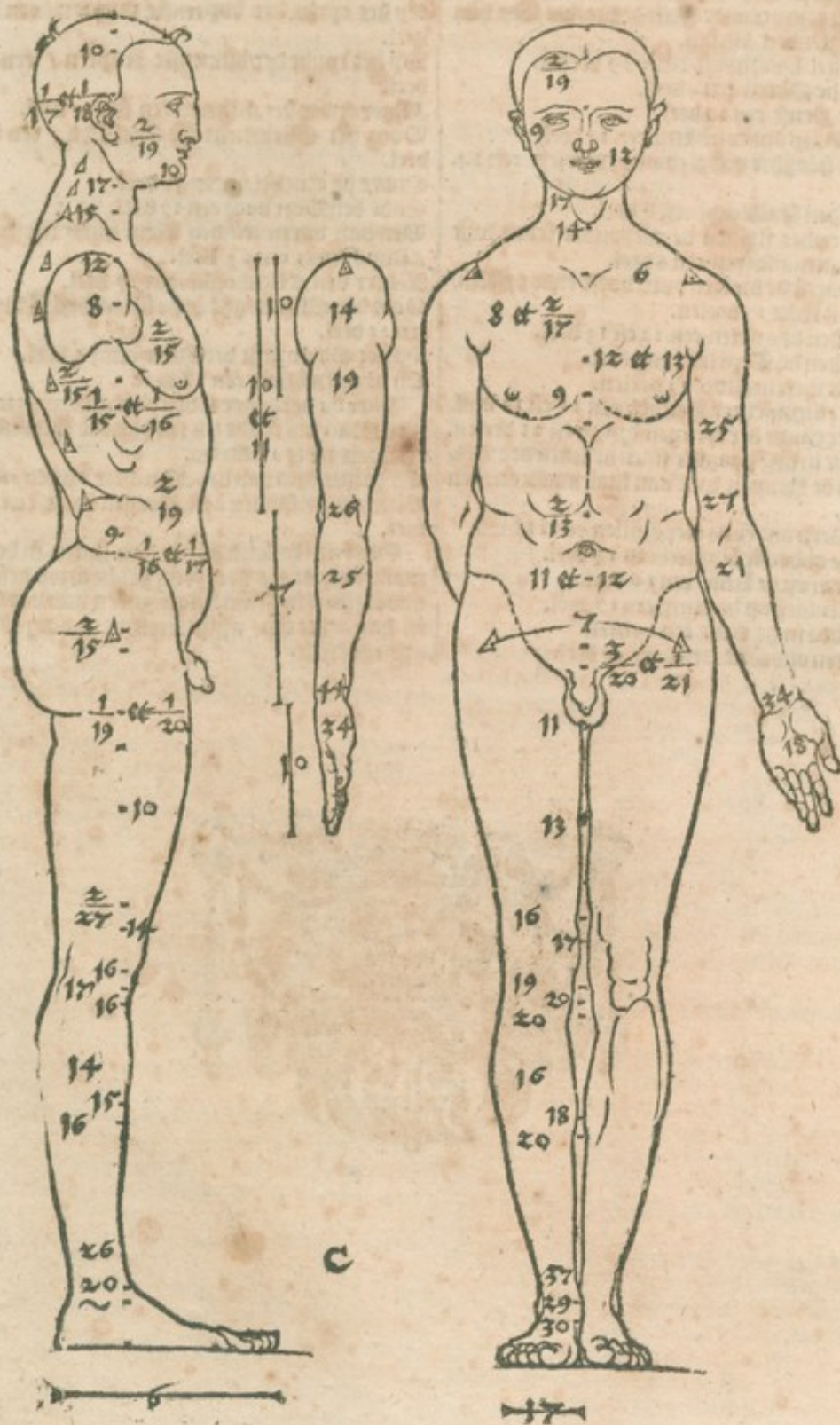
In den Ellenboghe/ een 26 deel.

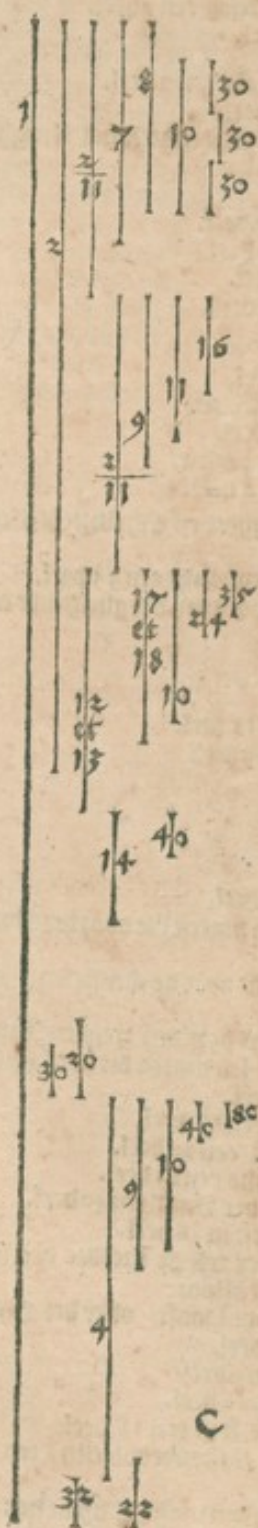
Dooz den Ellenboghe/ een 25 deel.

Int Ghetzicht der Hant/ een 44 deel.
 En de holle Hant een 34 deel.
 Daer na verandere ick de breedte/ des van
 boren zienden Wang.
 Over het Doozhoof/ twee 19 deelen.
 Over de Ooren/ een 9 deel.
 Op de Neuse/ een 12 deel.
 Den Hals onder de kin/ een 17 deel.
 Op de hooghte des Schouderbleesch/ een 14
 deel.
 Over den Halskupl een 6 deel.
 Daer onder stel ick de Schouder leden wyt
 van malckanderen een 6 deel.
 En maek de bzeeten ober bozst ende oxfelen/
 een 8 en twee 17 deelen.
 Tusschen de orfelen/ een 12 en 13 deel.
 Tusschen de Cepelen een 9 deel.
 In het wecke/ twee 13 deelen.
 Op het bigmsel der Heupen/ een 11 en 12 deel.
 Op het epnde der Heupen/ 20 en 21 deelen.
 Ende in dese hooghte staen de leden der Bee-
 nen in de Heupen/ wyt van malckanderen/ een
 7 deel.
 Het Been onder de Aersbillen/ een 11 deel.
 Op de onderste kupten/ een 13 deel.
 Kupten op de kime/ een 16 deel.
 Inwendich op de kinie/ een 17 deel.
 Midden in de kinie/ een 19 deel.
 Kupten onder de kime/ een 20 deel.

Binnen onder de kinie/ een 20 deel.
 Midden in de kupten een 16 deel.
 Op het epnde der kuptenste kupten/ een 18
 deel.
 Op het epnde der binnenste kupten/ een 20
 deel.
 Maer onder het Scheenbeen/ een 37 deel.
 Dooz het Ghetzicht en Enckelen/ een 29
 deel.
 Onder de Enckelen een 30 deel.
 Ende den Doet booz een 17 deel.
 Den van boren zienden Arm make ick in de
 Mups bzeet een 23 deel.
 Achter den Ellenboghe/ een 27 deel.
 Dooz den Ellenboghe in de bzeete des Arms/
 een 21 deel.
 Op het Ghetzicht der Hant/ een 34 deel.
 En de open Hant/ een 18 deel.
 Daer na verandere ic den van achteren zien-
 den/ Van die make ick tusschen de Schoude-
 ren bzeet twee 11 deelen.
 En splyte hem van benede achter op/ een 16 d;
 En make de Vielen ofte Verffen bzeet/ een 33
 deel.
 Daer na treck ick de ghestalt linien/ in dese
 manier alzo als booz/ 3 is/ hebbe alzo de feri
 nabolghenden/ Van van bezyden van boren/
 en van achteren/ afgheteekent en booz/ 40
 ghen ghestelt.

Scheepdel
Doozhoofst

Ooghoofden
Neuse

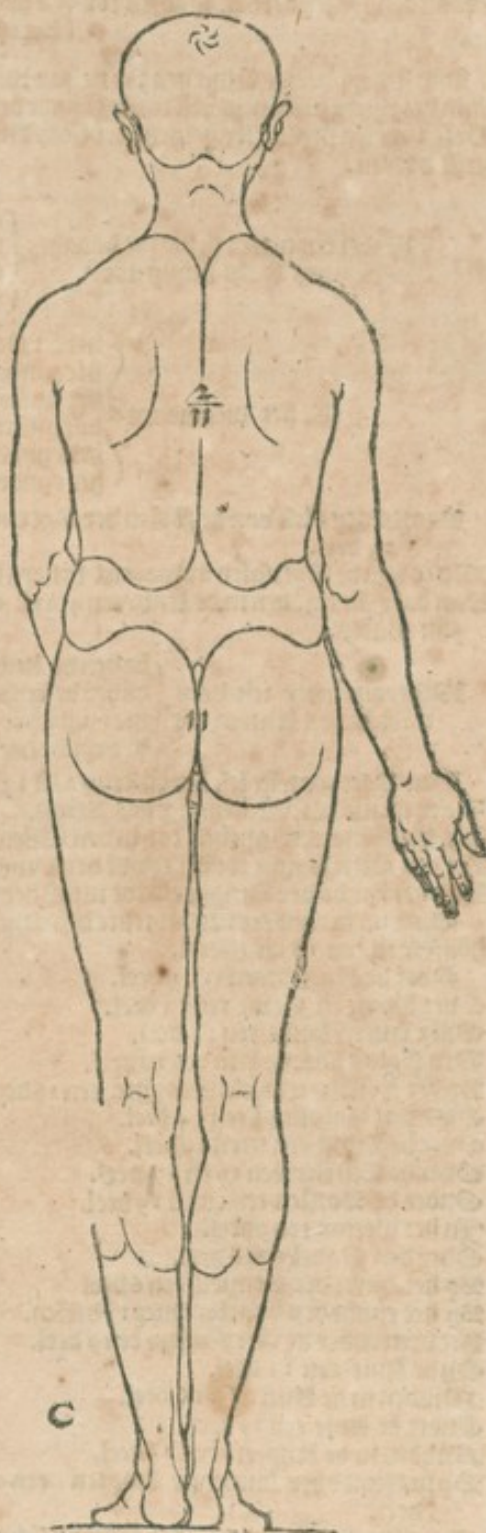
Kinnē
Hooghte der
Schouderen.
Halsluyl

Schouderen
Eupelen
Onder de Boz-
fien.

In het Weeckē
Dabel
Beghinsel der
Heupen.
Einde der Heu-
pen
Op de Schaemte

Einde der Herg-
billen
Int Been onder
de Billen
Ogen ofte dichte
des Beens
Bupten op de
Knie
Binnen op de knie
Midden in de
Knie
Bupten onder de
Knie
Binnen onder de
Knie
Einde der hup-
tenste kupten
Einde der bin-
nenste kupten

Gewicht des
Doets
Enckelen
Platte des
Doets.

Hier na wil ick het Wyf veranderen/ ende mete alzo.

Vanden Schepdel des Hoofst tot { de hooghte des Halskuytjens/ twee 11 deelen,
de hooghte des Schouderbleesch/ een 7 deel.
het eynde des kins/ een 8 deel.

Van het eynde des kins hen tot de hooghte des achtersten Werbels/ een 9 deel.
Van het eynde des kins hen tot het eynde des Doozhoofst/ een 10 deel.
Dese 10 delen deple ick ghelyck hier dooz dickmaels verhaelt is/ ende maech het Kenghe-
zicht daer in.

Wederom mete ick van de hooghte { onder de Ofselen een 17. deel.
des Halskuyts tot { op de Cepelen een 11. deel.
{ onder de Bozst een 9. deel.
{ in het weecke twee 11. deel.

Wt het weecke tot { in den Pabel/ een 40 deel.
{ het eynde der Heupen een 10 deel.
{ het eynde des Byncks twee 17. deelen.
{ de splytinghe des Wyfs/ een 7 deel.
{ het eynde der schaemte/ twee 13 deelen.
{ het eynde der Willen/ een 11 en 12 deel.

Doozts mete ick van de Solen der Doeten opwaerts/ tot de hooghte des Ghewrichts/ een
23 deel.

Maer van de Doetsolen opwaerts/ tot aen de Enckelen des Scheenbeens/ een 35 deel.
Van daer tot midden in de knie/ een 4 deel. Ofte ick zette de knie dooz den berghegheer aen
zyn plaats.

Wederom mete ick vant { boven de knie/ een 25 deel.
midden des knies/ tot { onder de knie/ een 36 deel.
{ het eynde der buptenste kuyten/ een 11 deel.
{ het eynde der binnenste kuyten/ een 9 deel.

Den Doet maecte ick langh/ een 12 en 13 deel.

Daer na make ick de lenghte des Arms.

Wt het Schouder-ghelid tot in den Ellenboghe/ twee 11 deelen.

Wt den Ellenboghe tot het eynde der Vinghers/ een 4 deel.

Van het eynde der Vinghers/ tot int Ghewricht der Hant/ een 11 deel.

Daer na verandere ick de dichte des Wyfs/ nae der zyden / en maech die dooz het Dooz-
hoofst dick/ een 18 en 19 deel.

Ober de Oghbzaen/ een 9 deel.

Ober Hoofst en Neuse/ een 10 deel.

Ober kin en Hals/ een 11 deel.

Den Hals onder de kin/ een 18 deel.

Op het Schouderbleesch hooghte/ een 16 deel.

Ober den Halskuyt/ een 14 deel.

Ober de Bozst/ een 18 en 19 deel.

Ober de Cepelen/ een 16 en 17 deel.

Onder de Bozsten/ een 18 en 19 deel.

In het weecke/ een 9 deel.

Ober den Pabel/ een 8 deel.

Op het eynde der Heupen/ een 6 deel.

Op het eynde des bupcks/ twee 13 deelen.

Het been onder de Aerswillen/ een 9 deel.

Op de knie/ een 13 deel.

Midden in de knie/ een 16 deel.

Onder de knie/ een 17 deel.

Midden in de kuyten/ een 15 deel.

Op het eynde der binnenste kuyten/ een 17
deel.

Maer het Scheenbeen op het Ghewricht/ een
26 deel.

Dooz het Ghewricht ober de Enckelen / een
24 deel.

De dichte des van bezijden zienden Arms
verandere ick alzo/ ick maech die in de schou-
deren dick/ een 16 deel.

Onder de Ofselen/ een 18 deel.

In den Ellenboghe/ een 26 deel.

Dooz den Ellenboghe/ een 24 deel.

Op het Ghewricht der Hant/ een 40 deel.

Ende de holle Hant/ een 36 deel.

Daer na verandere ick de breedte des van
boren ziende Wyfs alzo:

Het van boren ziende Hoofst/ ober het Dooz-
hoofst/ een 19 en 20 deel.

Ober de Ooren/ een 9 deel.

Ober de Neuse/ een 12 deel.

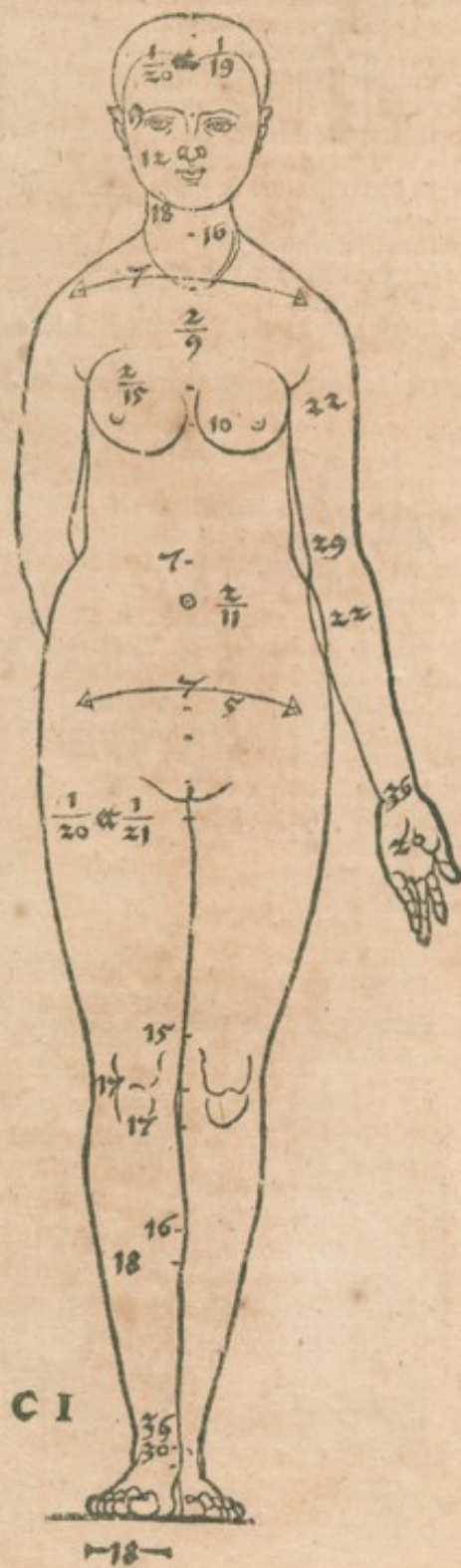
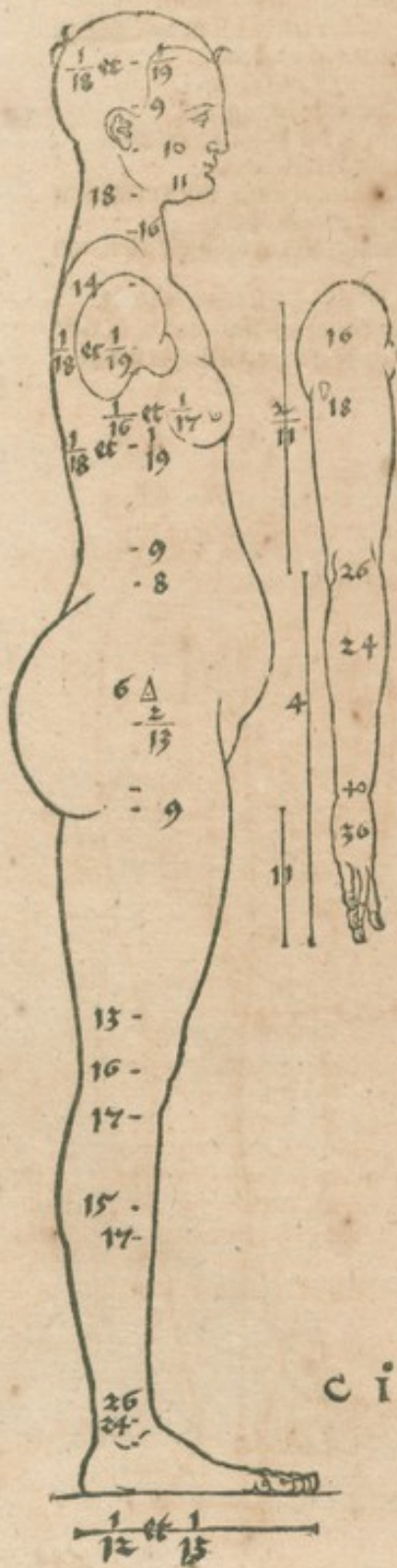
Den Hals onder de kin/ een 18 deel.

Op de hooghte des Schouderbleesch/ een 16.
deel.

En de Schouder leden make ic by de hooghte
des Halskuyts/ wyte van malckanderen/
een 7 deel.

De breedte ober de Wofst ende Schouderen/
twee 9 deelen.
Tusschen de Schouderen twee 15 deelen.
Tusschen de Cepelen een 10 deel.
In het wercke een 7 deel.
Over den Nabel twee 11 deelen.
Op het eynde der Heupen een 5 deel.
In dese hooghte staen de beenen oock in de
Heupen wijt van malskanderen een 7 deel.
Maer de breedte des heens onder de Hersbil-
len een 20 en 21 deel.
Boven de knie een 15 deel.
Midden in de knie een 17 deel.
Onder de knie oock een 17 deel.
Op het eynde der buktenste knipten/ een 16
deel.
Op het eynde der binnenste knipten een 8 de.

Onder het Scheenbeen/ een 35 deel.
Dooz het Ghevoicht en Enckelen een 30 deel.
En den Voet dooz breed een 18 deel.
Daer na verander ick de breedte des Arms.
Onder de Orselen een 22 deel.
Dooz den Ellenboghe een 22 deel.
Achter den Elleboghe een 29 deel.
Op het Ghevoicht der Pant een 36 deel.
En de open Pant een 20 deel.
Daer na make ic het Wyf/ achter tusschen
de Schouderen breed een 6 deel.
En den Berg van achteren opghespleten/ een
9 deel.
De Hielen ofte Derssen breed een 34 deel.
Daer na trece ick de ghestalt linien ghelike
in dese nabolghende Figuren wordt aenghe-
wesen.

Hier na wil ic eenen Man beschrijven/ van 9 spnder Hoofden langh / endezal ghelijcke ordinantie houden ghelijck ick met de voozgaende beelden ghedaen hebbe/ende oock in de deplinghe der lenghte/vele de voozgaende beelden ghelijc. Van dese mete ick alzo:

Van de hoochte des Schepdels tot het epnde des kins een 9 deel.

Van het epnde des kins opwaerts / tot het epnde des Doozhoofst een 10 deel.

Alzo hoogh stel ick oock den achtersten Werbel op het Hoofst des Mans.

En in dese 10 deelen depl ick het aengezichte ghelijck vooz verhaelt is.

Maer van den Schepdel tot de hoochte des Schouderbleesch / zet ick een 15 en 16 deel.

Ende van den Schepdel tot de hoochte des Halskups een 6 deel.

Van de hoochte des
Halskups tot

- de hoochte der Bozst / een 28 deel.
- Onder de Orselen een 14 deel.
- Op de Tepelen een 12 deel.
- Onder de Bozst / twee 19 deelen.
- In tweecke een 6 deel.

Van het Weeche
des Rys tot

- den Pabel een 26 deel.
- het beginsel der Heupen een 22 deel.
- Het epnde der Heupen een 9 deel.
- het epnde des kups een 8 deel.
- Op de Schaemte een 7 d.
- het epnde der billen / een 6 deel.

Van het epnde der Hersbillen nederwaerts tot op de Dpen / ofte dichte des beens / een 11 deel.

Van de Solen der Doeten opwaerts tot aen de hoochte des Ghewichts een 23 deel.

Maer van de Doet solen opwaerts tot aende Enckelen des Scheenbeens / een 35 deel.

Van het epnde der Enckelen tot int midden hande kinie is een 4 deel.

Dant midden des kinies / tot bupten op de kinie / een 20 deel.

Dant midden des kinies / tot binnen op de kinie / een 30 deel.

Maer vant midden
des kinies tot

- Bupten onder de kinie / een 80 deel.
- Binnen onder de kinie / een 40 deel.
- Het epnde der bupten / een 10 deel.
- Het epnde der binnen / een 9 deel.

En den Doet maech ic langh twee 13 deelen.

Daer na maech ick de lenghte des Arms / Of het Schouderlidt / tot in den Ellenboogh / twee 11 deelen.

Of den Ellenboghe tot het epnde des Dinghert een 4 deel.

Dant epnde der Dinghert achterwaerts tot int Ghewicht des Mans een 10 deel.

Daer nae maech ick de dichte / des van bespden zienden Mans.

In Hoofst over het Doozhoofst / een 12 deelen.

Over de Ooghbraen een 9 deel.

Over Keuse en Hoofst / een 10 deel.

Over kin en Hals / twee 23 deelen.

Den Hals onder de kin / een 18 deel.

Op de hoochte des Schouderbleesch / een 17 deel.

Over den Halskups / een 12 deel.

Op de hoochte der Bozst / een 8 deel.

Op de Orselen een 15 en 16 deel.

Over de Tepelen / een 8 deel.

Onder de Bozst / een 16 en 17 deel.

In het weeche / een 18 en 19 deel.

Op den Pabel een 18 en 20 deel.

Op het beginsel der Heupen een 18 en 19 deel.

Op het epnde der Heupen / een 15 en 16 deel.

Op het epnde des kups / ober de Billen / een 8 deel.

Op de Schaemte / een 16 en 17 deel.

En het Been onder de Hersbillen een 10 deel.

Nederwaerts in de Dpen / een 11 deel.

Bupten op de kinie / een 15 deel.

Binnen op de kinie / twee 31 deelen.

Midden in de kinie / een 18 deel.

Bupten onder de kinie / een 19 deel.

Binnen onder de kinie / een 18 deel.

Midden in de kupten / een 15 deel.

Op het epnde der bupten / een 16 deel.

Op het epnde der binnenste kupten / een 18 deel.

Het Scheenbeen onder op het dunste / een 28 deel.

Op het Ghewicht des Doets / een 24 deel.

Daer na maech ick de dichte des van bespden zienden Arms / in de Orsel / een 15 deel.

Onder de Orselen / een 20 deel.

In den Ellenboghe / een 26 deel.

Dooz den Ellenboghe / een 25 deel.

Op het Ghewicht der Dant / een 48 deel.

En de holle Dant / een 38 deel.

Daer na maech ick de breecken des van bespden zienden Mans:

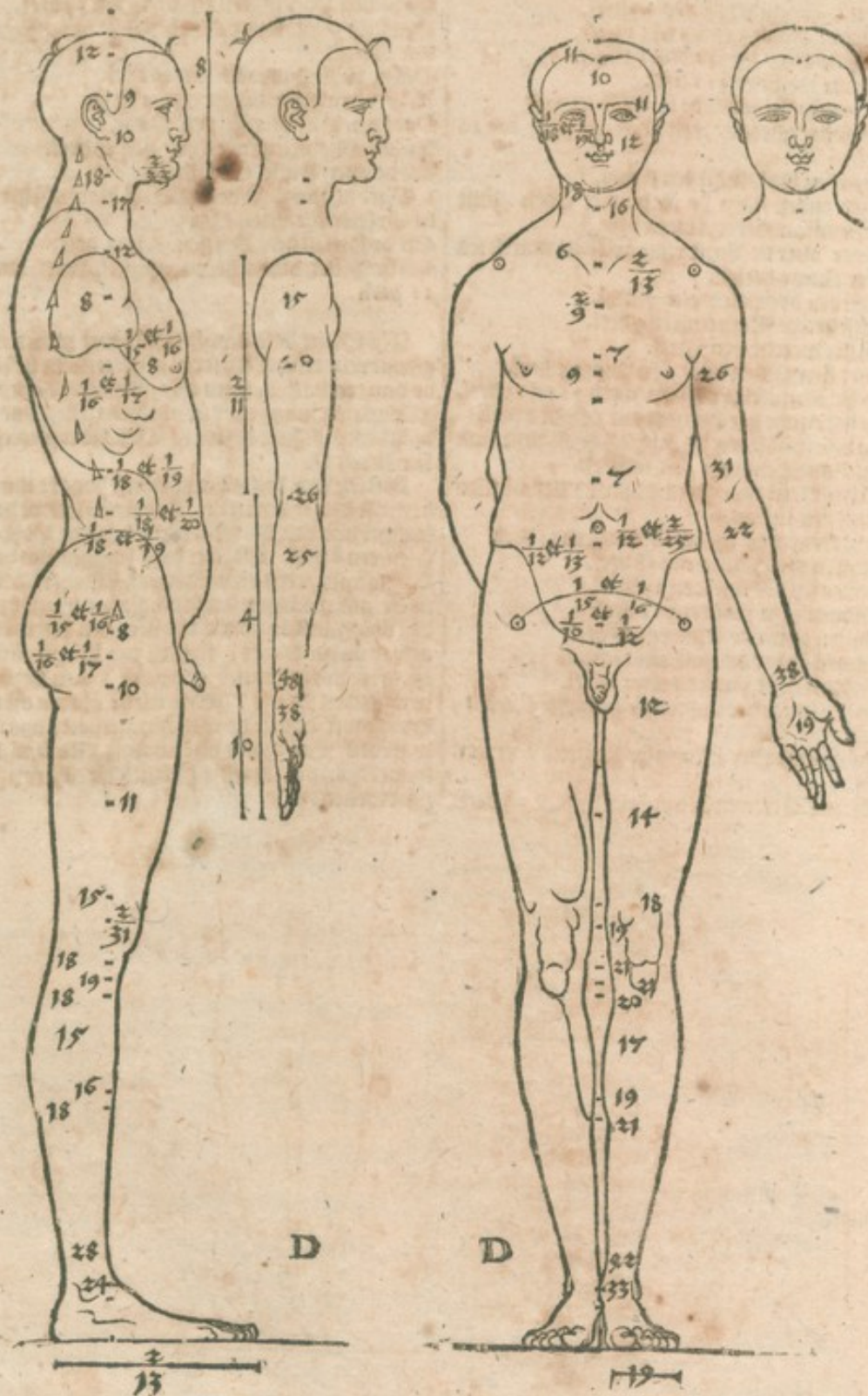
In het Hoofst boven het Doozhoofst / breecken een

een 11 deel.
 Beter nederwaerts/ een 10 deel.
 Ober de Ooghbraen/ een 11 deel.
 Ober de Ooren een 18 en 19 deel.
 Ober de Neuse een 12 deel.
 En den Hals onder de kin een 18 deel.
 Op de hoogte des Schouderbleefsch/ een 16
 deel.
 Ober den Halskuyl een 6 deel.
 Daer onder staen de Schouder leden / wijt
 van malckanderen twee 13 deel.
 Maer ober de Voet ende orselen/ maect ick
 breeet twee 9 deelen.
 Tusschen de orselen/ een 7 deel.
 Tusschen de Cepelen/ een 9 deel.
 In het weete/ een 7 deel.
 Ober den Nabel/ een 12 en twee 25 deel.
 Op het beginsel der Heupen/ een 12 en 13 deel.
 Op het eynde der Heupen een 10 en 12 deel.
 Op dese linie staen de heupen-leden wijt van
 malckanderen een 15 en 16 deel.
 En het Been maect ick onder de Kers-billen
 breeet/ een 12 deel.
 Nederwaerts by de Open/ een 14 deel.
 Bupten op de kinie/ een 18 deel.
 Binnen op de kinie/ een 19 deel.
 Midden in de kinie/ een 21 deel.
 Bupten onder de kinie een 21 deel.
 Binnen onder de kinie/ een 20 deel.
 Midden in de kupten/ een 17 deel.
 Op het eynde der buptenste kupten / een 19
 deel.
 Op het eynde der binnenste kupten / een 21
 deel.
 En het Been onder opt smalste/ een 24 deel.

Dooz de Enchelen/ een 33 deel.
 Ende den Voet maect ick breeet een 19 deel.
 Daer na make te de breeet des van borenzien
 den Arms.
 Onder de Schouderen een 26 deel.
 Achter den Ellenboghe/ een 31 deel.
 Dooz den Ellenboghe/ een 24 deel.
 Op het Ghewricht der Hant een 38 deel.
 En de open Hant een 19 deel.
 Daer na maect ick den Man achter tusschen
 de Orselen breeet/ een 6 deel.
 En de Hielen ofte Verssen / een 35 deel.
 En de Billen van achteren opghespleten/ een
 11 deel.

Als ick nu dese dinghen alle met puncten
 ghemercht en met Cyfren afgeteekent heb-
 be/ dan treck ick de sozm ofte ghestaltenis des
 Mans met linien daer in ghelyck in dese nae-
 volghende figuer te zien is/ Des Mans teer-
 ken is een D.

Wil ick dan des Mans Hoofst hooger ma-
 ken als van te boren is/ Zoo neem ick tot de
 lenghte van den Hoofst-scheydel tot de Voet-
 solen/ een 8 deel. En zette dese lenghte van de
 kinie opwaerts en verhooge het Hoofst daer
 mede/ anders laet ick alle dinghen blyben op
 den voozgaenden voer/ dan alleen den Werbel
 achter op het Hoofst / siel ick zoo hoogh als
 Hoofst te boren was. En aen het van bez-
 denzienden Hoofst / treck ick de Stern ofte
 Doozhoofst boven de Ooghbraen beter vooz-
 waerds/ Zoo wordt desen voozs Man/ acht
 sunder hoofden langh / ghelyck dit alhier af-
 ghetrocken is.

1	15	30
2	16	30
6	9	30
12	12	48
14	14	48
19	19	48
26	26	48
27	27	48
30	30	48
40	40	80
40	40	80
10	10	80
4	4	80
3	3	80
2	2	80
1	1	80

Schepdel
Doo:hoofst.
Ooghoofst.

Neus.
kin.
Hooghte der
Schouderen

Halshuyl.
Hooghte der
Bozst.
Oxfelen.
Tepelen.
Onder de bozsten

In het weeche.
In den Nabel.
Heupen

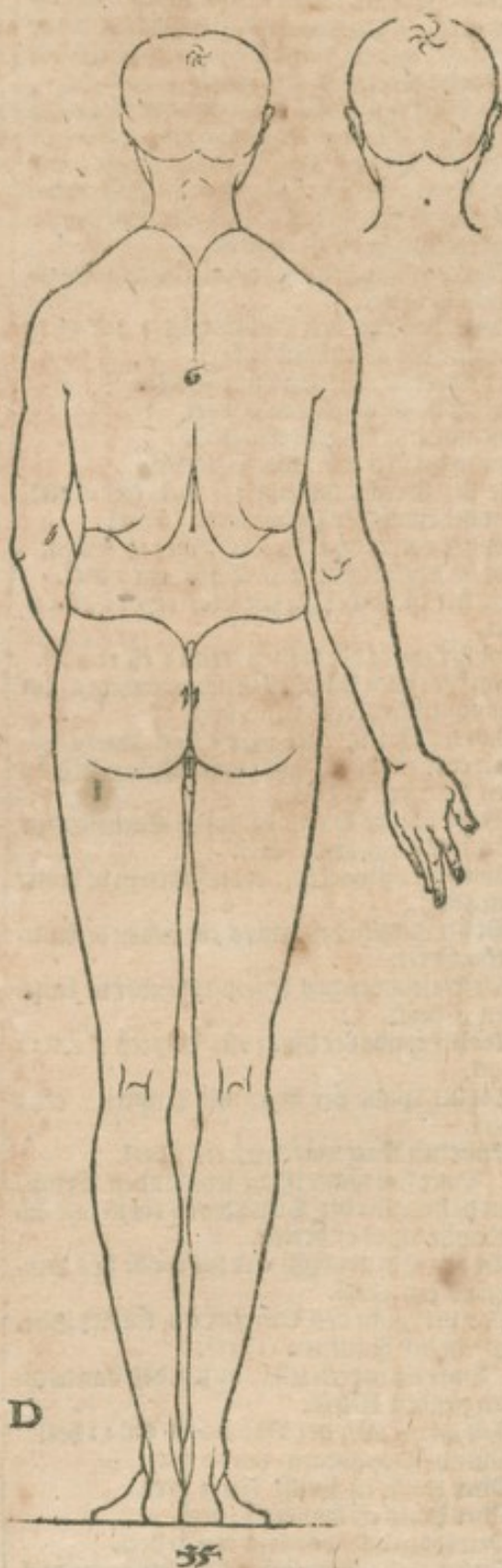
Opnde der Heu-
pen.
Opnde des
Duycks.
Op de Schaemte
Opnde der Aers-
billen.

Oyen oft dichte
des Beens
Duyten boven de
knie
Binnen boven de
knie.
Midde inde knie
Duyten onder de
knie.
Binnen onder de
knie.

Opnde der duy-
tenste kuyten
Opnde der bin-
nenste kuyten.

D

Hooghte des
Ghemichts.
Opnde des scheen-
beens
Solen oft platte
des Voets.

Dolghens wil ick desen voozsz Man / een ghelijck matigh Wyf beschryben / oock van 9. haerder hoofden langh / na de voozgaende omdiantie / Dat meet ick dan ten eersten na de lenghte / van de hooghte des Schepdels / tot het eynde des kins een 9 deel.

Van het eynde des kins opwaerts / tot het eynde des Doozhoofsz / een 10 deel.

Deze lenghte des Aengheziets / deyle ick in dyp deelen ghelijck te boren verhaelt is / maer van den Schepdel tot de hooghte des Schouderbleesch een 15 en 16 deel.

Wederom van den Schepdel tot den Halskijl een 6 deel.

Van de hooghte des Halskijls / tot op de hooghte der Voet een 30 deel.

Tot onder de Orselen / een 16 deel.

Tot op de Cepelen / een 11 deel.

Tot onder de Voet / een 9 deel.

Tot in het weech / twee 11 deelen.

Wt het weech tot in den Nabel / een 26 deel.

Tot het eynde der Heupen / een 16 deel.

Tot het eynde des Wipchs / twee 17 deelen.

Tot de Splijtinghe des Wyfs / een 7 deel.

Tot het eynde der Schaemte / een 12 en 13 deel.

Tot het eynde der Billen / een 11 en 12 deel.

Van het eynde der Billen nederwaerts / tot int bovenste Been een 12 deel.

Van de Solen / ofte platte des Voets opwaerts / tot de hooghte des Ghewichts op den Voet een 26 deel.

Maer van de Voetsolen tot de Enckelen des Scheenbeens / een 42 deel.

Van daer opwaerts / tot midden in de kinie / een 4 deel.

Wt het midden des kinies / tot boven de kinie / een 26 deel.

Wt het midden des kinies / tot onder de kinie / een 30 deel.

Tot het eynde der buytenste kuyten / een 11 deel.

Tot het eynde der binnenste kuyten / een 9 deel.

Ende den Voet maech ick een 7 deel.

Daer nae mahe ick de lenghte des Arms / wt de hooghte der Schouderen / tot in den Ellenboghe / twee 11 deelen.

Wt den Ellenboogh / tot het eynde des Vinghers / een 4 deel.

Van het eynde des Vinghers / tot het Ghewicht der Pant / een 11 deel.

Daer na maech ick de dichte des van bezyden zienden Wyfs.

Int hooft ober het Doozhoofst / een 12 deel.

Ober de Gogbzaken / een 10 deel.

Ober hooft en Neuse / een 11 deel.

Ober Hals en kin / een 13 deel.

Den Hals onder de kin / een 21 deel.

Wt het Schouderbleesch hooghte / een 19 deel.

Ober den Halskijl / een 14 deel.

Wt de hooghte der Voet / een 10 deel.

Wt de Orselen / twee 19 deelen.

Ober de Cepelen / een 18 en 19 deel.

Onder de Voeten / twee 19 deelen.

In het weech / twee 21 deelen.

Ober den Nabel / een 9 deel.

Wt het eynde der Heupen / een 7 deel.

Wt het eynde des Wipchs ober de billen / een 14 en 16 deel.

En het Been onder de billen / een 10 deel.

Nederwaerts af int dicke des Beens / twee 21 deelen.

Boven de kinie / een 15 deel.

Midden in de kinie / een 18 deel.

Onder de kinie / een 19 deel.

Midden in de kuyten / een 16 deel.

Wt het eynde der binnenste kuyten / een 19 deel.

Onder int Scheenbeen / een 28 deel.

Int Ghewicht dooz de Enckelen / een 26 deel.

Daer na maech ick de dichte des van bezyden zienden Arms.

Int Schouder / een 18 deel.

Onder de Orselen / een 20 deel.

Int den Ellenboghe / een 39 deel.

Dooz den Ellenboghe / een 26 deel.

Wt het Ghewicht der Pant / een 49 deel.

En de holle Pant / een 40 deel.

Daer na maech ick de bzeete des van boren zienden Wyfs.

Wt het eynde des Doozhoofsz / een 11 deel.

Midden ober het Doozhoofst / een 10 deel.

Ober de Gogbzaken / een 11 deel.

Ober de Oren / een 10 deel.

Ober de Neuse / een 13 deel.

En de bzeete des Hals onder de kin / een 21 deel.

Wt de hooghte des Schouderbleesch / een 19 deel.

Ober den Halskijl / twee 13 deelen.

Onder dese kinie staen de Schouderleden wt van malckanderen / een 7 deel.

De bzeete boven de Voet / een 5 deel.

Tusschen de Orselen / een 8 deel.

Tusschen de Cepelen / een 11 deel.

Onder de Voeten / een 15 en 16 deel.

In het weech / een 8 deel.

Ober den Nabel / een 11 en 12 deel.

Wt het eynde der Heupen / een 10 ende twee 21 deelen.

Wt dese kinie staen de Beenen in de Heupen wt van malckanderen / een 15 en 16 deel.

Wt het eynde des Wipchs / een 10 en twee 21 deelen.

En het Been onder de Aersbillen / maech ick bzeet / twee 21 deelen.

Beter nederwaerts / een 25 deel.

Boven de kinie / een 17 deel.

Midden

van de Proportie des Menschē:

33

Midden in de knie/ een 19 deel.

Onder de knie/ een 20 deel.

Midden in de knippen/ een 17 deel.

Op het eynde der binnenste knippen / een 10 deel.

Onder int Scheenbeen/ een 39 deel.

Int Ghewicht door de Enckelen / een 31 deel.

En den Doet is hoor/ breeet/ een 20 deel.

Daer nae maect ick de breeete des van horenzienden Arms.

Onder de Orselen/ een 26 deel.

Nichter den Ellenboghe/ een 33 deel.

Door den Ellenboghe/ een 23 deel.

Op het Ghewicht der Pant/ een 40 deel.

En de open Pant/ een 22 deel.

En het Wyf maect ic achtet tusschen de Orselen breeet/ een 7 deel.

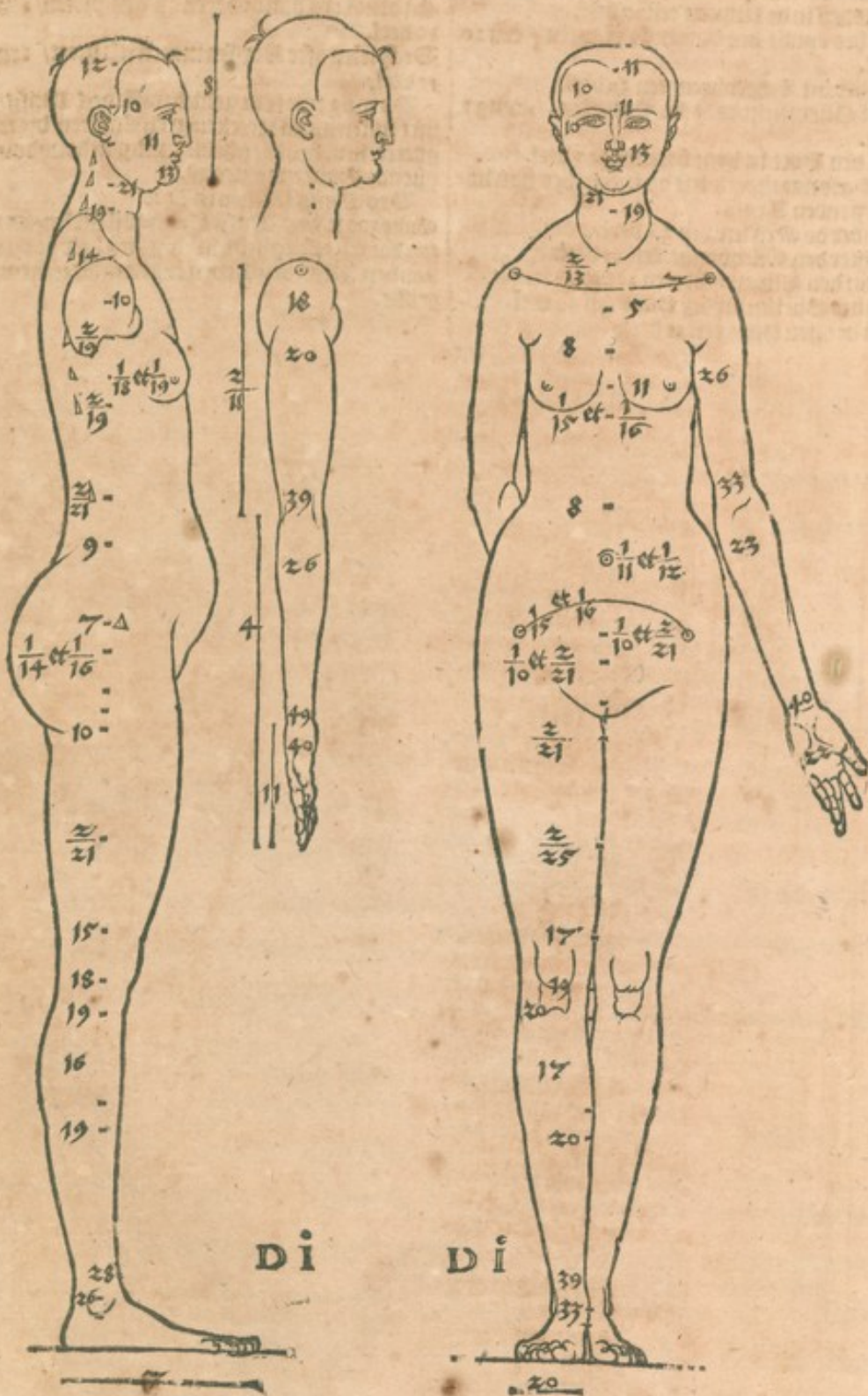
En den Hers van onderen op ghespleten/ een 10 deel.

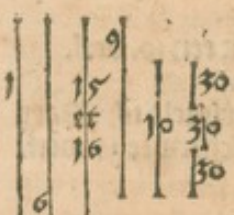
De Hielen ofte Verssen maect ick breeet/ een 37 deel.

Daer na tree ic de gelyckenisse des Wyfs/ met linien by alle teekenen en Efferen/ die ic gheteekent hebbe/ ghelyc zulcks in de nabolghende Figuren te zien is.

Des Wyfs teeken is D i.

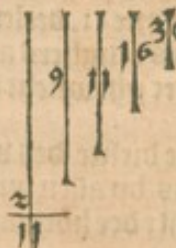
Ende zoo ic des Wyfs Hoofst wil verlenigen/ zoo doe ick effen ghelycher wyse ick hier boren handen. Dan beschreiben ende afgheteekent hebbe.

Scheydel
Doozhoofst

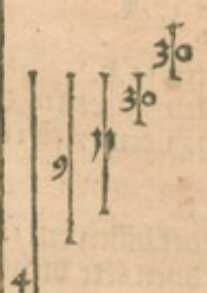
Ooghbraen
Neuse
kin
Hooghte des
Schouderbleesch
Halsknyl
Hooghte der hooft

Oxelen
Tepelen
Onder de Boz
sen

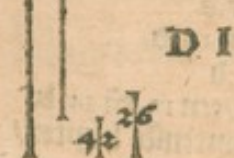

Weerke
Navel
Eynde der Heu-
pen.
Eynde des
Bupchis
Sphringhe des
Wijfs
Eynde der
Schacnte
Eynde der billen
Int bovenste
Been

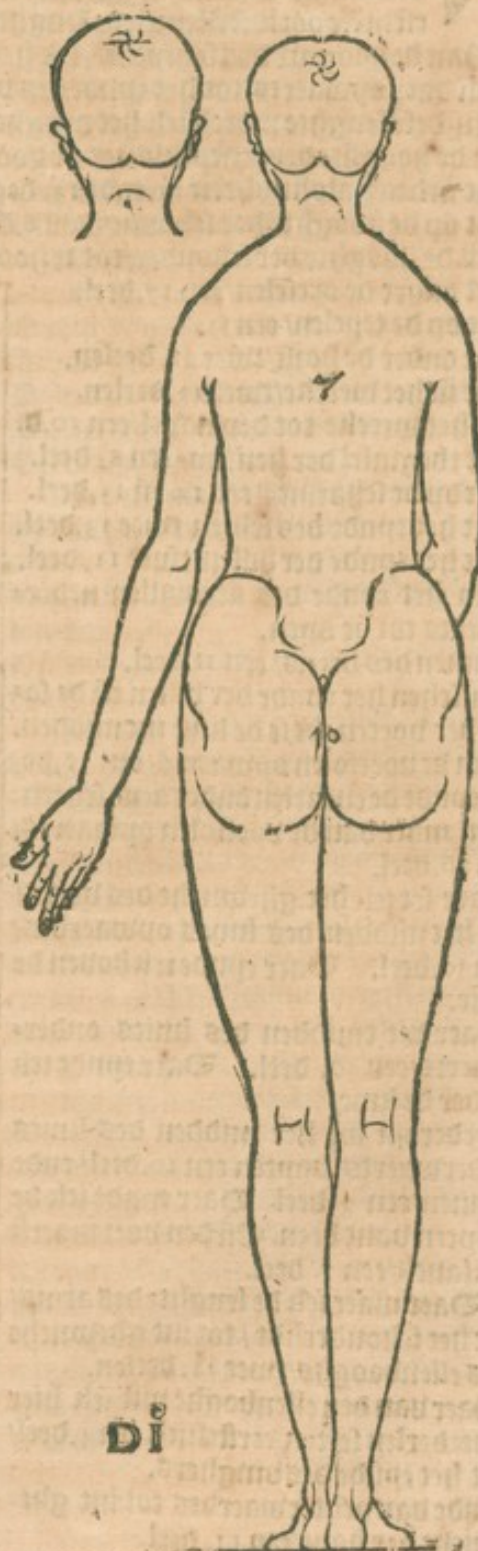

Boven de knie
Midden inde knie
Onder de knie

Eynde der bup-
tenste knippen
Eynde der bin-
nenste knippen

Hooghte des Ge-
wichts.
Eynde der En-
kelen.
Solen des
Voets.

DI

DI

Noch wil ic eenen langhen dunnen Man maken/ die zal 10. sonder hooft den langh worden/ en ghebruyck oock de voorbeschreven meyminghe/ en mete oock eerstelijck de lenghte der lidmaten.

Van de hooghte des schepdels/ tot het eynde des kins/ set ick een 10. deel.

Van daer opwaerts/ tot het eynde des voorhoofes/ een 11. deel.

In dese lenghte maect ick het aenghesicht/ ghelijck voor verhaelt is: Daer van de hooghte des schepdels/ tot de hooghte des schouder vleesch/ twee 17. deel.

Tot in den halskuyl/ een 13. ende 14. deel.

Tot op de hooghte der schouder/ een 6. deel.

Van de hooghte der schouder/ tot te hooghte der borst/ een 25. deel.

Tot onder de orefelen/ een 17. deel.

Tot op de tepelen/ een 13.

Tot onder de borst/ twee 21. deelen.

Tot in het weerce/ twee 13. deelen.

Wt het weerce tot den navel/ een 30. d.

Tot tbeginfel der heupen/ een 8. deel.

Tot op de schaemte/ een 14. en 15. deel.

Tot het eynde des selven/ twee 13. deel.

Tot het eynde der billen/ twee 11. deel.

Van het eynde der aersbillen nederwaerts tot de dyen.

Binnen des beens/ een 11. deel.

Tusschen het eynde der billen en de solen der voeten/ set ic de knie int midden.

Van de voetsolen opwaerts/ een 35. d.

Te eynde de enkelen onder acnt scheenbeen maer van de voetsolen opwaerts/

een 26. deel.

Daer set ick het ghewicht des voets/

wt het midden des knies opwaerdes/

een 30. deel. Daer eynde ick boven de knie.

Maer wt t midden des knies onderwaerts/ een 40. deel. Daer eynde ick

onder de knie.

Wederom wt het midden des knies

nederwaerts buypen een 10. deel/ ende

binnen/ een 9. deel. Daer eynde ick de

kuyten vant been. En den voet maect

ick lanc/ een 7. deel.

Daer maec ick de lenghte des arms/

wt het schouderlidt/ tot int ghewicht

des ellenbooghs/ twee 11. deelen.

Maer van den ellenboghe wil ick hier

tweederley setten/ eerstelijck een 4. deel/

tot het eynde des vinghers.

Ende dan achterwaerdes tot int ghe-

wicht der hant/ een 11. deel.

Ofte wt het gewicht des ellenbooghs

tot het eynde der hant/ drie 11. deelen.

Ende van het eynde des vinghers ach-

terwaerdes/ tot in het ghewicht der

gant/ twee 21. deelen.

Daer na maect ic de dichte des van

beypden zienden Mans/ by allen punc-

ten/ daermede de lenghte der lidmaten

beteckent zijn.

Den Man maect ick na de syden int

hooft by de punten des voorhoofes

dick/ een 13. deel.

Over de ooghbzaen/ een 11. deel.

Over de neus ende hooft/ een 11. d.

Over den mont en hals/ een 13. d.

Over de kin en hals/ een 14. d.

En den hals onder de kin/ een 22. d.

By de hooghte des schouder vleesch/

een 20. d.

Over den halskuyl/ een 13. d.

By de hooghte der schouderen/ een 11.

By de hooghte der borst/ twee 17. d.

By de Orefelen/ een 8. d.

Over de tepelen oock een 8. d.

Onder de borsten/ twee 17. d.

In het weerce/ een 11. d.

Over den navel/ oock een 11. d.

By het beghinsel der heupen/ een 10. d.

By het eynde der heupen/ een 17. en 18

deel.

Op de schaemte/ een 9. d.

Het been by het eynde der billen een 11.

Nederwaerdes by de dyen ofte dichte

des beens een 12. d.

Boven de knie/ een 17. d.

Midden in de knie/ een 19. d.

Onder de knie/ een 20. d.

Midden in de kuyten/ een 32. en 34. d.

By het eynde der kuyten/ een 17. d.

By het eynde der binnenste kuyten/een
19 deel.

En het been maect ick boven het ghe-
wicht dick/een 32.d.

Door het ghewicht/een 29.d.

Onder de enckelen inden voet/een 23.d.

Daer na maect ic de dichte des van be-
zuden zienden arms.

In de schouder/een 17. d.

Onder de orsel/een 21. d.

In den ellenboghe/een 30. d.

Door den ellenboghe/een 28. d.

By het ghewicht der hant/een 50.d.

Maer de holle hant/een 42.d.

Daer na maect ic de bzeete des van
voren zienden Mans.

By het voorszoot/een 14.d.

Over de bzeete des hoofts/een 12.d

Over de ooghbraen/een 13.d.

Over de ooren/een 12.d.

Over de neuse/een 15.d.

Maer den hals onder de kin/een 22.d.

By de hooghte des schouder vleesch/
een 28.deel.

By de hooghte des schouderghelids/
een 12.ende 13.d.

Daer onder staen ooc de schouderleden
wilt van malckanderen/een 12. en 13.d.

En ick make de bzeete onder de bozt
en schouderen/By 18. en een 19 deel.

Tusschen de orselen/een 7.d.

Tusschen de tepelen/een 10.d.

Onder de bozzen/twee 13.d.

In het weerce/twee 15.d.

Over den Navel/een 13. en twee 17. d.

By tbeginfel der heupen/een 13. en 14.d.

By het eynde der heupen/een 6. d.

En in dese hooghte /set ick de been ge-
lederen in de heupen wilt van malcan-
deren/twee 15. d.

Het been maect ic onder de billen bzeet
een 13.d.

Nederwaerts by tbinnenste der dyen/
een 16.d.

Boven de knie/een 20.d.

Widden in de knie/een 22. d.

Onder de knie/ook een 22. d.

Widden in de kuyten/een 19.d.

By het eynde der binnenste kuyten/
een 23.d.

Onder het scheenbeen/een 45. d.

Door de enckelen/een 35.d.

Onder de enckelen in den voet/een 46.

En voor den voet/een 21.d.

Daer na maect ick de bzeete des van
voren zienden arms.

Onder de orelen/een 28.d.

Achter den ellenboogh/een 34. d.

Door den ellenboogh/een 24.d.

By het ghewicht der hant/een 42.d.

En de open hant/een 22.d.

Daer na maect ick desen man ach-
ter tusschen de orselen bzeet/ een 12. en
13.d.

En de billen van onderen opghesple-
ten/een 11.d.

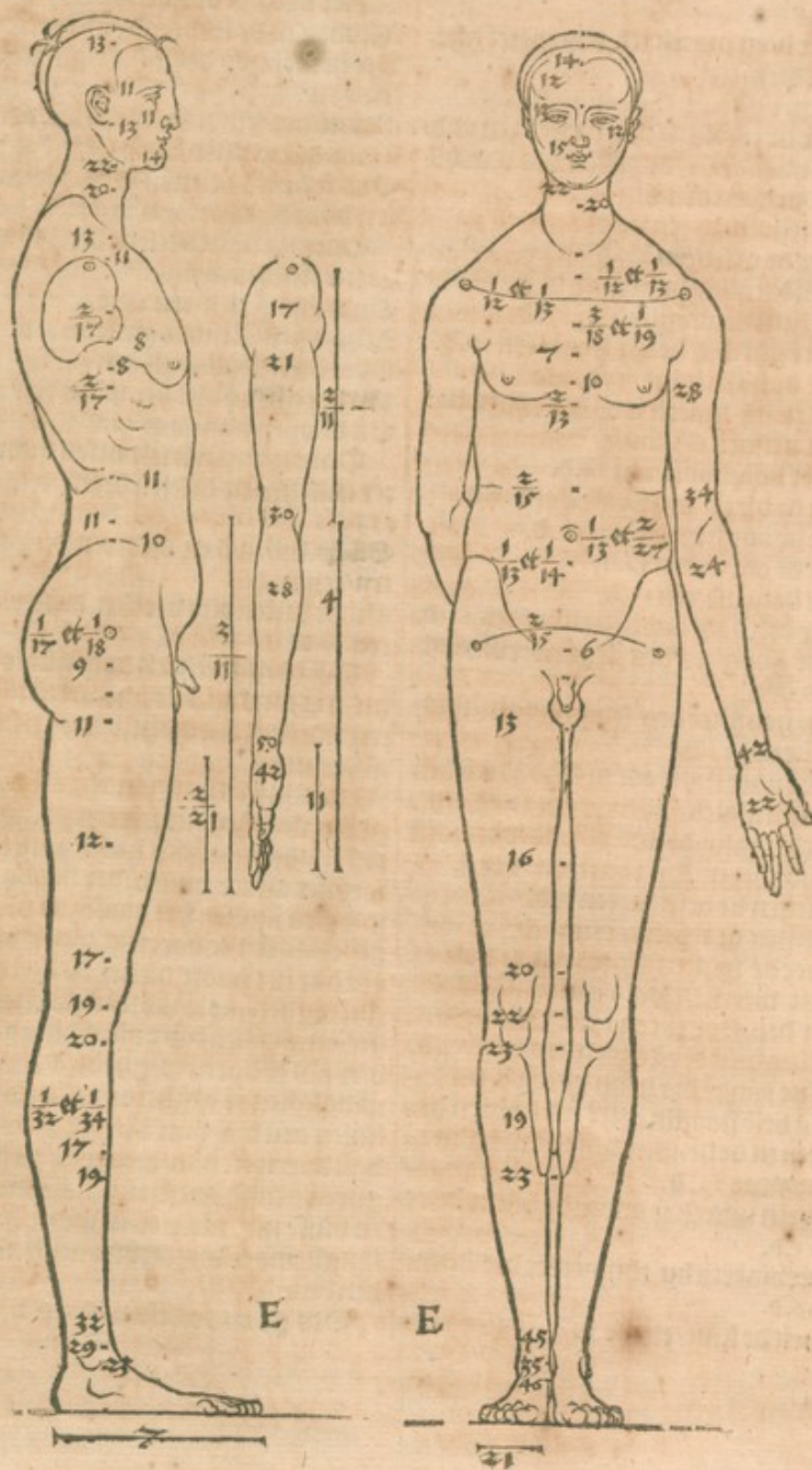
En de hielen ofte verffen achter bzeet/
een 37 d.

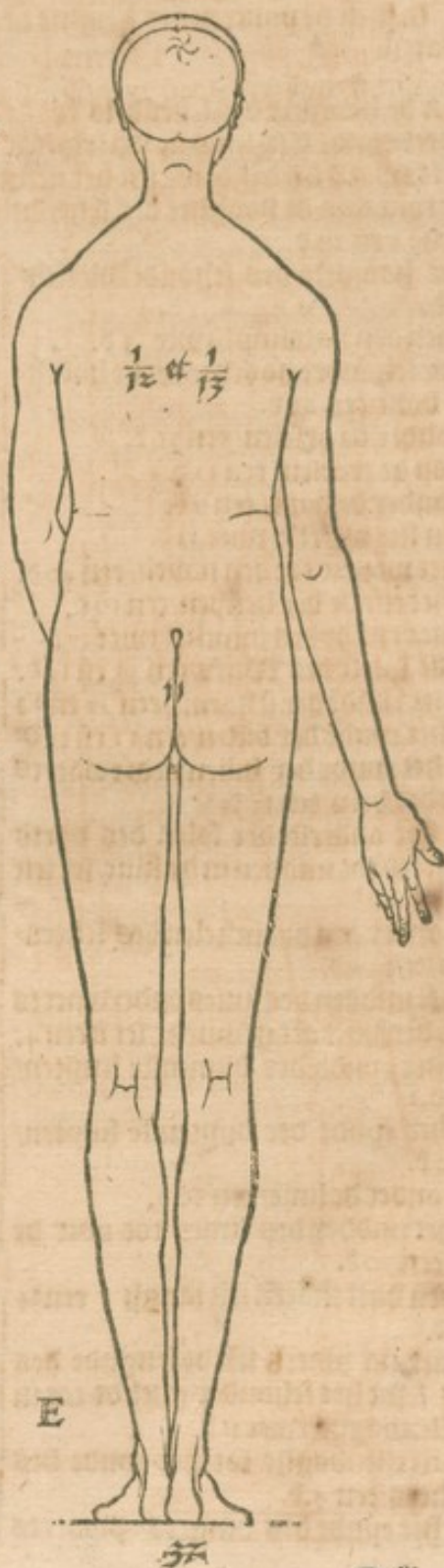
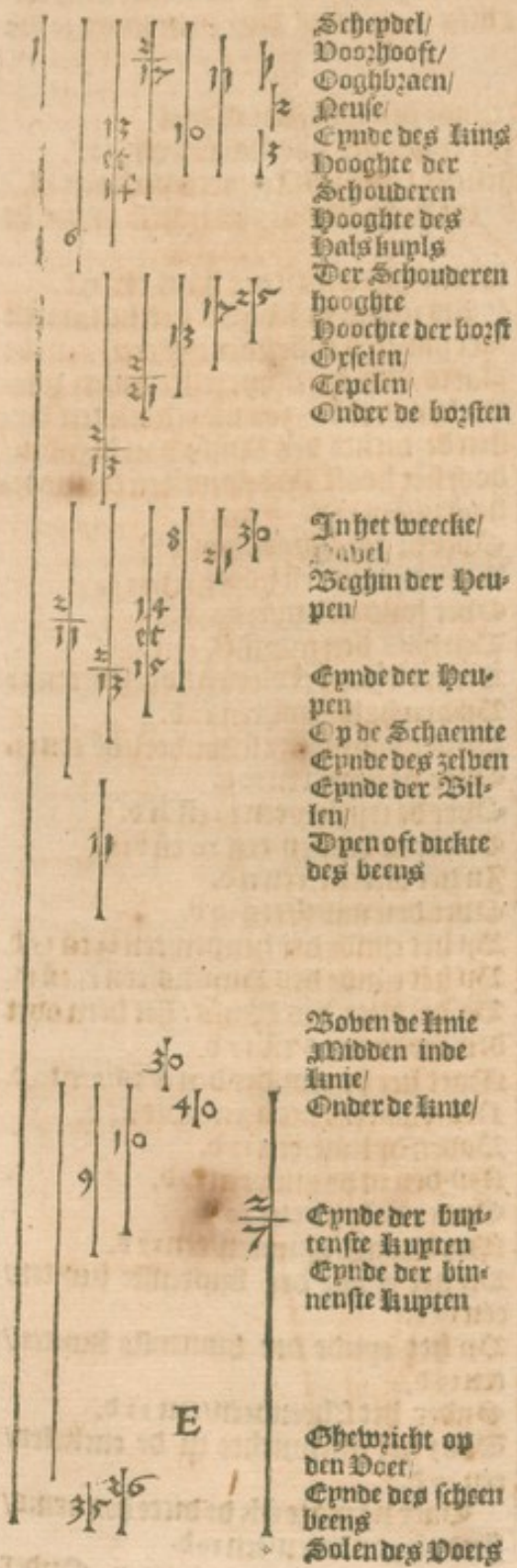
Daer nae treck ick de ghestalt linien
deses Mans/in dese ghemerckte Cyfe-
ren/ghelyck ick die hier nae hebbe af-
ghetrocken.

Maer wil ick des Mans hooft ooc hoo-
ger maken/300 zet ick een 9 d. met het
eynde onder des knies punten/ en
laet het ander eynde ober het hooft we-
gaen/en maken het hooft 300 veel hoo-
gher/als het te voren is/ dan volghet
ooc dat het hooft dicker en breeder ge-
ghetoghen moet worden/doch ick late
het aenghesicht met allen dinghen blij-
ven/als te voren is/ghelyck dat in dese
nabvolghende afghetogen beelden met
linien aen die van byzuden/ als oock
van voren en van achteren ziende Fi-
guren aenghewesen is/maer den Man
en blijft niet meer tien synder hoofden
langh/maer wort schier neghen hoof-
den langh.

Des Mans teecken is een E.

D ij

Volghens wil ick den voorsz. Man een ghelijck matich Wijs aenwijzen/
in de selve o:deninghe als te voren menichmael verhaelt is/ en stelle eer-
stelijck de puncten der lenghte des lijfs / en mete daer in de lenghte der
lidmaten.

Van de hooghte des schepdels/tot het eynde des kins/een 10 deel
Van het eynde des kins opwaerts/tot het eynde des boorhoofts/een 12 d.
In dese twaelf deelen/deyle ick het aenghesicht / ghelijck te voren verhaelt is.
Wederom van de hooghte des schepdels / tot het eynde des gozghels onder de
kin/een 18 en 19 d.

Tot de hooghte des schouderbleesch/
een 8 d.

Tot aenden halskuyt/twee 3 d.

Van de schouder hoochte tot de hooch-
te der borst/een 22 d.

Tot onder de orselen/ een 16 d.

Tot op de tepelen/ een 11 d.

Tot onder de borst/ een 9 d.

Tot in het weecke/twee 11 d.

Wt het weecke tot den navel/ een 40 d.

Tot het eynde der heupen/een 10 d.

Tot het eynde des buycks/twee 17 d.

Tot de splete des Wijs/een 13 en 14 d.

Tot het eynde der schacmt/een 12 en 13

Tot het eynde der billen/een 11 en 12 d.

Van het eynde der billen nederwaerts
tot in het been/een 12 d.

Van het onderste der solen des voets
opwaerts tot midden in de knie/set ick
twee 7 d.

Tot onder aen de enkelen des scheen-
beens/een 38 d.

Wt het midden des knies onderwaerts
tot op den boet oft gewricht/set icken 4.

Tot het eynde der binnenste kuyten/
een 9 d.

Tot het eynde der buytenste kuyten/
een 10 d.

Tot onder de knie/ een 30 d.

Wt het midden des knies tot ober de
knie/een 30 d.

En den voet maect ick langh / een 14
en 15 d.

Daer na maect ick de lenghte des
arms / wt het schouder-ghelid/tot in
den ellenboghe/twee 11 d.

Wt den ellenboghe tot het eynde des
vinghers/een 4 d.

Van het eynde des vinghers opwaerts

tot int ghewricht der hant een 11 d.

Als ick nu de lenghte der lidmaten
met puncten ende haer cyfferen / in de
plaets van de 3. oprechte linien ghe-
teekent hebbe / 300 maect ick ten eer-
sten de dicke des Wijs van bezijden/
dooz het hooft/by de puncten des boor-
hoofts/een 13 d.

Over de ooghbzacht/een 11 d.

Over de neuse en hooft/een 12 d.

Over hals en kin/een 14 d.

Den hals den gozghel/ een 24 d.

By het schouderbleesch hoochte/een 22

By den halskuyt/een 17 d.

By de hooghte der schouderledē een 13.

Over de borst/een 10 d.

Over de tepelen/een 19 en 21 d.

Onder de borsten/een 20 en 21 d.

In het weecke/een 11 d.

Over den navel/een 10 d.

By het eynde der heupen/een 14 en 15 d.

By het eynde des buycks/een 15 en 16.

By de splete des Wijs / het been ober
den aers/een 16 en 17 d.

Maer het been onder den aers/een 10 d.

Nederwaerts int been/twee 23 d.

Boven de knie/een 17 d.

Widden in de knie/een 19 d.

Onder de knie/een 20 d.

Widden in de kuyten/een 17 d.

By het eynde der buytenste kuyten/
een 18 d.

By het eynde der binnenste kuyten/
een 19 d.

Onder het scheenbeen/een 32 d.

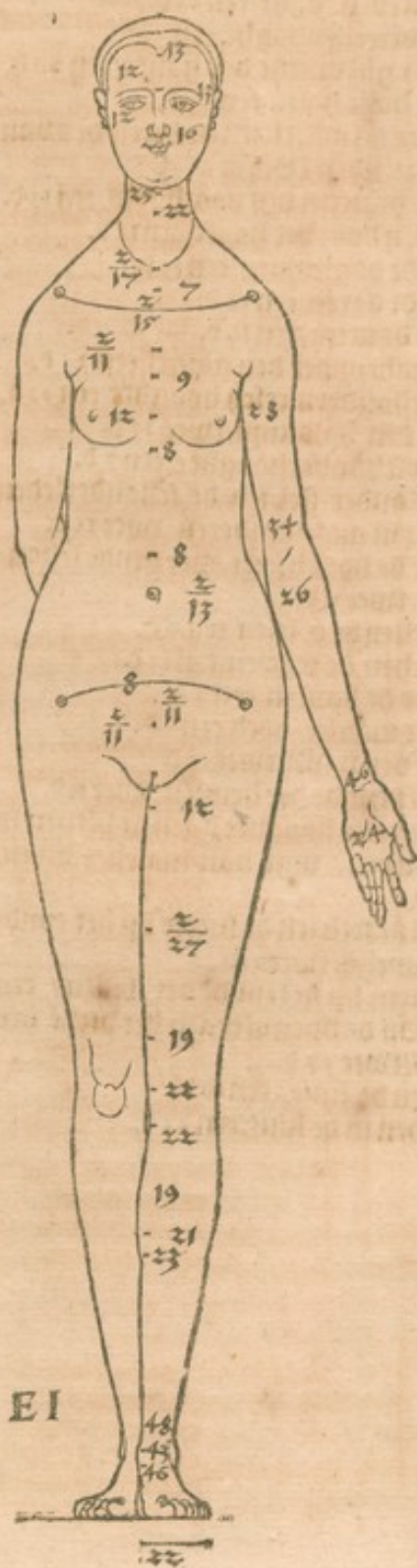
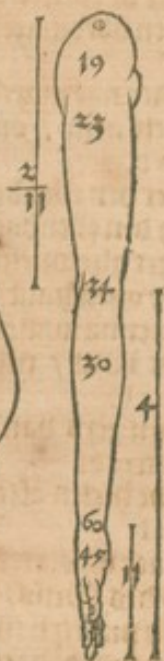
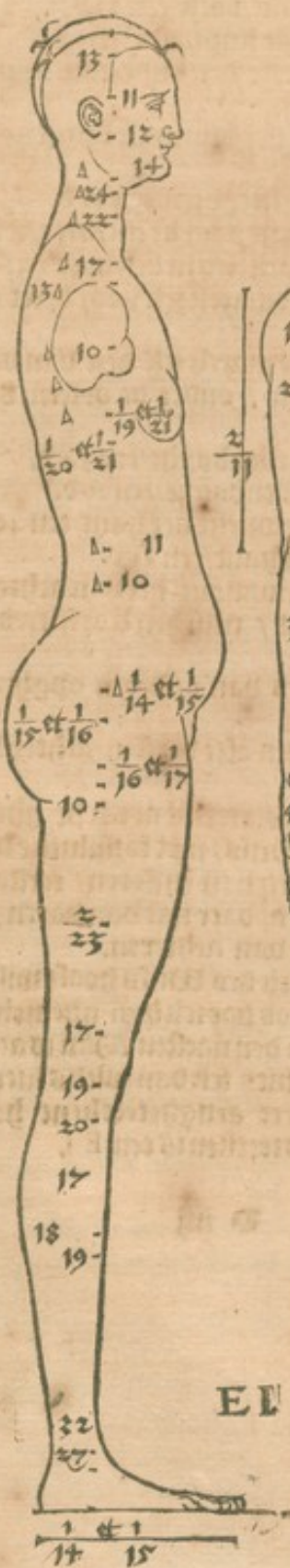
Dooz het ghewrichte in de enkelen/
een 27 d.

Daer na maec ick de dicke des arms/
In deschouderen/een 19 d.

Onder

Onder de orselen/ een 12 d.
 In den ellenboghe/ een 34 d.
 Dooz den ellenboghe/ een 30 d.
 By het ghewicht des hants/ een 50 d.
 En de holle hant/ een 45 d.
 Daer na maeck ick de bzeete des van
 voren zienden Wijs.
 By de punten des voozhoofs/ een 13 d.
 Midden dooz het hooft/ een 12 d.
 Over de oogghzaen/ een 13 d.
 Over de ooren/ een 12 d.
 Over de neuse/ een 16 d.
 Den hals onder den gorzel/ een 25 d.
 By tsehouderbleesch hooghte/ een 22 d.
 Over den halsknyl/ twee 17 d.
 By de schouderhooghte/ een 7 d.
 Daer onder stel ick de schouderleden
 wijs van malekanderen/ twee 15 d.
 Maer de borst bzeete over beyde schou-
 deren/ twee 11 d.
 Tusschen de orselen/ een 9 d.
 Tusschen de tepelen/ een 12 d.
 Onder de borsten/ een 8 d.
 In het weerde/ oock een 8 d.
 Over den navel/ twee 13 d.
 By het eynde der heupen/ twee 11 d.
 En in deser hooghte staen de beenen in
 de heupen/ wijs van malekanderen/
 een 8 d.
 Oock maeck ick de bzeete by het eynde
 des buxks/ twee 11 d.
 En tbeen by het eynde der billen/ een
 12 d. By de dyen ofte aen het dicke des
 beens/ twee 27 d.
 Boven de knie/ een 19 d.
 Midden in de knie/ een 22 d.

Onder de knie/ oock een 22 d.
 Midden in de knuten/ een 19 d.
 By het eynde der buptenste knuten/
 een 21 d.
 By't eynde der binnenste knuten/ een
 23 d.
 Onder int seheenbeen/ een 48 d.
 Int ghewicht dooz de enckelen/ een 43.
 Onder de enckelen in den voet/ een 46 d.
 En den voet maeck ick vooz bzeet/ een
 22 d.
 Daer nae maeck ick den van voren
 zienden arm / onder de orselen bzeet/
 een 28 d.
 Achter den ellenboghe/ een 34 d.
 Dooz den ellenboghe/ een 26 d.
 By het ghewicht der hant/ een 46 d.
 En de open hant/ een 24 d.
 Daer na make ick het van achteren
 ziende Wijs / tusschen d'orselen bzeet/
 twee 15 d.
 En den aers van onderen opghesple-
 ten een 10 d.
 En de hielen ofte versten/ achtet bzeet
 een 40 d.
 Daer na verteeckene ick de ghestal-
 tenis des Wijs/ met formlycke linien
 by alle punten en cijfferen/ eerstelijck
 na der syden/ daer nae van voren zien-
 den en dan van achteren.
 En als ick des Wijs hooft wil ver-
 hooghen/ zoo doe ick dan ghelijck hier
 te voren by den naesten Man is aenge-
 wesen/ ghelijck ick dan sulcks hier met
 dese Figure aengheteekent hebbe/
 Des Wijs teeken is een E i.

Schepdel
Doo:hoofst
Ooghbzaen
Neuse
kinne
Eynde des Go:
gels onder de kin
Hooghte der
Schouderen.
Hooghte des Der
Hoochte des hals
knipl
Hooghte der
Wofst.
Orselen.
Tepelen
Onder de Wof:
sten.

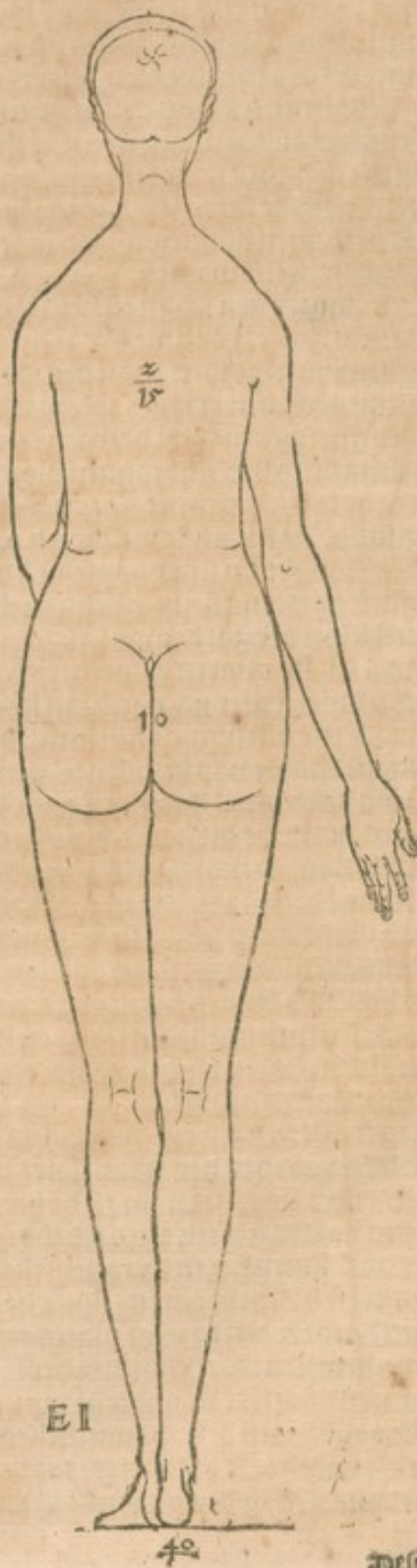
In het Weecke
Pavel

Eynde der Hē-
 pen
 Eynde des
 Dvckhs.
 Splytinghe des
 Wyfs
 Eynde der
 Schacnte
 Eynde der Aers-
 billen

Boven de Linie
Midden in de
Linie
Onder de Linie

Eynde der hup-
 tenſte kaupten
 Eyndeder bin-
 nenſte kaupten

Dooghte des
Ghewichts
Eynde des scheen
beens
Solen oft platte
des Voets.

EI

E II

Deſe.

Dese vooz-bescheyten Beelden/buyghe ick in de gewrichten dooz den ruggraet/en in alle ander leden/twelck een ieder te voren weten zal. Op dat het hier dan te voren grondelyck aenghewesen worde/300 wil ick beyde de vooz ghestelde Beelden/ eerstelyck na de syden bezien/ en den ruggraet in het achter vierdel des lijfs dichten stellen / en dan met klepne triangelkens verteekenen / des ghelijcks die van vorenzienden Beelden/ de selve ghewrichten met klepne rinckskens aenwijzen: En hoewel ick hier te voren/ alle Beelden een ghelycke lenghte / wt een ghedeylde mate ghemeten hebbe / om de minste moeyte. Zoo is te mercken/dat 300 wannetmen die int werck stellen zal/ende de Beelden tsamen ordineren/ 300 moeten altyt de dunne Beelden langher als de dicke ghemaect worden.

Ende wannet den Man en het Wijf/van eender soorten/ tsamen gheordondeert worden/300 zal de linie des Wijfs/ daer wt sy ghemeten wert / een 18 deel korter ghenomen worden / dan des Mans linie is / anders zoude het Wijf langher schijnen als den Man/daerom dat haer lichaem vleeschachtigher en molachtigher ghetoghen wert dan den Man/maer den Man moet harder en nimmer vleeschachtigher ghetoghen worden.

Dese groote onderschept / der voozghemaecte mate der Beelden / van de sterckste tot op de swackste/hebbe ick daerom alzo gheset/op dat een jeghelyck zoude zien/hoe dat hy syn voornemen veranderen en onderscheyden mach / nae zijn eyghen goetduncken / ghelyck ick dan in dit naevolghende Boeck / noch breeder en klaerder zal aenwijzen.

Hoe wel ick hier voren / vierderlen onderschept van Beelden hebbe aenghewesen/300 wil ick hier na een Man klaerder als te voren/ beschrijven en afteekenen/maer ick ghebruyck ghelijckewel de voozgaende ordonnantie/ en maect eerstelyck het hooft van besyden te zien in een rechte vieringh / van des Mans lenghte een achtendeel hoogh en oock 300 breed.

Daer de maet tot dit hooft/wil ick int afteekenen wt een langer linie nemen/ dan daer de voozgaende Beelden in beschreven zijn / om te beter rupnate te hebben/ de klepne deelen te beter en klaerder aen te wijzen.

Als ick nu dese vieringhe stelle / 300 beteeckene ick het plat vooz de oprechte syde/daer de neuse wt zal staen / met een a. en de achter rechte syde / met een b. maer de bovenste dwars syden met een c. en de onderste met een d. Daer na deple ick de deelen int aenghesicht/ ten eersten / nae de lenghte met de dwaers linien alle parallel/en set een jeghelyck hare letteren/die wijlen de bovenste deelen en de onderste deelen des aensichts.

Ten eersten/treck ick een dwars-linie e. op de syden d. een 10 deel hoogh/ghelijck ick dat/vooz aen den Man van s hoofden langh/hebbe aenghewesen. Dese linie scheydet vooz het hant en de bloote des voozhoofts/ maect den achtersten werbel des hoofts/ zet ick een derdendeel hoogher/tusschen e. e. daer na deple ick e. d. met twee linien f. g. in dyp ghelycke velden / de bovenste linie f. zal roeren de ooghbraen en boven de ooren / maer de linie g. onder de neus en ooren/ ende het hooft heeft achter aen de selve plaets een indiepinghe/ghelijck dat een deele hier vooz aenghewesen is. Daer na deple ick e. f. met twee puncten in dyp ghelycke velden/ en doortrec de onderste vuncten met een dwars-linie h. dese linie roert boven de ooghbraen den mannelijken halle des voozhoofts/ vandaer afrondet zich het voozhooft opwaerts/ tot het beginsel des hants / maer deple ick f. g. met twee puncten in dyp ghelycke velden/het bovenste derdendeel snyde ick af/

met

Met eene dwarslinie i/300 wort tusschen f. i. begrepen het gantsche oogh/en de 2. hoeken der oogghen/cynden achter ende vooz int midden tusschen f. i. Maer deyl ick f. g. met drie punten in vier ghelijcke velden/soo snijde ick dat onderste vierdel af met een dwars-lini k. Dese lini roert boven de Neus-pellen/ooc wort dat Oozelleken tusschen k. g. begrepen/ Daer na deyl ic g/ d/ met een lini l/ in twee gelijcke velden/ dese lini roert boven de kin/ gelijc onder de d. Maer deyl ic g/ l/ met eene lini m/ in twee/ dese lini gaet midden door den Mondt/ de bovenste Lip maeck ick in dat onderste derdendeel tusschen g/ m/ maer die bovenste twee derdendeelen laet ic tot de ringkens onder de Neuse: De onderste Lippen maeck ick in dat bovenste half deel tusschen l/ m. Maer in dat onderste halbe deel dat holleken onder de Lippen boven de kin. Alsoo zijn met dese dwars-linien aenghewesen/ die vooernaemste deelen der hooghe ende leeghe dinghen int Hooft.

Woozder wil ick die diepte in het Aenghelicht met oprechten parallel linien
aenwijzen/ende dat verstaet vooz de diepte/ wat van voren daer die Neuse wt-
staet achterwaerts treet.

Eerstelick/ depl ic de twee oprechte syden a/ b/ met ses oprechte linien n/o/p/ q/r/s/ in seiven gelijcke velden. De eerste lini n/ roert booz den Oog-appel/ ende die hoecken des Monts. Waer den achtersten hoeck der ooghen/ cynde ick in middel tusschen de oprechte n/o/ dan dese dinghen sullen op tweederley manie- ren in het ghebruyck verstaen worden: Daer na treck ick een cynd lini wt den hoeck die daer sluyt die dwarssyden c/ ende oprecht n/inden hoer der twee linien a/ f/ daer heen set ick een t. Daer nae treck ic een ander hoeck-lini/doch wt den boozgemelden hoeck c/ n/ inden hoeck die daer sluyt die oprechte a/ en de dwars lini q/ daer henen sette ic dan een b.

lini g/ daer henen loete ic dan een b.
 Over die lini n/ t/ sal dat Voorhoofd treden met zijne form. Maer ober die
 lini n/ b/ tepcken ic der Neuse gesteltenisse. Ende daer die dwarslini e/ de hoeck
 lini n/ t/ dooz snijdet/ daer tepcken ick het beginssel des Hays boven het bloote
 Voorhoofte. Daer na trec ic midden tusschen de twee oprechte a/ n/ tusschen den
 dwarsen d/ g/ een oprechte lini/ dese roert vooz de bovenste Lippe des Hondes
 en vooz de kinne. Daer na depl ic n/ r/ tusschen de dwarslini m/ d/ met twee op-
 rechte linien in drie ghelijcke velden. Die voozste roert vooz die onderste Lippe
 maer die achterste roert dat eynde der hol-kele/ tusschen de onderste Lippe boven
 de kinne. De Gogbaen treck ick schier tot aen de lini o/ ooc verhef ickse in den
 midden een weynich ober de dwarslini f/ en tusschen de twee oprechte linien q/ r/
 tusschen de dwarsse f/ g/ verbat ic dat gantsche ooz/ doch dat onderste oozlapken
 tusschen de dwarslini q/ r/ tusschen de twee dwarslinien k/ g. Den
 trec ic int voozste halve deel/ tusschen q/ r/ tusschen de twee dwarslinien k/ g. Den
 achterden werbel des Hays op het Hooft/ set ic tusschen de oprechte f/ b/ ende de
 dwarslini c/ e/ aen dat derdendeel tegen de oprechte lini f/ en ooc een derdendeel
 bobende dwarslini e/ op de dwarsse g/ tusschen de oprechte linien f/ b/ aen het nae-
 ste vierdendeel/ tegen de f/ set ic dat Hooft op den Hals. Daer na treck ic die ge-
 ste vierdendeel/ tegen de f/ set ic dat Hooft op den Hals. Daer na treck ic die ge-
 ste linien des van beneben siende Aengesichts in ende by dese geschranckte li-
 nien: Alsoo dat boven dat Hooft die dwars syden r/ tusschen den oprechten p/ q/
 aenroert/ desgelicken de achter oprechte syde b/ tusschen de dwarslinien h/ f/ van
 daer tot op den Hals / ende denselven achterwaerts gants hen af dooz die
 vieringhe.

Daer na treck ic dat hooft voo; hen af tot dat Voo;hooft/ en dan het Voo;
hooft/ neuse/ mont en kin / die neuse roert voo; die oprechte syde a/ tusſchen de
dwercſche

dwerfche k/ g. Alsoo wort dat gancfche hooft in dit vierkant befloten/ en roert alle vier fyden aen. Haer vande kin treck ic de kinnebacken achterwaerts en opwaerts tot achter dat Oo: Daer na treck ick die Ooghen ende Ooghbraen/ desgelicken die Ooren aen haer plaets. Ooc treck ic die bloote des aengesichts daer dat Hapz begint en vaer met vanden vozften werbel des Doozhoofts ober die dwarfline e/ ende tuffchen de twee oprechte p/q/ weder nederwaerts hen af tot vooz dat halve Oo: Daer na treck ick vooz den Hals onder de dwerfche d. onderwaerts achter de oprechte lini o/ een vierdendeel tegē de oprechte p. Doch soo ic wil so maeck ic den Hals diek een 14. deel ofte twee 27. deelen/ wie dese dingen ghebruycken wil/ die moet seer nau acht nemen op die ghebogene ghestalt linien/ hoe datse by de ghestreckte linien wt ende in ghetogen worden/ want almen daer op gheen acht en neemt soude inde ghestaltenisse miffen/ doch dooz de krips-linien inde vierkant/ kunnen zoo grootelicks niet feelen ofte ypt de maet loopen.

Als ick nu dat neffen ziende hooft verandert hebbe/so wil ick voozts dat van voren fiende maecten in dat ander viercant/ die sal in ghelijcke hooghte wesen als de eerste/ maer sinelder. Ten eerften/treck ic alle effendwars parallel linien des eerften viercants des neffen fiende Aenghesichts/ voren vooz het viercant heen ypt soo wijt als ickt behoeve/in aller ordenantien/ghelijck dan de Letteren staen vande c/ tot d. Dese linien deplen in het van voren fiende Aenghesicht alle hooghten en leeghten gheheel gelijc het neffen ziende Aenghesicht/daer na treck ick dooz dese dwarflinien/ oprechte linien/ die fullen aenwijfen alle byeten der deelen in het van voren fiende Aenghesicht.

Ten eerften/ treck ic twee oprechte linien a/b/ te beyden zijden/ dooz die voozgetrocken dwerfche/ en setse een 10. deel wijt van malkanderen/ daer na depl ickt niet vier oprechte parallel linien/ c. d. e. f. de twee fyden a/b/ in bypf ghelijcke velden. In dat middelste velt d/ e/ set ick in het midden den fchepdel tuffchen de dwarffen c/ e. Daer na set ic die Neufe int midden/ alsoo datse met hare Neuspollen die tuffchen de dwarf-linien k/g/ aenroert. Ooc laet ick die twee hoeken des Monts die oprechte d/ e. Daer na set ic de twee Oogen datse met hare vier hoeken de vier oprechte linien c/d/e/f/ tuffchen de dwarfche f/i/ aenroeren.

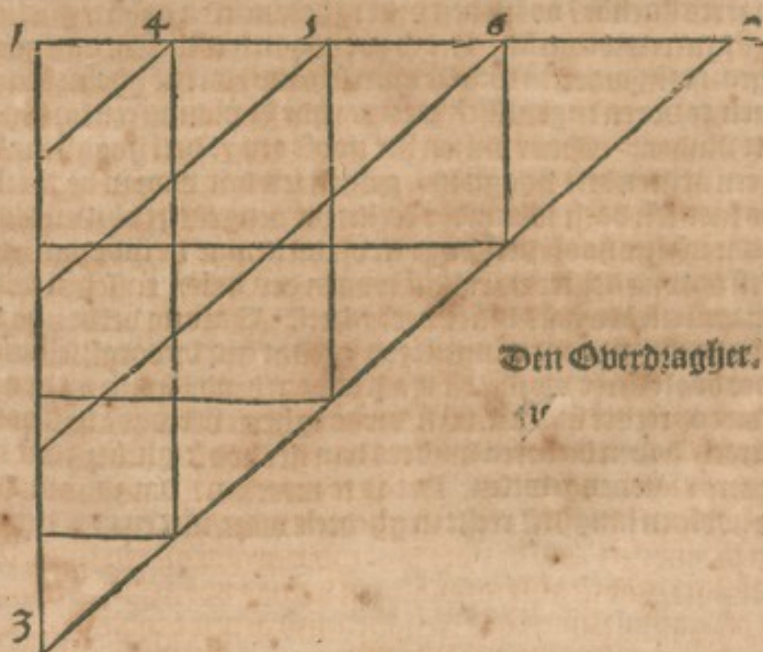
Daer na depl ic die oprechte a/c/ en f/b/ met twee oprechte linien g/ en h/ in het midden van malkanderen. Dese 2. linien g/h/ roeren op jeghelicke fyde op de dwarfche k/ die hooghte der kinnebacken en die eynde der Ooghbraen op beyden fyden/ in het midden tuffchen de oprechte g/ c/ en f. h. onder de dwerfchen f. Haer depl ic a. g. en h. b. inde midden van malkanderen met twee oprechten i/ k. Dese twee oprechten fcheyden het bloote des Dooz-hoofts van het Hapz op beyden zijden tuffchen de dwarfche e. f. Haer dat hooft obertreet dese twee linien op beyden fyden/ also dat het halve deel der Ooren bedect worden tuffchen de dwerfchlinien f/g/ ooc treck ic de twee Ooren te beyden zijden tuffchen a. i/ en k. b. tuffchen de dwerfchen f. g. Haer boven en der dwarflinien f/ obertreden sy de oprechten twee fyden/ a/b/ en naederen figh onder met haren tippelgens tegen de twee oprechte i. k.

Als nu de oprechte dooz de twee dwarflinien ghetoghen zijn/ de welke alle byete/hooghte ende leeghte aenwijfen in het van voren fiende Aenghesicht/dan treck ick die ghestalt linien des Aenghesichts in dese deplinghe; Eerstelick het hooft van de bovenste so dat de dwarflini c/ in het midden tuffchen de twee oprechte d/ e/ aenroert/ vandaer ront op beyde zijden aen die oprechte a/ b/ op die dwerfche

Dwarsche h/ van daer tot op die Ooren by de dwars-lini f. midden tusschen a/i/ en k/b. Daer na treck ic het bloote des Doozhoofts en die kinnebacken dooz de twee oprechte g.h. op de dwarsch-linie m. gantsch nederwaerts tot de kin/ ende van de voozghemeelde eynden treck ic den hals/ van beyden zyden nederwaerts op de dwarsche linie d/ daer maeck ick dien breef/ een i/ d. ofte een weynich bree- der. Daer na treck ick daer in de ooghen/neuse/ mont en kin/ met alle het vooz- naemste dat in het aenghesicht behoeft.

Als ick dan dit bobengheschreven hooft in den gront neder legghen wil/ zoo doe ick dat dooz eenen Triangel/ den welken ick hier na aenwysen wil / op dat ick wt eenen voozghegheben/ dat selve in een ander verandere/ en een jeghelijck doch ghelijckformich brenghen mach. Dese Triangel beteekene ick/ met 1. 2. 3. die zal alle weghen eenen rechten hoec hebben/ op dat hy op alle zyden/ ende hoe dat men hem van doen heeft/ ghebruyck mach worden/ hy behout ghelijc- ke ofte onghelijcke zyden/ lanck ofte kort. Daer na neem ic een zyde vooz my welke dat ick wil/ en teekene die met punten/maer hier sette ick ongheteer 4. 5. 6. etc. wt desen treck ick reghen een zyde des Triangels paralel linien / aen de derde zyde/ zoo deplē sy de selve zyden/ ghelijck de eerste ghedeelt is. Zoo ik dan yet weder wt de nieu gheworden punten met paralel linien/ als vooz tegen de onghedeelde zyden vaer/ zoo werden sy oock ghelijckformich ghedeelt / ghe- lijck de eerste ende de ander.

Wt dese Figuer/ kan veelderley onderscheydelijckheyt ghemaect worden/ en hier tot mynen vooznemen/ mach het wel een Overdragher ghenoemt wor- den/ Want dooz desen wech machmen een jeghelijck dunck in't ander draghen en trecken/maer eer ick het hooft neder in den gront drucke/ zoo wil ick te voren desen Overdragher hier onder op trecken en afteekenen.

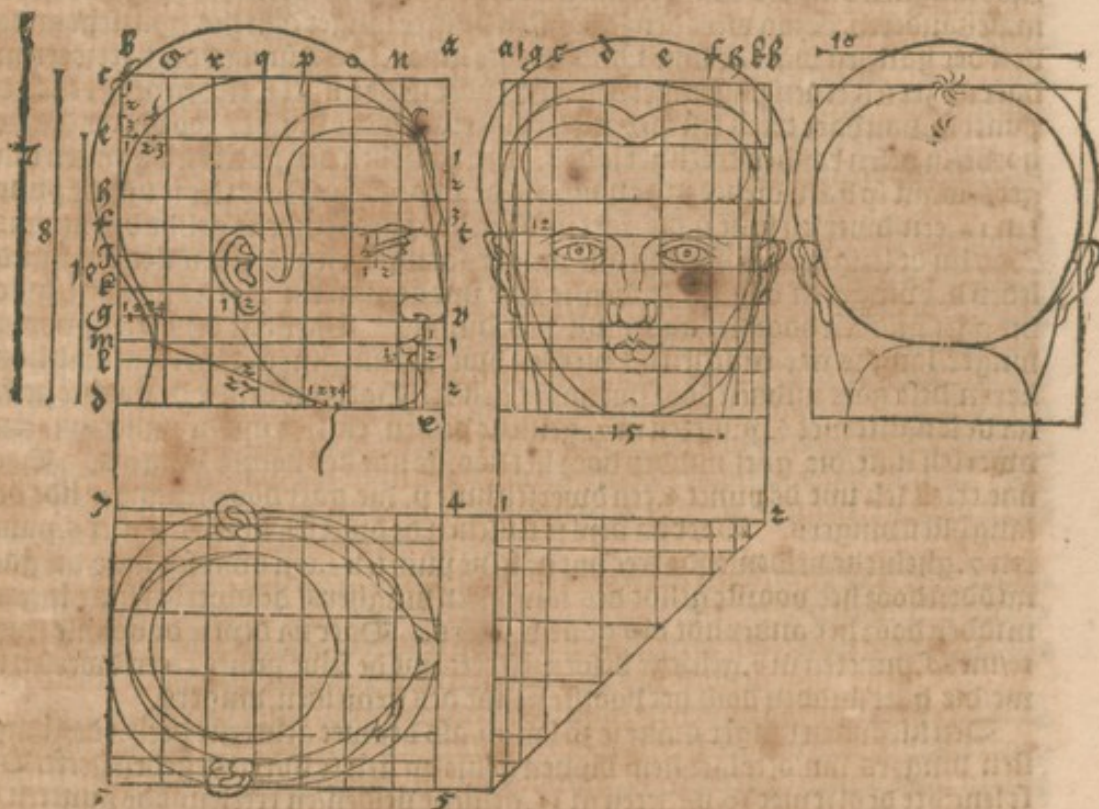

Ende alzo ghebruyck ic desen Overdragher: Ick stel het neben ziende ende kan voren ziende hooft / ghelijck het in zijn vierrant beschreven is/ vooz my/ ende

ende treck eerst wt het neven-ziende hoofts viercant/alle oprechte linien a. n. o. p. q. r. s. effen onderwaerts/300 wijt ick die behoefte. Daer na treck ick wt het ander viercant des van voren-ziende aenghesichts/ oock alle oprechte paralel-linien a. i. g. c. d. e. f. h. k. b. ghestreckt onderwaerts/ghelijc vooz verhaelt is. Daer na treck ic een effen paralel-linie/dwerfch onder de twee viercanten des hoofts/ dooz alle oprechte linien/die van boven af ghetrocken zijn waer dan dese dwarsche linie de twee oprechte syde-linien a. b. des van voren ziende aenghesichts dooz snijt daer set ic by de linie a. 1. en by de linie b. 2. Daer nae meet ick van het ghetal 1. op de linie a. onderwaerts 300 breekt het viercant des van voren ziende aenghesichts is/daer set ic 3. en treck 2. 3. met een hoeck-linie te samen/ alzo is desen Trianghel tot den nederghedrukten gront veerdigh/ twee ick den Overdragher noeme. Daer na waer dese hoeck-linie 2. 3. die oprechte linien/ die wt het van voren ziende hooft her af ghetoghen zijn/af snydet/ wt de selve punten vaer ick stracks over dwerfch/met paralel linien/ dooz alle oprechte linien/ die upt het neven ziende hooft her af ghetoghen zijn. Waer dan de dwerfch linie 2. 1. en de dwerfch linie 3 de twee oprechte syden a. b. des neven ziende aenghesichts dooz snyden/ aen dit eynde des viercants / set ick vooz aen 4. 5. en achter 6. 7. dit maectt een aflanghe viercant/ daer in het hooft in den nederghedrukten gront begrepen wort.

Zoo nu het viercant 4. 5. 6. 7. dooz hulp des Overdraghers gheheel dooz de oprechte linien / van beyden des van voren en van beyden ziende aenghesichten dooztoghen syn/300 wijlen de klepne viercanten aen / waer henen een jeggelijcken sneede des aenghesichts/met syne ghestalt linien ghemaect zullen worden/want daer wijst jeder viercant aen/waer dat alles moet ghestelt worden/Als de ooghen/neuse/mont/kin/ooren/hals/en voozts waer alle linien der ghestaltense behooren/ghelijc ic dat hier na met linien inghetoghen/ en eyghentlijk vooz ooghen ghestelt hebbe. Eerstelijck het nevenziende hooft/daer na het van voren en achterwaerts staende / ooc in den nederghedrukten gront/ ghelijck dese ondergetelde figueren wtwijlen. Het is ooc noodich te weten/ dat/ 300 die hooft van Was gemaect waer/in welke dwerfch-linie dat af ghesneden zoude worden/moetmen te voren eygendlijck weten/ hoe de planus een form heeft/ dat is daer dooz te vinden. Daer wil ick het hooft een 7. deel hoogh maken/ gelijk het voozste een achtendeel hoogh is / gelijk ick dat vooz in de Beelden gemelt hebbe / 300 laet ick doch alle ander deelen int aengesicht blijven als sy te voren syn/alleen dat ick het hooft verhooge en verdicke/nae de syde van het voozhooft opwaerts/en daer na achterwaerts af tot aen den hals/ tusschen de dwerfch-linien g. m. maect ick den hals dick twee 27. deel. Daer na verbeeide ick het van voren ziende hooft / nae ordeninge alzo : Dat het byvoeghsel twee 17. deelen over het voozhooft breekt worde/ en treck dat ten beyde syden op de ooren weder in/aen de twee oprechte syden a. b. en verhooghe en verwijde de bloote des voozhoofts/en treck boven de ooren wijders van het hooft/ghelijck dat in de nabolgende Figuren wort aengewesen. Het is te mercken / dat 300 een Beelt/van seyen spinder hoofden langhte/ recht in ghedeelt wort/niet en is te verachten.

Op

Op sulcken manier gelijk ick die hooft in eenen neder ghedruycten gront ge-
lept hebbe/alsoo mach men oock een gantsch Weelt het staet recht oft krom / in
eenen neder gedruycten gront legghen.

Voorder wil ick een stercken Mans wtghestreckte handt breeder beschrijven/
danse te voren aengewesen is/en gelijk ick die te voren een 10 deellanc gemaect
hebbe/300 laet ickse noch daer by blyven. Deses 10 deels lenghte/stel ick in een
oprechte linie voor my/en teekene die boven met een a. en onder b. en besluyt die
tusschen 2. parallel dwersche linie c. d. Daer nae deel ick a. b. met 18 punten in
99 gelijke velden. Daer na treck ick een ander oprechte linie/tusschen de dwers-
sche linie c. d. parallel/neven de oprechte a. b. 300 wijt daer van/dat de handt on-
gheroerd blijft/die ick maken zal. Dese linie is boven e. en onder f. die zet ick
midden in de byeten der wtgestreckte hant/alsoo datse door den langhen vinger
we gaet/dan ick trec hier de hant oprecht/alsoo dat sy boven met den langhsten
vinger/de dwersche linie c. aenroert/maer onder laet ic de linie d. midden door het
gewricht der hant strijcken. Daer nae treck ick wt de punten 1. een dwersche
linie g. die roert boven het eynde des gontvingers/daer nae zet ick een puncken
op de linie a. b. midden tusschen 1. 2. daer wt treck ick een linie h. die roert boven
het eynde des voorsten vinghers ofte Wijser / dan treck ick wt de punten 4. een
dwersche linie i. die roert boven het leste deel des kleynen vinghers: Daer treck ick
wt de punten 7. een dwersche linie k. die roert het eynde des duyms.

Als ic nu het voorste des vinghers aenghewesen hebbe/dan teekene ick hare
achterste leden/daer mede sy aen de handt staen/ ende treck wt de punten 11. een
dwersche linie l. dese streck door de twee achterste leden des Wijfers ofte voorste
E ij ende

ende langsten vingers/want sy staen voor aen de hant/ in eender hooghde neben malckanderen. Alsoo wert den langhsten vinger langer dan het gautsche ander deel der hant/en waer de linie l. de oprechte linie e. f. dooz snydet/daer zet ic een m. daer na zet ick eenen passer met den eenen voet in de punct f. en den anderen in de punct m. van daer treck ick met achterwaerts upt der handt/ 300 wijt ic dat be- hoeve/in desen ronden treck zet ic de 2. achterste leden des gont en kleynsten vin- gers/want sy staen dieper in de hant/als de 2. voorszten. Daer trec ic upt de punc- ten 1. 4. een dwerssch linie n. die gaet midden dooz het achterste gelid des dupms. Zoo nu de lenghte der hant en alle vingers aengewesen is 300 wil ic voozder de leden der vingeren ooc beschryben/ic trec upt de puncten 10 een dwerssch linie o. die gaet midden dooz het ander lidt des dupms. Daer nae depl ick de voozte vinger/langhs nae tusschen h. l. met een dwerssch linie/int midden van malckan- deren/dese gaet midden dooz syn ander gelid. Daer nae depl ic de voozste helft/ na de lenghte met 6. puncten in 7. gelijke velden/en trec upt de puncten 3. een dwerssch linie/die gaet midden dooz het voozste lidt des voorsz vingers. Daer nae treck ick upt de punct 6. een dwerssch linie p. die gaet dooz het ander lidt des langhsten vingers. Daer na depl ic tusschen de dwerssch linien c. p. met 6. punc- ten 7. ghelijke velden/ende trec upt de selve puncten 3. een dwerssch linie/die gaet midden dooz het voozste gelid des langhsten vinghers/ de dwerssch linie k. gaet midden dooz het ander lidt des gont-vingers. Daer na depl ic de voozste leng- te/met 8. puncten in 9. gelijke velden/en trec upt de selve punct 4. een dwerssch li- nie/die gaet midden dooz het voozste gelid des gemelden vingers.

Den kleynsten vinger make ic 30 langh/ als de twee achterste deelen des lang- sten vingers syn/ofte laet hem blyven gelijc hy sich te voren begeven heeft/De- se lenghte depl ic met 10. puncten in 11. gelijke velden/en treck upt de puncten 6. een dwerssch linie/die gaet midden dooz het ander ghelid des kleynsten vingers. Daer na depl ic van nieuw de 6. bovenste deelen/in 10. puncten/in 11. gelijke vel- den/en treck upt de nieu ghe worden punct 5. weder eene dwerssch linie/ die gaet midden dooz het voozste lidt des ghemelden vingers. Een ieder gheeft acht op het ghetal / dat daer ghenomen wordt tusschen a. b. ofte upt de andere klepne deelen.

De nagels maeck ic aen elken vinger 300 langh / als de helfte des lidts daer hy aen staet/neffen den langsten vinger op beyden syden/gaet de splijtinghe des vingers in het halve deel des hants lengte/maer tusschen den gont en kleynsten vinger /gaet de splete dieper in de handt / maer de splete tusschen den dupme/die gaet noch dieper in de hant.

De wijle ic nu de lengte der deelen in de hant beschryben hebbe/300 wil ic oock de selve deelen haer dicke en bzeete aenwijzen/en hoe wel ic hier vooz by de Figu- ren ten eersten/na der syden hare dicke beschryben hebbe/ 300 en wil sich hier niet de hant niet wel schicken/Daerom wil ic nu de uptghe streckte hant nae haerder bzeeten beschryben/ende dan eerst hare dicke na der syde.

De blacke hant make ic int ghelene /op de dwerssch linie d. bzeet seven 19. deel/ van de lenghte a. b. maer op de dwerssch linie n. elft 19. deel/want by des dupms kneuckel/ is de hant het alderbzeetste/ en de ander bzeete van buyten des vooz- sten vingers/op de dwerssch linie l. dooz de onderste leden der vingers/tot het eynde des Circkelronts/ buyten by het eynde des kleynsten vinghers/ maeck ick de handt bzeet en 300 lanck/als den voozsten vinger is.

Den langhsten vinger maeck ick onder bzeet een 5. deel/ van syn eygen lengte/ en boven aen een vierdendeel van syn der bzeeten smalder dan onder. Ooc maeck ick

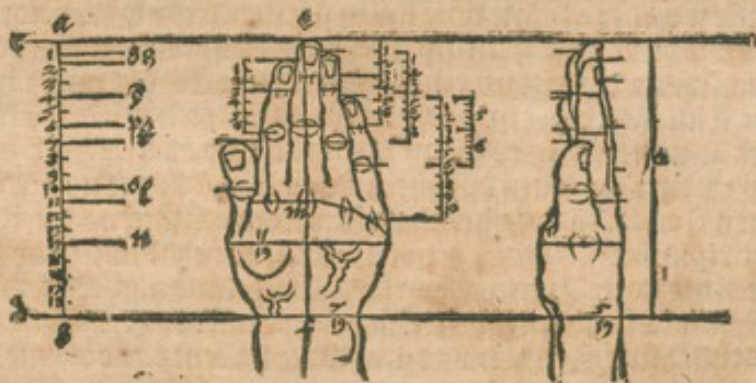
ick den voorszten vinger onder even 300 breeet als den langhsten vinger / maer boven maect ic hem een weynich smalder dan den langhsten vingher. Den Gout en kleynsten vinger / make ic een jegelijck breeet van syn lenghte / een 5. deel / ende maect een jeghelijc boven ofte vooz / een 4. smalder als hy boven is. Den dupin maect ic in syn middelste lidt breeet / een 3. deel van syn eygen lenghte.

De vingers staen achter in de hant / een jegelijck in de midden synder breeeten / Daerom wil ic in het optreicken kleyn rinctsken maken.

Het is te mercken / datter niet eenen vinger aen de handt en is die den anderen van forme ghelijckt / dat kan een jeghelijc bezieen / men zalt aen gheene menschen bevinden. Doc beproef ic dat als de hant wtghelstrect wordt / dat niet gantsch gelijc op een ander en staet / maer hy den kleynen vinger schuyfse sich opwaerts. Daer na maect ic de dicte der hant na der syden / int gewricht aen den arm / vijf 19 deel / wt de oprechte lengte a. b. maer door den kneukel des dupins / op de dwerssch linie n. half 300 dick als de blacke hant breeet is / des gelijcken beneden in de palma ooc 300 dick / maer de hant maect sich hol / want die twee syden des dupins ende kleynen vingher staen inwaerdt / daerom en is de hant niet 300 dick alle wel schijnt / ofte de buypenke linien aenwijzen.

Den dupin is in syn voozste lidt effen 300 dick als het voozste deel des kleynsten vingers lanc is / maer voozwaerts henen upt / is hy een vierdendeel dunder / doch achter tegen den kneukel wel dic. De vingers syn zeer na op hare mate 300 dic als breeet / dan alleen in de leden feelt het / doch zeer weynich.

Als ic nu alle lenghte / breeete en dicte der hant geteekent hebbe / dan teet ic de gestaltenisse der hant met liniën daer in gelijc ic hier sulcx met dese Figure vooz oogen stelle / wie dat na maect / die moet nu daer op letten / dat hy daer in niet en dole / want dese liniën zijn swaerlijck recht te trecken.

Voorder wil ick eenen stercken Hans voet (duydelijker als te voren) beschryven/ en ghelyc ic dan voer verhaelt hebbe/ by den Han die van acht sonder hoofden langh gemaect is/ diens voet maect ick een 6. deel lancck en een 17. deel breeet/ ende volghe dese maniere.

Wt dese lenghte en breeete/ trece ick een over langh vierhoeck/ ende stel dat over dwerssch voorn op een effen plaets/ dan trece ic den voet daer in/ alzo dat die ten beyden syden achter en voer aenroert/ alzo hier na volghen zal. Als ic den voet met syne gestalt linnen daer in trecke/ en teekene de voerste lange syde met een a. en de naeste by my/ met een b. Maer de kortste twee syden teekene ick de voerste/ daer ick de tien wt wil trecken met een c/ en de achterste met een d. in dit afgaende viercant maer ick den voet/ dat hy heel plat in eenen nederghedrueten gront op leyt. Daer na depl ick desen vierhoeck/ eerstelyck/ na de lenghte tusschen c. d. met twee linnen e. f. in drie ghelycke velden/ dat de e. voer staet/ alzo welke letter ic voer noeme/ zullen voer gheset worden/ op datter gheen dwalingshe in het tellen daer wt en komt/ maer men zal daer op letten/ hoe wel de letteren voer maekenderen gheset worden/ zoo zullen doch altyt de voerghenende op het selve mael voer ghestelt worden/ als boven verhaelt is. In het voerste velt tusschen c. e. zal ic 10. stellen/ en in het middelste tusschen e. f. den blooten voet maek en/ maer in het achterste derde velt/ zal ic stellen de vers ofte hiel/ ende het bren op den voet. Daer na deele ic de linie d. met 6 puncten g. h. i. k. l. m. in 7. ghelycke velden/ en trecke wt de puncten g. een parallel Linie c. waerse die aenroert/ daer set ic een n. maer waer hy voersnydet de oprechte f. daer set ick een o. Daer na deele ick l. m. met een puncte p. in het midden van maekenderen/ wt dese puncte p. trece ick een parallel dwerssch. linie/ tot aen de Linie f. in dit selfde punct set ic een q. dan trece ic een kromme Linie k. q. Daer na set ic een punct r. op de Linie c. midden tusschen a. b. dan depl ick r. b. met twee puncten S. T. in dyp ghelycke velden/ Daer depl ic b. e. met twee puncten v. x. oec in 3. ghelycke velden/ zoo deele ic weder e. f. met twee linnen p. z. in dyp ghelycke velden/ maer deele ic f. d. met twee puncten st. sz. in dyp ghelycke velden/ daer na waer de Linie g. de Linie e. voersnydet/ daer set ick een tz. daer na trece ic wt de punct h. een dwerssch Linie in de Linie f. en waer hy die aenroert daer set ick a. i. Daer na deele ick r. S. met 2. puncten 1. 2. in dyp ghelycke velden. Daer depl ick r. e. met twee puncten 1. 2. oock in dyp ghelycke velden. Daer na deele ick sz. d. met vier puncten 1. 2. 3. 4. in byghelycke velden wt de puncten 3. trece ic een Linie op de dwerssch. linnen h. a. i. daer heen set ick b. i. Oec zal men in acht nemen dat ic de letteren der korte Linien alle op de dwerssch. linie a. gheset hebbe/ daer wt trece ick sommighe kromme linien eene e. n. de ander r. tz. maer de andere wt de puncten 2. tusschen r. S. in de punct p. Daer na eene t. z. oec eene b. o. daer nae h. a. i.

Daer na trece ic de punct st. een rechte Linie tot aen de kromme k. q. daer set ic c. i. Daer na set ic een Passer met den eenen voet in den punct tz. en trece met den anderen van de punct n. wt den voet tot aen de kromme linie r. tz. en daer na laet ic den Passer met den eenen voet noch staen/ en alzo onberroert trece ic een ronde trece/ tusschen de kromme tz. en b. o. Dan laet ic den Passer met den eenen voet noch stil staen/ in de puncten tz. en doen hem engher toe/ en set den anderen voet in de puncten 2. op de linie b. tusschen r. e. en trece van daer met voerwaerts/ tot aen de kromme linie b. o. Daer laet ic den Passer met den eenen voet staen in de puncten tz. en den anderen voet set ic in de punct r. en trece met van daer tot aen de kromme tz. Zoo ic nu met de kromme ende ronde linien aenghewesen hebbe

hebbe/waer ic de teenen stelle/en vooz af snyde/300 wil ic voozder haer achterste lid stellen. Ick set een punct op de linie/midden tusschen de kromme b.o. ende v.a.i. In dese puncten zal ick setten het achterste lidt / aen eenen den kleynsten teen/ en set eenen passer met den eenen voet in de punct 3. en den anderen/ in den nieuwen ghemaecten punct/van daer treck ic ront tot aen de dwersche linie g. n. daer set ic het achterste lidt van den grootsten teen/daer na set ic op desen ront den twee puncten/midden tusschen de kromme linie e/p/3/en b/o. daer stel ic de twee achterste leden der middelste teen. n / die wil ick int optrecken na hare groote/niet afgaende ringhskens beteecken / het achterste lidt van den kleynsten teen/set ic met een punct op de linie e/midden tusschen de dwersche linie b/en de kromme linie v. en a/i. De groote teen heeft twee leden/daer van maec ic het achterste deel een weynich langher als het voerste.

De dyp middelste teenen/deele ic een jeggelijc vooz haer dyp leden/dat het achterste deel 300 langh sy als de twee voerste deelen / Daer een jeggelijc voerste deel aen de middelste teenen/zijn 1. vierdendeel langher/ dan de ander deelen daer na/niet van weghen het binnenste ghebechte/maer van weghen het vleesch dat sy vooz hen hebben. Maer den kleynsten teen maec ic by zijn achterste lidt/eenen stercken achterbal / ende laetse vooz eynden aen de linie x. Haer achterdeel maec ic langher dan de voerste/ en elcken naghel op alle teenen/maec ic half 300 langh al het ghelid is daer hy op staet. Daer na set ic eenen passer met den eenen voet in de punct p. en den anderen voet set ic een weynich boven het punct des achtersten lids des kleynsten teens/op de linie e. Van daer trec ic vooz de slimme linien/en waer de kromme de slimme voozsnijdt / wt dat selve punctken trec ic korte linien tot een maec. Alsoo wijt splijte ic de teenen in dit vleesch/hoe wel ic op den voet de aderen en de hollighheit daer tusschen/ veel verder achterwaerts trec. De linie f. roert vooz tghewicht / van daer sich dat been opwaerts treckt/maer onder de sool der af-snydingh / 2. derdendeel vooz de linie f. teghen de 3.

Wydere / deplick f3. d. met vier punctken in dyp ghelijcke velden / ende wt h. t punctken 3. treck ick een rechte linie / die roert achter de span-aderen boven de verffen.

Zoo ic nu de rechte/slimme en kromme linien alle ghetrocken hebbe / daer vooz den voet gantsch ghesatsoeneert wort. Als dan treck ic de ghestalt linie n daer in/hoe die in den nederghedruyckten gront legghen sullen/ ende begin dan van voren aen.

Eerstelijc trec ic den grooten teen met syne ballen / wt de punct e. hier vooz/ dypen de slimme linien e. n. tot schier int midden des achtersten teens/dan gaen ic gebogen onder de slimme e. n. en trec de ghestalt linie vooz het voerste ghelid/ teghen de slimme e. n. Van daer trec ic de teen volmaect/ vooz aen den ronden trec/midden tusschen f. x. Van daer trec ic se achterwaerts 300 wijt als sy gespleten is/tot aen de linie f. t3. Daer na trec ick de 3. middelste teenen/tusschen hare slimme linien / dat sy vooz den ronden treck aenroer n. Daer aenis te mercken / dat de grooten teen niet heel recht voozwaerts wt zal staen/ ghelijc sulc hy veel plompe menschen ghewonden wort / Daerom hebbe ick de slimme linien daer toegetrocken daer vooz de teenen/deen meer dan d'ander wtwaerts teghen de kleyne teen ghestelt worden / van stercke en wel-staens weghen. Des weghen laet ick een ruyntetusschen den grootsten en den teen daer naelt/ Want de middelste 3. teenen zullen meer voozwaerts staen / dan de grootste/maer de kleynste teenen treck ick inwaerts aen de ander der slimme linie v. a. i.

die eynde ick wtwendich aen de linie e. van haer achterste lidt twee derden deel/ tusschen de linie b. Oock treck ick de voorste het grootste/ maer de ander nae- volghende/ de een klepnder dan de ander/ ende wijs daer mede aen/ hoe de ghe- wichten en ander deelen hare ghestaltenisse zullen hebben/ ooc het eene anders dan het ander. Daer na treck ick bupten den voet/ van den kleynen teen bal- let in den hoeck b.p.

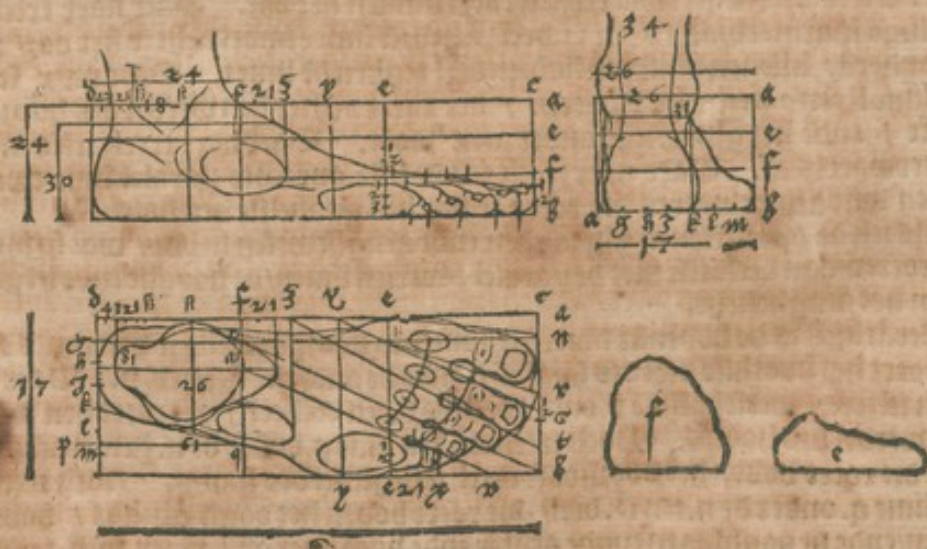
Daer treck ick binnen de linie des voets/ wt de puncten e. besonder ghebogen aen de linie p. midden tusschen de langhe syden a. en de linie n.g. en treck verder achterwaerts inwaerts ghekromt/ tot aen de linie f. midden tusschen f.o. van daer heel achterwaerds/ ende ronde de vercken aen de linie d. in de puncten h. van daer treck ick de vercken ghelijck die een vzeemde kromme linie heeft/ tot aen de sinne k.q. Doch treck ick by de linie ft. een kromme in den voet/ maer van de punct g. treck ick vol wt/ tot de ballen achter het klepne teeken in de puncten p.b. De solen teekene ic binnen met besondere punctiens wt de linie ft. Dooz de snede int ghewicht/ onder de enckelen des scheenberns/ maer ic de wyde een 26. deel/ maer onder de enckelen een 31. deel/ en trec den af-sne voort tot de linie f. twee derden deel teghen de linie 3. Ick trec ooc den binnensten enckel platter/ en den buptensten hoogher/ des ghelijcken ooc den binnensten wat meer na voren en den buptensten wat achterwaerts/ 300 begheeft sich de holligheyt nebrn de span-aderen/ achter den binnensten enckel langher en blacker dan de buptenste. Daer na trec ic eenen besonderen bal/ op de buptenste syde naest van het been/ dooz de linie f. tot aen de linie 3. dat geeft den voet eenen wel stant. Daer na trec ic de ballen achter den kleynen teen dooz de linie p. tot op het half deel/ teghen de linie 3. In zulcken intrecken der ghestalt. linien/ moetmen go. de achtinghe nemen/ dat men die wel trecke tot een goede proportie/ op dat het niet bedorven en wozt. Daer na trec ic de twee sneden dooz den voet e.f. besonder/ ghelijc die in de effene eene forme hebben/ op dat dit alles te klaerder verstaen kan werden: Want ghelijc ic dese twee sneden aen wylse/ alzo mach men in alle corperen de snede verfoecken/ sy zijn recht oft sin.

Hier na wil ic den voet wt den gront op trecken/ boven den nederghedrueten/ een 24. deel/ en trec dooz den overdrach wt den nederghedrueten gront de linien t.e.p.3.f.d. ghelijc sy voort staen/ en wat anders noot is/ alles opwaerts. Dese opghetoghen linien/ dooz trec ic met twee dwersche linien een 24. deel hoogher/ dat wozt ooc een boven lanckachtich vierkant/ daer stel ic den opgetogen voet/ Daer na depl ic de dwersche syde a.b. met 2. andere dwersche linien e.f. in dyp ghe- lijcke velden. Alzo wylse de eerste opghetoghen linien aen/ waer alle deelen des voets/ na der lenghde henen behooren/ ghelijc daer syn de voorste afspydin- ghe der teenen/ daer na hare leden en splytinghe/ ooc waer de nagelen staen zul- len/ waer den voet met al synen aertballen/ des ghelijcken het been op de vercken in zijnen afchepte opghetoghen wert/ Daer dooz de dwersche wylse ick aen de hoochte des voets en syne deelen stel de solen plat op de linie b. voozder depl ick de oprechte linie c. tusschen de dwersche f.b. met twee puncten 1.2. in dyp gelijcke velden/ maer ic depl de oprechte linie e. tusschen de dwersche f.k. met dyp pun- ten 1.2.3. in vier gelijcke velden/ Noch trec ic een dwersche linie/ midden tusschen de dwersche a.e. tusschen de oprechte 3.d. Van treck ick de ghestalt linie des voets in dit ghemerck/ en beginne in den hoeck a. f. en treck het ghewichte henen af/ tot aen de rechte linie e. in het punctien 1. Van daer treck ick den bal- le achter den grooten teen henen af op de dwersche f. Daer nae gaen ick daer onder henen voort/ tot aen het punctien 1. daer eyndet het voorste ende bovenste van

van den grooten teen/maer den kleynſten roert boven met het achterſte lidt ende
balle/het vierde deel/tuſſchen f. b. Daer nae trec ic de dyp middelſte teenen nae
ordeninghe/den langhſten maec ic het hoochſte/en voorts den ernen leegher als
den anderen/den kleynſten vooz heel leeghe. Daer na trec ic hare ballen/ach-
ter de oprechte p. maer ic trec den bal neben aen den voet/dar hy boven de dwers-
ſche linie e.aenroert/en ſich onder ooc int bovenſte der dendeel/tuſſchen de dwers-
ſche f. b. en roert vooz den hoer des dwerschen e. f. Daer nae trec ic de verſien/
dat ſe op de dwersche f. die oprechte d. aenroert/en treckſe boven in den hoer / die
daer ſluyt de dwersche e. en de oprechte z. die ic wt hare punten der dwersche a.
tuſſchen ſ. d. ghetoghen hebbe. Van daer treck ic het been achter opwaerts/
daer na treck ick den buptenſten enkel des ſcheenbeens / wt de puncte z. achter-
waerts/en nederwaerts/tot op de middel dwersch linie/tuſſchen de dwerschen a.
e. En boven over het ghewricht op den enkel des ſcheenbeens / maec ick het
been na de ſyden die een 24. deel / en trec vooz het ſcheenbeen van de punten des
oprechten f. opwaerts en achterwaerts / en den afſet der verſien/treck ick boven
van de dwersche e. af en voozwaerts.

Volghens wil ic den voet van achteren ooc een wepmich aentwysen / daer toe
maec ic een viercant/300 hooghe en breed als den voet is / en treck wt den Over-
dragher de punten en linien daer in/die verdeplen ende wysen aen / alle plaetsen
des voets/hoe dat den binnenſten enkel hoogher en den buptenſten leger ſtaen
zal. En de breedten in het ghewricht dooz de enkelen/maec ic wt eenen een 20.
deel / ende op de middel linie / tuſſchen de dwersche a. e. een 31. deel/maer het been
boven beyde de enkelen/maec ic breed een 34. deel.

Ooc is den voet dooz dien ſelven wech en manier/van voren ziende te maken/
Daer van hebbe ic nyne meyminghe ſeer eyghentlijck / dooz deſe figure vooz-
dughen gheſtelt/en in het trecken klaerder en breeder aenghewelen als beſchre-
ven. Daer wt ſeer lichtelijck verſtaen kan werden/hoe wt de eerſte ghemaect te
twee gronden/deſen derden gront ghemaect moet werden.

Dewijle nu den voet gheepndicht is/ 300 wil ick een Wijs hooft beschry-
ven/ klaerlijcken als hier voren / ende daer in den wech ghebruycken/
daer dooz het vorighe Mans hooft beschreven is / ende ghelijck ic hier
te voren by de ander soorten der beelden ghenomen hebbe/ een achte deel van des
beelts langhte tot de hoochte des hoofts / Dat wil ick hier oock alzo in de
hoochte eens achtendeels vooz nemen/ doch 300 groot in de mate als des Mans
hooft.

Gerstelijck stel ick dy viercanten neben malckanderen / ende maecte dooz
den Overdagher elck een 8. deel hooch/ de eerste een 8. deel breed/ daer in maecte
ick het hooft na der syden/maer de ander twee viercanten / de eene tot het van
voren ziende/ de ander tot het van achteren ziende hooft / maecte ick een 10. deel
breed. Int beginsel teekene ick de twee opstaende syden der viercanten daer
in ick het hooft naer der syden make / de voozste daer ick de neuse wt stellen zal/
met eene a. ende de achterste met een b. Van deel ick met de andere oprechte
linien tusschen a. b. alle diepten die int aenghesicht syn / ende teekene elck met
eene besondere let ter/ ende met wat cyferen ofte ghetallen dat ickse beschryve/ die
neem ick wt des beelts lenghte. Nu set ick de eerste c. een 30. deel achter de a.
Dese linie c. roert boven den werbel op het voozhooft daer het hays begint/ ende
eyndighe vooz aen de oogghbraen / want sy moeten boven de neuse niet te samen
roeren Oock roert sy vooz de bovenste lip. Daer naer set ick een ander linie d.
een 64. deel achterwaerts / dat verstaet altyt van de voozste a. dese linie roert
vooz de bovenste oogghleden/ ende vooz de onderste lippe des monts/ oock de kin.
Noch treck ick een linie e. een 56. deel achterwaerts / dese roert de diepte op de
oogghleden ende vooz den oogghappel / achter het neuspeleken / den hoeck des
monts / ende de hollicheyt onder de onderste lippe. Noch set ick een linie f.
achterwaerts een 40. deel/ die roert achter den hoeck des oogghs. Noch set ick
een linie g. achterwaerts een 32. deel/ die roert achter de eynden der oogghbraen/
ende het onderste der wuenen/ onder ende achter de kin. Daer naer set ick een
linie h. achterwaerts een 22. deel/ die roert vooz den hals. Voorder set ick een
linie i. een 14. deel achterwaerts/ die roert binnen het ooz. Daer naer treck ick
een linie k. achterwaerts een 11. deel/ aen dese linie eyndet achter het ooz/ maer
het onderste lelleken blijft een halben deel teghen de linie i. Daer naer set ick
een linie l. een 9. deel achterwaerts / die roert achter den werbel des hays opt
hooft / ende het ghewicht onder aent hooft. Daer naer treck ick den hals
achterwaerts af. Daer naer treck ick de leste oprechte parallel linie twee 17.
deelen/ wijs achterwaerts die roert achter het middelste des hals.

Als ick de oprechten al ghetoghen ende aenghewesen hebbe / wat sy moeten
aenroeren/ dan deele ick met de parallel dwersche linien/ de hooghe ende leeghe de-
len in het aenghesicht.

Gerstelijck is de bovenste dwersche linie des voozghemelden viercants een n.
die roert het hoochste deel des hoofts / ende de onderste is een r. p. Daer naer
treck ick een dwersche linie o. onder de linie n. een 80. deel / die roert den achter-
sten werbel des hoofts. Noch treck ick een linie p. onder de n. henen af een 30.
deel/ die roert boven het voozhooft aen het beginsel des hays. Noch treck ick
een linie q. onder de n. een 16. deel/ die roert boven het ooggh-ghelide / boven de
ooren/ ende de oogghbraen eynde achter ende vooz daer op / maer in het midden
treck ickse daer over. Van treck ick weder een linie t. midden tusschen q. p.
die roert onder de neuse/ ende daer aen stoot het ghewicht op den hals. Daer
naer

naer treck ick een linie r. en snyde met af het bovenste derdendeel / tusschen q. t. die roert onder het ooggh-ghelid / Maer de twee hoecken der oogghen maec ick in de midden / desghelijken den ooggh-appel tusschen q. r. Daer naer snyde ick af / tusschen q. t. het onderste vierdendeel met eene linie s. die roert boven de neusbellen / en het onderste der ooren. Daer naer deele ick r. p. met een linie x. int midden van malckanderen / die roert het bovenste des kins. Noch deele ick t. x. met eene linie v. int midden van malckanderen / die gaet midden door den mont / Maer t. v. deele ick in drie ghelijcke velden / in het onderste maec ick de bovenste lippe / ende in de bovenste twee / maec ick de hollekens voor onder de neuse boven de mont / tusschen v. x. maec ick twee deelen / in het bovenste maec ick de onderste lip / maer in het onderste deel maec ick het holleken tusschen de onderste lip boven de kin.

Daer naer treck ick een slimmelinie wt de punct die daer sluyp de oprechte t. ende de dwersche linie p. in den hoeck a. p. over dese linie treck ick tusschen p. q. het voorszhoofd maer de neus treck ick daer onder / tusschen / q. t.

Daer naer deele ick dien anderen vierhoeck / des van voren zienden hoofts / eerstelijck met dwersche linien door den overdragher wt den eersten vierhoeck / als dan deele ick se oock met oprechte linien / de oprechte twee aen de syden des viercants / teekene ic met a. b. daer naer deele ic a. b. met neghen linien d. e. f. g. h. i. k. l. m. in tien ghelijcke velden. Noch deele ick a. d. en m. b. met twee linien / t. n. een jeghelijck in de midden van malckanderen. Als nu de quadraturen in beyde viercanten door malckanderen ghetogen zijn / daer tusschen de deelen des aenghesichts begrepen worden / Als dan treck ick de ghestalt linien daer in / met klepne en lichte treckskens / en soeter als des Mans aenghesicht / en treck eerst het hooft na der syden alzo: dat het hooft boven de dwersche linie n. by de oprechte i. aenroere desghelijken achter de oprechte b. tusschen de dwersche p. q. Daer nae treck ick voor het hooft / voorszhoofd / neuse / mont / kin de wangen / ooren. Daer naer de oogghen / en dan de blootte des voorszhoofs / in alle de voorsz aenghewesene plaetsen ofte ghemerck / en den hals maec ick dick / een 14. deel.

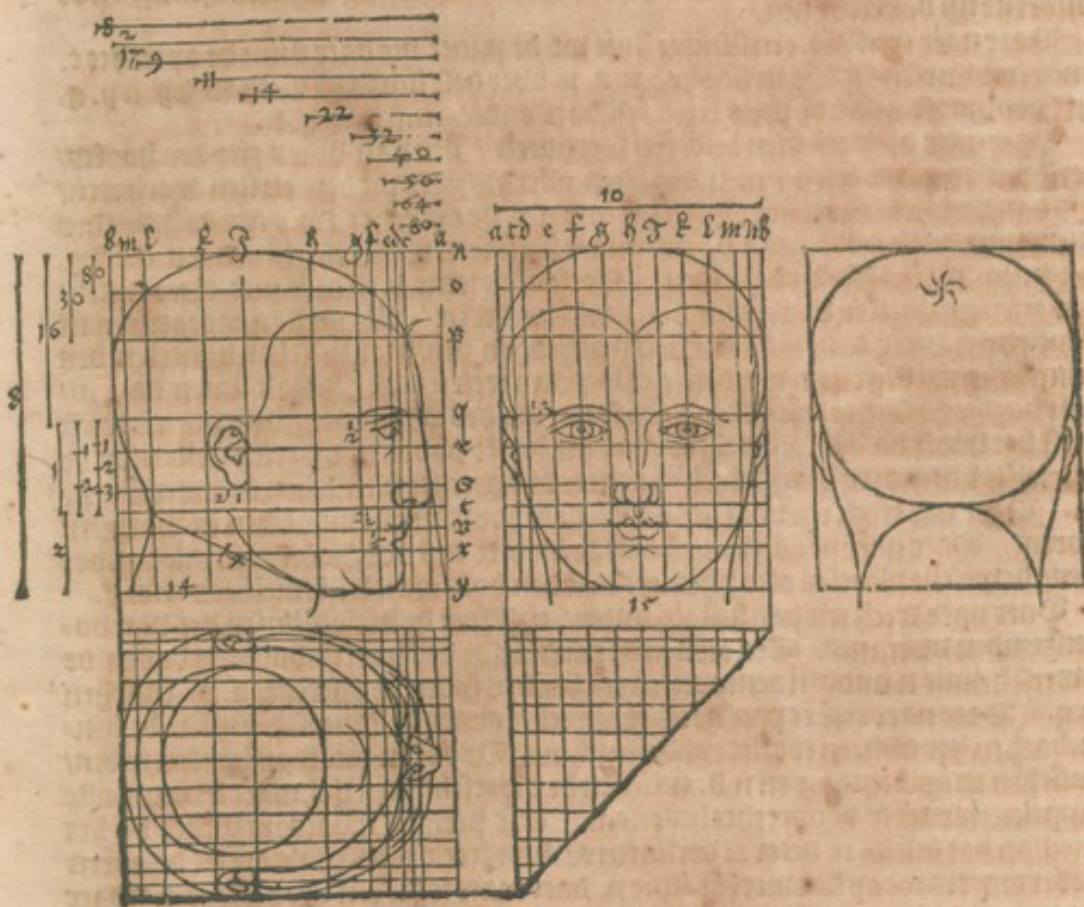
Daer naer treck ick de ghestalt linien / tusschen de krups linien des van voren zienden viercants. Ten eersten de rondinghe des hoofts / dat daer boven de dwersche linie n. midden aenroert / en ten beyden syden de oprechte a. b. tusschen p. q. Daer naer trec ic van de twee oprechte onder de dwersche linie x. de kinnebacken her af / heen tot het eynde der kin / De ooren trec ic op beyden syden / tusschen de oprechte a. c. en n. b. tusschen de dwersche linien q. s. maer de binnenste tippelen inwaerts de oprechte linien c. n. Dit verhael ic daerom weder op het nieu / op dat sulcks te beter te verstaen is / dan treck ic den hals onder de ooren nederwaerts tot op de dwersche linie p. daer maec ic die een 15. deel breed. Daer na trec ic de bloote des voorszhoofs / op beyden syden over de middel tusschen de oprechte a. c. ende n. b. tusschen de dwersche linien p. q. ende van de linie g. op de dwersche p. trec ic het hays opt voorszhoofd / ten beyden syden de blootheyt opwaerts / tot midden tusschen de dwersche linien o. p. Daer na trec ic beyde de oogghen / datse met haren hoecken de oprechte linien e. g. en i. l. aenroeren / en de oogghbaen trec ic beyde de oprechte f. k. over de dwersche linie q. en laetse ten beyden syden onder dese linie eynden / midden tusschen de oprechte d. e. ende l. m. Daer nae trec ic de neuse / maer ic laet onder hare pellekens de twee oprechte g. i. met aenroeren / maer den mont trec ic datse die met beyde hoecken aenroert.

Daer

Daer na treec ic het van achterziende hooft / nae de buytenste linien des voorsz. zienden / ende maec daer in synen aert ende eyghenschap.

Daer na treec ic het hooft dooz den Overdragher in eenen platten neder ghesdruckten gront / ghelijck dat vooz by het Mans hooft beschreven is / sulcx hebbe ic hier nae zoo eyghentlijc opghetrocken / dat het eenen segelijcken van kleynen verstant kan begripen / al en waerder gheene beschryvinghe by.

Ende of ick dit Wijs hooft hoogher ende wyder maken wil / zoo doe ick ghelijck ic daer vooz by des Mans hooft hebbe aenghewesen / maer niet zoo veel / want het Wijs hooft behoort kleynder te blyven als des Mans hooft.

N Volghens wil ick een jongh kindeken beschryben ende afteekenen/ daer toe ghebruyck ick dese manier/by dese voorsz beelden: Eerstelijck/ stel ick dyp oprechte linien ofte punten/300 langh als 't kint wesen zal/ neven malckanderen. By de eerste zal ick het kint naer der syden maken / by de andere/het kint van voren/ en by de derde/het kint van achteren te zien. Dese dyp oprechte linien die doortreck ick met twee dwerschl原因 / een onder en een boven/de bovenste is a. De onderste z.

Voortder deele ick de lenghte der deelen in dit kint met dwersch-linien/en als a. en z. de schepdel en solen roeren/ 300 meet ick boven van den schepdel af/ een 4. deel/daer set ic de dwersch linie b. die roert het eynde des halskens aen het lijf/ achter en voren daer syn halskuppken is.

Wt dese hooghte maect ick tot het besyden ziende hooft / een recht viertcant/ daer in beslypt ick het hooft/en teckene de voorsz oprechte syde daer de neuse wt staen zal/ ooc met een a. en achter met een b. Ende eer ick met het kint wijsders voortvaer/wil ick eerstelijck het hooft gantsch beschryben.

Eerstelijck deel ic dat na de lenghte/de hooghte en leeghte met dwerschl原因/ ghelijc voorsz dickwils verhaelt is/van de dwersch-linie a. af een 24. deel/ daer set ic een dwersch-linie/die roert boven het voorsz hooft/noch van de a. af een 16. deel/ daer set ick een dwerschl原因 c. die gaet dooz den achtersten werbel op het hooft/ van dese linie af/een 6. deel. Van set ic een andere d. die roert onder de kinne/ende het hooft staet achter daer in op den hals/ ooc roert sy midden boven den nec/de hooghte des lijfs/van het schouderbleesch opwaerts ghetoghen : Want men achte daer op/ dat den hals in zijnder lenghte/met twee langhe linien getogen wort.

Daer naer deele ick d. b. met twee punten in drie ghelijcke velden / en snyde het onderste derdendeel af met een linie e. daer op roert ondert gewicht op den hals onder de kin. Alsoo krijght het kindeken een seer kort halsken. Noch deele ick a. b. met een linie f. in de midden van malckander/die roert voorsz en achter de oogghaen/maer in haren midden verhef ick se daer boven. Oock roert sy boven de ooren/ende het hooft roert aent haer de oprechte linie b. Wyders deele ick f. d. met een linie g. in het midden van malckander/die roert onder de neuse en onder de ooren. Daer naer deele ick f. g. met twee linien h. i. in drie ghelijcke velden/de bovenste h. gaet midden dooz den oogghappel en beyde de hoeken der oogghen/en het gantsche ooggh beslypt ick tusschen de dwersch linie f. i. met al zijn toebehooz/en de linie i. roert boven de neusbellekens / en het onderste rippelken des oorsz/maect ick tusschen i. g. Daer naer deele ick g. d. met vier dwersch linien k. l. m. n. in vijf ghelijcke velden/de linie k. roert op de bovenste lip/maer de linie l. treck ick midden dooz den mont/Daer naer deele ick l. m. in het midden van malckanderen/in het bovenste deel maect ic de onderste lippen/maer in het onderste deel maect ick het kuppken onder de onderste lip boven de kin op de linie m. Oock treck ick by de linie l. een besondere in de indiepinghe des hoofts boven het ghewicht/waer dat komt wort hier na aenghewesen De linie n. roert het voorsz kuppken in de kin en onder de rondinghe der kinnebacken/ende in desyde boven het halsken.

Als nu de dwersch linien ghetoghen syn/dan treck ick de oprechte linien daer in/die aenwysen alle diepten der deelen des hoofts / en teckense oock met hare letteren

letteren en deel de oprechte linie a. b. met eene rechte c. int midden van malckanderen/die roert vooz het ooz/en staet midden opt lijf/maer set ick een linie d. midden tusschen a. c. die roert achter de oogghbraen/ende voozt het halsken/ ende de bloote des voozhoofts.

Daer naer deele ick a. d. met vier linien e. f. g. h. in vijf ghelijcke velden / de linie e. roert vooz het ooggh den inburch boven de neus en bovenste lippen / maer de linie f. roert vooz de eynden der oogghbraen/en achter het neuspelleken/vooz de kinnebacken/den hoeck des monts/en het holleken onder de onderste lip/boven de kin. De linie g. roert boven het hant boven het voozhooft/en boven de diepte des oogghenlidts/ook vooz den oogghappel/en onder de kin de in diepinghe. De linie h. roert de achterste hoecken der oogghen / maer de voozste hoecken gaen vooz de linie g. tot op het halve deel teghen de f. nu deele ick a. e. met eene linie int midden van malckanderen/die roert vooz het voozhooft/maer het neusken treet een weynich vooz. Daer naer deelt i. h. e. f. met eene oprechte b. d. int midden van malckanderen/die roert vooz de onderste lippe en vooz de kin. Daer naer set ick van de a. achterwaerts drie twintichste deel / een linie k. die roert achter het ooz/maer het onderste oortippelken maeck ick ten halven weghen teghen de linie c. Weder set ick een linie l. van de a. achterwaerts een s. deel aen dese roert de voozghemelde indiepinghe onder het hooft/boven het gewicht. Den hals eyndet achter midden tusschen k. l. Daer naer deele ick l. b. met drie punten in vier ghelijcke velden / ende in het derde punct set ick den werbel achter op het hooft.

Zoo ick nu het viercant des van besyden ziende hoofts met de oprechte ende dwerschlinien doortoghen hebbe/daer dooz dan vele viercanten worden / daer in ick die sonderlinghe stellinghe der deelen int aensicht trecken wil / Daer eer ick het selve doe / zoo wil ick eerst de lenghte der deelen dooz het lichaem aen wijzen.

Eerstelijck onder de dwersch linie b. nederwaerts/een 60. deel. Daer maeck ick de hooghte der schouder-leden. Maer op de hooghte der borst/een 16. d. Onder de voozste orselen/een 10. d. Op de tepelen/een 9. d. Onder de borst/een 7. d. En in het weecke/een 5. d. Van het weecke tot in den nabel/maeck ick een 21. d. Tot het beginsel der heupen/een 14. d. Tot het eynde der heupen/twee 15. d. Tot het eynde des buycks/een 6. d. Tot op syn ghemacht/een 10. en 11. d. Tot het eynde der nieren/ twee 9. d. Tot het eynde der aersbillen/een 4. d. Van het eynde der aersbillen nederwaerts/een 50. d. maeck ick hem de eerste vrouwen aent been: Want de kin-

derkens syn betachtich bol.

Noch van de billen achter henen af/een 18. d. Daer maeck ick de ander rumpel ofte bou/en is boven de knie.

Midden tusschen de heupe en de solen der voeten/set ick de knie.

Want midden des knies nederwaerts/een 36. d. Daer eynde ick binpen de knieschijven.

Maer wt het midden des knies nederwaerts/ een 9. d. Daer eynde ick de waven.

Van het platte des voets opwaerts/een 20. d. Daer set ick de hooghte des ghwichts.

Daer naer maeck ick de lenghte des arms.

Wt het schouder-lid tot in den ellenboeghe/twee 11. d.

Van

Van den ellenboghe tot het eynde der
vingheren/een 4 d.

Van het eynde des vinghers tot in het
ghewrichte des hants/een 9 d.

Alzo ick de lenghte der deelen des
kints aenghewesen hebbe/wil ick oock
voorder de ditten des van besyden zien-
de kints by allen puncten der aenghe-
wesene lenghte beschryuen.

Dit kint is by de puncten der schon-
der leden dick/ twee 15 d.

By de hooghte der borst/een 6 d.

Boven de tepelen/ twee 11 d.

Onder de borst/een 11 en 12 d.

In het weecke/een 6 d.

By den navel/twee 11 d.

By het beginsel der heupen/een 10 ende
11 d.

By het eynde der heupen/een 9 en 10 d.

By het eynde des buycks / achter over
de billen/een 5 d.

By het eynde der nieren/een 6 d.

En het been maect ick onder de billen
dick/een 7 d.

Voorder nederwaerts/ een 14 en 15 d.

Boven de knie/een 8 d.

Midden in de knie/een 10 d.

Onder de knie/een 11 d.

Midden in de kupten/een 10 d.

By het eynde der kupten/een 12 d.

Op het ghewricht/een 16 d.

Ende den voet maect ick langh/ een 13
ende 14 d.

Daer naer maect ick de dichte des
van besyden zienden Arms.

In de schouder/een 10 d.

Onder de okselen/een 12 d.

In den ellenboghe/een 16 d.

Voorder den ellenboghe/een 15 d.

Heer voorderwaerts/ een 18 d.

Boven de hant/ een 23 d.

En de hant maect ick dick/een 21 d.

Zoo ick nu alle lenghten en dichten
des sydelijcken kintdes aenghewesen
hebbe/alzo ick treck ick hier wt/ door den
Overdragher / alle lenghte der gants-
sche deelingh tot de plaetsen des voren-
zienden kints/met samen alle dwersche
linien des hoofts/ en de deelen des lijfs
set ick met puncten.

Ende eerstelijck deele ick het voren-
ziende aensicht met oprechte linien / de
welcke alle breedte deelen aenwijzen.

Aenbancelijck make ick des vorenziende hoofts viercant/ twee 9 deel bree-
en treckene de twee oprechte syden met a. b. dit viercant deele ick met een op-
rechte c. in het midden van malckanderen/die gaet midden door den Schepdel/
neuse mont en kin.

Daer naer deele ick a. c. en c. b. met twee d. e. beyde deelen int midden van
malckanderen/de twee roerende buytenste hoecken der ooghen/ ende de bree-
des hals.

Daer naer deele ick d. e. met twee f. g. in drie ghelijcke velden / die roeren
de binnenste hoecken der ooghen/buyten de tepelen ende de hoecken des monts/
ende voorder de bree- des kins.

Daer naer deele ick a. d. met h. i. en c. b. met k. l. in ses ghelijcke velden/ dese
twee h. l. roeren op beyde syden de bree- des aenghesichts/ by de dwersche linie
h. Gock treck ick de onderste oozellekens binnen dese oprechte h. l. en de ooz-
re treck

ren treck ick met haer bovenste deel/aen het vierrant der oprechte a. b. De twee oprechte linien i. k. sullen roeren buypen de rondingh der kinnebacken.

Daer naer deele ick a. h. en l. b. elke syde met vier puncten in vijf ghelijcke velden/ende treck op beyde syden wt de naeste twee puncten by a. b. twee oprechte linien m. n. die sullen ten beyden syden de hzeete des hoofts roeren/ tusschen de dwersche linien e. f. ende de bloote des voorsz hoofts / sal op beyden syden ober treden de twee oprechten h. l. tusschen de dwersche linien e. f.

De oogghbraen eynde ick op beyde syden / midden tusschen de oprechte i. d. ende e. k. onder de dwersche f.

Als nu het voren-ziende vierrant oock met krups linien dooztoghen is/ daer in alle deelen des aenghesichts ghemaectt worden/dan maect ick by alle puncten/de welcke de lenghten der deelen aenwijzen/de hzeete des kints lijf.

Gerstelijcken maect ick byde hooch-
de der schouder-leden het lijf hzeet / een
4 deel.

Ende op dese linie stel ick de schouder-
leden wijt van malckanderen/twee 9 d.

Daer naer maect ick de hzeete by de
hooghte der borst ober de schouder/twee
7. d.

Tusschen de orselen/een 5 d.

Tusschen de tepelen een 7 d.

In het weerce/een 5 d.

Ober den navel/vier 17 d.

By t'beginsel der heupen/ ooc vier 17 d.

By het eynde der heupen / een 15 ende
die 16 d.

En op dese linie staen de been-leden wijt
van malckanderen/twee 11 d.

En de hzeete by het eynde des buycks/
maect ick vier 15 d.

By het eynde der nieren/maect ick het
been hzeet/ een 15 en 16 d.

By het eynde der billen/een 8 d.

By de dygnen des beens/twee 17 d.

Boven de knie/een 19 en 20 d.

Midden in de knie/ een 12 d.

Onder de knie/ een 13 d.

Midden in de kuyten twee 23 d.

By het eynde der kuyten/een 15 d.

Het been boven den voet een 19 d.

En den voet maect ick vooz hzeet/twee
27 d.

Daer naer make ic de hzeete des vo-
ren-zienden arms.

Onder de orselen/een 17 d.

In den ellenboggh/een 16 d.

Dooz den ellenboghe/een 14 d.

By het ghewricht der hant/ een 20 d.

Maer de open hant/een 13 d.

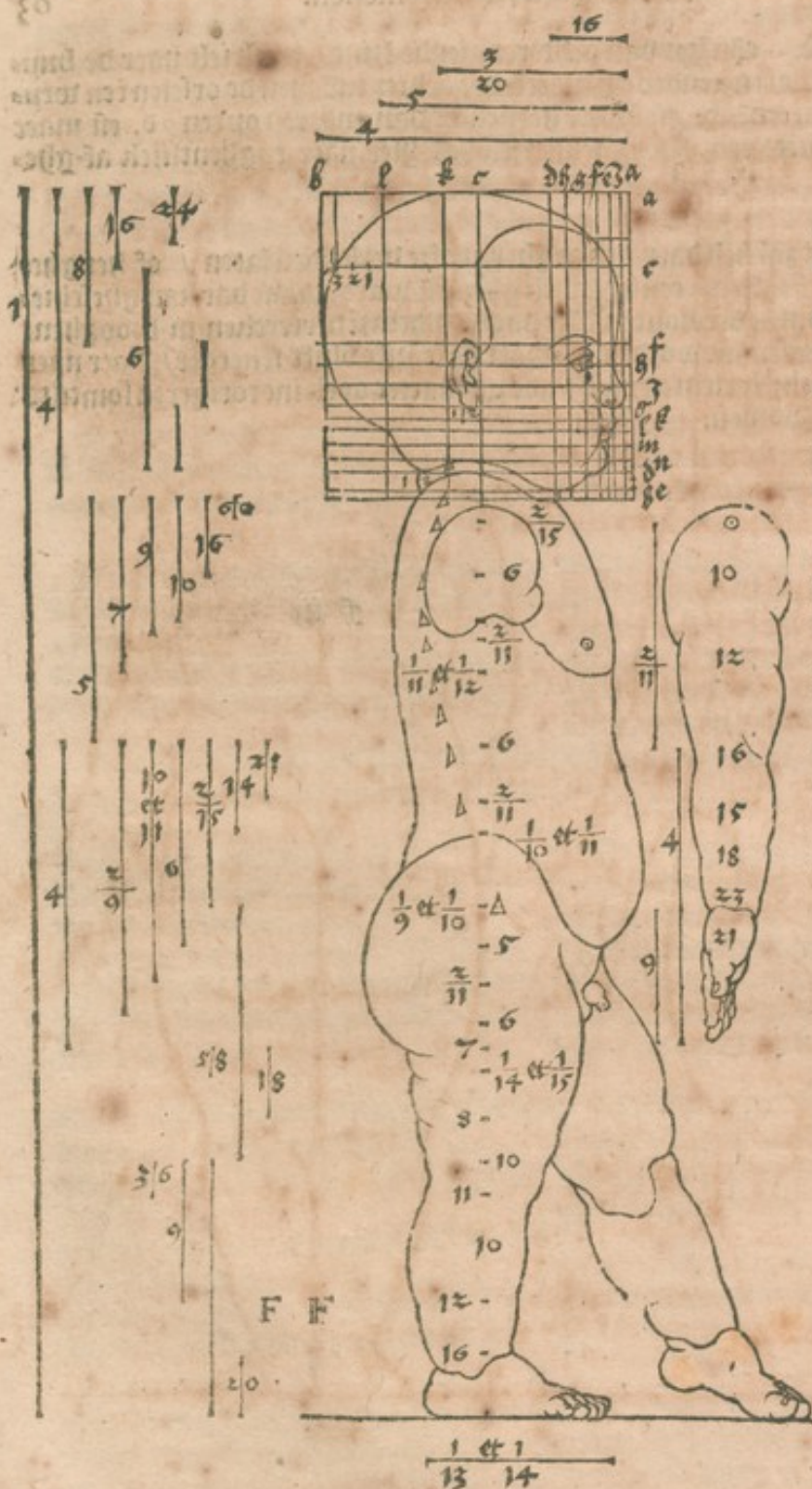
Dit kindeken buygh ick dooz den
rugghen-graet en in syne ledekens/ge-
lijck vooz aen de ander Beelden ofte li-
gueren verhaelt is.

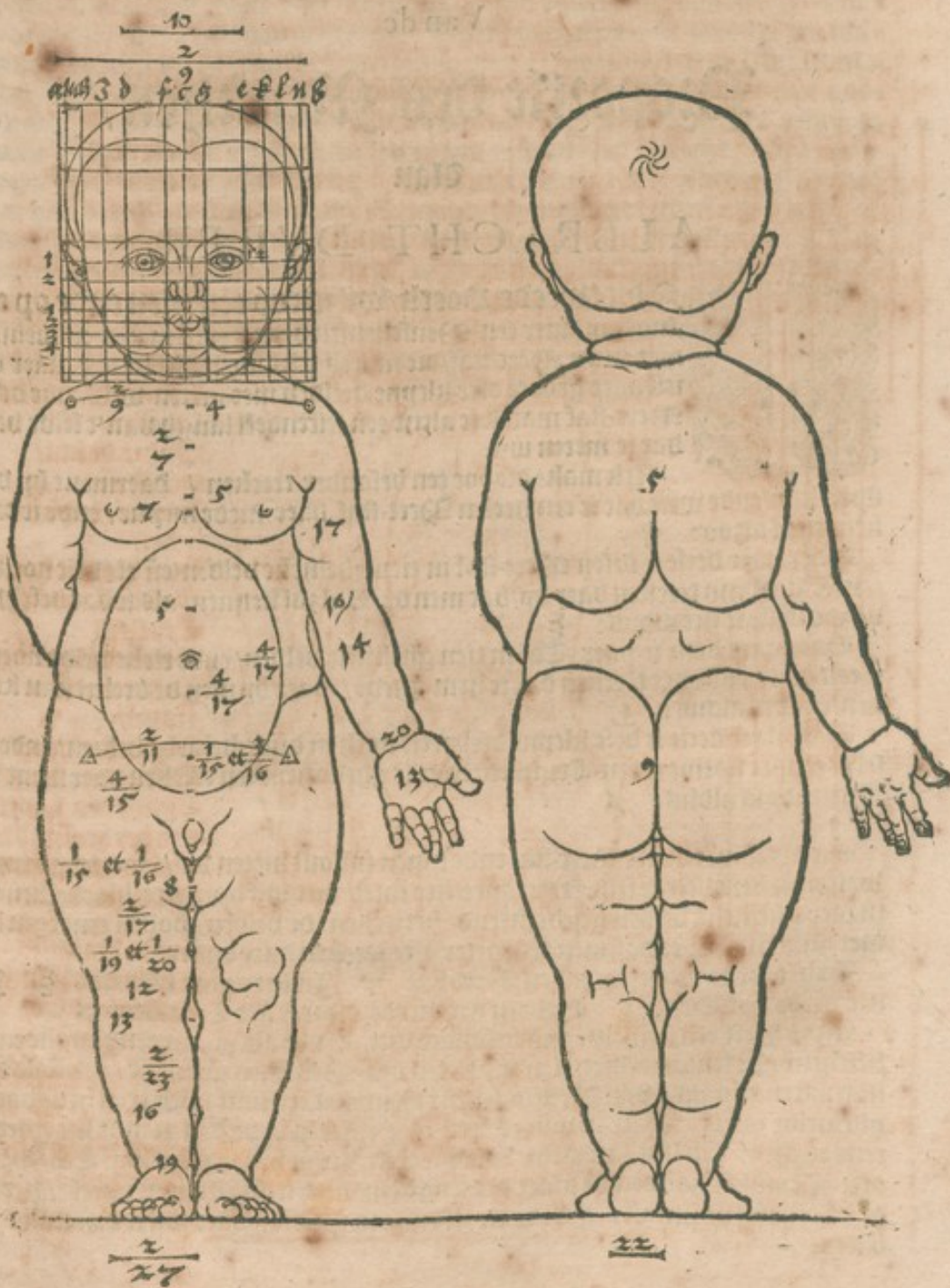
Een alsulcken kindt/ maect ick een
derdendeel van syn Moeder langh.

Als ick nu de lenghte/dichte/en hzeete des kints / nae der syden ziende / ende
voren ziende/aenghewesen hebbe / dan treck ick de ghestalt-linien met vlijt in
dese teerkeninghe. Gerstelijck het kint naer der syden te zien / daer naer het
van

van voren ziende. En het van achteren ziende kint / treck ick naer de buy-
tenste linien des vorenzienden/en maeck het achter tusschen de orselen een wep-
nigh breezer dan een 5 d. en splitte het achter van onderen op een 9 d. en maec
hem de verffen breeet/een 22 d. ghelijck ick dat hier naer eyghentlijck af-ghe-
beelt hebbe.

Ende niemant zal sich daer aen argheren ofte verleyden laten / of het ghe-
beurde dat in de figueren eenich dinck ghemist ware: want dat kan gheschie-
den met het op-linien der houten/ofte dat de blocken vercrecken/in-drooghen/
ofte int smyden versuynt worden. Maer de schrift blijft sekerder/ daer naer
sich dan een jeghelijck richten mach/hoe wel datter oock int corigeren somtijts
wel verzien kan worden.

HET TVVEEDE BOECK

Van de

Proportie des Menschen /

Van

ALBRECHT DVRER.

In dit tweede Boeck / wil ick op een nieu ende op een ander manier een Menschelijck beelt leeren meten / namelijk / met eenen Meet-staf / die maech ick langh ofte kort / naer dat ick daer groote ofte klepne beelden met meten wil / ende desen Meet-staf maech ic altijd een seftendeel langh van 't selve beelt dat ic meten wil.

Ik make die ooc een besonder teecken / daerment hy verstaen kan / ende weet dat ic een heelen Meet-staf daer mede meyne / ende ic teekene hem alzo: ¶

Daer naer deele ic desen Meet-staf in tien ghelijcke velden / en elc velt noem ic een Tal / en zijn teecken daer hy / dat men de Tal zal kennen / als ic dat beschrijve 300 stelle ic het aldus: ¶

Daer naer deele ic haer Tal in tien ghelijcke velden / ende elke veldt noeme ic een deel / ende het teecken dat ic hem ghebe / daer hy men de deelen kan kennen / ende is aldus: ¶

Daer naer deele ic dese klepne deelen elc noch in drie ghelijcke velden / ende de selve eender noeme ic een Trumlen / ende ic ghebe hem een teecken daer ment hy kent / ende is aldus: ¶

En als ic met desen Meet-staf ende synen inhoud meten wil / 300 tree ic uytwendigh beneven de schrift een oprechte tafel / met vijf oprechte bloote linien / in vier ghelijcke velden ghedeelt / ende beteecken de velden / boven een jeghelijc met zijnen naem / ende synen Character ofte teecken daer onder.

In het eerste velt maec ic den Meet-staf. ¶ In het ander t'ghetal. ¶ In het derde dat Deel. ¶ Ende in het vierde / maec ic het Trumlen. ¶

Alzo heeft een jeghelijc zijn besonder velt. Ende als ic dan aenvanghe ende beschrijve de lenghte / dicten ende breeken des Menschen upterlijc / ghestalt der lidmaten / 300 zal ic van de selfde schrift altijd met een linie uytbaren in de voorszghemelde tafel. Daer in wil ic setten met cyferen / de deelen ende het ghetal eens jegheliicken lids / in welc velt dat creft / het sy in de Meet-staf / Tal / Deel / ofte Trumlen / hoe veel de maet der lenghten / dicten ofte breeken gheeft / het sy dan veel ofte wepnigh / ende waer het niet en gheeft / daer wil ic dese nulla o setten.

Du schicke ic my met dit voorsz meten op de selve maniere / ghelijc als ic in het eerste Boec ghedaen hebbe / ende houde ooc de selve ordonnantie.

Ik

Ik stelle drie oprechte linien des Beelts lenghte voor/ ende beslypt bie on-
der ende boven met twee dwerschlinien Schepdel ende Solen ghenoot. By
de eerste maect ic het Beelt naer der syden. By de tweede/ het van voren. Ende
by de derde/ het Beelt van achteren. Daer naer meete ic de lenghte der lid-
maten/ eerstelijc by het van besyden ziende Beelt / ende doortrec de selve lengh-
te der leden ende beginselen/ al met dwersch linien/ 300 vele als ic dier van noo-
de hebbe. De andere twee oprechte linien des van voren ende van achteren
ziende Beelts/ ende alle maten der leden/ wil ic setten met oprechte linien / ach-
ter het van besyden ziende Beelts. Ende wat van de mate eener jeghelijscher
linie van den Heet-staf/ Deel ofte Trumlen/ inhoudt ende gheeft/ 300 wil ic de
selve linie beteekenen / met des Heet-stafs Ghetal/ Deel ofte Trumlens Ca-
racter/ ende de cyffers daer by setten / alzooveel alst van eenen jeghelijschen in-
hout. Alzooveel wil ic ooc beteekenen/ ghelijc als boven verhaelt is / een jeghe-
lijcke dwersch linie des van besyden ende van voren ziende Beelts/ hoe veel een
jeghelijschen dichten ende byeten inhouden zal.

Zoo dit nu verstaen/en wel daer op ghepast wort / 300 beginne
ic en mete alzo voer eerst eenen middelmatigen Man:

Eerstelijc de lenghte.

	Daerlijc	Cal	Rekenen
	1	2	3
Den achtersten werbel opt hooft is	0	0	5
het voorszhoofd is	0	1	6
Den Schepdel nederwaerts tot het eynde des kins	0	8	5
in den halskuyt	1	0	6
de hooghte der schouder-leden	1	1	6
Tusschen de linie des voorszhoofds en eynde des kins / drele ic met twee dwerschlinien in 3. gelijke velden / in het bovenste maec ic het voorszhoofd / de ander de neuse / in het derde den mont ende kin.			
de breeete der borst is	0	2	3
de voorszte orselen	0	4	0
Van de schouder-leden nederwaerts tot de tepelen	0	5	4
onder de borst	0	6	9
in het weecke des buxer	1	5	0
in den navel ist	0	1	5
int beginsel der heupen	0	3	0
Van het weecke des buxer neerwaerts tot eynde der heupen	0	6	7
op de schaemte	0	8	0
eynde der nieren	1	0	6
eynde der billen	1	1	0
Van t eynde der billen tot de dicte des bovensten heens is	0	4	5
op de knie	0	8	0
in midden in de knie	1	1	0
onder de knie is	0	1	6
Van t midden des kins het eynde der buytenste kuyten	0	6	0
nederwaerts tot het binnenste der kuyten	0	7	2
op de hooghte des ghewichts op den voet	1	2	6
het eynde des buytenste enkels	1	4	0
het onderste der solen des voets	1	5	9
Daer naer maec ic den voet langh	1	0	3
Daer naer maec ic de lenghte des arms alzo:			
Wt het schouder-ghelid tot in den ellenboghe is	1	0	6
Wt den ellenboghe tot het ghewicht der hant	0	7	9
Wt het ghewicht der hant tot het eynde der vinghers	0	6	5
Daer naer maec ic de dicte des van besyden-zijnde Mans / op alle dwerschlinien alzo:			
De linie des achtersten werbels des hoofts is dic	0	5	0
Maer over het voorszhoofd	0	7	0
Over de ooghbzaen	0	8	2
Over de neuse	0	7	5
Maer over de lippen	0	7	0
Ende over de kin ende hals ooc	0	7	0
Ende op dese linie is den hals dic	0	5	0
De dicte over den hals-cuyt is	0	6	0

	T	E	L	%		T	E	L	%
Over de borst	0	9	7	0	Over de oogghbraen	0	7	3	0
Bp de voorste schouderē	1	0	4	0	Over de ooren	0	8	0	0
Over de tepelen	1	0	3	0	Over de neuse	0	6	0	0
Onder de borsten	0	9	7	0	Onder den hals ist bo-				
In het weecke	0	8	6	0	ven die	0	4	3	0
Over den nabel	0	8	4	0	maer by de lini des kings	0	6	6	0
Bp't begin der heupen	0	9	5	0	Over't halskuppken	1	4	3	0
Bp't eynde der heupen	1	0	4	0	Over de schouderleden	1	5	8	0
Bp de schaemte	0	9	6	0	En op dese linie staen de				
Ende aen het eynde der					schouderleden wijt van				
billen is het been die	0	7	6	0	malckanderen	1	2	4	0
Bp de inbptyng daer					De breeete over de borst	1	8	0	0
onder	0	7	3	0	Tussche d'orselē ist breeet	1	2	3	0
Maer by de linie der					Tusschen de tepelen	0	8	2	0
inbptyng nederwaert	0	7	5	0	Int weecke is de breeete	1	1	4	0
Boven de knie	0	5	7	0	Maer over de nabel	1	2	7	0
Widden in de knie	0	5	3	0	Bp't begin der heupen	1	2	8	0
Onder de knie	0	4	5	0	Bp't eynde der heupen	1	4	6	0
Widden in de kuyten	0	5	4	0	Op dese lini staē de heup				
Bp't eynde der kuyten	0	5	3	0	geledē wijt vā een ander	1	0	5	0
ste kuyten	0	5	3	0	Op de schaemt ist breeet	1	4	5	0
Bp't eynde der binnen-					En het been by't eynde				
ste kuyten	0	4	5	0	der billen	0	6	7	0
Onder int dunste vant					Bp de dyggen ofte dicte				
scheen-been	0	3	2	0	des beens	0	6	0	0
Doozt gewricht des voe	0	3	5	0	Boven de knie	0	4	6	0
Bp't eynd des wtersten					Widden inde knie	0	4	4	0
enckels aent scheenbeen	0	5	3	0	Onder de knie	0	4	0	0
Hier na maect ic de dicte					Widden in de kuyten	0	5	0	0
des arms nader syde also					Bp't eynd der kuytē k.	0	4	6	0
Den arm nae der syden					Bp't eynd der binnē k.	0	3	9	0
is in de schouder die	0	5	5	0	Onder int scheenbeen	0	2	2	0
Widden in de mups	0	4	7	0	Int ghewricht dooz de				
In den ellenboghe	0	3	5	0	enckelen	0	2	7	0
Int sterete des arms	0	3	6	0	Onder de enckelen in				
Int ghelene der hant	0	2	1	0	den voet	0	2	4	0
En de hant int dicke	0	2	3	0	Onder de voet ist breeet	0	4	2	0
Daer na maect ic by de					Daer na maect ic de bree-				
andere oprechte linien/					te des voorszindē arms				
op allen dwersche linien					Den arm is onder de				
de breeeten des lijfs also:					schouder breeet	0	3	5	0
De voorszinde Man					Achter den ellenboghe	0	3	4	0
is int hooft/op de dwers-					Dooz den ellenboghe in				
sche linie des achtersten					de breeete	0	4	0	0
werbels breeet	0	5	5	0	Bp't ghewricht der hant	0	2	4	0
Op de li. des voorszindē	0	7	2	0	En de hant is breeet	0	4	3	0
hoofts					Zoo nu alle lenghten/				
Dooz de breeete des hooft.	0	7	8	0					

dicke en breette der lidmaten beschreven syn / als dan tret ic daer
in met linien/de ghesteltenisse des Mans/ van besyden ziende/ ende
van voren ziende.

Den van achteren ziende Man / omtrec ic met de duytenste linien
des van voren ziende Mans:

Ende maec hem tusschen de schouderen breet — — —

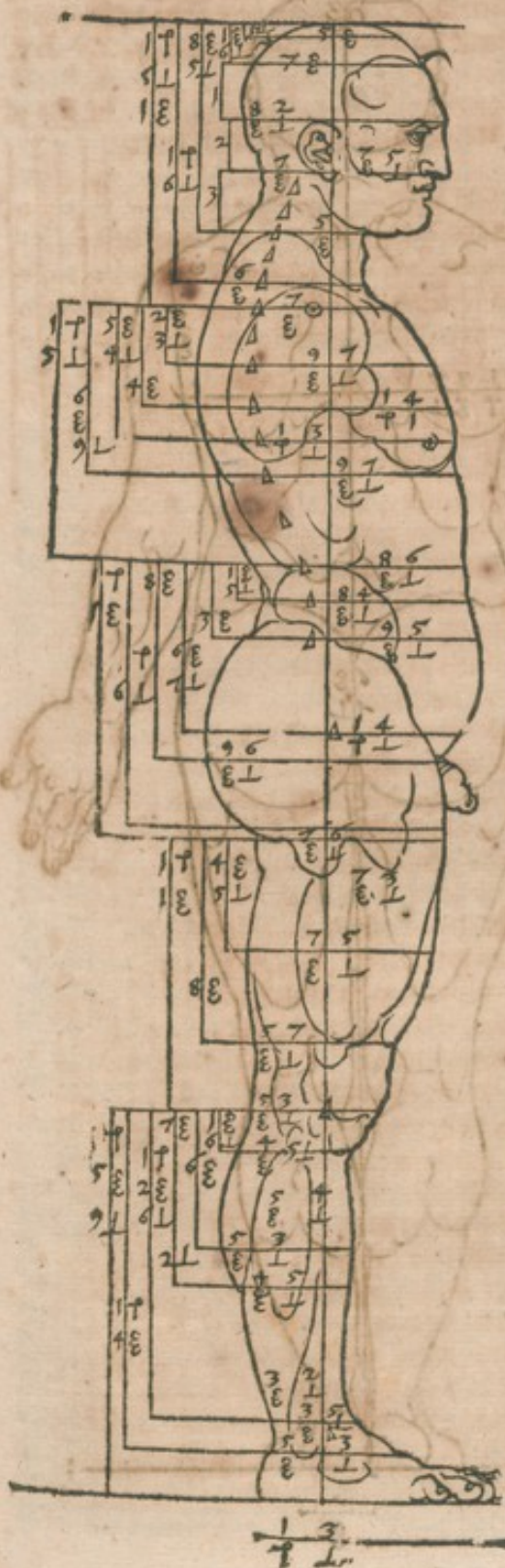
Ende de achterste schouder leden moeten wat leegher staen dan de
voorste/daerom stel ic van de schouder leden nederwaerts af —

Ende de billen syn van onder opwaerts ghespleten — — —

De verssenen maec ic achter breet — — —

Ende eben ghelijc dit hier voren beschreven is / alzo hebbe ic hier
naer den Man af-ghetrocken / om dat men claerlijc de meyninghe
voor ooghen zien mach/ende alzo tot het rechte verstant te comen.

duyten	schouder	billen
1	3	7
0	0	0
0	5	0
0	6	7
0	3	0

Schepdel/
Achtersten werbel/
Stern/
Ooghbraen/

Neuse/
kin/

Hals-kupl/
Hoochte der schouder/
Hoochte der boist/

De voorste okselen/
Tepelen/
Onder de boisten/

In het weecke/
Nabel/
Begin der heupen/

Eynde der heupen/
Op het ghemachte/

Eynde der nieren/
Eynde der billen/

De dygnen oft dickte des
beens/

Op de knie/

Midden inde knie
Onder de knie/

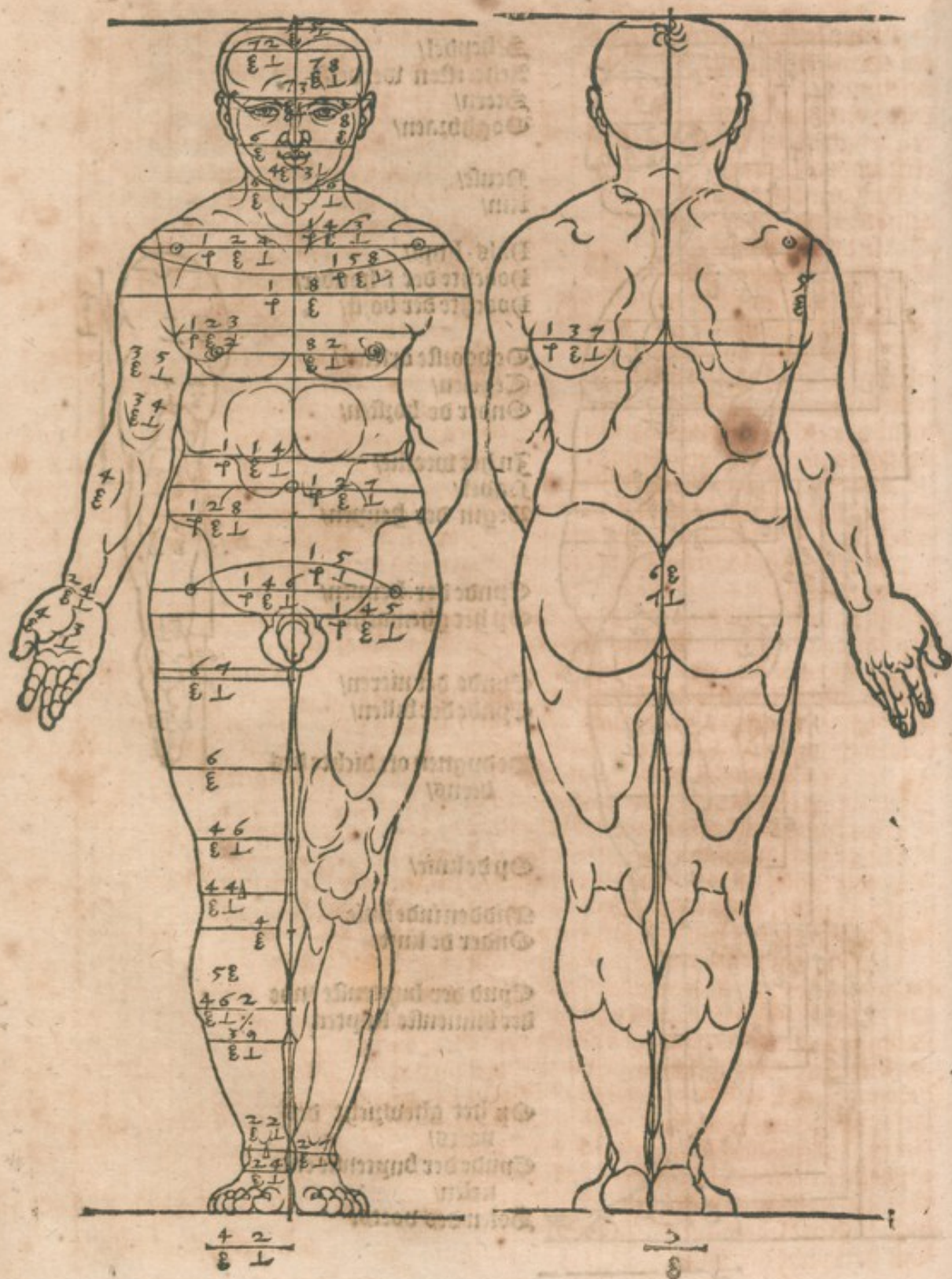
Eynd der buktenste ende
der binnenste kupten/

Op het ghewricht des
voets/

Eynde der buktenste ene
kelen/

Solen des voets.

van de Proportie des Menschen.

7 8 1 4

7 8 1 4

73

Nu wil ic volghens tot de-
sen Van een matigh Wijs
beschrijven / en begin op de
selfde ordeninge gelijc te vo-
ren aenghewesen is / en meet
eerstelic de lenghte /

Van den schepdel tot den
achtersten wervel des hoofts
Tot het voorhoofd
Tot het eynde des kins
Tot de hoogte der schouder
In den halsknyl /

Tusschen het voorhoofd
en het eynde des kins / deele
te met twee linien in drie ge-
lijcke velden / aen het boven-
ste maect ic het voorhoofd / In
het ander neuse / ooghen / en
vooren / In het derde de mont
ende kin.

Wt de hoogte des hals-
knyls nederwaerts / tot het
orsels ghelids hoogte ist
Op de hoogte der borst /
Tot de voorste orselen
Tot de achterste orselen /
Tot op de tepelen
Onder de borst
In het wecke

Want wecke tot in de navel
Tot het eynde der heupen
Tot het eynde des buyce
Tot de splijtingh des Wijs
Tot het eynde der schaemte /
Tot het eynde der billen /

Van het eynde der billen /
tot de dygne of dicte des bees
Op de knie
Midden in de knie

Want midden des knies / tot
het eynde des knies
Het eynde der buytenste kny-
Het eynde der binnenste kny-
Op de hoogte des gewichts
Tot het eynde der buytenste
enckelen aen't scheen-been
Tot het eynde der solen /

En den voet is langh

Daer naer maect ic de leng-
te des arms alzo:

Wt het schouder ghelid tot
in den ellenboghe is

Wt den ellenboghe tot int
ghelid der hant

En de hant is langh

Nu maect ic de dicte des sp-
delijcken Wijs / op allen

dwersch linien alzo: Het
Wijs is in het hooft / op de li-
nie des achterste wervels die

Op de linie des voorhoofs
Over de soghbaen

Over de neuse

Over de lippen

Over de kin

Op dese linie is de hals die

By de schouder hoogte

Maer over den halsknyl

Over de schouder-leden

Over de borst /

By de voorste orselen

Over de tepelen

Onder de borsten

In het wecke

Over den navel

By het eynde der heupen

By het eynde des buyce

By de splijtinge over de bee-
nen ende billen

By het eynde der schaemte

En ten eynde der billen is
het been oft

By de dicte des bees

Boven de knie

Midden in de knie

Onder de knie

Midden in de kuyten

By het eynde der buytenste
kuyten

By het eynde der binnenste
kuyten

Onder int scheen-been / aen
het dunste

In het ghewicht oock
Dooz den voet/ by het eynde
der buptenſte enckelen/
En den voet en is niet alzo
dic als des Hans voet.

Hier na maect de dicte des
arms nader ſuden alſo :

De arm is in de ſchouder dic
In de mups

In den ellenboghe

Weynigh voorder by de hāt

In ghewicht der hant

Ende de handt is dick

Daer na maect de bzeete
des voorziende Wijs/ op al-
len dwerſch/linien alzo :

Het voorziende Wijs is int
hooft/ op de linie des achter-
ſten werbels bzeet

Over de linie des voorhoofts

over de blote des voorhoofts

Over de ooghyacn

Over de ooren

Over de neuse

Onder de kinne is den hals
bzeet

By de hooghte der ſchouder

By den hals-kupl

By de ſchouderleden

En op de ſelfde linie ſtaen de
ſchouderleden wijs van mal-
kanderen

De bzeete over de boxt ende
ſchouderen is

Tuſſchen de orſelen iſt bzeet

Tuſſchen de tepelen

In het weecke

Maer over de navel

By het eynde der heupen

Op deſe lini ſtae de beenen en

de heupen wijs vā een ander

Maer de bzeete by het eynde

des buxer is

By de ſplijtinghe des Wijs

Ende by de ſchaemte is het

been bzeet

By het eynde der billen

7 8 1 0

0 3 1 0

0 5 7 0

0 5 3 0

0 4 5 0

0 3 7 0

0 2 7 0

0 2 0 0

0 2 4 0

0 5 2 0

0 6 9 0

0 7 5 0

0 7 2 0

0 8 0 0

0 5 6 0

0 4 0 0

0 4 2 0

1 1 0 0

1 2 2 0

1 0 1 0

1 4 8 0

0 9 6 0

0 7 2 0

1 0 2 0

1 3 7 0

1 5 2 0

1 1 1 0

1 5 4 0

1 5 6 0

0 7 6 0

0 7 6 0

Maer by de dygnen

Boven de knie

Midden in de knie

Onder de knie

Midden in de kupten

By t eynde der buptēſte kup.

By t eynde der binnēſte kup.

In het ghewicht

Onder d enckelē in den voet

En den voet is bzeet

Daer na maect de bzeete des

van voren zienden arms

Den arm is onder de orſelen

neerwaerts in de mups bzeet

Achter den ellenboghe

Dooz den ellenboghe in de

bzeete des arms

Byt ghewicht der handt

En de hant is bzeet

So nu alle lenghten/ dicten

en bzeeten der lidmaten be-

ſchreben zijn/ dan trec ic daer

in met linien de proportie des

wijs/ van beſpde en van vo-

re ziende/ by de oprechte lini.

Daer na omtrec ick by de

derde oprechte linien/ het vā

achterē ziende Wijs/ met de

buptenſte linien des voren

ziende Wijs.

Maer de achterſte ſchou-

der-leden maect ic leegher als

de voorſte/ daerom iſt van het

ſchouderlides hooghte af/ tot

de achterſte orſelen

En het Wijs is achter tuſ-

ſchen de orſelen bzeet

En de ſplijtinghe der billen

van beneden opwaerts lanck

De verſten ſyn bzeet

Ende ghelijck hier voor ge-

ſchreben is / alzo hebbe ick

het Wijs af-ghetrocken ende

hier voor ooghen gheſtelde/

om te beter tot het verſtandte

te komen.

7 8 1 0

0 6 9 0

0 5 3 0

0 4 5 0

0 4 5 0

0 5 0 0

0 4 5 0

0 3 8 0

0 2 5 0

0 2 5 0

0 4 0 0

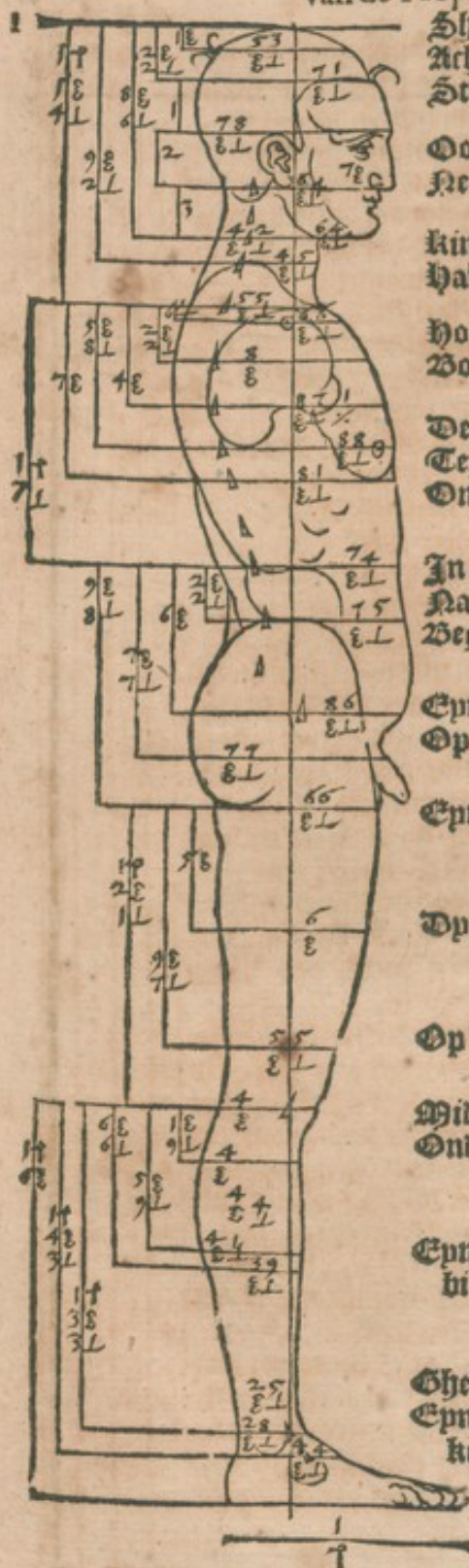
0 3 4 0

0 3 0 0

0 3 8 0

0 2 4 0

0 3 9 0

Shepdel/
Achtersten werbel/
Stern/

Ooghbraen/
Neuse/

kin/
Halsknuyl/

Hooghte der schouder/
Borst/

De voorste orfelen/
Tepelen/
Onder de borsten/

In het weecke/
Navel/
Begin der heupen/

Eynde der heupen/
Op de schaemte/

Eynde der billen/

Dygnen/

Op de knie/

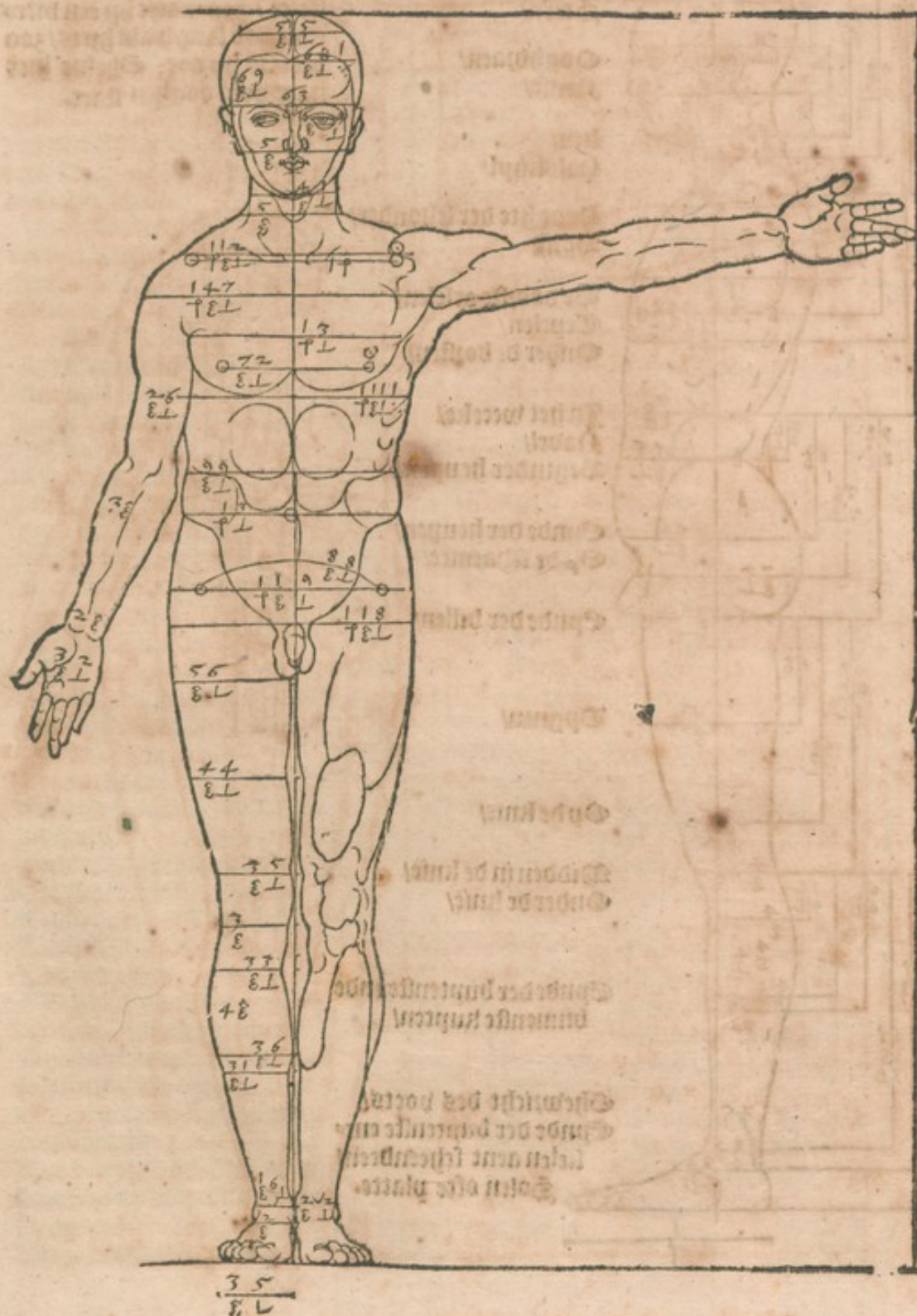
Midden in de knie/
Onder de knie/

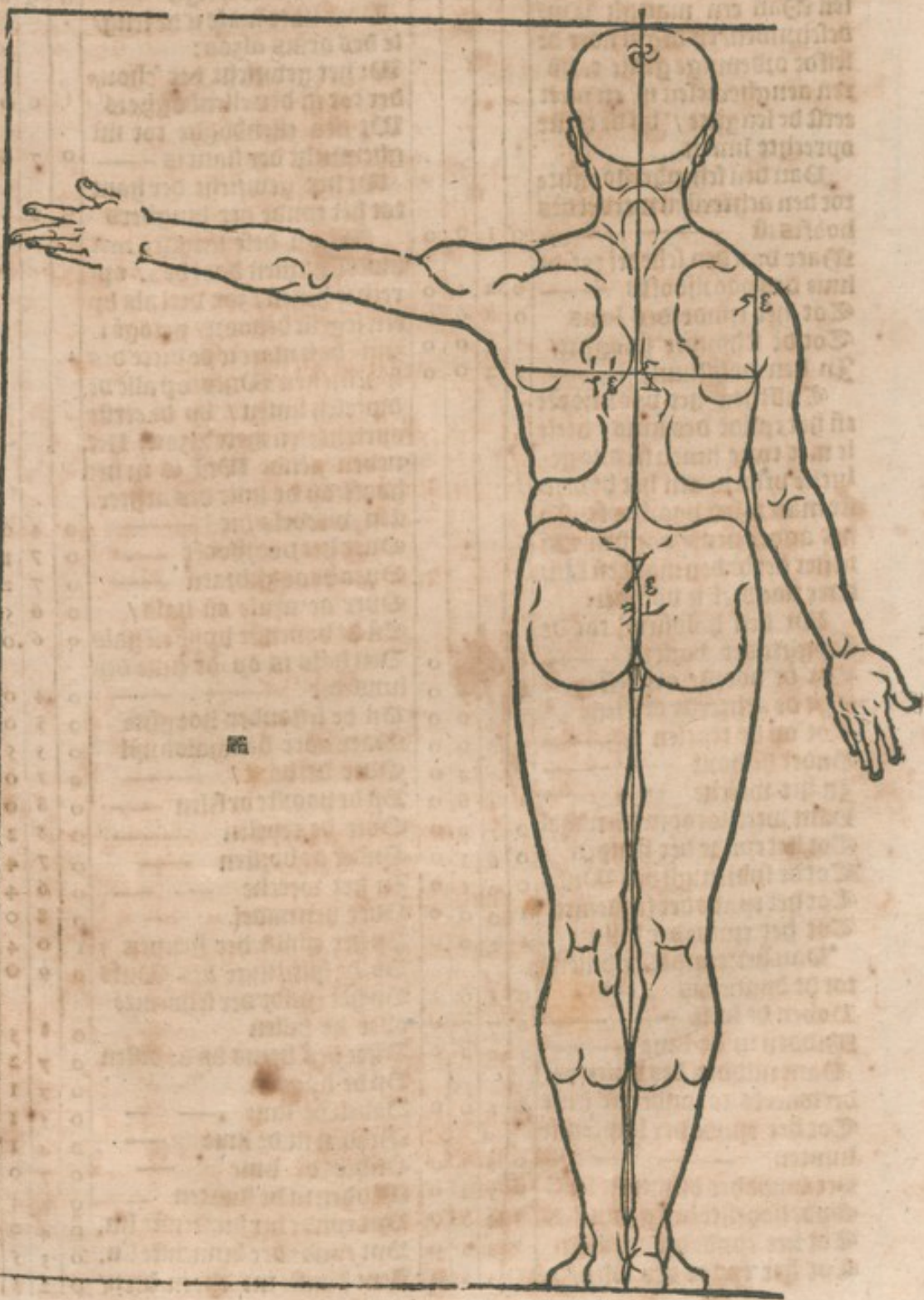
Eynde der buytenste ende
binnenste knuten/

Gewricht des voets/
Eynde der buytenste ende
helen aent scheenbeen/
Solen ofte platts.

Zoo desen Man syn han-
den krups-wijs gestreect we-
steert / 300 maect hy een vier-
cant/300 langh als hy is/300
breet is hy ooc: Ghelijc hier
naer vooz ooghen staet.

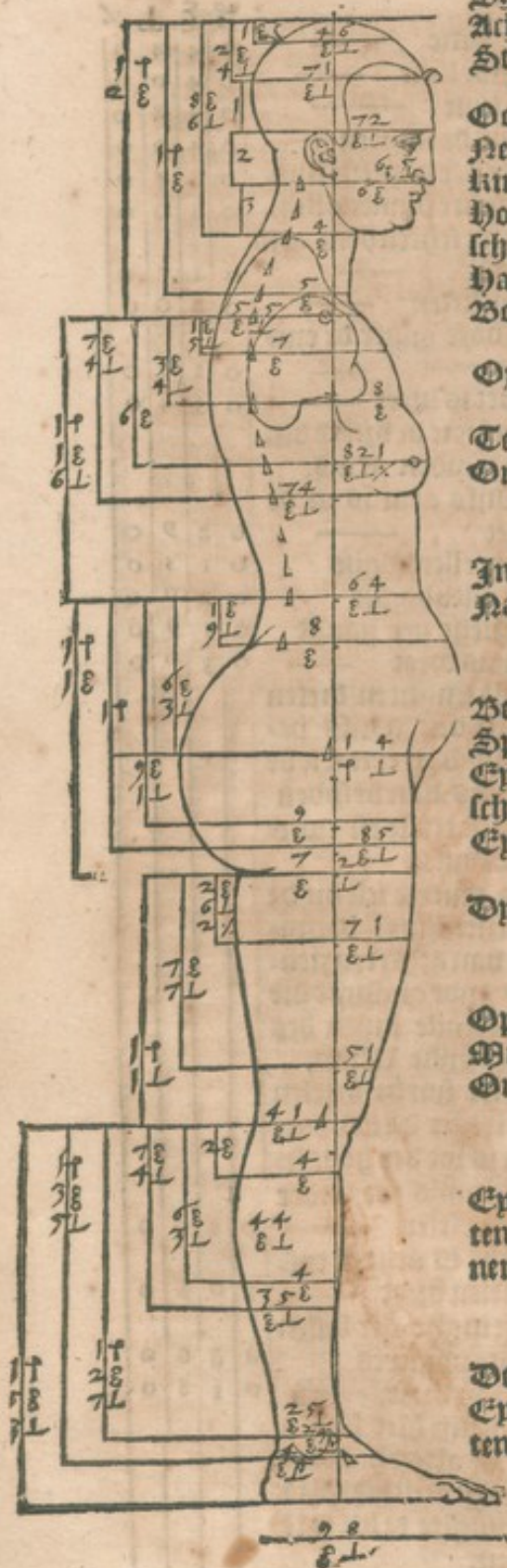

van de Proportie des Menschen.

83

	7	8	1	%		7	8	1	%
In het ghewicht	0	2	9	0	Boven de knie	0	4	4	0
In de voet/ by het eynde der					Widden inde knie	0	4	0	0
buptenste enckelen	0	4	4	0	Onder de knie	0	3	8	0
Hier na maect de dicte des					Widden in de kuyten	0	4	0	0
spdelijcken arms also:					Byt eynde der bupteste kuyt.	0	3	5	0
De arm is in de schouder die	0	4	4	0	Byt eynde der binneste kuyt.	0	3	0	0
Onder de orsel in de mups	0	3	8	0	Onder aen't scheenbeen aen				
In den ellenboghe	0	2	7	0	het dunste.	0	1	7	0
Door den ellenboghe	0	2	6	0	Over de enckelen	0	2	0	0
By het ghewicht der hant	0	1	5	0	Door den voet onder de ene				
Ende de handt is dick	0	1	8	0	kelen	0	1	8	0
Daer na maect de bree					En den voet is bree	0	3	4	0
des van voren ziende Wijs/					Daer na maect de bree des				
by de ander oprechte linien/					van voren zienden arms.				
op allen dwerschy linien also:					Des Wijs arm is in de				
Het Wijs is in hoofd/ op					mups bree	0	2	9	0
de linie des achtersten wer					Achter den ellenboghe	0	1	5	0
vels bree	0	4	8	0	Door den ellenboghe	0	2	9	0
Over het voor hoofd	0	6	5	0	Byt ghewicht der handt	0	1	9	0
Over de oogheyaen	0	6	0	0	En de hant is bree	0	3	0	0
Over de ooren	0	6	5	0	So nu alle lenghten/dieten				
Over neuse en kinnebacken	0	4	9	0	ende bree den des Wijs be				
Onder de kinne is den hals					schreven zijn/ dan trece ick de				
bree	0	3	8	0	proportie/ des van besyden				
By de hoochte der schouder	1	0	2	0	ziende/ by de eerste en twee				
Over den hals kuyt/	1	2	2	0	de oprechte linien.				
Op dese linie staen de schou					Daer na omtrec ick by de				
derleden wijt vā malkander	0	9	3	0	derde oprechte linie/ de pro				
De bree over de bozt ende					portie des van achteren zien				
schouderen is	1	3	9	0	de Wijs/ ende omsluyt die				
Tusschen de orselen ist bree	0	9	0	0	met de buptenste linien des				
Tusschen de tepelen	0	7	4	0	van voren ziende Wijs.				
Ende het lijf is onder de boz					En achter syn de orselen				
sten bree	0	9	9	0	des Wijs leeger dā de voor				
In het wecke	0	9	3	0	ste/daerom is wt der hoogh				
Daer over de nabel	1	2	6	0	te des hals kuyts tot onder				
Over het eynde der heupen	1	4	0	0	de achterste orselen	0	4	0	0
Op dese linie staen de heupen					En het Wijs is achter tus				
wijt van malkanderen met					schen de orselen bree	1	0	8	0
de bovenste ghewichten der					En de splijtinghe der billen				
beenen	1	0	0	0	van beneden opwaerts	0	6	6	0
En by de splijtinghe de bree					De vercken syn bree	0	1	8	0
te des lijfs	0	3	8	0	En eben ghelijc hier boven				
En de bree by de schaemte	0	7	0	0	beschreven is/ alzo hebbe ic				
By het eynde der billen is					het hier na afgebeelt/om alzo				
het been bree	0	6	7	0	myne meeninghe te beter te				
Daer by de dygnen	0	6	2	0	doen verstaen.				

Schepdel/
Achterste werb.
Stern/

Ooghbraen/
Nense/
kin/
Hooghte der
schouder/
Halsknyl/
Boest/

Oxelen/

Tepelen/
Onder de boestē

In het wecke/
Navel/

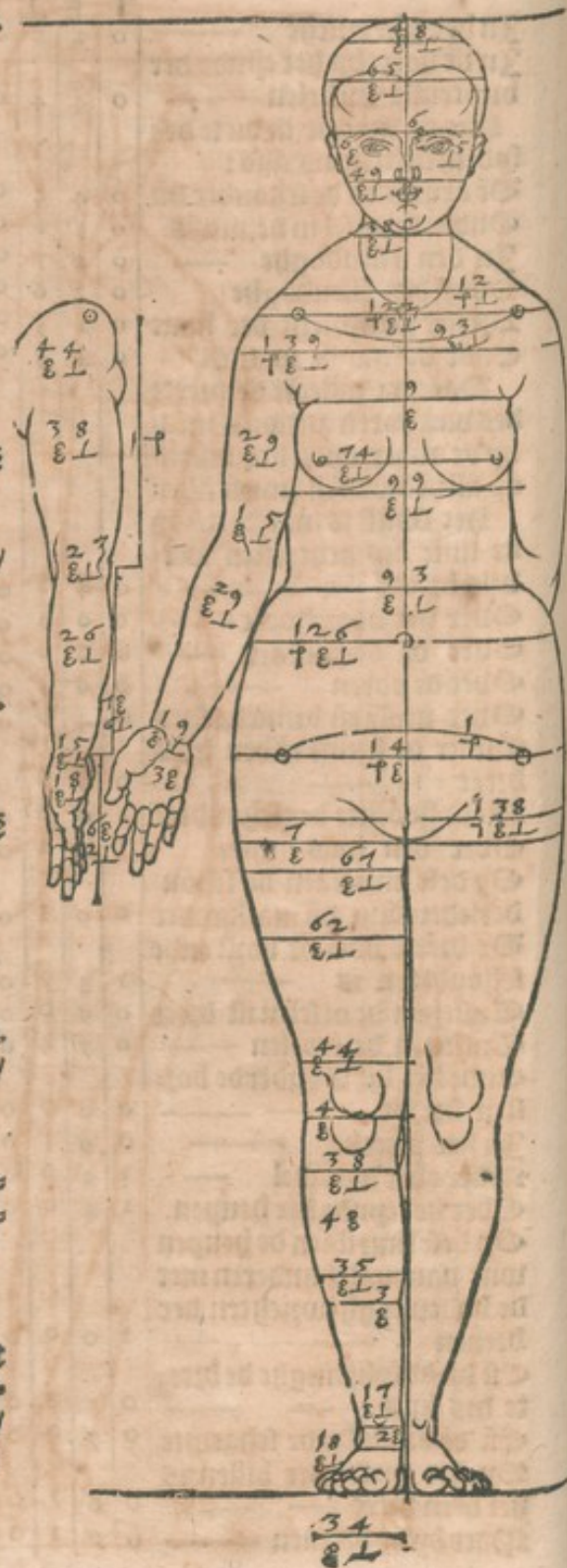
Beginder heu.
Splytinghe/
Eynde der
schaemte/
Eynde der billē

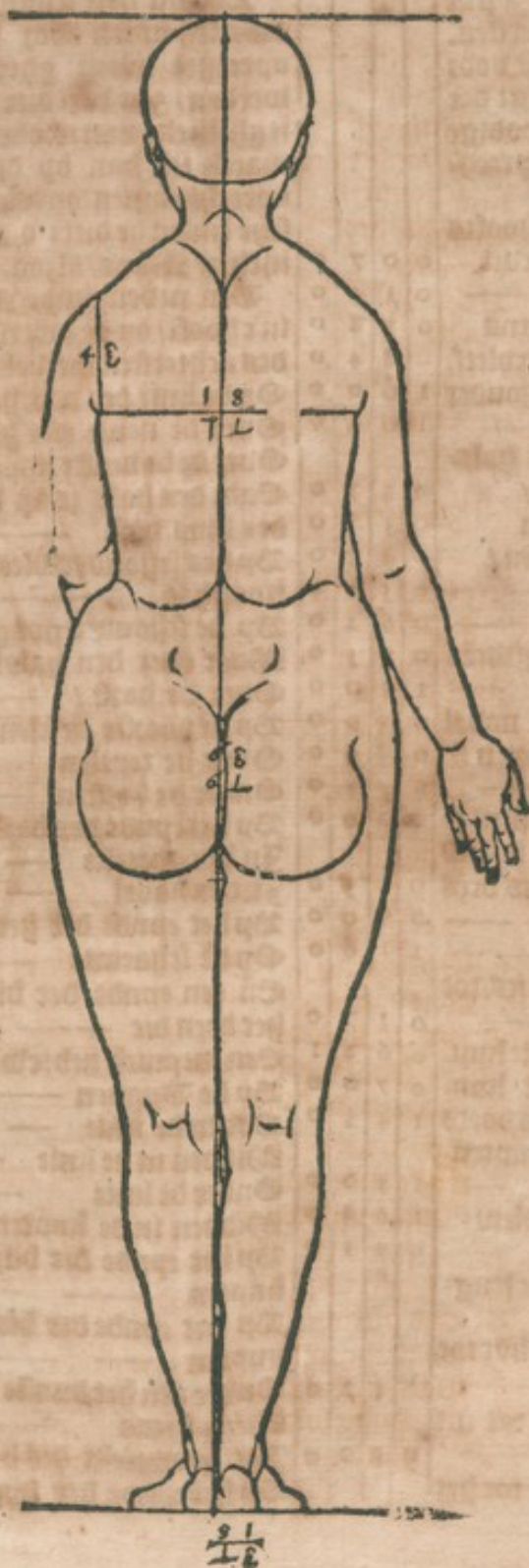
Dygnen/

Op de knie/
Middē in de kn.
Onder de knie/

Eynde der bup-
tenste ende bin-
nenste kuyten/

Des ghewicht
Eynde der bup-
tenste enckelen/
Solen ofte
platte.

T E L %

T E L %

Al wil ic volghens eenen
anderen Man meten / op de
selfde manier als den eersten.

Maer nu neme ic eerst vooz
mp ende mete de lenghte der
lidmaten / en ander noodige
dinghen / by de eerste oprech
te linien alzo:

Van de schepdel des hoofts
tot den achtersten wervel.

Tot het voozhooft

Tot het eynde des kins

Hooghte des schouder vlees.

Tot de hooghte der schouder

Tot den halsknyl

Wt de hooghte des hals

knyls tot op de borst /

Tot de voozste orselen

Tot de achterste orselen /

Tot op de tepelen

Onder de borst

Tot het eynde des borstbeens

In het weecke

Vant weecke tot in de navel

Tot het eynde der heupen

Op de schaemte /

Tot het eynde der billen /

Van het eynde der billen /

tot de dygne of dicte des beens

Tot op de knie

Midden in de knie

Vant midden des knies / tot

onder de knie is

Het eynde der buytenste kuy.

Het eynde der binnenste kuy.

Op het ghewicht des voets

Tot het eynde der buyten

ste enckelen

Tot het eynde der solen /

En den voet is langh

Daer naer maect ic de leng

te des arms alzo:

Wt het schouder-ghelid tot

in den ellenboghe is

Wt den ellenboghe tot int

ghewicht der hant

Wt het lid der hant / tot het

eynde der vinghers

Zoo nu dese lenghte met
dwersch-linien dooz de drie
oprechte linien ghetoghen
werden / 300 veel dier by een
jeghelijcke van noode is / 300
maeck ick dan by de eerste
oprechte linien / op alle dwer
sche linien de dicte des spde
lijcken Mans / alzo

Den nevenziende Man is
in't hooft / op de dwerschlinie

des achtersten wervels dic

Op de linie des voozhoofts

Ober de neuse en't hooft

Ober de bobenste lippe en nec

Ende den hals is op de linie

des kins dick

By des schouder-vleesch

hooghte

By de schouder hooghte

Maer ober den halsknyl

Ober de borst /

By de voozste orselen

Ober de tepelen

Onder de borsten

By het eynde des borstbeens

In het weecke

in den navel

By het eynde der heupen

Op de schaemte

En ten eynde der billen is

het been dic

Een wepnich nederwaerts

By de dygnen

Boven de knie

Midden in de knie

Onder de knie

Midden in de kuyten

By het eynde der buytenste

kuyten

By het eynde der binnenste

kuyten

Onder aen het dunste des

scheen-beens

Int ghewicht des voets

By het eynde der buytenste

0 0 7 0
0 1 4 0
0 7 8 0
0 8 4 0
1 0 0 0
1 0 6 0
0 2 7 0
0 3 5 0
0 4 3 0
0 5 0 0
0 6 2 0
0 7 5 0
1 1 0 0
0 1 9 0
0 5 9 0
0 7 3 0
1 0 0 0
0 1 5 0
0 9 0 0
1 1 6 0
0 1 7 0
0 6 2 1
0 7 0 0
1 4 3 0
1 5 0 0
1 6 8 0
0 9 3 0
1 1 2 0
0 8 0 0

0 6 5 0
0 4 7 0
0 6 0 0
0 6 1 0
0 5 7 0
0 3 8 0
0 4 0 0
0 4 5 0
0 4 9 0
0 7 0 0
0 7 7 0
0 7 9 0
0 7 7 0
0 7 8 0
0 6 4 0
0 6 5 0
0 7 6 0
0 7 0 0
0 5 7 0
0 5 5 0
0 5 5 0
0 4 0 0
0 3 6 0
0 3 6 0
0 4 0 0
0 3 6 0
0 3 3 0
0 2 2 0
0 2 5 0

van de Proportie des Menschen.

87

	T	E	L	%		T	E	L	%
enckelen door den voer.	0	3	6	0	Over de heupen	1	8	0	0
Hier na maect ic de dicte des spdelijcken arms also:					Op dese linie staen de heupen wilt van malkanderen	0	7	9	0
Den arm is in het schouder ghelidt dick	0	4	1	0	En de breeete by de schaemte	1	0	7	0
Onder de orsel in de mups	0	3	6	0	By het eynde der billen is het been breeet	0	4	8	0
In den ellenboghe	0	2	5	0	Maer by de dyggen	0	4	0	0
Door den ellenboghe	0	2	5	0	Boven de knie	0	3	2	0
By het ghewicht der hant	0	1	4	0	Midde in de knie	0	3	0	0
Ende de handt is dick	0	1	7	0	Onder de knie	0	3	0	0
					Midde in de knuten	0	3	7	0
Daer na maect ic de breeete des van voren ziende Mans/ by de ander oprechte linien/ op allen dwerssch linien also:					By't eynde der buyste knie	0	3	2	0
Den Man is int hooft/op de linie des achtersten wer- vels breeet	0	4	5	0	By't eynde der binne knie	0	2	8	0
Op de linie des voor hoofts/ Midde door het voor hooft	0	5	8	0	Onder aen't scheenbeen aen het dunste.	0	1	5	0
Over de oogghraen	0	6	2	0	Door het ghewicht	0	1	8	0
Over de ooren	0	6	0	0	Over de enckelen	0	2	0	0
Over de neuse ende kinne- backen	0	6	4	0	Door den voet onder de ene- kelen	0	1	9	0
En by de kinne is den hals breet	0	4	8	0	En den voet is breeet	0	3	-	0
Maer by des schouder bleesch hooghte is het	0	3	7	0	Daer naer maect ick de bree- te des van voren zienden arms.				
By de hooghte der schouder	0	4	2	0	Des Mans arm is in de mups breeet	0	2	5	0
Over den hals knut!	1	2	8	1	Achter den ellenboghe	0	2	-	0
Op dese linie staen de schou- derleden wilt van malkander	0	9	5	0	Door den ellenboghe	0	3	0	0
De breeete over de borst ende schouderen is	1	4	0	0	Naerder teghen de hant	0	2	2	0
Tusschen de orselen ist breeet	0	9	7	0	By't ghewicht der handt	0	1	8	0
Tusschen de tepelen	0	6	5	0	En de hant is breeet	0	3	4	0
Ende het lijf is by het eynde des borst-beens breeet	1	0	2	0	So nu alle lenghten/dicten ende breeeten des Mans be- schreuen zijn/ dan trect ick de proportie met zijne linien recht daer in / van besyden ziende/ by de eerste oprechte linie/en by de tweede oprech- te linien/den van voren-ziende den Man.				
In het weecke	0	9	2	0	Daer na omtrec ick by de derde oprechte linie/ de pro- portie des van achteren zien- de Mans / ende met de buys				
Over de navel	0	9	7	0					
Maer tusschen het weecke en den navel is het bleesch wat besyden wt gheladen / alsoo dat de breeete is	0	9	9	0					

tenste linien des van voren
ziende Mans.

Ende achter maect ick
hem tusschen de orselen breeet
Ende wt de hooghte des
hals-knyls tot de achterste
orselen ———
En de splijtinghe der billen

7 5 1 2

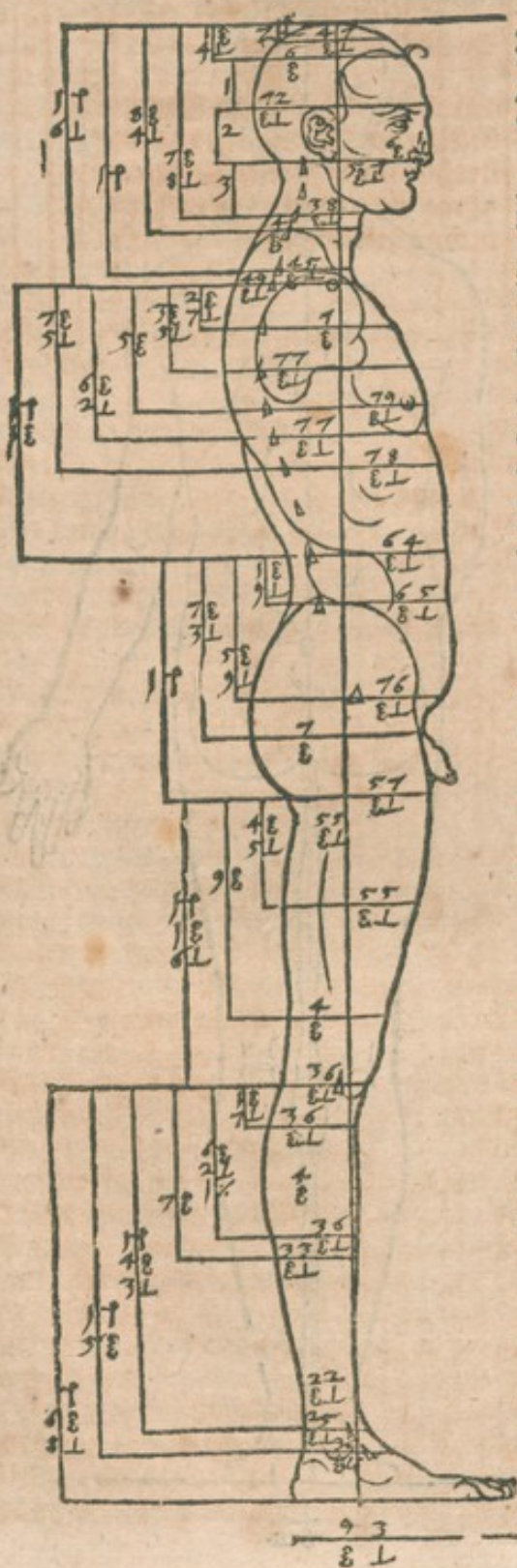
1	1	5	9
0	4	3	0

van beneden opwaerts
De vercken syn breeet ———

En eben gelijc het hier boven
beschreuen is/ alzo hebbe ic
het hier na afgebeeld/om alzo
myne meeninghe te rechte
te moghen verstaen.

7 5 1 2

0	6	0	0
0	1	8	0

Schepdel/
Achtersten werbel/
Stern/
Ooghbraen/

Neuse/
kin/

Hoochte des schouderble.
Hoochte der schouder/
Pals-kupl/

Boorst/
Epelen/
Onder de borsten/
Eynde des borstbeens/
In het wecke/

Navel/

Eynde der heupen/
Op het ghemacht/

Eynde der billen/

Dedpnen oft dickte des
beens/

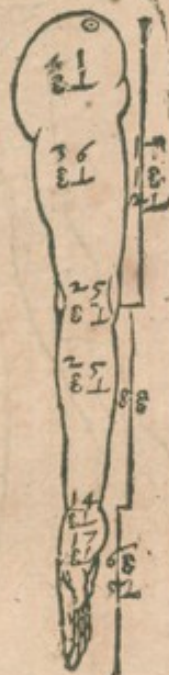
Op de knie/

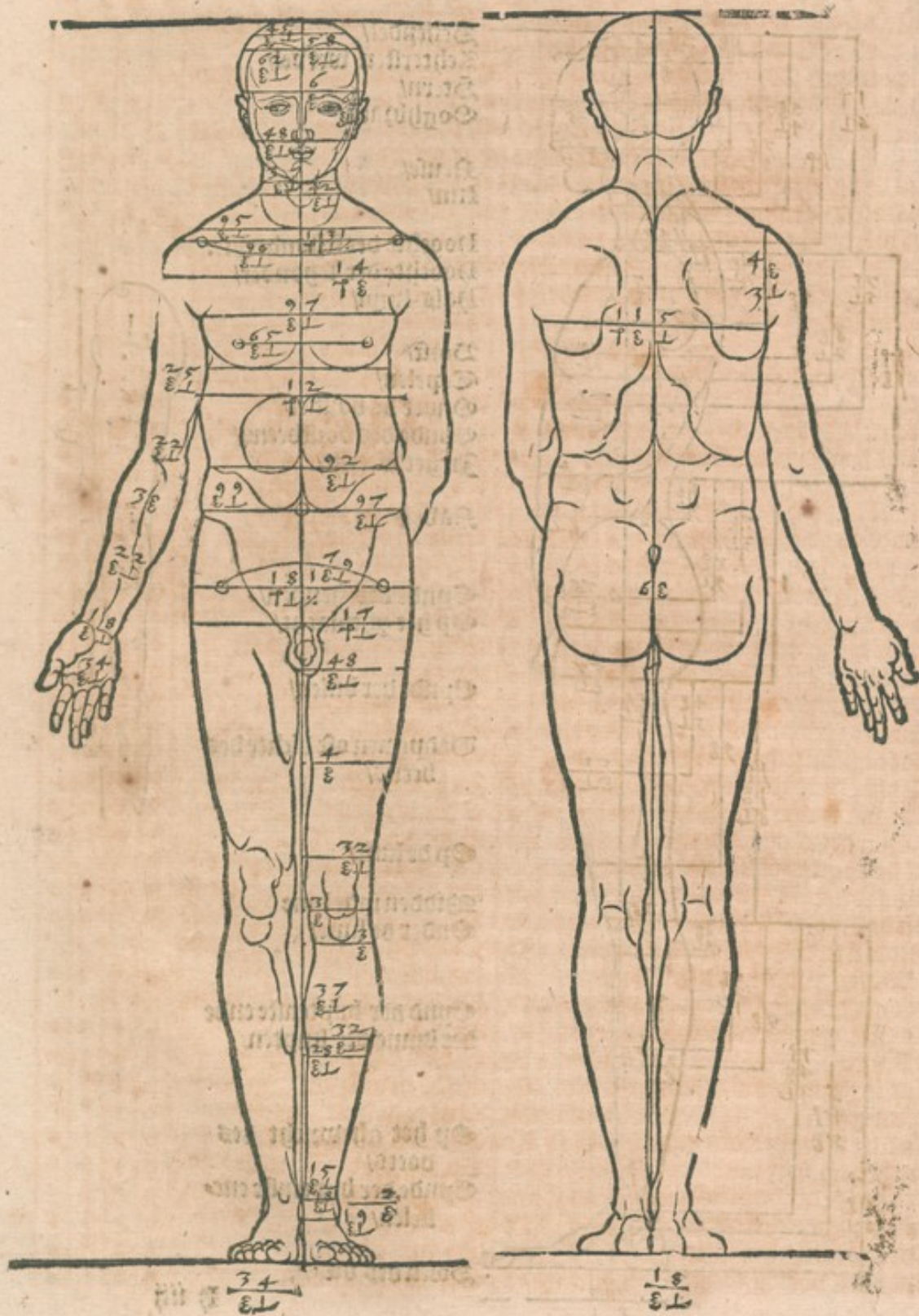
Widden inde knie
Onder de knie/

Eynd der buptenste ende
der binnenste kupten/

Op het ghewicht des
voets/
Eynde der buptenste ene
kelen/

Solen des voets.

T E L %

T E L %

Hier naer-bolghens wil ic
den voorsz. Man / een ghe-
lijck matigh Wijs beschui-
den/ en houde alzo de eerste
ordeninghe.

Van de hooghte des hoofts/
den schepdel/ tot den achter-
sten werbel/ is

Tot het voorsz. hoofd

Tot het eynde des kings

Tot de hooghte des schou-
der vleesch

Tot de hooghte der schou-
der

In den halsknyl

Wt den hals-knyl henen/
tot de borst

Onder de voorsz. orselen

Onder de achterste orselen

Op de tepelen

Onder de borst

In het weecke

Wt het weecke tot in den
navel ist

Tot het eynde der heupen

Tot het eynde des bucks

Tot de splijtinge des Wijs

Tot het eynde der schaemte

Tot het eynde der billen

Van het eynde der billen
tot de dyngen ofte dicte des
beens is het

Op de knie

Wt den in de knie

Wt het midden des knies
tot onder de knie/ist

Tot het eynde der bukten

ste kupten

Tot het eynde der binnen-
ste kupten

Tot de hooghte des ghe-
wichts op den voet

Ten eynde der buktenste ene-
kel naen het scheen-been

Tot het eynde der solen

Ende den voet is langh

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

Hier nae maec ic delenghte
des arms also :

Wt het gewicht der schou-
der tot in den ellenboghe

Wt den ellenboghe tot in het
ghewicht der hande

Wt het ghewicht der hande
tot het eynde der vinghers

Daer nae maec ic de dicte
des van bespde ziende Wijs

by de eerste oprechte linien/
op allen dwersche linien also:

Het Wijs is int hooft / op
de linie des achtersten wer-

bels breekt

Op de linie des voorsz. hoofts

Over de oogheyaen

Over de neuse

Over de lippen ende hals

Over de kinne ende hals

En den hals is by de hooght-
te des schouder vleesch dick

By de hooghte der schouderre

Over het halsknylken

Over de borst

By de voorsz. orselen

Over de tepelen

Onder de borst

In het weecke

Over den navel

Over de heupen

By het eynde des bucks

By de splijtinghe des Wijs

By het eynde der schaemte

Ende het been is ten eynde
der billen di k

By de dyngen ofte dicte des
beens is het dick

Boven de knie

Wt den in de knie

Onder de knie

Wt den in de kupten

By't eynde der buktenste kup.

By't eynde der binnē te kup.

Onder aen't scheen-been

In het ghewicht

Onder de enkelen

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

T E L %

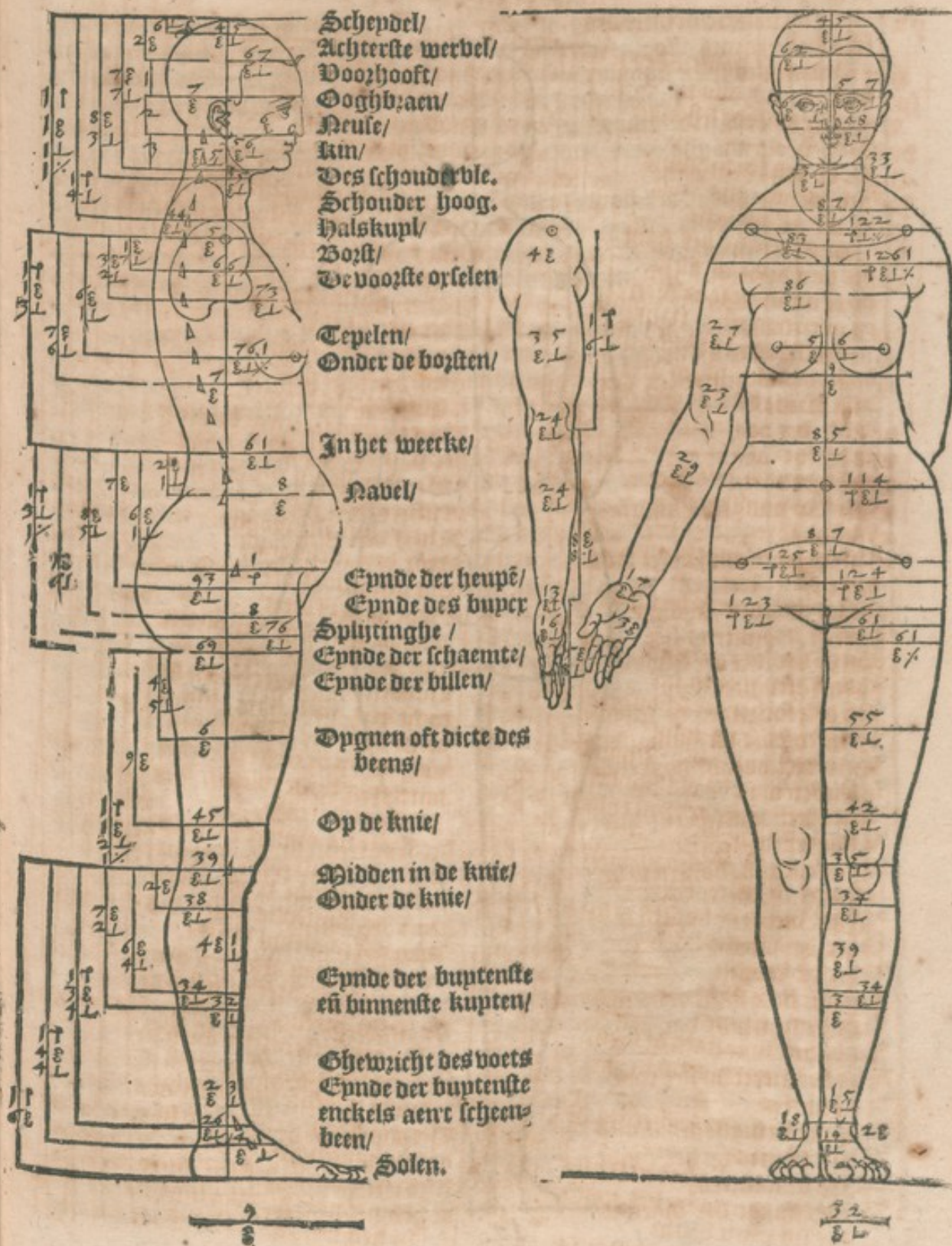
T E L %

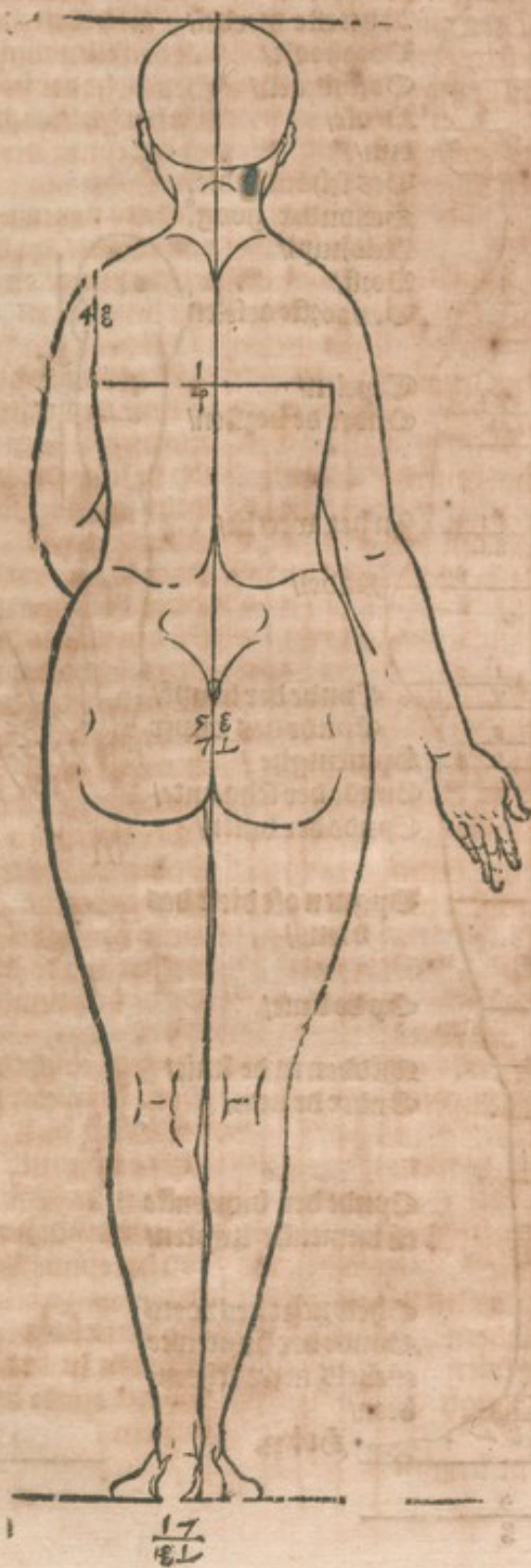
T E L %

T E L %

T E L %

	T	E	L	X		T	E	L	X
Hier na maect de dicte des spdelijcken arnis also :					het been breeet	0	6	0	1
Den arm is in de schouder					Maer by de dygnen	0	5	5	0
dick	0	4	0	0	Boven de knie	0	4	2	0
Onder de orsel in de mups	0	3	5	0	Midden inde knie	0	3	5	0
In den ellenboghe	0	2	4	0	Onder de knie	0	3	4	0
Voor den ellenboghe	0	2	4	0	Midden in de kupten	0	3	9	0
In het ghewicht der hant	0	1	3	0	Byt eynde der buyste kup.	0	3	4	0
Ende de handt is dick	0	1	6	0	Byt eynde der binnēte kup.	0	3	0	0
Daer na maect de breeete					Onder aen't scheenbeen aen				
des van voren ziende Wijs/					het dunste.	0	1	5	0
by de ander oprechte linien/					In het ghewicht	0	1	8	0
op allen dwersche linien also:					Over de enkelen	0	2	0	0
Het Wijs is int hooft/ op					Voor den voet onder de en-				
de linie des achtersten wer-					kelen	0	1	9	0
vels breeet	0	4	5	0	En den voet is breeet	0	3	2	0
Over het voor hooft	0	6	2	0	Daer naer maect ick de breeete				
Over de ooghebraen	0	5	7	0	des van voren zienden arms				
Over de ooren	0	6	4	0	Den van voren ziende arm				
Over de neuse ende kinne-					is in de mups breeet	0	2	7	0
backen	0	4	8	0	Achter den ellenboghe	0	2		0
En by de kinne is den hals					Voor den ellenboghe	0	2	9	0
breeet	0	3	3	0	Byt ghewicht der handt	0	1	7	0
Maer by des schouder-					En de hant is breeet	0	3	0	0
vlesche hooghte is het	0	3	6	0	So nu alle lenghten/ dicten				
By de hooghte der schouderē	0	8	7	0	ende breeeten des Wijs bes-				
Over den halskupl /	1	0	2	2	schreven zijn/ dan trect ick de				
Op dese linie staen de schou-					proportie met hare linien				
derleden wijs vā malkander	0	8	3	0	recht daer in / van besyden				
De breeete over de borst ende					ziende/ by de eerste oprechte				
schouderen is	1	2	6	1	linie/ ende by de tweede/ des				
Tusschen de orselen ist breeet	0	8	6	0	van voren-ziende.				
Tusschen de tepelen	0	5	6	0	Daer na omtrect ick by de				
Ende onder de borsten is het					berde oprechte linie/ des van				
lichaem breeet	0	9	0	0	achteren-ziende Wijs/ ende				
In het weecke	0	8	5	0	met de buysten linien des				
Over de navel	1	1	4	0	van voren ziende Wijs.				
Over de heupen	1	2	5	0	Maer het van achteren zien				
Op dese linie staen de beenen					de Wijs/ is achter tusschen de				
in de heupen wijs van malk-					orselen breeet	1	0	0	0
kanderen	0	8	7	0	De achterste orselen staen le-				
Ende de breeete by het eynde					ger dā de voorste/ daerom ist				
des buycks	1	2	4	0	wt de hooghte des halskups				
By de splijtinghe des Wijs	1	2	3	0	tot onder de achterste orselen	0	4	0	0
En het been is by het eynde					De splijtinghe der billen	0	6	5	0
der schaemte breeet	0	6	1	0	Achter syn de versten breeet	0	1	7	0
By het eynde der billen is					Also ic voor dese hant besche-				
					de heb/ beschrijf ic t Wijs ooc				

van de Proportie des Menschen.

Hier naer volghens wil ic
den voorſz Man / een an-
der matigh Wijs beſchrijven
en houde alzo de ſelfde orde-
ninghe.

Van de hooghte des hoofts/
den ſchepdel/ tot den achter-
ſten werbel/ is

Tot het voorhoofd

Tot het eynde des kins

Tot de hooghte des ſchou-
der vleech

Tot de hooghte der ſhou-
der

In den halsknyl

Wt den hals-knyl henen/
tot de borſt

Onder de voorſte orſelen

Onder de achterſte orſelen

Op de tepelen

Onder de borſt

In het weerce

Wt het weerce tot in den
navel iſt

Tot het eynde der heupen

Tot het eynde der ſchaemte

Tot het eynde der billen

Van het eynde der billen
tot de dygten ofte dicke des
beens is het

Op de knie

Widden in de knie

Wt het midden des knies
tot onder de knie/iſt

Tot het eynde der kuyten
ſte kuyten

Tot het eynde der binnen-
ſte kuyten

Tot de hooghte des ghe-
wichtes op den voet

Ten eynde der bupenſte en-
kelenaen het ſcheenbeen

Tot het eynde der ſolen

Ende den voet is langh

Hier nae maec ic de lenghte
des arms alſo:

Wt het gewricht der or-
ſelen/tot in den ellenboghe

Wt den ellenboghe tot in het
gewricht der hande

Wt het gewricht der hant
tot het eynde der vinghers

Daer nae maec ic de dicke
des Wijs / by de eerſte op-
rechte linien/ op allen dwer-
ſche linien alzo:

Het Wijs is int hooft/ op
de linie des achterſten wer-
bels dick

Op de linie des voor hoofts

Over de ooghbzaen

Over de neule

Over de lippen ende hals

Over de kinne ende hals

En den hals is by de hoogh-
te des ſchouder vleech dick

By de hooghte der ſchouderē

Over het halsknylken

Over de borſt

By de voorſte orſelen

Over de tepelen

Onder de borſten

In het weerce

Over den navel

By het eynde der heupen

By de ſplijtinghe des Wijs
is het

By het eynde der ſchaemte

Ende het been is ten eynde
der billen dick

By de dygten

Boven de knie

Widden inde knie

By het eynde der knieſchij-
ve/

Onder de knie

Widden in de kuyten

By het eynde der bupenſte
kuyten

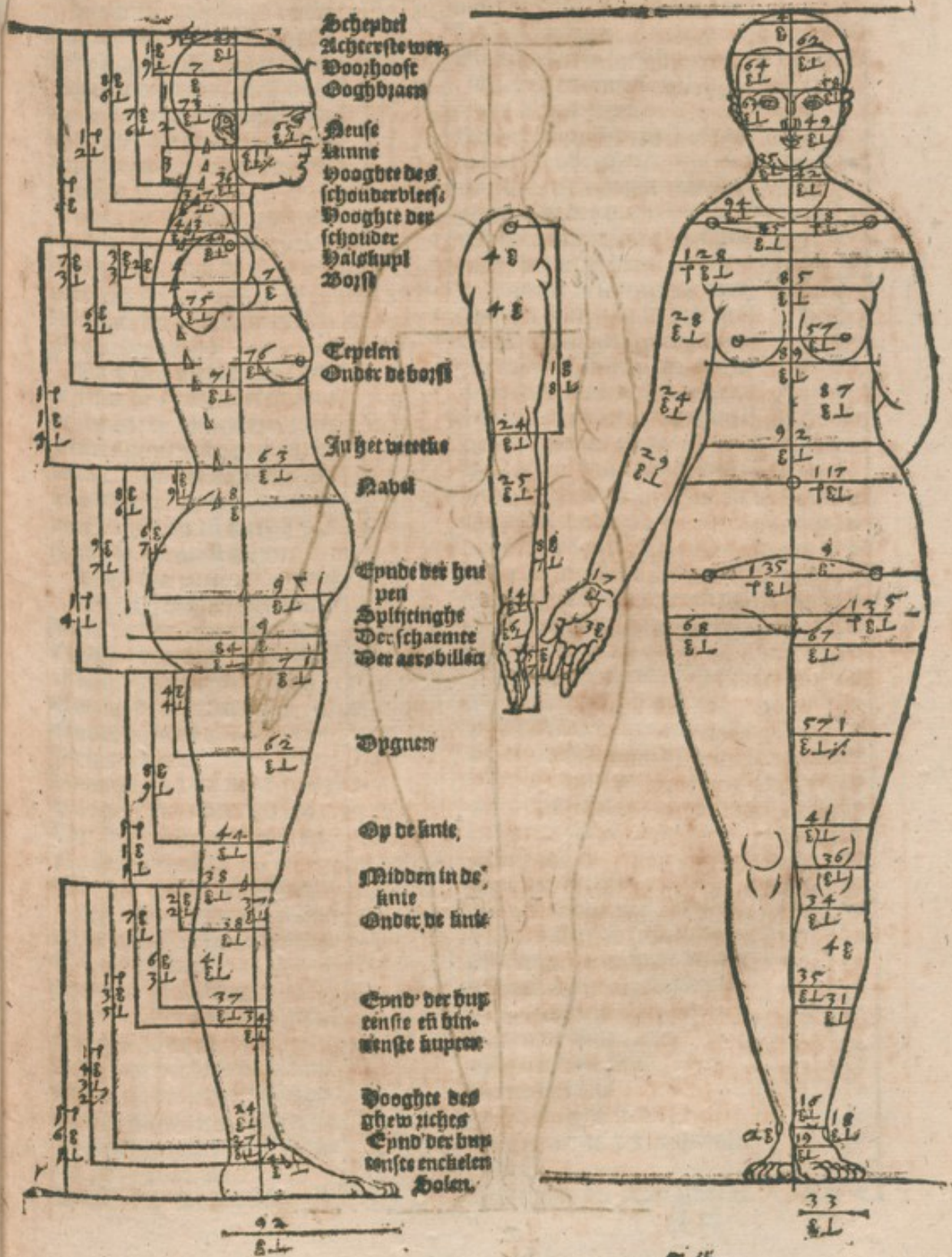
T E L %

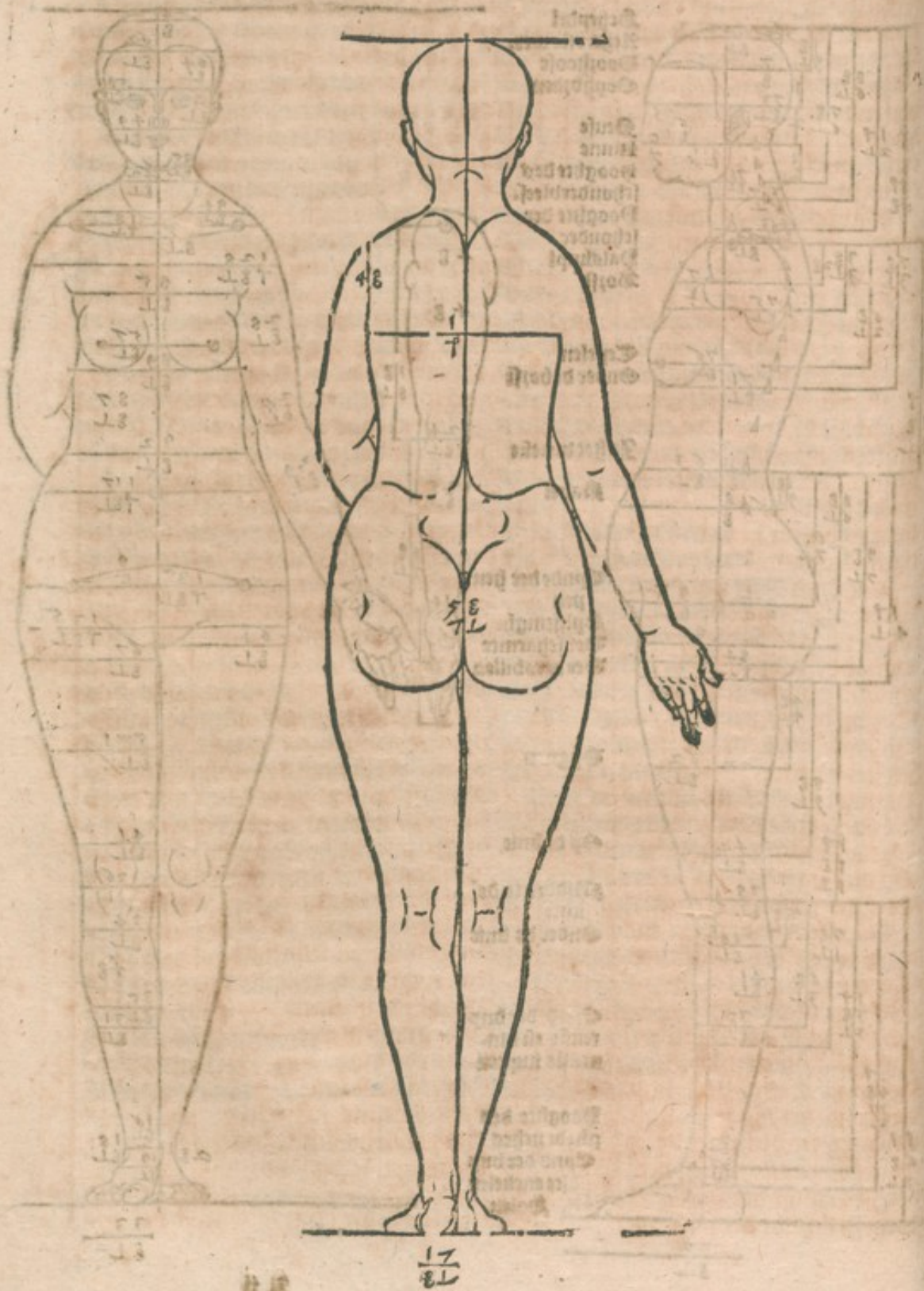
0	0	5	0
0	1	9	0
0	7	6	0
0	8	6	0
1	0	2	0
1	1	0	0
0	2	0	0
0	3	3	0
0	4	0	0
0	6	2	0
0	7	3	0
1	1	4	0
0	1	9	0
0	6	7	0
0	9	7	0
0	0	4	0
0	4	4	0
0	8	9	0
1	1	1	0
0	2	2	0
0	6	3	0
0	7	1	0
0	3	5	0
1	4	3	2
1	6	1	0
0	9	2	0

T E L %

1	0	8	0
0	8	7	0
0	3	7	0
0	4	5	0
0	7	0	0
0	7	3	0
0	6	5	1
0	6	1	1
0	3	6	0
0	3	7	0
0	4	3	0
0	4	9	0
0	7	0	0
0	7	3	0
0	7	6	0
0	7	1	0
0	6	3	0
0	8	0	0
0	9	7	0
0	9	6	0
0	8	4	0
0	7	1	0
0	6	2	0
0	4	4	0
0	3	8	0
0	3	7	0
0	3	8	0
0	4	1	0
0	3	7	0

	T	E	L	%		T	E	L	%
By't eynde binnenste kupten	0	3	4	0	Over de heupen	1	3	5	0
Onder aen het scheen-been	0	2	4	0	Op dese linie staen de beenen				
Dooz het ghewicht	0	2	7	0	in de heupen wijt van malk-				
Dooz den voet by het eynde					kanderen	0	9	0	0
der enckelen aent scheenbeen	0	4	1	0	By de splijtinghe des Wijs	1	3	5	0
Daer nae make ic de dicte					En het been is by het eynde				
des sydelijcken arms alzo:					der schaemte breekt	0	6	8	0
Den arm is in de schouder					By het eynde der billen ist	0	6	7	0
dick	0	4	0	0	Maer by de dyggen	0	5	7	0
Onder de orsel in de nups	0	4	0	0	Boven de knie	0	4	1	0
In den ellenboghe	0	2	4	0	Midden in de knie	0	3	6	0
Dooz den ellenboghe	0	2	5	0	Onder de knie	0	3	4	0
In het ghewicht der hant	0	1	4	0	Midden in de kupten	0	4	0	0
Ende de handt is dick	0	1	6	0	By't eynde der buptenste ku-	0	3	5	0
Daer nae make ic by de an-					By't eynde der binnenste ku-	0	3	1	0
dere oprechte linie / op alle					Onder in het scheen-been	0	4	6	0
dwerchlinien / de breeke des					Dooz het ghewicht	0	1	8	0
vā voren ziende Wijs / alzo:					Over de enckelen is het	0	2	0	0
Het Wijs is int hooft op					Dooz den voet onder de ene-				
de linie des werbels breekt	0	4	0	0	kelen	0	1	9	0
Over d's voozhoofts linie	0	6	2	0	Ende den voet is breekt	0	3	3	0
Mid den dooz het voozhooft	0	6	4	0	De verste is achter breekt	0	1	7	0
Over de ooghbzaen	0	5	8	0	So nu alle lenghten / dicten				
Over de ooren	0	6	3	0	ende breeken des Wijs be-				
Over neuse en kinnebacken	0	4	9	0	schreven zijn / dan trec ick de				
Ende den hals is op de li-					propoztie met hare linien				
nie des kins breekt	0	3	5	0	recht daer in / van bespden-				
By de hooghte des schou-					ziende / by de eerste oprechte				
derbleef is het	0	4	2	0	linie / ende by de tweede / des				
By de hooghte der schouder	0	9	4	0	van voren-ziende.				
Over den hals-kupl /	1	0	8	0	Daer nae omtrec ick by de				
Op dese linie staen de schou-					derde oprechte linie / des van				
derleden wijt vā malkander	0	8	5	0	achterenziende Wijs / ende				
De breeke over de borst is	1	2	8	0	met de buptenste linien des				
Tusschen de orselen ist breekt	0	8	5	0	van voren ziende Wijs / en				
En achter tusschē de orselen	1	0	0	0	make haer van onderen op-				
Tusschen de tepelen	0	5	7	0	waerts ghespleten	0	5	7	0
Ende onder de borsten is het					Ende eben ghelijc ic hier				
lichaem breekt	0	8	9	0	beschreven hebbe / alzo heb-				
Nederwaerts in het lijf	0	8	7	0	be ic het Wijs hier naer vooz				
In het wercke	0	9	2	0	ooghen ghestelt / om te beter				
Over den navel	1	1	7	0	te verstaen /				

† E L %

† E L %

Antwiltic volghens eenen
anderen Man meten / op de
selfde manier als den eersten.

Maer nu neme ic eerst voor
my ende miete de lenghte der
lidmaten/en ander noodige
dinghen/by de eerste oprech-
te linien alzo:

Van de schepdel linie af
tot den achtersten werbel.

Tot het voorhoofd ———

Tot het eynde des kins

Hooghte des schouderbleef.

In den halskuyt ———

Daer nae deele ic tusschen
de linie des voorhoofdes ende
het eynde des kins/met twee
dwerfchlinien in drie gelijcke
velden / in het bovenste het
voor-hoofd / in het ander de
neuse/ooghen en ooren/in't
derde de mont en kinne.

Daer nae deele ic wyders

Wi de hooghte des hals-

kuyts tot de schouderleden

Onder de voorste orfelen

Onder de achterste orfelen

Tot op de tepelen ———

Onder de borst ———

In het weecke ———

Want weecke tot in de navel

Tot het eynde der heupen

Tot het eynde des buycks

Op de schaemte / ———

Tot het eynde der billen/

Van het eynde der billen/
tot de dygne of dicte des hees

Tot op de knie ———

Midden in de knie ———

Want midden des knies/tot

onder de knie is ———

Het eynde der buytenste kuyt.

Het eynde der binnenste kuyt.

Op het ghewicht des voets

Van het gewicht des voets
tot het eynde der solen/

Van het eynde der solen op

waerts / tot de enckelen aen

het scheen-been ———

En den voet is langh ———

Daer naer maect ic de leng-

te des arms alzo:

Wi het schouder-ghelid tot

in den ellenboghe is ———

Wi den ellenboghe tot int

ghewicht der hant ———

Wi het lid der hant / tot het

eynde der vinghers ———

Zoo nu dese lenghte met

dwerfch-linien by de drie op-

rechte linien getogt werden/

zoo maect ic dan by de eerste

oprechte linien/op alle dwer-

fche linien de dicte d. s. spde-

lijcken Mans/alzo

Den Man is in t'hoofd/op de

lin. des achterste werbels dic

Over het voorhoofd ———

Over de oogghzaen ———

Over de neuse is het

Over de bovenste lippen nec

Ende den hals is op de linie

des kins dick ———

By des schouder-vierfch ho.

Maer over den halskuyt

By de schouderlics hooghte

By de voorste orfelen ———

Over de tepelen ———

Onder de borsten ———

In het weecke ———

inden navel ———

Over de heupen ———

By het eynde des buycks

Onder billen en schaemte

By't eynde der billen ist hee dic

En weynich nederwaerts

By de dygnen ———

Boven de knie ———

Midden in de knie ———

Onder de knie ———

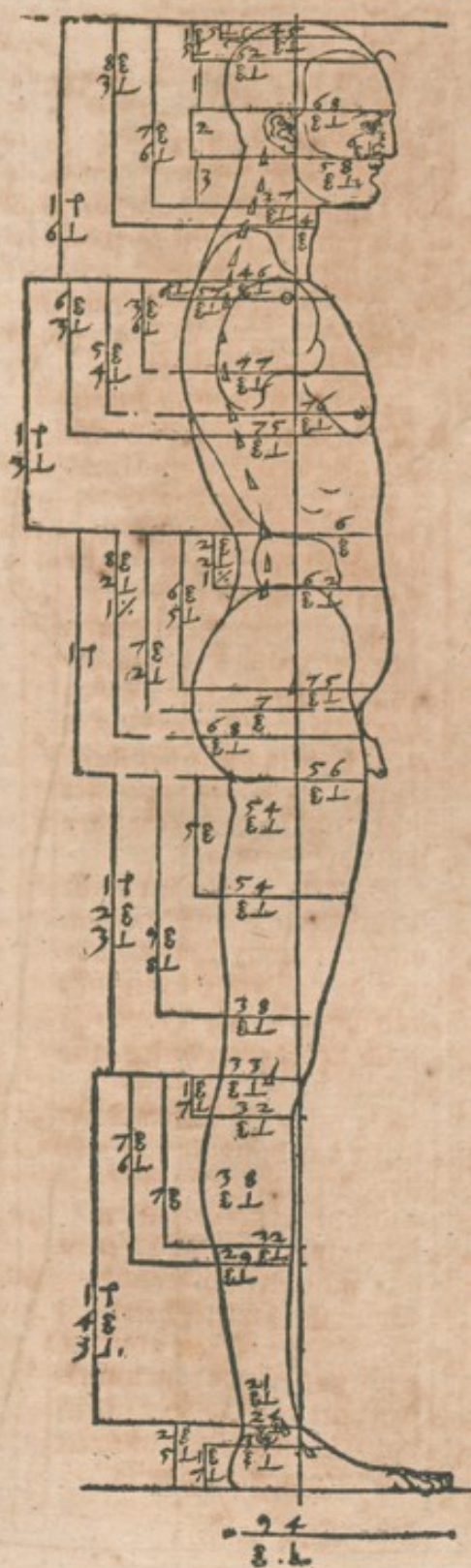
Midden in de kuyten ———

By het eynde der buytenste

kuyten ———

By't eynde der binnenste kuyt.

	†	℥	1	%		†	℥	1	%
Onder aen het scheen-been	0	2	1	0	Maer by de bygnen	0	4	0	0
In het ghewricht	0	0	4	0	Boven de knie	0	3	1	0
Door den voet by het eynde					Midden in de knie	0	2	8	0
der enckelen aent scheenbeen	0	3	7	0	Onder de knie	0	2	8	0
Daer naer make ic de dicte					Midden in de kuyten	0	3	3	0
des sydelijcken arms alzo:					By t eynde der kuyten te ku.	0	2	6	0
Den arm is in de schouder					By t eynde der binnenste ku.	0	2	4	0
dick	0	4	1	0	Onder in het scheen-been	0	1	4	0
By de achterste orsel	0	3	6	0	Door het ghewricht	0	1	8	0
In den ellenboghe	0	2	1	0	Door den voet onder de enck-				
Door den ellenboghe	0	2	5	0	kelen	0	1	1	0
By het ghewricht der hant	0	1	3	0	Ende den voet is breeet	0	3	2	0
Ende de handt is dick	0	1	6	0	Daer na maect ic de breeete				
Daer na maect ic by de an-					des van voren zienden arms				
dere oprechte linie / op alle					Den arm is inde mups breeet	0	2	5	0
dwerchlinien / de breeete des					Achter den ellen boghe	0	2	0	0
vā voren ziende Mans / alzo:					Door den ellenboghe	0	2	7	0
De Man is int hooft op					By het ghewricht der hant	0	1	7	0
de linie des achtersten wer-					Ende de hant is breeet	0	3	2	0
vels breeet	0	4	1	0	Zo nu alle lenghten / dicten				
Op des voorszhoofs linie	0	5	5	0	ende breeeten des Mans be-				
Midden door het voorszhoft	0	6	0	0	schreven zijn / dan trect ick de				
Over de ooghbzaen	0	5	5	0	proportie met hare linien				
Over de ooren	0	6	4	0	recht daer in / van besyden				
Over neuse en kinnebacken	0	4	4	0	ziende / by de eerste oprechte				
Ende den hals is op de li-					linie / ende by de tweede / des				
nie des kins breeet	0	3	4	0	van voren-ziende.				
By de hooghte des schou-					Daer na omtrect ick by de				
derbleesch is het	0	4	0	0	derde oprechte linie / den van				
By den hals-kupl	1	1	4	0	achterenziende Mans / ende				
Op dese linie staen de schou-					met de kuytenste linien des				
derleden wijt vā malkander	0	9	5	0	van voren ziende Mans / en				
De breeete over de borst is	1	3	5	0	make hem achter tusschen de				
Tusschen de orselen ist breeet	0	8	8	0	orselen breeet	I	0	2	0
Tusschen de tepelen	0	6	3	0	De achterste orselen staen				
Ende onder de borsten is het					leeger dan de borste / zoo is de				
lichaem breeet	0	9	9	0	hooghte des halskupls tot				
In het weerce	0	8	2	0	onder de achterste orselen	0	4	2	0
Over den navel	0	9	0	0	En de splijtinge der billen is				
By het eynde der heupen	1	0	2	0	van onderen ouwaerts	0	5	5	0
Op dese linie staen de beenen					De verste is achter breeet	0	1	0	0
in de heupen wijt van malk-					Den Man omtrect ghy met				
kanderen	0	7	3	0	eenen passer / als ghy den ees-				
En het been is by het eynde					nen voet des Passers in den				
des dupcks breeet	1	0	1	2	navel set en den arm wilstrect				
By de schaemte	1	0	1	0	een wepnich optwaerts.				
By het eynde der billen ist	0	4	8	0					

Schepdel/
Achterste werbel/
Doozhooft/
Ooghbraen/

Neuse/
Ain/
Des schouderble.
Halsknap/
Schouder-lidte

De boozste orselet/
Tepelen/
Onder de bozsten/

In het weecke/

Nabel/

Eynde der heupē/
Eynde des buyce/
Op de schaemte/
Eynde der billen/

Dygnen oft dicte
des beens/

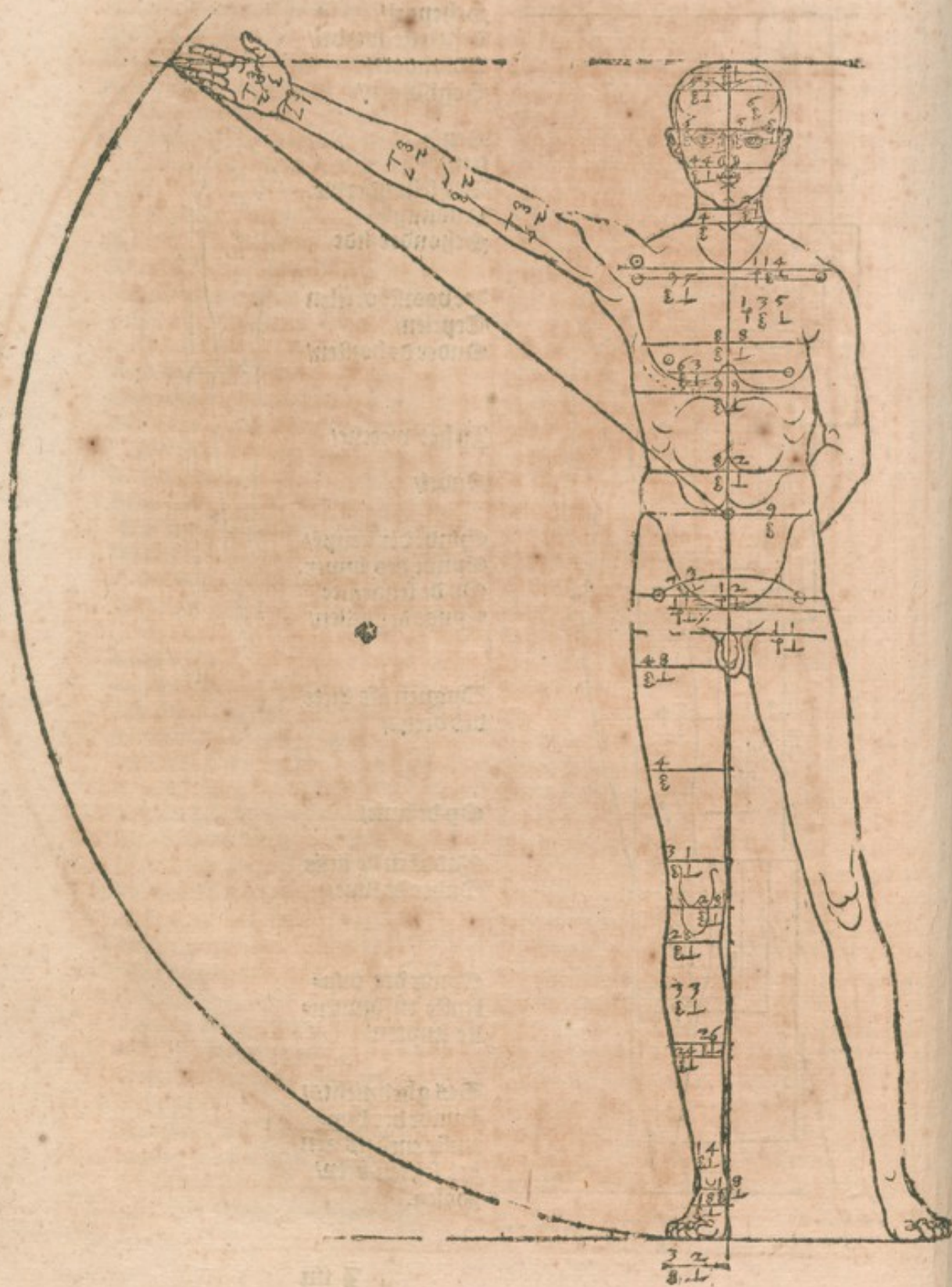
Op de knie/

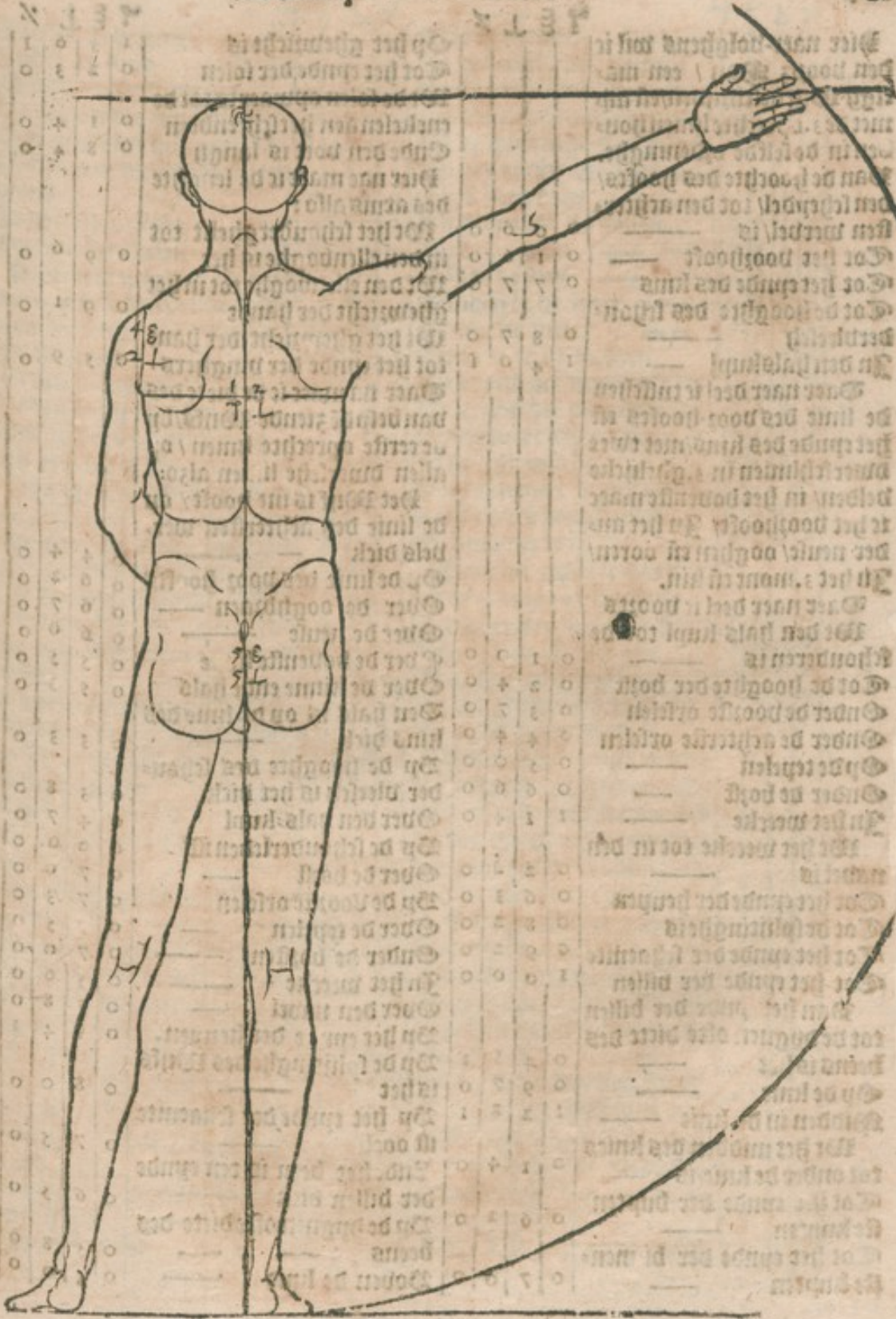
Middē in de knie/
Onder de knie/

Eynde der buys-
tenste en binnens-
te kupten/

Des ghewichts/
Eynde der buys-
tenste enckels aen
het scheen-been/
Solen.

Hier naer volghens wil ic
den voorsz. Man / een ma-
tigh Wijs beschrijven / en in
met de 3. oprechte linien hou-
den in de selfde ordeninghe.
Van de hooghte des hoofts/
den schepdel / tot den achter-
sten werbel / is ———

Tot het voorsz. hooft ———

Tot het eynde des kins ———

Tot de hooghte des schou-
der vleesch ———

In den hals kupl ———

Daer naer deel ic tusschen
de linie des voorsz. hoofts en
het eynde des kins / met twee
dwerfclinien in 3. ghelijcke
belden / in het bovenste maec
ic het voorsz. hooft / In het an-
der neuse / ooghen en ooren /
In het 3. mont en kin.

Daer naer deel ic voorsz.

Wt den hals kupl tot de
schouderen is ———

Tot de hooghte der borst ———

Onder de voorsz. orselen ———

Onder de achterste orselen ———

Op de tepelen ———

Onder de borst ———

In het weecke ———

Wt het weecke tot in den
navel is ———

Tot het eynde der heupen ———

Tot de splijtinghe is ———

Tot het eynde der schaemte ———

Tot het eynde der billen ———

Van het eynde der billen
tot de dygnen ofte dicte des
beens is het ———

Op de knie ———

Midden in de knie ———

Wt het midden des knies
tot onder de knie / is ———

Tot het eynde der bukten ———

Re kupten ———

Tot het eynde der binnen-
re kupten ———

Re kupten ———

7 8 1 2

0 0 6 0

0 1 6 0

0 7 7 0

0 8 7 0

1 4 0 1

0 1 0 0

0 2 4 0

0 3 7 0

0 4 4 0

0 5 0 0

0 6 6 0

1 1 4 0

0 2 2 0

0 6 3 0

0 8 2 0

0 9 2 0

1 0 0 0

0 4 3 1

0 9 7 0

1 2 2 1

0 1 4 0

0 6 2 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 4 3 1

0 9 7 0

1 2 2 1

0 1 4 0

0 6 2 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

0 7 0 0

7 8 1 2

1 3 6 7

0 2 3 0

0 1 4 0

0 8 4 0

0 9 6 0

0 9 1 0

0 5 9 0

0 4 4 0

0 6 2 0

0 6 7 0

0 6 0 0

0 5 5 0

0 5 3 0

0 3 3 0

0 3 8 0

0 4 7 0

0 6 0 0

0 7 0 0

0 7 3 0

0 7 5 0

0 7 0 0

0 5 6 0

0 7 8 0

0 9 4 1

0 8 0 0

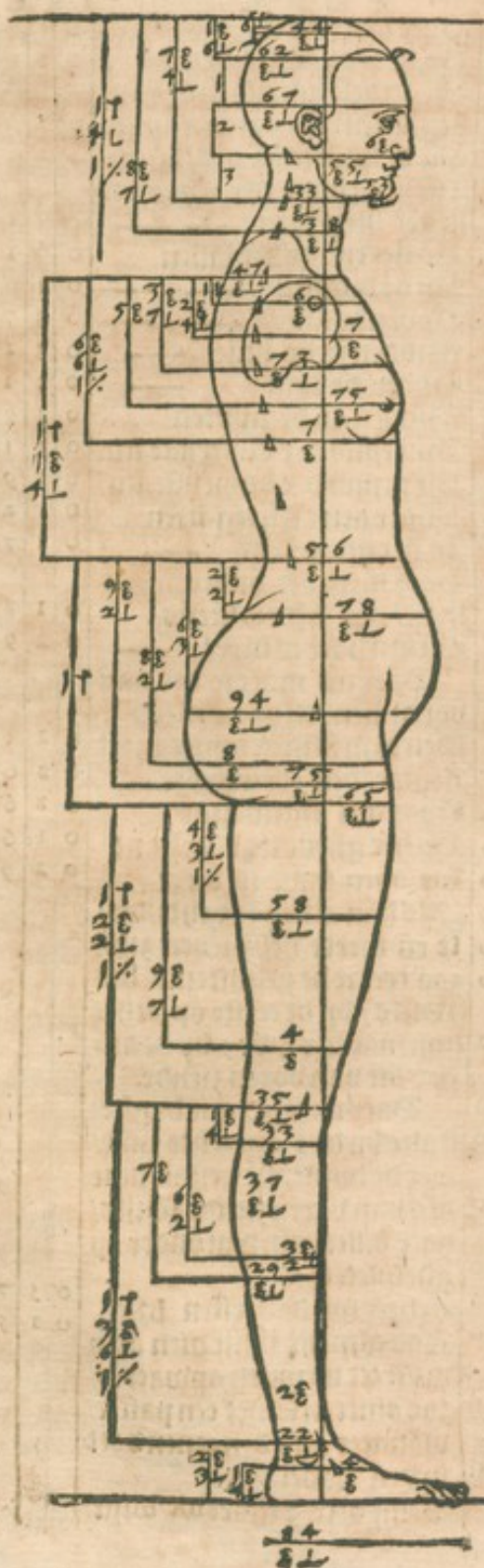
0 7 5 0

0 6 5 0

0 5 8 0

0 4 0 0

	7	8	1	%		7	8	1	%
Midden in de knie	0	3	5	0	Ober den navel	1	1	0	0
Onder de knie	0	3	3	0	By het eynde der heupen	1	1	9	0
Midden in de kupten	0	3	7	0	En op dese linie staen de heu-				
Byt eynde der buptenste ku-	0	3	2	0	pen-leden wijt van een ander	0	8	6	0
Byt eynde der binnenste ku-	0	9	2	0	En de splijtinge des Wijfs	0	2	5	0
Onder aent dunst des scheen-					By het eynde der schaemte				
beens	0	2	0	0	is het been breed	0	6	2	0
In het ghewricht	0	2	2	0	By het eynde der billen	0	6	1	0
Onder de enckelen in de voet	0	4	6	0	By de dygnen	0	5	6	0
Daer naer maect ick de dicte					Boven de knie	0	3	7	0
des van voren ziende arms					Midden in de knie	0	3	2	0
dicte des arms inde schouder	0	3	9	0	Onder de knie	0	3	1	0
In de mups	0	3	5	0	Midden in de kupten	0	3	7	0
In den ellenboghe	0	2	5	0	Byt eynde der buptenste ku-	0	3	1	0
Voor den ellenboghe	0	2	5	0	Byt eynde der binnenste ku-	0	2	9	0
Byt ghewricht der hande	0	1	3	0	Onder aent scheen-been	0	1	2	0
En de hant is die	0	1	6	0	In het ghewricht	0	1	7	0
Daer naer ic by de andere					Voor den voet onder de enc-				
oprechte linie / op alle dwers-					kelen des scheen-beens	0	1	8	0
sche linie / de breedte des van					En den voet is breed	0	2	9	0
voren ziende Wijfs					Daer na maect ic des van				
het van voren ziende Wijf					voren zienden arms alzo	0	2	5	0
is int hooft op de dwersche					Den arm is in de mups breed	0	2	0	0
linie des achtersten werbels					Achter den ellenboghe	0	2	6	0
breed	0	4	2	0	Voor den ellenboghe	0	1	6	0
Op de linie des voorhoofts	0	5	4	0	By het ghewricht der hant	0	2	9	0
Midden voor het voorhoofd	0	6	0	0	De open hant is breed				
Ober de oogghbraen	0	5	8	0	Als dan al dese lenghte / die-				
Ober de ooren	0	6	2	0	te en breedte beschreven zijn /				
Ober neuse en kinnekacken	0	4	8	0	zoo treck ic de gestaltemis des				
En den hals is by het eynde					Wijfs / by de eerste oprechte				
des kins breed	0	3	3	0	linie / nae der syden / by de an-				
By de hooghte des schou-					der / die van voren ziende.				
der vleesch	0	3	7	0	Daer na omtrent ic de ghe-				
By de hooghte der schouder	1	1	2	0	stalte by de 3. oprechte linie /				
Op dese linie staen de schou-					met de buptenste gestalte linie				
der ledē wijt van malckander	0	8	5	0	des van voren ziende Wijfs /				
Daer de breedte over de borst					haer billen zijn van onder op				
en schouderen is	1	3	0	0	ghespleten	0	5	7	0
Voor tusschen de orselen	0	8	5	0	Achter syn de versten breed	0	1	5	0
Achter tusschen de orselen	0	9	4	0	Zoo ghy dit Wijf dien arm				
Daer de breedte tusschen de					wilcreet weynich optwaerts /				
tepelē is	0	6	5	0	zoo omtrentse met een passer /				
En het lijf is onder de bor-					wanneer ghy den eenen voet				
sten breed	0	8	5	0	in den navel set.				
In het weecke	0	7	8	0	Gelijc dese Figure wt wijst.				

Sheadel/
 Achterste werb.
 Stern/
 Ooghbraen/
 Neuse/
 kin/
 Hooghte des
 schouder vleesch
 Halskupl/
 Schouderhoo.
 Boxt/
 Orfelen/
 Cepelen/
 Onder de boxtē

In het weerce/
 Navel/

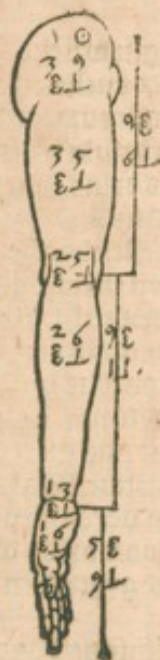
Epnde der heu.
 Splijtinghe/
 Epnde der
 schaemte/
 Epnde der billē

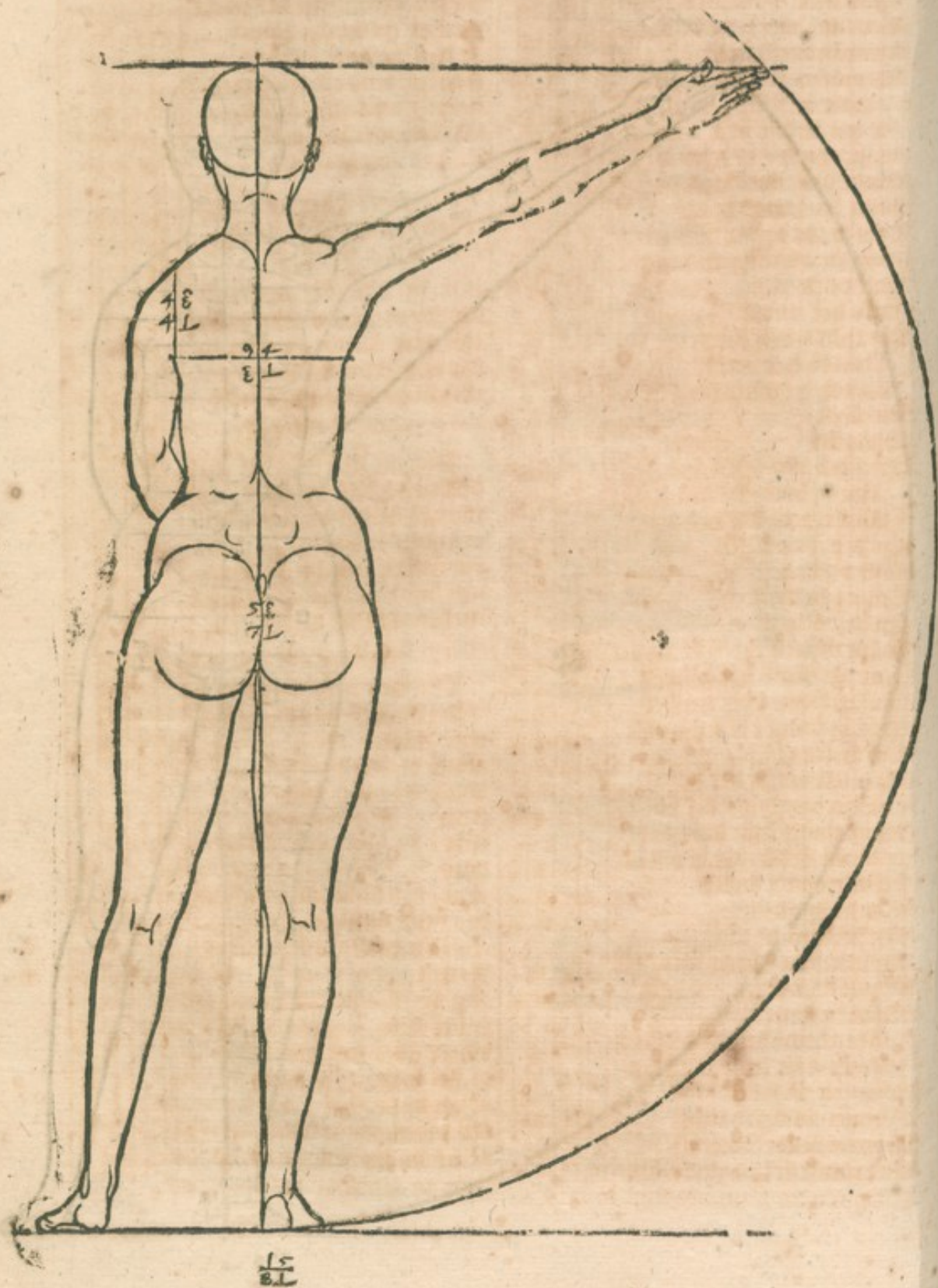
Opganen/

Op de knie/
 Middē in de kn.
 Onder de knie/

Epnde der bup-
 tenke ende bin-
 nenste kupten/

Des ghewichte
 Epnde der bup-
 tenke enckelen/
 Solen oft platte

	†	℥	ℓ	⁊		†	℥	ℓ	⁊
Al wil ic volghens eenen					Op het ghewicht des voets	1	4	7	0
Man met een Wyf beschrij-					Dan het gewicht des voets				
ven/ende depl ten eersten met					tot het eynde der solen/	0	2	8	0
dwerschlinien de lenghte der					Dan het eynde der solen op				
hdmaten/ eerst de Man.					waerts/aende buptenste ene				
Dan de schepdel linie af					kelen aent scheen-been	0	1	8	0
tot het eynde des kins	0	7	0	0	En den voet is langh	0	9	0	0
Dant eynde des kins tot het									
eynde des voor-hoofds	0	6	0	0					
Dan de hooghte des voor-					Daer naer maec ic de leng-				
hoofds tot de ooghbzaen	0	2	0	0	te des arms alzo:				
Dan de ooghbzaen tot het									
eynde der neuse	0	2	0	0	Wt de hooghte des hals-				
Dan het eynde der neuse tot					kupls tot in den ellenboghe	1	1	4	0
het eynde des kins	0	2	0	0	Wt den ellenboghe tot int				
Dan de hooghte des schep-					ghewicht der hant	0	8	5	0
dels/tot de hooghte des schou-					En de hant is langh	0	6	0	0
der vleesch	0	7	7	0					
Hooghte des schouder	0	9	5	0					
In den halskupl	1	0	4	0	Zoo nu dese lenghte met				
Wt de hooghte des hals-					dwersch-linien by de 2. op-				
kupls tot de borst	0	2	0	0	rechte linien getogē werden/				
Onder de orselen	0	3	6	0	300 maec ic dan by de eerste				
Tot op de tepelen	0	5	0	0	oprechte linien/op alle dwer-				
Onder de borst	0	0	0	0	sche linien de dichte des spde-				
In het weerce	0	7	6	0	lijken Mans/ alzo				
Dant weerce tot in de navel	0	2	0	0					
Tot het begin der heupen	0	2	7	0	Den van besyden Man is				
Tot het eynde der heupen	0	6	5	0	in het hooft / op de linie des				
Tot het eynde des bupchs	0	7	6	0	voorhoofds	0	5	1	0
Op de schacinte/	0	8	6	0	Over de ooghbzaen	0	6	6	0
Tot het eynde der billen/	0	9	7	0	Over de neuse ende de				
Dan het eynde der billen/					neck	0	6	0	0
tot de naeste linie daer onder	0	0	6	0	Over de lippen ende den				
Dant eynde der billen tot					hals	0	5	4	0
de ander daer onder	0	2	5	0	Ende den hals is op de linie				
Tot de dngnen	0	5	6	0	des kins dick	0	5	4	0
Midden in de knie	1	2	8	0	By de hooghte des schouder-				
Dant midden des knies/ tot					vleesch	0	3	5	0
boven de knie	0	2	8	0	By de schouderen hooghte				
Binnen op de knie	0	1	9	0	is het dick	0	4	4	0
Dant midden des knies/					Maer over den halskupl				
tot onder de knie					is het dick	0	5	3	0
Bupten onder de knie	0	0	7	0	Over de borsten	0	7	4	0
Binnen onder de knie	0	1	5	0	By de voorste orselen	0	8	2	0
Het eynde der buptenste kup.	0	6	2	0	Over de tepelen	0	8	3	0
Het eynde der binnenste kup.	0	6	9	0					

	¶	E	1	%		¶	E	1	%
Onder de borsten	0	7	6	0	kins breeet	0			0
In het weecke	0	5	0	0	By de hooghte des schou-	0			0
Over den navel is het	0	3	0	0	derbleefsch	0			0
By het begin der heupen	0	5	5	0	By de hooghte der schouder	9	2	0	0
By het eynde der heupen	0	8	0	0	Over den hals	2	4	0	0
Byt eynde des buycks	0	7	2	0	Op dese linie staen de schou-				
Op de schaemte en over de					derledē wijt van malckander	0	9	7	0
billen	0	6	9	0	Maer de breeete over de borst				
En het been is by het eynde					en schouderen is	1	4		0
der billen die	0	5	9	0	Tusschen de orselen	1	0	2	0
By de naeste daer onder	0	5	9	0	Maer de breeete tusschen de				
By de tweede daer onder	0	5	8	0	tepelē is	0	7	0	0
By de dypnen is het	0	5	4	0	In het weecke	0	4	0	0
Buypen op de knie	0	4	0	0	Over den navel	1	0	2	0
Binnen op de knie	0	3	7	0	By het begin der heupen	1	0	0	0
Midden in de knie	0	3	5	0	By het eynde der heupen	1	1		0
Buypen onder de knie	0	3	4	0	En op dese linie staen de been				
Van binnen onder de knie	0	3	4	0	leden in de heupen wijt van				
Midden in de kuyten	0	4	0	0	malckanderen	0	8	5	0
Byt eynde der buypenste ku.	0	3	7	0	By het eynde des buycks				
Byt eynde der binnenste ku.	0	3	4	0	is het been breeet	1	1	4	0
Onder aent dinst des scheen					Op de schaemte	1	1	3	0
beens	0	2	1	0	By het eynde der billen	0	5	5	0
In het ghewicht	0	2	4	0	En by de naeste daer onder	0	5	1	0
Dooz de enckelen in den voet	0	4	0	0	De andere daer onder oock				
Daer naer maect ick de dicte					zoo veel	0	5	1	0
des van bespden ziende arms					By de dypnen	0	4	2	0
Den arm is in de schouder					Buypen de knie	0	3	2	0
dick	0	4	5	0	Oec binnen op de knie	0	3	2	0
Onde de orselen in de mups	0	3	3	0	Onder de knie	0	2	9	0
In den ellenboghe	0	2	4	0	Midden in de knie ist breeet	0	2	9	0
Dooz den ellenboghe	0	2	4	0	Desghelijcken oock in de				
Bet teghen de hant	0	1	7	0	andere twee linien daer on-				
Byt ghewicht der hande	0	1	4	0	der / hout een jeghelijck zoo				
En de hant is die	0	1	5	0	veel / maer de ghestalt linien				
nu maect ic by de andere					werden krom daer nae ghe-				
oprechte linie / op alle dwer-					trocken.				
schelē linie / de breeete des van					Midden in de kuyten	0	3	5	0
voren ziende Mans					By de buypenste kuyten	0	3	0	0
Den van vorē ziende Man					By de binnenste kuyten	0	2	8	0
is int hooft op de dwerlichli	0	5	1	0	Onder aen t scheen-been	0	1	4	0
nie des werfels breeet	0	5	8	0	Dooz het ghewicht en enc-				
Midden dooz het voozhoof	0	5	5	0	kelen des scheen-beens	0	1	9	0
Over de ooghbzaen	0	6	0	0	En onder de enckelen dooz				
Over de ooren	0	4	6	0	den voet	0	1	9	0
Op de linie des neus					En den voet is breeet	0	3	0	0
En den hals is op de linie des					Daer na maect ic de breeete				

van de Proportie des Menschen.

T E L %

III

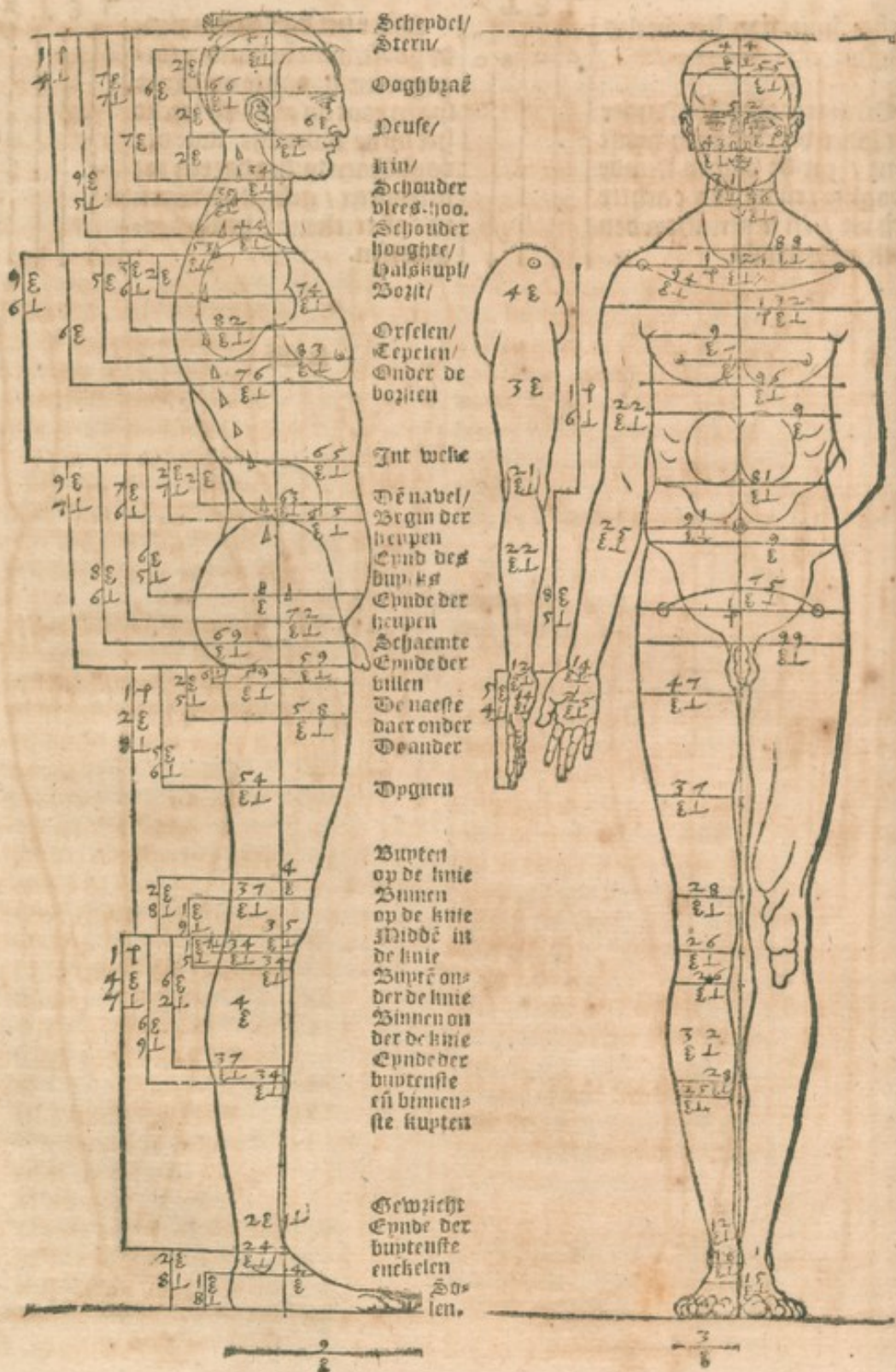
W E L %

des van boren zienden arms	0	2	5	0	Vant ghewicht tot de solen	0	2	6	0
Den arm is in de mups breeet	0	2	1	0	Onder de enckelen	0	1	8	0
Achter den ellenboghe	0	3	0	0	Ende den voet is langh	0	8	5	0
Dooz den ellenboghe	0	2	2	0	Daer na maec ic de lengte				
En beter teghen de hant	0	1	6	0	des arms.				
Op het ghewicht der hant	0	3	1	0	Wt de hooghte des hals				
De open hant is breeet					Tot in den ellenboghe ist	1	1	5	0
Doozts maec ic de lenghte					Op het ghewicht der hant	0	8	5	0
der litmaten des Wijs / by					Ende de hant is langh	0	5	8	0
hare oprechte twee linien en					Zo nu alle lenghten / by de				
dooztreck die met dwersche					oprechte linien / met dwersche				
linien alzo:					linien dooztrocken zijn / Dan				
Van de hooghte des schen-	0	7	0	0	maec ic de dichte des Wijs /				
dels tot het begin des hals	0	6	0	0	na der syden by de eerste op-				
Van daer tot het eynde des					rechte linien / op allen dwers-				
voorzhoofs					che linien alzo:				
Van het voorhoofd tot op de	0	2	0	0	Het Wijs is int hooft op				
ooghbraen ist					des voorhoofs linie dick	0	5	1	0
Van de ooghbraen tot het	0	2	0	0	Over de ooghbraen	0	6	3	0
eynde der neuse is het	0	2	0	0	Over de neer ende neuse	0	5	5	0
Van daer tot op den hals	0	2	0	0	Over de lippen ende hals	0	5	2	0
Maer de kin is voor van den					Over den hals ende kin	0	5	2	0
hals een weynich verheven					En den hals is op de linie				
Van de hooghte des schen-					des kins dick	0	3	2	0
dels tot de hooghte des schou-	0	7	9	0	By de hooghte der schouder				
der vleesch is het	1	0	0	0	vleesch	0	3	3	0
In den halskuyl					Over den halskuyl	0	4	0	0
Wt den halskuyl tot op de	0	2	1	0	Over de borst	0	6	2	0
hooghte der borst is het	0	3	7	0	By de orselen	0	6	8	0
Onder de orselen ist	0	5	5	0	Over de tepelen	0	7	0	0
Op de tepelen	0	7	0	0	Onder de borsten ist	0	6	6	0
Onder de borst is het	1	1	2	0	In het weecke	0	5	5	0
In het weecke	0	1	5	0	Over den navel	0	6	8	0
Over den navel	0	6	0	0	By het eynde der heupen	0	9	0	0
Tot het eynde der heupen	0	7	0	0	By het eynde des buxer	0	8	6	0
By het eynde des buxers	0	8	8	0	By de schijtinghe des Wijs	0	8	0	0
Tot de schijtinghe	0	9	6	0	By de schaemte	0	7	5	0
Onder billen en schaemte	0	0	4	0	En het been is by het eynde				
Byt eynde der billen ist beë dic	0	2	3	0	der billen dick	0	6	5	0
Een weynich nederwaerts	0	4	3	0	Op de ander linie daer onder	0	6	0	0
By de dygnen	0	9	2	0	Maer by de dygnen	0	5	4	0
Boven de knie	1	1	3	0	Boven de knie	0	4	0	0
Midden in de knie	0	2	0	0	Midden in de knie	0	3	5	0
Onder de knie	0	6	0	0	Onder de knie	0	3	5	0
Byt eynde der buytenste ku.	0	7	2	0	Midden in de kuyten	0	3	9	0
Byt eynde der binnenste ku.	1	4	5	0	By het eynde der buytenst.	0	3	5	0
Op het ghewicht					Byt eynde der binnenste ku.	0	2	2	0

T E L				T E L			
En het been is onder in het scheen-been dick	0	2	0	0	1	1	0
Maer by het ghewicht	0	2	0	0	1	2	0
En dooz den voet onder de enckelen des scheen-beens	0	3	5	0	6	2	0
Daer naer maect ic de dicte des spdelijcken arms.				0	6	1	0
Den arm is inde schouder dic	0	4	4	0	6	0	0
Onder de orfelen henen af	0	3	3	0	5	3	0
In den ellenboghe ist	0	2	4	0	3	8	0
Dooz den ellenboghe	0	2	4	0	3	5	0
By het ghewicht der hant	0	1	3	0	3	1	0
En de hant is dick	0	1	4	0	3	5	0
Daernaer maect ick by de andere oprechte linie/op alle dwerschlijnen / de bzeete des van voren-ziende Wyfs.				0	3	4	0
Het Wyfs int hooft / op de linie des vooz-hooft bzeet	0	5	1	0	3	0	0
Widen dooz het vooz-hooft	0	5	7	0	1	4	0
Op de linie der ooghbraen	0	5	3	0	2	6	0
Over de ooren	0	5	8	0	2	5	0
Over neuse en kinnebacken	0	4	5	0	2	9	0
Ende den hals is op de linie des kins bzeet	0	3	0	0	2	3	0
Maer tot de hooghte des schouderbleesch / ist bzeet	0	3	5	0			
Over den hals-kupl	0	3	7	0			
Ende onder staen de schou- derleden wijt vā malkander	0	8	5	0			
Maer de bzeete over de bozt	1	2	2	0			
Tusschen de erfelen ist bzeet	0	8	2	0			
Tusschen de tepelen	0	6	0	0			
Ende onder de bozsten is het lijf achter over den rug bzeet	0	8	4	0			
De bzeete in het wecke	0	7	7	0			
Over den navel	1	4	0	0			
Over de heupen ist	1	2	0	0			
Op dese linie staen de beenen in de heupen wijt van malk- kanderen	0	8	4	0			
Soeck ist lijf by het eynde des							
byper bzeet							
Maer by de splijtinghe							
En by het eynde der schaemte							
Maer by het eynde der billen							
By de naeste linie daer onder							
By de dpgnen							
Op de knie							
Widden in de knie ist							
Onder de knie							
Widden in de kuyten							
By t eynde der buytenste ku.							
By t eynde der binnenste ku.							
Het scheen-been is onder op de enckelen oock bzeet							
Maer in het ghewicht							
En dooz den voet onder de enckelen/oock zoo veel							
En den voet is ooc bzeet							
Daer naer maect ick de bzeete des van voren ziens den arms.							
Den arm is onder de orfe- len henen af / bzeet							
Achter den ellenboghe							
Dooz den ellenboghe							
By het ghewicht							
En de hant is oock bzeet							
Nu soeck ick de ghestalt- lijnen des Mans en Wyfs/ in de vooz-beschreven lengte/ dickte en bzeete / harer ma- ten alzo: Tusschen de dwersch-linie en ghestalt-li- nie in ofte wt-waerts / ghe- lijck ick dan hier naer/de sel bighe/ in de twee naeste heel- den/ blijftigh Man en Wyf/ hebbe af-gheteekent.							
Wilt ghy maer het hooft van dit beelt vergrooten/300 doet alzo/verhooght de op							

van de Proportie des Menschen.

	T	E	L	%		T	E	L	%
rechte linie van het beelts lenghte	0	0	8	0	Maer het van voren zien de hooft/maeckt vander toe- gegebene hooghte op beyde syden ront op en af/en treect het by de dwersche linie der ooghbaen weder daer in tot den ooren / gelijk ick't oock in't af-tecckenen/ hebbe aen- gewesen.				
En maecke het hooft naer der syden van het vooz-hooft ront / tot de vooz-besteinde hooghte / en vandaer achter lich wt / en sienen af/tot den neck op den hals.									

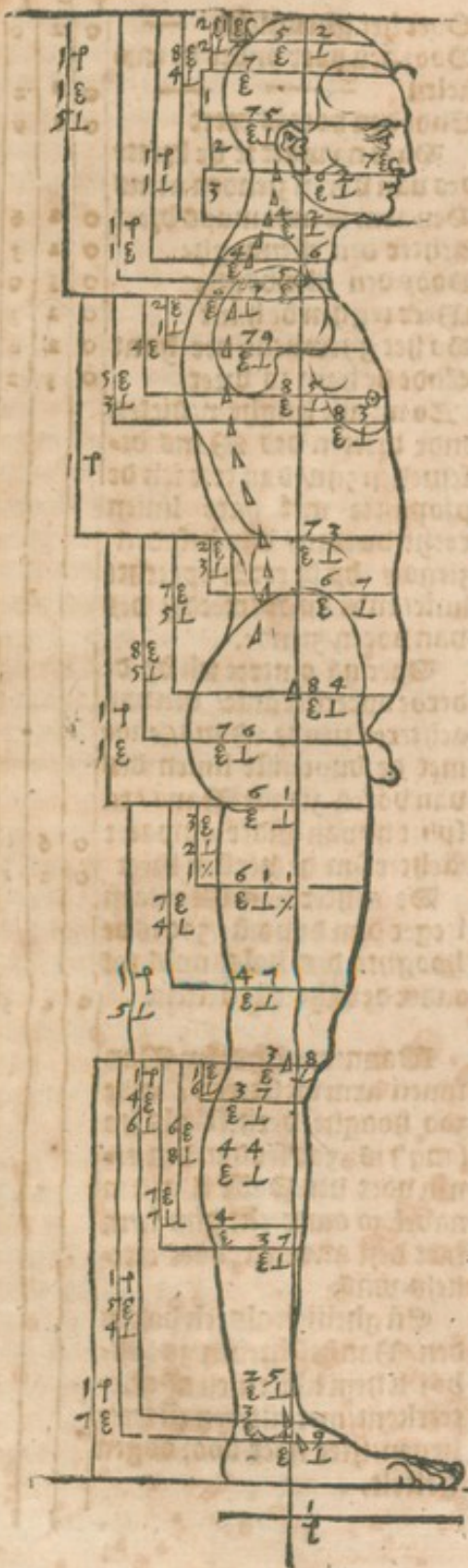

	7	8	9	10	11	12		7	8	9	10	11	12
Hier naer-bolghens wil ic eenen anderen Man meten/							tot het eynde der vinghers	0	6	0	0		
eerst de litmaten/ op de eerste							Zoo nu dese lenghte met						
oprechte linie / in de voorsz							dwerfch-linien doortoghen						
ordeninghe.							werde/ op de oprechte linien/						
Van de hoogte des hoofts-							Dan zoo maect ic de dicte des						
schepdels/ tot de dwerfch-li.							van bespde ziende Mans/ by						
des achtersten werbels/	0	1	0	0			de eerste oprechte linien / op						
Tot het voorszhoofd	0	2	2	0			allen dwerfche linien also:						
Tot het eynde des kins	0	8	4	0			Den Man is int hooft/ op						
Tot de hoogte der schoud.	1	0	1	1			de dwerfchlinie des achter-						
Tot de hoogte des schou-							sten werbels dick	0	5	2	0		
derbleesch	1	1	0	0			Op de linie des voorsz hoofts	0	7	0	0		
In den halsknyl	1	1	5	0			Over de ooghebaen	0	7	5	0		
Wt den hals-knyl tot on-							Over de neule	0	7	0	0		
der de voorsz orselen	0	2	1	0			De bovenste lippe en hals	0	6	2	0		
Op de tepelen	0	4	0	0			Den hals is op de linie des						
Onder de borst	0	5	3	0			kins dick	0	4	2	0		
In het weecke	1	0	0	0			By de hoogte der schouder	0	4	6	0		
Wt het weecke tot in den							Over de schouderleden	0	5	0	0		
nabel is	0	2	3	0			Over den hals-knyl	0	6	7	0		
Tot het eynde der heupen	0	7	3	0			By de voorsz orselen	0	7	9	0		
Tot het eynde der schaemte	0	8	5	0			Over de tepelen	0	8	5	0		
Tot het eynde der billen	1	1	0	0			Onder de borsten	0	8	3	0		
Van het eynde der billen							In het weecke	0	7	3	0		
tot de dyngen ofte dicte des							Over den navel	0	6	7	0		
beens is het	0	3	2	1			Over de heupen	0	8	4	0		
Op de knie	0	7	4	0			By de schaemte	0	7	6	0		
Widd. n in de knie	1	0	5	0			Ende het been is ten eynde						
Wt het midden des knies							der billen di k	0	6	1	0		
tot onder de knie/ is	0	1	6	0			By de dyngen ofte dicte des						
Tot het eynde der bukten							beens	0	6	1	1		
ste kupten	0	6	8	0			Boven de knie	0	4	7	0		
Tot het eynde der binnen-							Widden in de knie	0	3	8	0		
ste kupten	0	7	7	0			Onder de knie	0	3	7	0		
Op het ghewricht is	1	4	6	0			Widden in de kupten	0	4	4	0		
Tot het eynde des scheen-							By het eynde der buktenste						
beens	1	5	4	0			kupten	0	4	0	0		
Tot het eynde der solen	1	7	0	0			By het eynde der binnenste						
Ende den voet is langh	1	0	0	0			kupten	0	3	7	0		
Hier nae maect ic de lenghte							Onder in het scheen-been in						
des arms also:							het dunste	0	2	5	0		
Wt het schouderghelie tot							In het ghewricht	0	3	0	0		
in den ellenboghe is het	1	0	0	0			By het eynde des scheen-						
Wt den ellenboghe tot in het							beens door den voet	0	4	9	0		
ghewricht der hande	0	9	0	0			Daer naer maect ic de dic-						
Wt het ghewricht der hant							te des sydelijcken arms						
							De arm is inde schouder dic	0	5	0	0		

van de Proportie des Menschen.

117

	T	E	L	%		T	E	L	%
In de mups	0	7	3	0	Over het ghewicht	0	2	0	0
In den ellenboghe ist	0	2	6	0	Door den voet onder de eng-	0	2	0	0
Door den ellenboghe	0	2	8	0	kelen	0	2	0	0
Mer teghen de hant	0	2	0	0	Ende den voet is bree-	0	3	9	0
Op het ghewicht der hant	0	1	6	0	Daer na maect ic de bree-				
En de hant is dick	0	1	9	0	des van voren zienden arms				
Daer na maect ic by de an-					Den arm is inde mups bree-	0	2	6	0
dere oprechte linie / op alle					Achter den ellenboghe	0	2	3	0
dwerchlinien / de bree-					Door den ellenboghe	0	3	0	0
de van voren ziende Mans / also:					Mer teghen de hant	0	2	3	0
De Man is int hooft op					Op het ghewicht der hant	0	2	0	0
de linie des achtersten wer-					Ende de hant is bree-	0	3	2	0
vels bree-	0	5	5	0	So nu alle lenghten / dicten				
Op d's voorszhoofs linie	0	6	6	0	ende breeken des Mans be-				
Over de oogbjaen	0	5	8	0	schreven zijn / dan treck ick de				
Over de ooren	0	6	5	0	proportie met hare linien				
Over neuse en kinnebacken	0	4	8	0	recht daer in / van besyden				
Ende den hals is op de li-					ziende / by de eerste oprechte				
nie des kins breed-	0	4	0	0	linie / ende by de tweede / des				
Op de hooghte der schouder	1	0	0	0	van voren-ziende.				
Op dese linie staen de schou-					Daer na omtrec ick by de				
derleden wijs van malkander	1	0	0	0	derde oprechte linie / den van				
Over de borst / schouder en					achterenziende Mans / ende				
halsknyl / is de Man bree-	1	5	0	0	met de buytenste linien des				
Tusschen de orselen	1	0	0	0	van voren ziende Mans / en				
Daer achter tusschen de or-					splint he van onder opwaert	0	6	0	0
selen	1	1	8	0	Achter syn de versten bree-	0	2	2	0
Tusschen de tepelen	0	7	6	0	De achterste orselen staen				
Ende onder de borsten is het					leeger dan de borste / 300 is de				
lichaem breed-	1	1	6	0	hooghte des halsknyls tot				
In het wecke	0	9	0	0	onder de achterste orselen	0	4	5	0
Over den nabel	1	0	0	0					
Op het begijn der heupen	1	1	7	1	Wanneer ghy desen Man				
Op dese linie staen de beenen					synen arm wt streckt / ende				
in de heupen wijs van malk-					300 hooghte verheft als hy				
kanderen	0	8	5	0	langh is / 300 set dan den een-				
Op de schaemte	1	1	9	0	nen voet des Passes in den				
En het been is by het eynde					nabel / 30 omtrecke ghy hem				
des billen breed-	0	5	4	0	met den anderen voet circ-				
Daer by de dyngen	0	4	5	0	kels wijs.				
Boven de knie	0	3	5	0	En ghelijck als ick boven				
Midden in de knie	0	3	1	1	den Man bescreven / 30 heb-				
Onder de knie	0	3	0	0	be ick hem klaarlijck af-ghes-				
Midden in de knuten	0	3	8	0	teekent / met cijfren en teec-				
Byt eynde der buytenste kn.	0	3	4	0	kenen / hier naer door oogen				
Byt eynde der binnenste kn.	0	3	0	0	gestelt.				
Onder in het scheen-been	0	1	6	0					

Schepdel/
Achtersten werbel/
Stern/
Ooghbraen/

Neuse/
kin/
Hooghte der schouder/
Hooghte der schouderlede/
Hals-knup/
De voorste orselen/
Eupelen/
Ouer de borst.n/

In het wecke/
Iabel/

Einde der heupen/
Op het ghemacht/

Einde der billen/

De dygnen oft dicke des
beens/

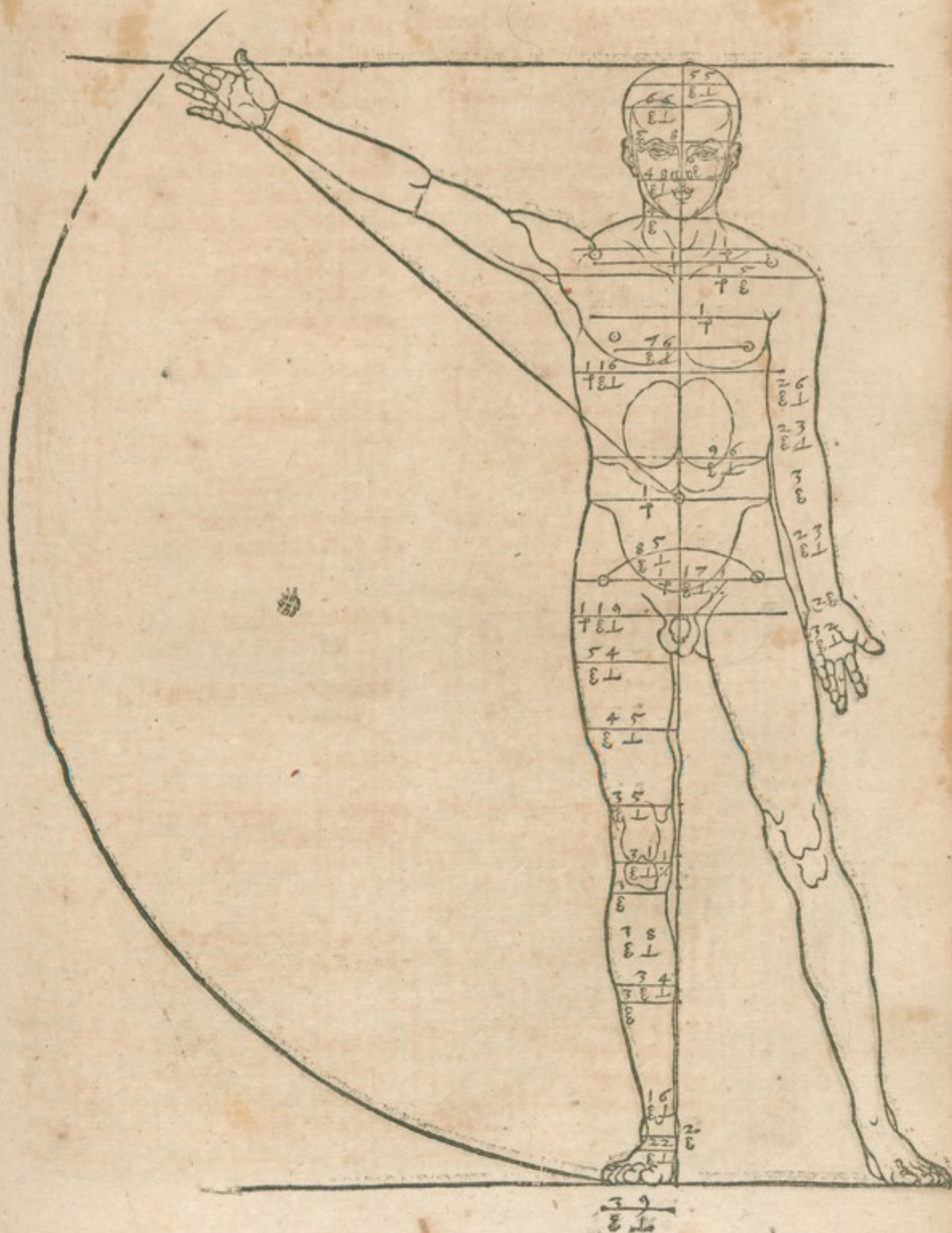
Op de knie/

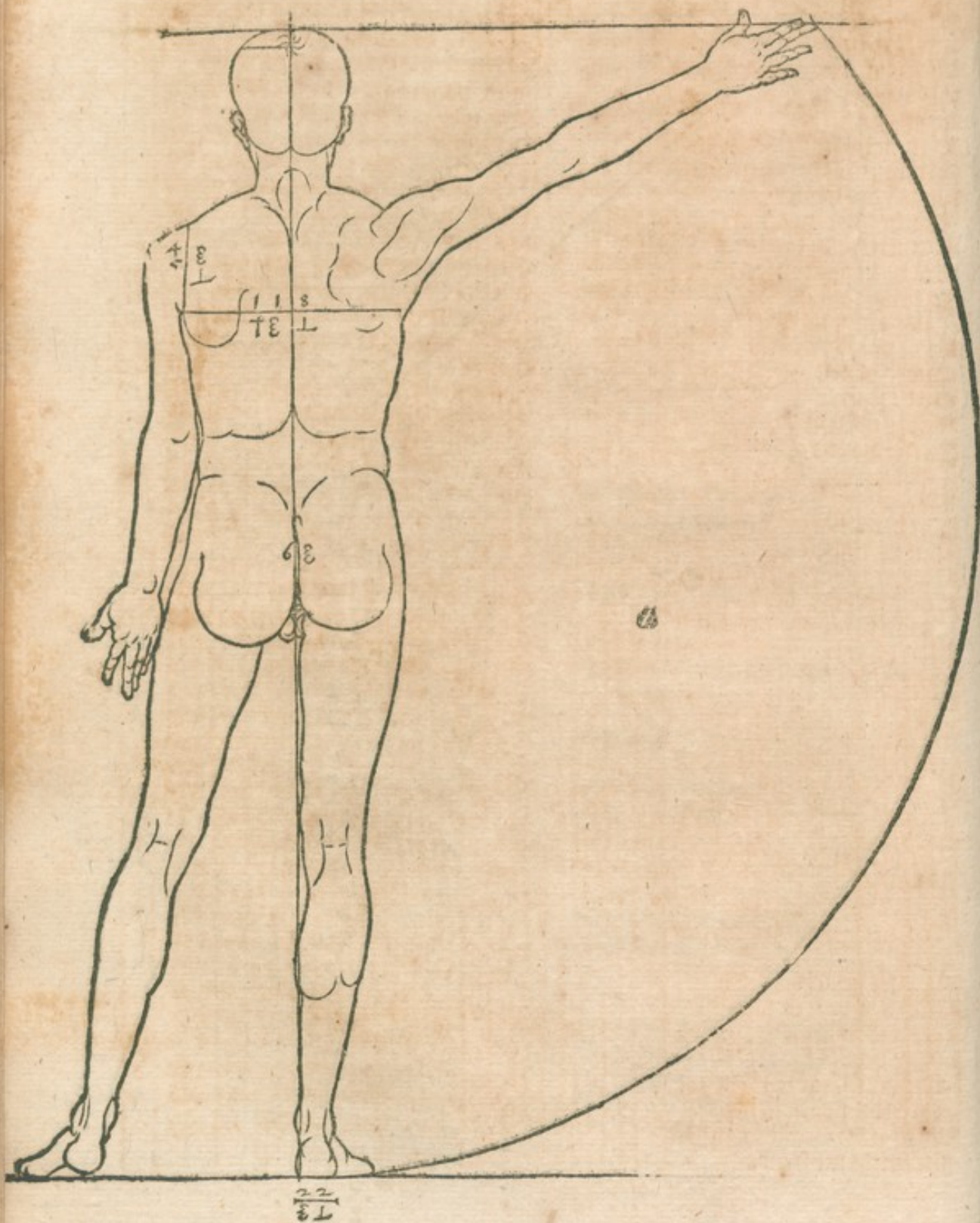
Midden inde knie/
Onder de knie/

Eind der buptenste ende
der binnenste kupten/

Hooghte des ghewrichts/
Einde der buptenste en-
kelen/
Solen des voets.

van de Proportie des Menschen

121

T E L %

T E L %

Hier naer-volghens wil ic
desen van een Wijs beschrij-
ven / en meet eerst de lengte
der litmaten / op de eerste op-
rechte linie / in de voorsz. or-
deninghe.

Van de hooghte des schen-
dels-linie tot den achtersten
werbel des hoofts

Tot het voorsz. hooft

Tot het eynde des kins

Tot de hooghte der schoud.

In den halskupt

Wt den hals-kupt tot on-

der de voorsz. orselen

Onder de achterste orselen

Op de tepelen

Onder de borst

In het weecke

Wt het weecke tot in den

navel is

Tot het eynde der heupen

Tot de splijtinge

Tot het eynde der schaemte

Tot het eynde der billen

Van het eynde der billen

tot de dpgnen ofte dicte des

beens is het

Op de knie

Wt den in de knie

Wt het midden des knies

tot onder de knie is

Tot het eynde der bukten

te kupten

Tot het eynde der binnen-

te kupten

Op het ghewicht is

Tot het eynde des scheen-

beens

Tot het eynde der solen

Ende den voet is langh

Hier nae maect ic de lenghte

des arms also :

Wt het schouderghelit tot

in den ellenboghe is het

Wt den ellenboghe tot in het

ghewicht der hande

0	0	6	0
0	2	4	0
0	8	4	0
0	9	8	0
1	1	0	0
0	2	8	0
0	3	7	0
0	4	5	0
0	6	0	0
1	0	7	0
0	2	6	0
0	6	2	0
0	8	3	2
0	9	0	0
1	0	3	0
0	4	5	0
0	9	0	0
1	1	6	0
0	1	9	0
0	6	4	0
0	7	3	0
1	3	3	0
1	4	2	0
1	6	2	0
0	9	4	0
0	9	4	0
0	8	4	0

Wt het ghewicht der hant
tot het eynde der vinghers

Zo ic nu de lenghte door 3.
oprechte linien / met dwerssch
linien door-toghen hebbe /
Dan zoo maect ic de dicte des
van bespde ziende Wijs / by
de eerste oprechte linie.

Het Wijs is int hooft / op
de linie des achtersten wer-
bels dick

Op de linie des voorsz. hoofts

Over de oogghraen

Over de neuse

De bovenste lippe en hals

Den hals is op de linie des

kins dick

By de hooghte der schouder

Over den hals-kupt

By de voorsz. orselen

Over de tepelen

Onder de borsten

In het weecke

Over den navel

Over de heupen

By de splijtinghe der billen

By de schaemte

Ende het been is ten eynde

der billen dick

By de dpgnen

Boven de knie

Wt den in de knie

Onder de knie

Wt den in de kupten

By't eynd der buktenste ku.

By't eynd der binnenste ku.

Onder in het scheen-been

By het ghewicht

By de enkelen

Daer naer maect ic de dic-

te des spdelijcken arms

De arm is inde schouder dic

In de mups

In den ellenboghe

In't ghewicht der hant

En de hant is dick

Daer naer maect ick by

0	6	1	0
0	4	3	0
0	7	2	0
0	7	4	0
0	6	6	0
0	6	1	1
0	4	0	0
0	4	5	0
0	5	3	0
0	7	5	0
0	8	0	0
0	7	3	0
0	6	2	0
0	8	0	0
0	9	9	0
0	8	2	0
0	7	9	0
0	6	6	0
0	6	4	0
0	4	5	0
0	3	8	0
0	3	9	0
0	4	2	0
0	3	8	0
0	3	6	0
0	2	4	0
0	2	5	0
0	3	9	0
0	4	6	0
0	3	6	0
0	2	8	0
0	1	4	0
0	1	8	0

T E L X

T E L X

de andere oprechte linie / op
allen dwerschlinien / de bzeete
des vā voren ziende Wijs

Op de linie des achtersten

werbels bzeet —

Het voozhooft —

De ooghbzaen —

De ooren —

De neus en kinnebacken

En den hals is op de linie

des kins bzeet —

By de hooghte der schouder

Over den halskuyl

Op dese linie staen de schou-

derleden wijs van malckan-

deren —

Door tusschen de orselen

Tusschen de achterste orselen

Tusschen de tepelen —

Bzeete over bozt en schoud.

Elk is onder de bozte bzeet

In het weecke — —

Over den navel — —

Over der heupen —

Op dese linie staen de beenen

in de heupen wijs van mal-

kanderen —

By de spijtinghe des Wijs

By't eynde der schaemte

By het eynde der billen

By de dyggen —

Op de knie —

Midden in de knie —

Onder de knie —

Midden in de kupten —

By't eynde der buptenste ku.

By't eynde der binnenste ku.

Onder int scheen-been

Daer by het ghewicht

En door den voet onder de

enckelen des scheen-beens

Den voet is vooz bzeet

Daer na maec ic de bzeete

des van voren ziende arms.

Den arm is in de mups bzeet

In den ellenboghe ist

Door den ellenboghe

Deer teghen de hant

In het ghewicht der hant

En de hant is bzeet —

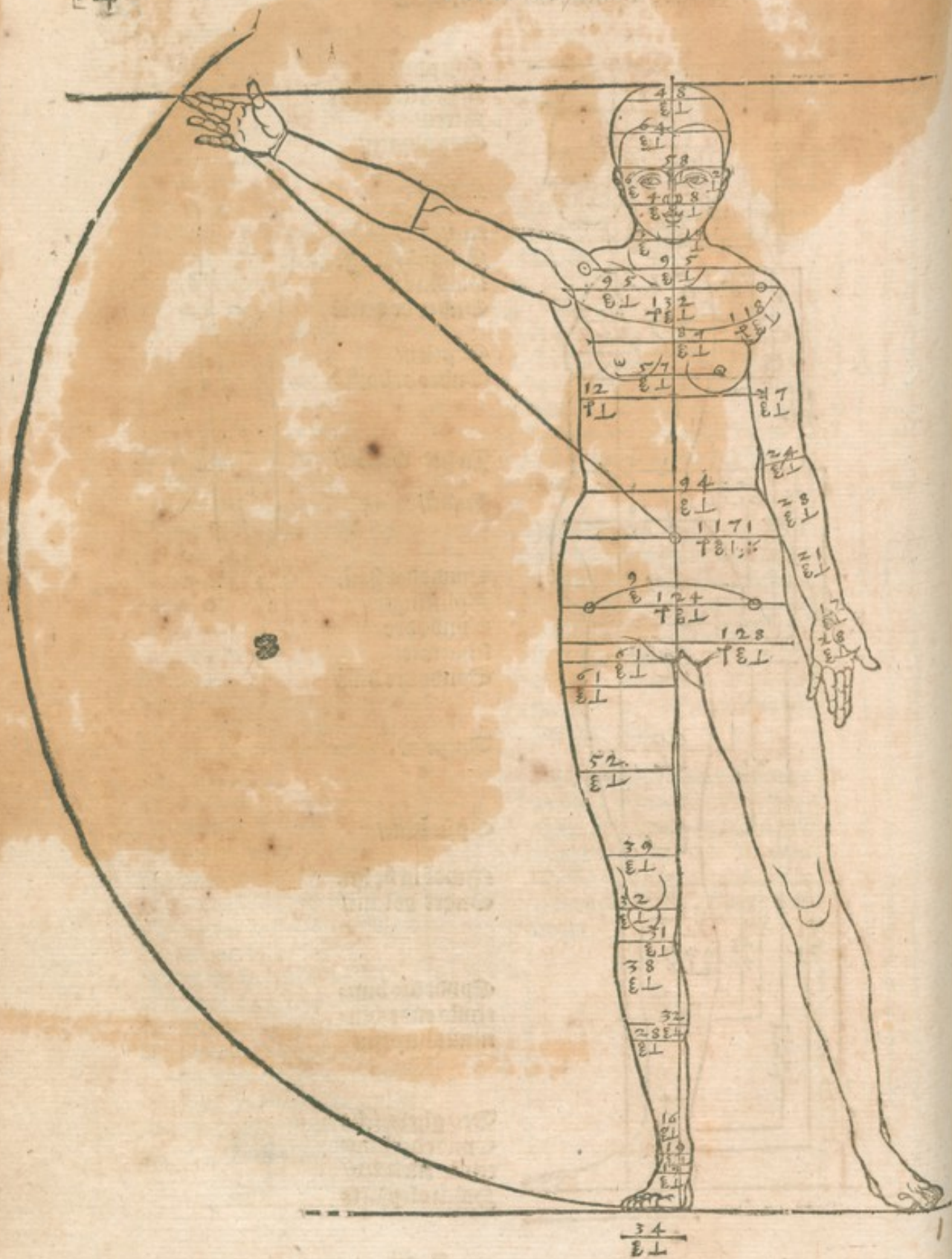
Daernaer maec ick by de
eerste oprechte linie / de ghe-
stalte des van besyden / by de
ander / des van voren ziende
Wijs.

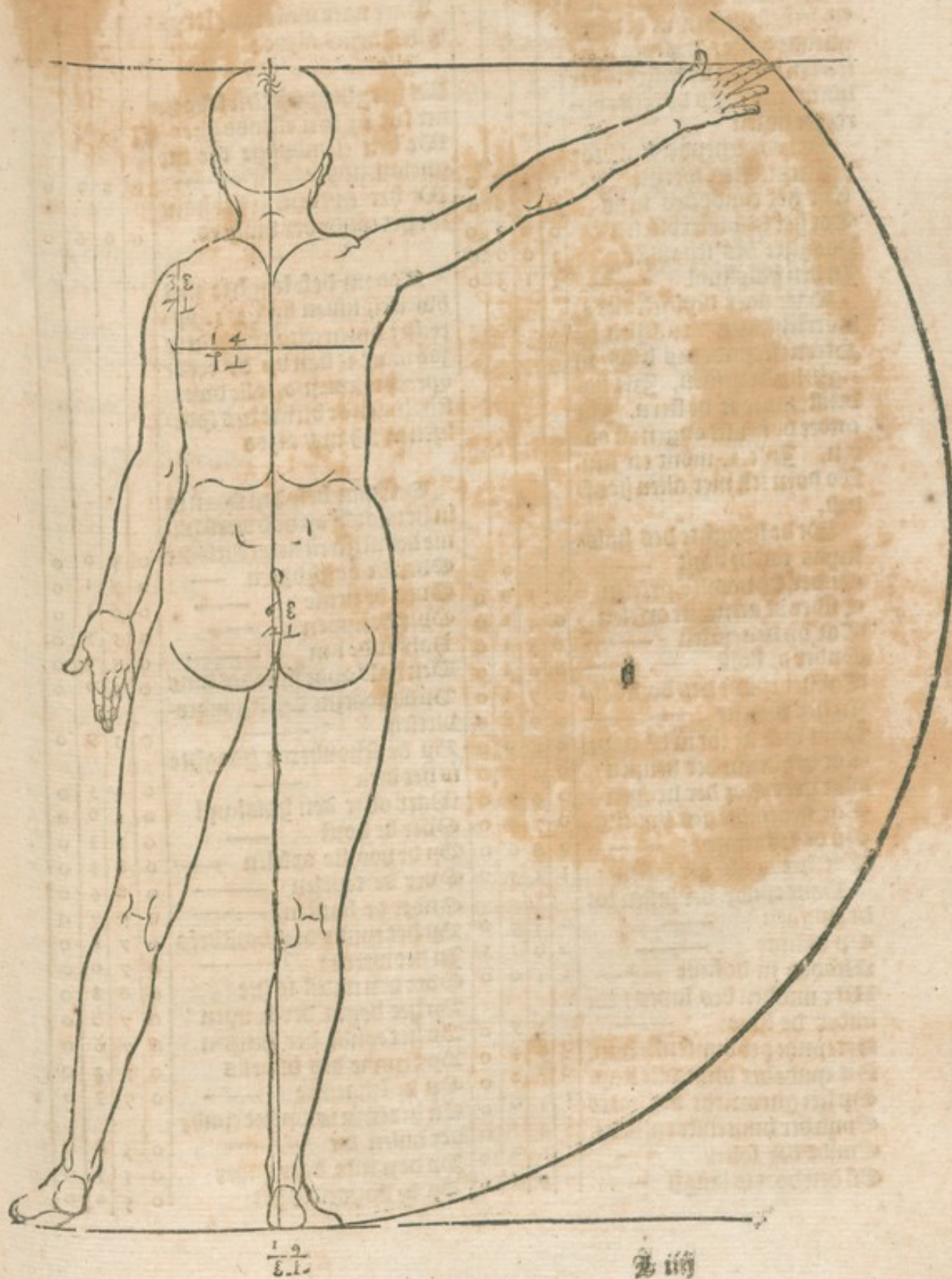
Dan omtrec ic de ghestal-
te des van achteren ziende
Wijs / met de buptenste li-
nien des van voren ziende
Wijs / en split haer de bil-
len vart eynde opwaerts
En maec haer de versten
bzeet —

Item wanneer ghy dit Wijs
met den armen krys-wijs
wt streckt / en de handen om
hoogh verheft / 300 lang als
sy syn / 300 set dan eenen pas-
ser met den eenen voet in den
navel / en den anderen voet
tot de solen / en treet hem al
300 ront om.

En ghelijck boven beschre-
ven is / alzo hebbe ick dit
Wijs hier naet eyghentlijck
afgheteekent / met alle hare
Cyffers en Characters / daer
naer sich een ieder kan regu-
leren.

0	3	8	0
0	3	1	0
0	1	7	0
0	2	8	0
0	6	2	0
0	1	9	0
0	9	0	0
1	2	8	0
0	6	1	0
0	6	1	0
0	5	2	0
0	3	9	0
0	3	2	0
0	3	1	0
0	3	8	0
0	3	2	0
0	2	8	0
0	1	6	0
0	1	9	0
0	1	9	0
0	3	4	0
0	2	7	0
0	2	4	0

T E L %

T E L %

En wil ic volghens eenen
Van beschrijven/in de booz-
gaende oorde/ daerom meet
ick ten eersten de lenghte der
lidematen / by de eerste op-
rechte linien.

Van de schepdel linie/tot
den achtersten werbel
Tot het eynde des kings
Tot het schouderbleesch
Hooghte des schouder
In den halsknyl

Daer naer deyl ick met 2.
dwerschlinien / tusschen de
Stern en eynde des kings/ in
3. ghelijcke velden. Int bo-
venste maec ic de stern. Int
ander de neuse/ oogen en oo-
ren. In't 3. mont en kin.
So doen ick met allen hoof-
den.

Wt de hooghte des hals-
knyls tot de borst
Onder de voorste orselen
Onder de achterste orselen
Tot op de tepelen
Onder de borst
Tot het eynde des borstbees
In het weecke
Want weecke tot in de navel
Tot het begin der heupen
Tot het eynde der heupen
Tot het eynde des buycks
Op de schaemte/
Tot het eynde der billen/

Want eynde der billen tot
de dygnen
Op de knie
Midden in de knie
Wt midden des knies / tot
onder de knie
Het eynde der buytenste knie.
Het eynde der binnenste knie.
Op het ghewicht des voets
Eynde der buytenste enckelen
Eynde der solen/
En den voet is langh

Daer naer maec ic de leng-
te des arms alzo:

Wt het ghewicht der schou-
der tot in den ellenboghe
Wt den ellenboghe tot int
ghewicht der hant
Wt het ghewicht der hant
tot het eynde der vingers.

Zoo nu dese lenghte met
dwerschlinien by de 3. op-
rechte linien getogt werden/
zoo maec ic dan by de eerste
oprechte linien/op alle dwer-
schelinien de dichte des spde-
lijcken Mans/ alzo

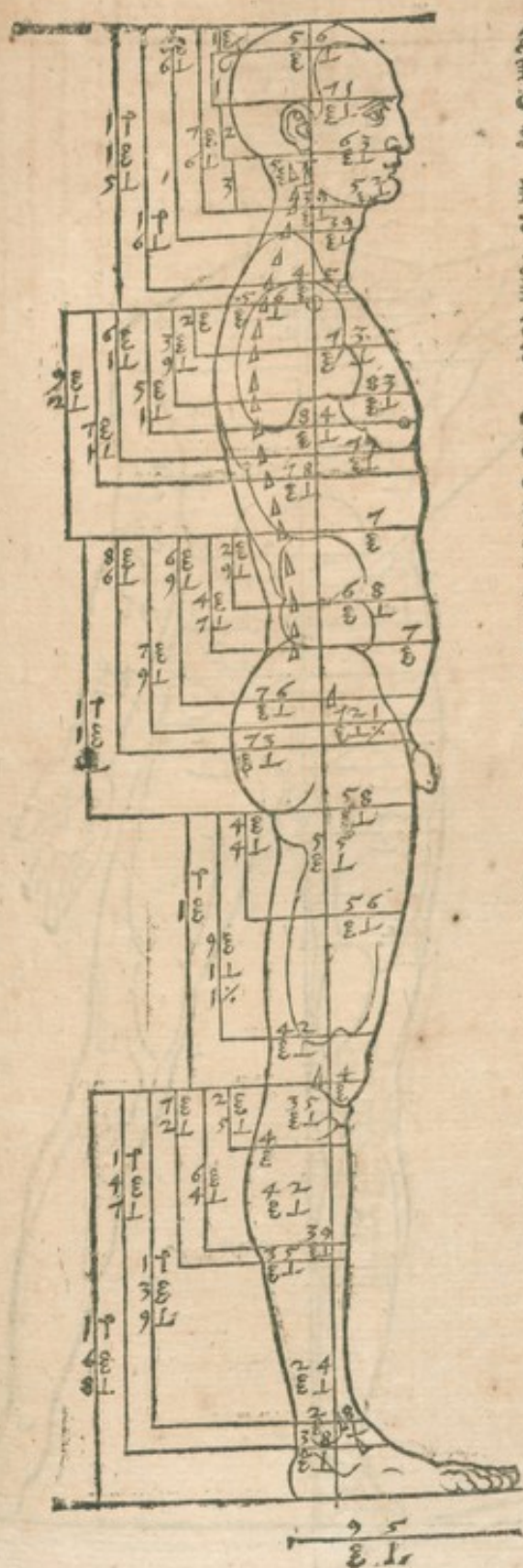
Den van bespden Man is
in het hooft/op de dwerschli-
nie des achtersten wervels dic
Over de ooghbzaen
Over de neuse
Over de lippen
Hals ende kin
Den hals op de linie des kings
By de hooghte des schouder-
bleesch
By de schouderen hooghte
is het dick
Daer over den halsknyl
Over de borst
By de voorste orselen
Over de tepelen
Onder de borsten
By het eynde des borstbees
In het weecke
Over den navel is het
By het begin der heupen
By het eynde der heupen
Byt eynde des buycks
Op de schaemte
En het been is by het eynde
der billen dic
By de naeste daer onder
By de dygnen is het

van de Proportie des Menschen.

127

	Ƨ	℥	ℓ	%		Ƨ	℥	ℓ	%
Op de knie	0	4	2	0	Achter tusschen de orselen	1	1	8	0
Midde in de knie	0	4	0	0	Het lijf is onder de borsten	1	0	9	0
Onder de knie	0	3	5	0	breet	0	9	0	0
Op de linie onder de knie	0	4	0	0	In het weecke	1	3	0	0
Midde in de kupten	0	4	2	0	Over den navel	1	0	7	0
Bijt eynde der buptenste ku.	0	3	9	0	Bijt het begin der heupen	1	1	5	0
Bijt eynde der binnenste ku.	0	3	5	0	En op dese linie staen de been				
Onder aent dunst des scheen	0	2	4	0	leden in de heupen wijt van	0	8	5	0
beens	0	2	8	0	malckanderen	1	1	4	0
In het ghewicht	0	3	8	0	Bijt het eynde des buptes	0	5	5	0
Dooz de enckelen in den voet					is het been breet	0	5	3	0
Daer naer maect ick de dicte					Bijt de schaemte	0	4	4	0
des van bespden ziende arms					Bijt het eynde der billen	0	3	5	0
Den arm is in de schouder	0	5	0	0	Bijt de dyggen	0	3	5	0
dick	0	3	8	0	Op de knie	0	3	1	0
Bijt de achterste orselen	0	2	5	0	Midde in de knie ist	0	3	8	0
In den ellenboghe	0	2	6	0	Onder de knie	0	3	2	0
Dooz den ellenboghe	0	2	0	0	Midde in de kupten	0	3	0	0
Bet teghen de hant	0	1	4	0	Bijt eynde der buptenste ku.	0	1	7	0
Int ghewicht der handt	0	1	7	0	Bijt eynde der binnenste ku.	0	2	2	0
En de hant is dic					Onder in t scheen-been	0	2	1	0
Daer naer maect ick by					In t ghewicht dooz de enc-	0	3	7	0
de andere oprechtelinie / op					kelen				
allen dwersche linie / de breete					En onder de enckelen dooz				
des van voren ziende Arms.					den voet				
Den van vorē ziende Arm /					En den voet is breet				
is int hooft op de linie des					Daer na maect ic de breete				
achtersten wervels breet	0	6	0	0	des van voren ziende arms.				
Midde dooz het voozhoof	0	6	6	0	Den arm is in de mups				
Over de ooghyacen	0	6	2	0	breet	0	2	6	0
Over de ooren	0	6	8	0	Achter den ellenboghe	0	2	4	0
Over neus en kinnebacken	0	5	2	0	Dooz den ellenboghe	0	3	0	0
Ende den hals is op de linie	0	3	5	0	En beter teghen de hant	0	2	4	0
des kins breet	0	4	0	0	Bijt het ghewicht der hant	0	2	0	0
Bijt de hooghte des schouder	1	0	7	0	De open hant is breet	0	3	4	0
bleesch	1	3	4	0	Zoo nu alle lenghten / die				
Over den halskuyl	1	0	8	0	ten en breeten op-geteeckent				
Op dese linie staen de schou-	1	5	2	0	zijn / als dan trec ic de gestalte				
derledē wijt van malckander	1	0	4	0	linie daer in. Bijt de eerste				
Daer de breete over de borst					oprechte linie / naer der sp-				
Dooz tusschen de orselen					den / Daer by de andere op-				
					rechtelinie trec ic syn gestalte				

	P	E	L	%		P	E	L	%
van boren/ Daer naer om-					syn hoochte verheft/300 om-				
treck ick de gestalte des van					treckt hem met eenen Passer/				
achteren ziende Mans / by					zettende den eenen voet van				
de derde oprechte linie / met					den Passer / in den nabel.				
de upterste linie des van bo-									
ren ziende Mans / En maec					En ghelijck hier boven be-				
de billen van onder op ghe-					schreven is / alzo hebbe ick				
spleten	0	5	5	0	desen Man na myn meynin-				
En maec de versken breec	0	2	2	0	ghe gantsch af-gheteekent/				
Wanneer ghy desen Man					op dat ment te beter mach				
synen arm wt streckt/en hem					verstaen.				

Scheydel/
Doozhooft/
Ooghbaen/
Neuse/

kin/
Des schouderble.
Schouder-lide
Halskupt/
Boist
De voorste orselen

Tepelen/
Onder de borsten/
Eynde des boist-
beens
In het weecke/
Navel/
Begin der heupe
Eynde der heupe/
Eynde des buys
Op de schaemte

Eynde der billen/

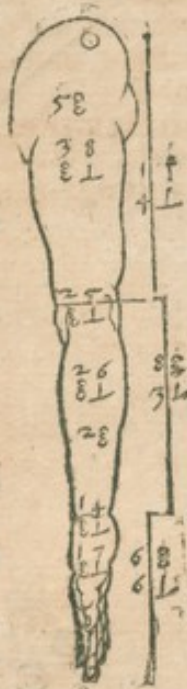
Dynguen oft dicke
des beens/

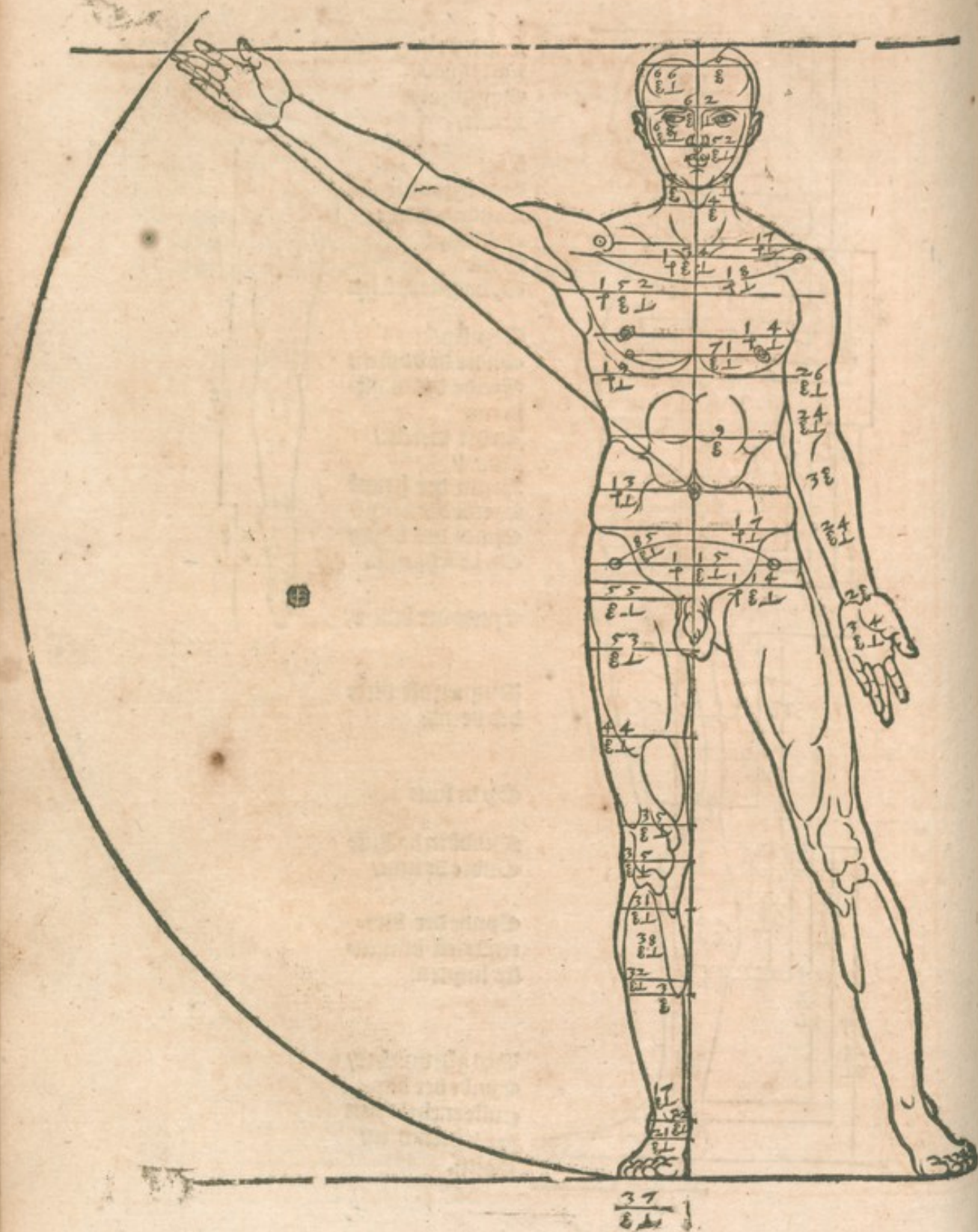
Op de knie

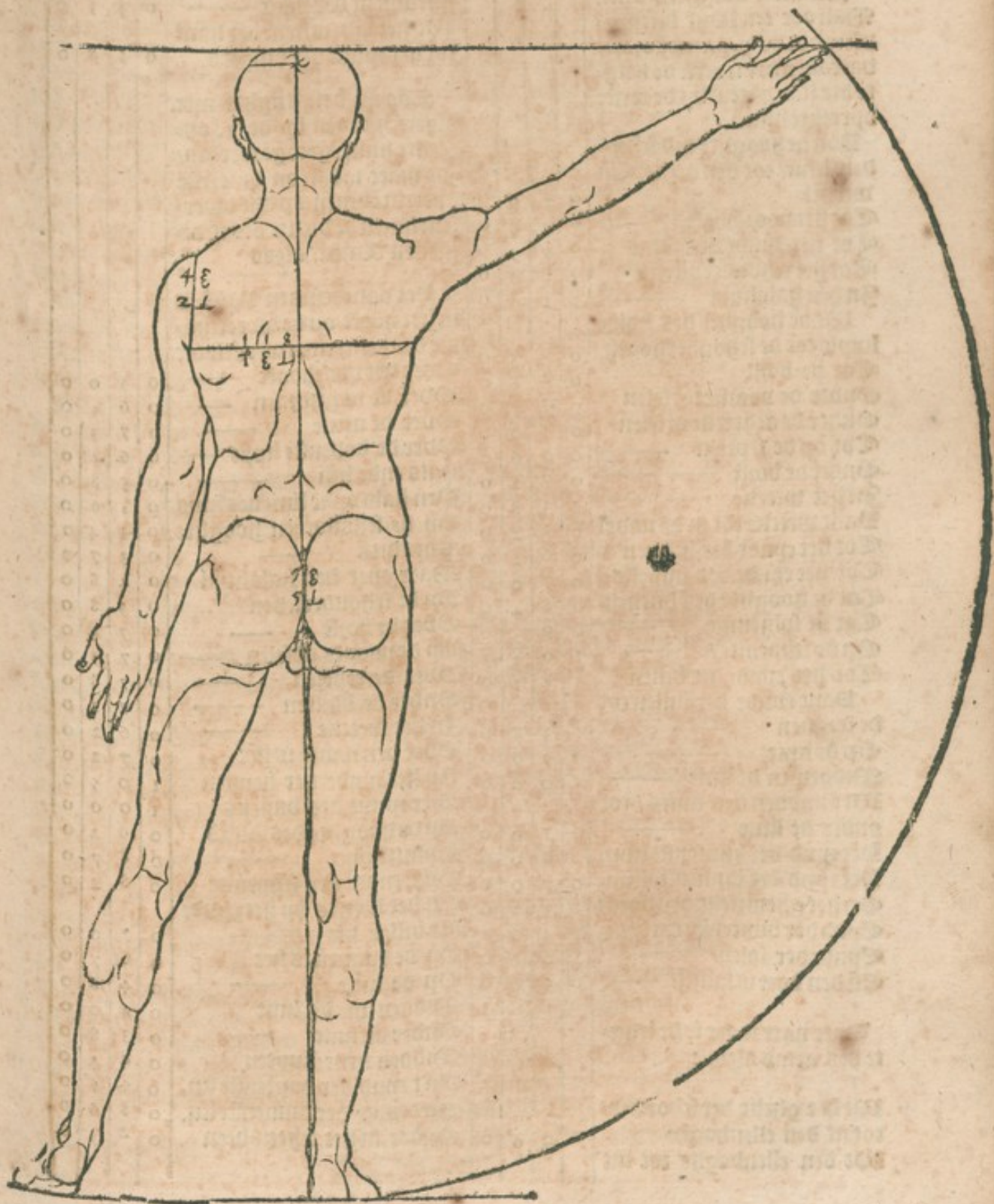
Middē in de knie
Onder de knie/

Eynde der buys-
tenste en binnen-
ste kuyten/

Des ghewichts/
Eynde der buys-
tenste enckels aer
het scheen-been/
Solē/

Nu wil ic volghen desen
 Man oec een Wijs beschrij-
 ven/in de voor-gaende ordre/
 daerom meet ic eerst de leng-
 te der lidmaten/ by de eerste
 oprechte linien.

Van de hooghte des schep-
 dels linie/ tot den achtersten
 werbel.

Tot het voor-hoofte —

Tot het eynde des kins

Tot het schoudervleesch

In den halskuyt —

Wt de hooghte des hals-
 kuyts tot de schouderhooghe.

Tot de borst —

Onder de voorste orselen

Onder de achterste orselen

Tot op de tepelen —

Onder de borst —

In het weecke —

Vant weecke tot in de navel

Tot het eynde der heupen

Tot het eynde des buycks

Tot de hooghte des buichels

Tot de splijtinge —

Op de schaemte / —

Tot het eynde der billen/

Vant eynde der billen tot

de dygnen —

Op de knie —

Midden in de knie —

Wt midden des knies / tot

onder de knie —

Het eynde der buytenste kuyt.

Het eynde der binnenste kuyt.

Op het ghewicht des voets

Eynde der buytenste enckelen

Eynde der solen/ —

En den voet is langh —

Daer naer maec ic de leng-
 te des arms alzo:

Wt het ghelut der schouder/
 tot in den ellenboghe

Wt den ellenboghe tot in

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

ghewicht der hant —

Wt het ghewicht der hant
 tot het eynde der vingers.

Zoo nu dese lenghte met
 dwerssch-linien by de 3. op-
 rechte linien getogē werden/
 zoo maec ic dan by de eerste
 oprechte linien/op alle dwers-
 schelinien de dichte des spde-
 lijcken Wijs / alzo

Het van besyden Wijs is
 in het hooft/op de dwersschli-
 nie des achtersten wervels dic

Over het voorhooft —

Over de oogghraen —

Over de neuse —

Over de bovenste lippe —

Hals ende kin —

Den hals op de linie des kins

By de schouderen hooghte

is het dick —

Maer over den halskuyt

By de schouderleden

Over de borst —

By de voorste orselen —

Over de tepelen —

Onder de borsten —

In het weecke —

Over den navel is het

By het eynde der heupen

Byt eynde des buycks

By de hooghte des buits

Splijtinghe —

Byt eynde der schaemte

En het been is by het eynde

der billen dic —

By de dygnen is het

Op de knie —

Midden in de knie

Onder de knie —

Midden in de kuyten

Byt eynde der buytenste ku.

Byt eynde der binnenste ku.

Onder in het scheen-been

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

† E L %

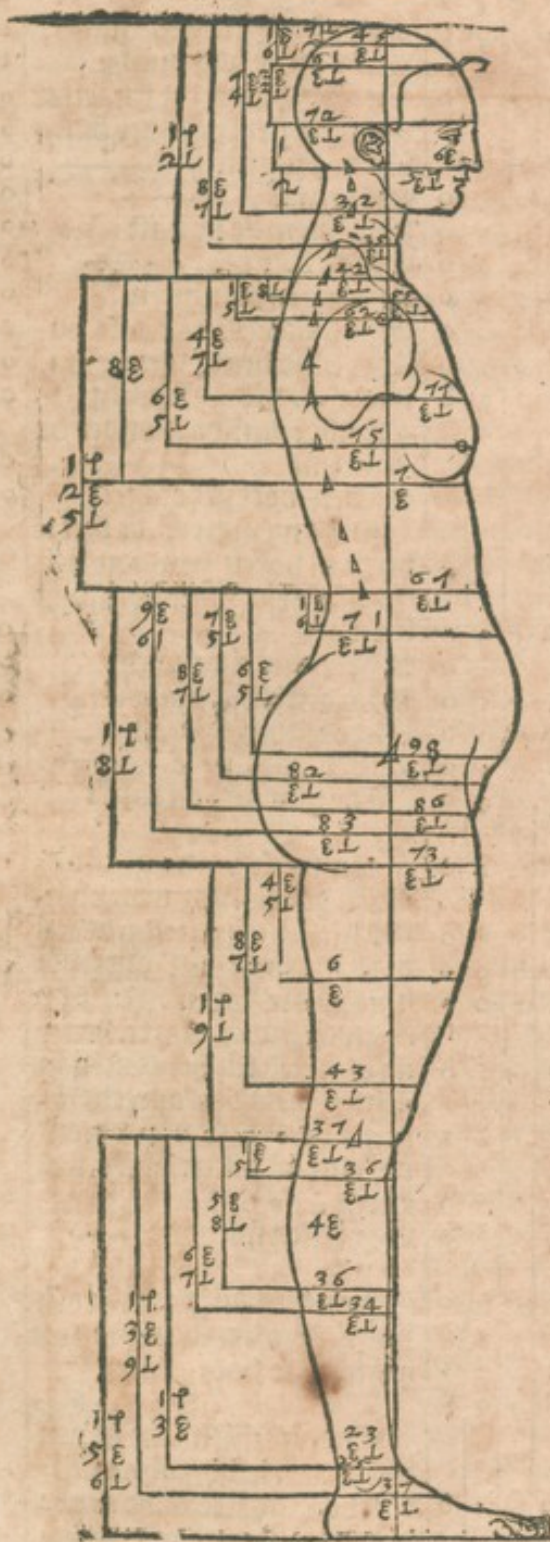
† E L %

Dooz het ghewicht	0	2	6	0	By de hooghte des bults	1	3	5	0
By het eynde der enckelen/	0	3	8	0	Maer by de splijtinghe	1	3	4	0
dooz den voet	0	3	8	0	En by het eynde der schaeinte	0	6	6	1
Daer na maect ick de dic-					Maer by het eynde der billen	0	6	6	0
te des sydelijcken arms.					By de dygnen	0	5	6	0
De arm is in de schouder dic	0	4	4	0	Op de knie	0	4	2	0
In de mups	0	3	8	0	Widden in de knie ist	0	3	8	1
In den ellenboghe	0	2	6	0	Onder de knie	0	3	7	0
Dooz den ellenboghe	0	2	7	0	Widden in de kupten	0	4	3	0
Heer teghen de hant	0	2	0	0	By t eynde der buptenfte ku.	0	3	9	0
In het ghewicht	0	1	5	0	By t eynde der binnenfte ku.	0	3	4	0
De hant is dick	0	1	8	0	Maer op het ghewicht	0	1	7	0
Daer na maect ic by de 2.					En dooz den voet onder de	0	2	1	0
oprechte linie/op allen dwers-					enckelen/	0	3	5	1
sche linien/de bzeete des van					En den voet is ooc bzeet				
teren ziende Wijs.					Daer na maect ic de bzeete				
Het Wijs is int hooft / op					des van voren ziende arms.				
de dwersclinie des achter-					Den arm is in de mups	0	2	9	0
sten werbels bzeet	0	5	0	0	bzeet	0	2	4	0
Op de linie des vooz-hoofes	0	6	4	0	Achter den ellenboghe	0	3	0	0
Widden dooz het vooz-hoof	0	6	5	0	Dooz den ellenboghe	0	2	4	0
Op de linie der oogghzaen	0	6	0	0	Heer teghen de hant	0	1	8	0
Over de ooren	0	6	5	0	In het ghewicht	0	3	0	0
Over neuse en kinnebacken	0	5	0	0	En de hant is oock bzeet				
Ende den hals is op de linie									
des kins bzeet	0	3	2	0					
Maer tot de hooghte des									
schouderbleesch / ist bzeet	0	5	6	0					
Over den hals-kupl	1	0	6	0					
Over de schouderleden	1	2	0	0					
Op dese linie staen de schou-									
derleden wijs vā malkander	0	6	5	0					
Maer de bzeete over de bozt									
en schouder	1	3	7	1					
Tusschen de Orselen	0	9	1	0					
Tusschen de achterste orselen	1	0	5	0					
Tusschen de tepelen	0	6	8	0					
Ende onder de bozzen is het									
lijf bzeet	0	9	7	0					
De bzeete in het wecke	0	8	8	0					
Over den navel	1	1	2	2					
By het eynde der heupen	1	3	0	0					
Op dese linie staen de bernem									
in de heupen wijs van malk-	0	9	5	0					
kanderen									
Oock ist lijf by het eynde des	1	3	2	1					
bupcr bzeet									

Du treck ick de ghestalt-
linien des Wijs/ in de vooz-
beschreven lenghte/dicte en
bzeete. By de eerste oprechte
linie na der syden Maer by
de andere/vooz-waert. Daer
na omtreck ick het Wijs van
achter en/by de 3. oprechteli-
nien des Wijs van voren/
en splitje de billen van onse-
ren op.

De versten spn bzeet
Zouu dit Wijs arm hoorch
wtghefrect is/300 omtrectse
ghelijck de voozgaende.

Ende ghelijck ickt boven
beschreven hebbe/ alzo heb-
be ickt af-gheteckent / ende
hier naer vooz oogghen ghe-
feldt.

Scheepbel
Achterste wer.
Doozhoof
Doozhaant

Neuse
Kinne

Schouderble.

Dalskijpl
Schouderhoo.
Schouderlidt
Orfelen

Tepelen
Onder de boz
sten

In het weecke

In den navel

Beginder heu.
Eynd des
bupchs
Splijtinghe
Der schaemte
Eynd der bil
len

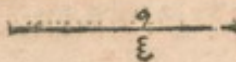
Opgiten

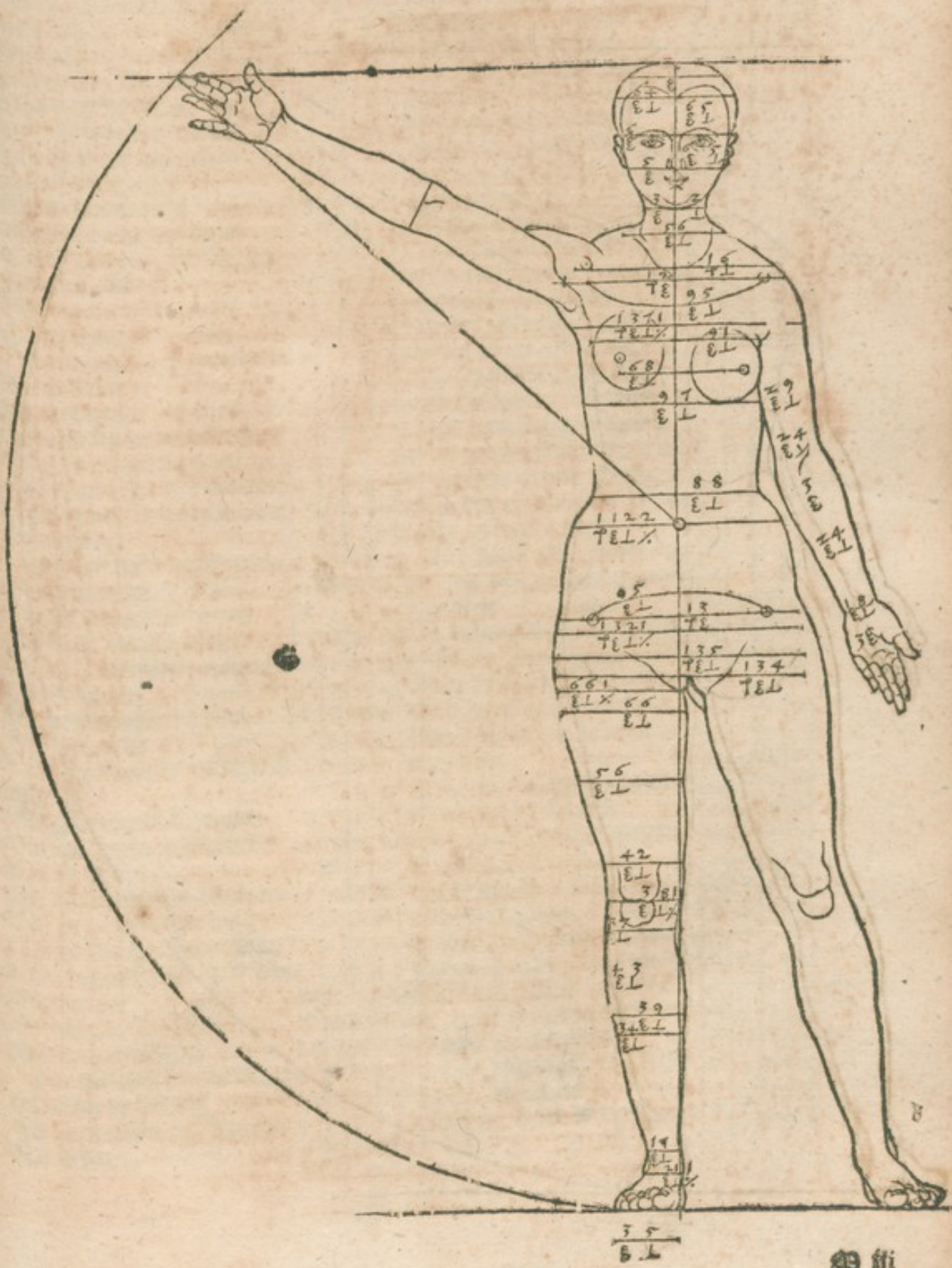
Op de knie

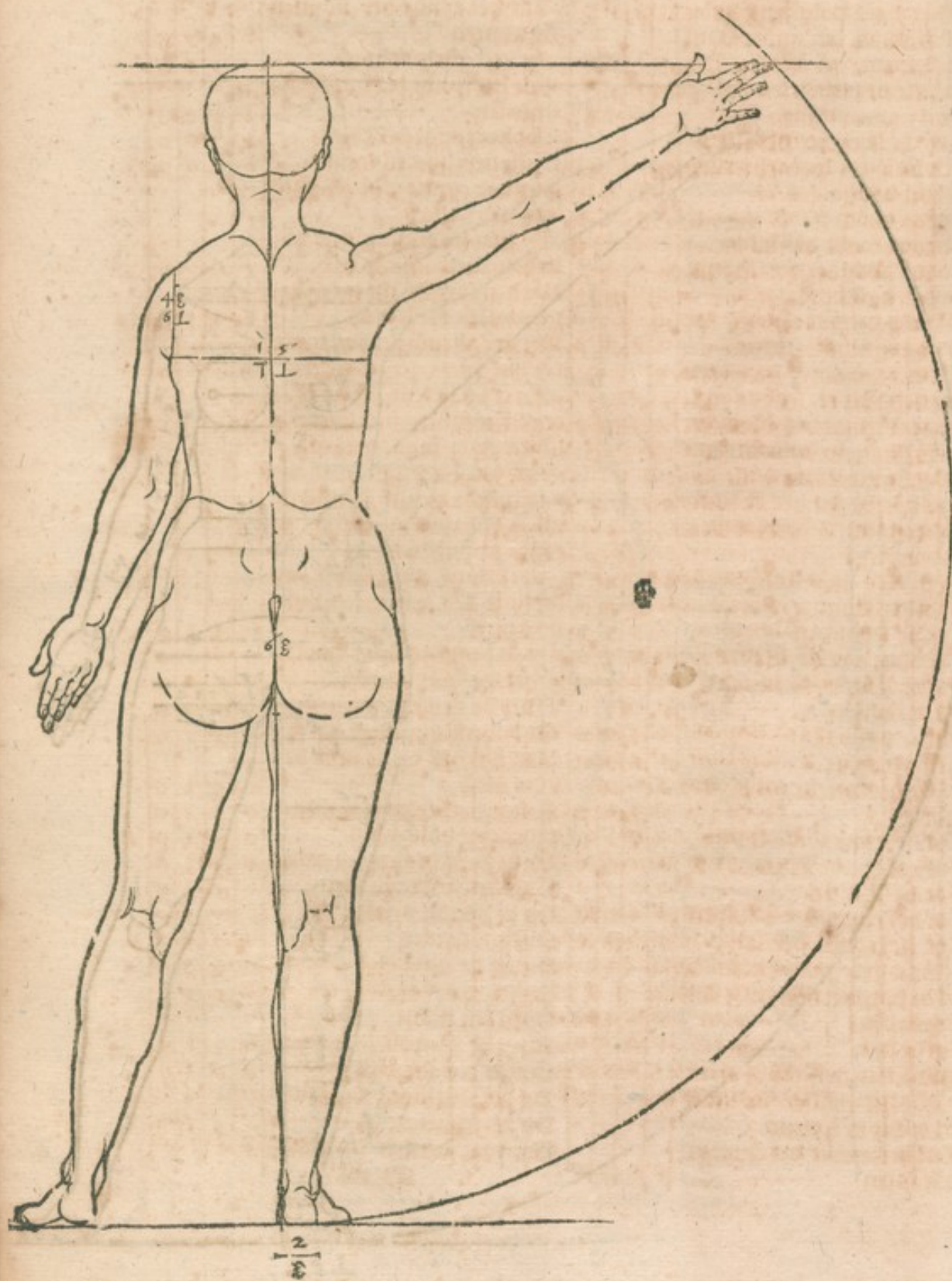
Midden in de
knie
Onder de ligte

Eynd der bup
tenste en bin
nenste knipen

Doochte des
ghewichts
Eynd der eene
helen
Solen.

f E L %

f E L %

Hier naer-bolghens wil ic
desen Man een ander Wijs
beschrijven / en meet eerst de
lenghte der litmaten / in de
voorz. ordeninghe.

Van de hooghte des schep
dels-linie tot den achtersten
werbel des hoofts

Tot het voor-hoofd

Tot het eynde des kins

Tot de hooghte der schoud.

In den halskupt

En van het voor-hoofd tot
op de oogghbraen is het

Daer naer depl ic met een
dwerschlinie tusschē de oog-
braen en eynde des kins / in
twee ghelijcke velden / In't
bovenste maect ic de neuse oo-
ge en ooren / In het onderste
mont en kin. Daer nae meet
ick voorder :

De den hals-kupt tot de
schouderhooghte is het

Tot de schouderleden ist

Onder de voorste orselen

Onder de achterste orselen

Op de tepelen

Onder de borst

In het weecke

De het weecke tot in den
navel is

Tot het eynde der heupen

Tot het eynde des buicks

Tot de splijtinge

Tot het eynde der schaemte

Tot het eynde der billen

Van het eynde der billen
tot de dygnen ofte dicte des
breens is het

Op de knie

Midden in de knie

De het midden des knies
tot onder de knie is

Tot het eynde der bukten

De kupten

Tot het eynde der binnen-
ste kupten

Op het ghewicht is

Tot het eynde der buktenste
enckelen

Tot het eynde der solen

Ende den voet is langh

Hier nae maect ic de lenghte
des arms also :

De het schouderghelit tot
in den ellenboghe is het

De den ellenboghe tot in het
ghewicht der hande

De het ghewicht der hant
tot het eynde der vinghers

So ic nu de lenghte door 3.
oprechte linien / met dwersch
linien door-toghen hebbe /

Van 300 maect ic de dicte des
van besidē ziende Wijs / op
allen dwerschlinien / by de
eerste oprechte linie.

De Wijs is int hooft / op
de linie des achtersten wer-
bels dick

Op de linie des voor- hoofts

Over de oogghbraen

Over de neuse

De bovenste lippe en hals

Den hals is op de linie des
kins dick

Schouderveers h hooghte

Over den hals-kupt

By de hooghte der schouder

Over de schouderleden

By de voorste orselen

Over de tepelen

Onder de borsten

In het weecke

Over den navel

Over de heupen

Eynde des buicks

By de splijtinghe der billen

By de schaemte

Ende het been is ten eynde

De

De

De

De

De

De

De

De

De

De

De

De

De

De

De

De

De

[illegible]

van de proportie des Menschen:

Dan omtrec ic de ghestal-
te des van achteren ziende
Wijs / met de buptenke li-
men des van boren ziende
Wijs / en split haer de bil-
len vart eynde opwaerts
En maeck haer de verssen
breet

7 8 1 %

0 6 8 0

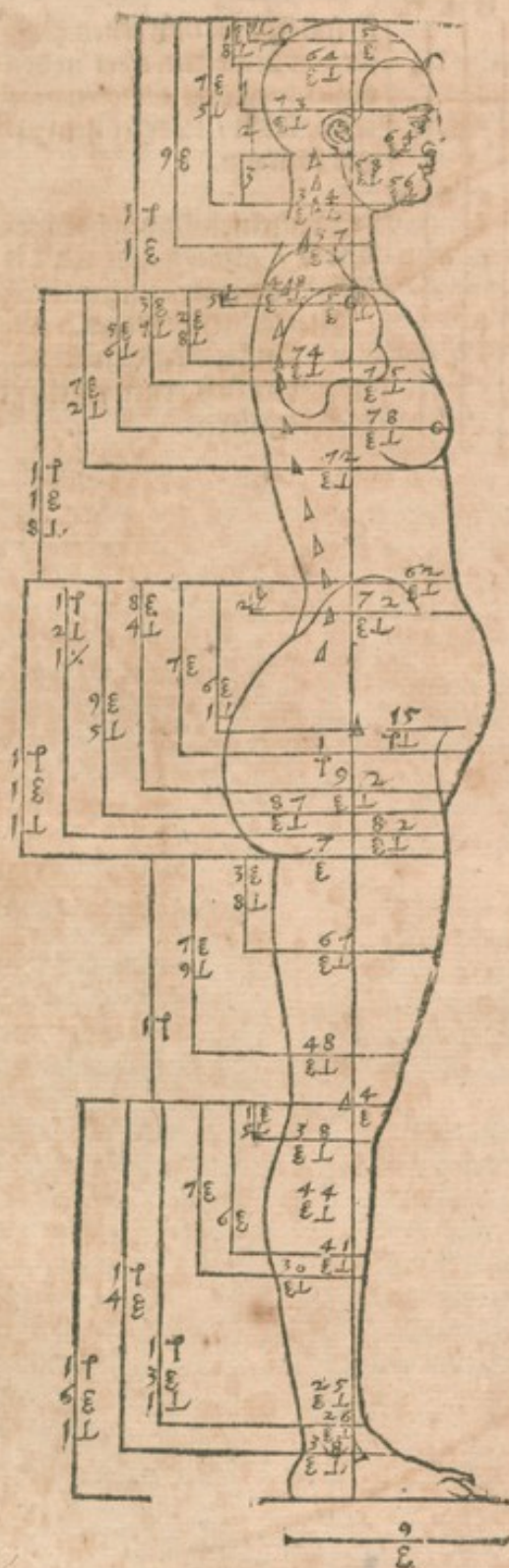
0 1 9 0

Item wanneer ghy dit Wijs
met den armen krups-wijs
westreckt / en de handen om
hoogh verheft / 300 lang als

sy syn / 300 set dan eenen Pas-
ser met den eenen voet in den
navel / en den anderen voet
tot de soelen / en treect hem al-
300 ront om.

En ghelijck boven beschre-
ven is / alzo hebbe ick dit
Wijs hier naer eyghentlijck
afgheteekent / met oock alle
hare Opffers en Characters /
daer naer sich eenen jegelijck
kan reguleren.

139
7 8 1 %

Scheepdel
Achterste werc
bel
Doochhoofte
Doochbzaen
Neuse

Itune
Schouderblee
Dalschupl
Schouder

Boorst
Doochte orselen
Tepelen

Onder de boorst

In het weechte

In den navel

Epnd der heu.
Des hupchis
Doochte der
schaemte
Splijtinghe
Epnd der billē

Dygnen

Op de hinte

Midden in de

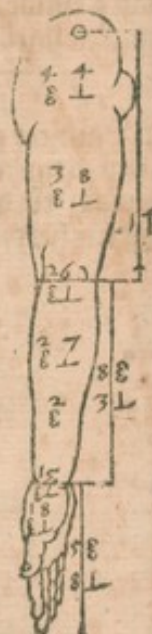
hinte

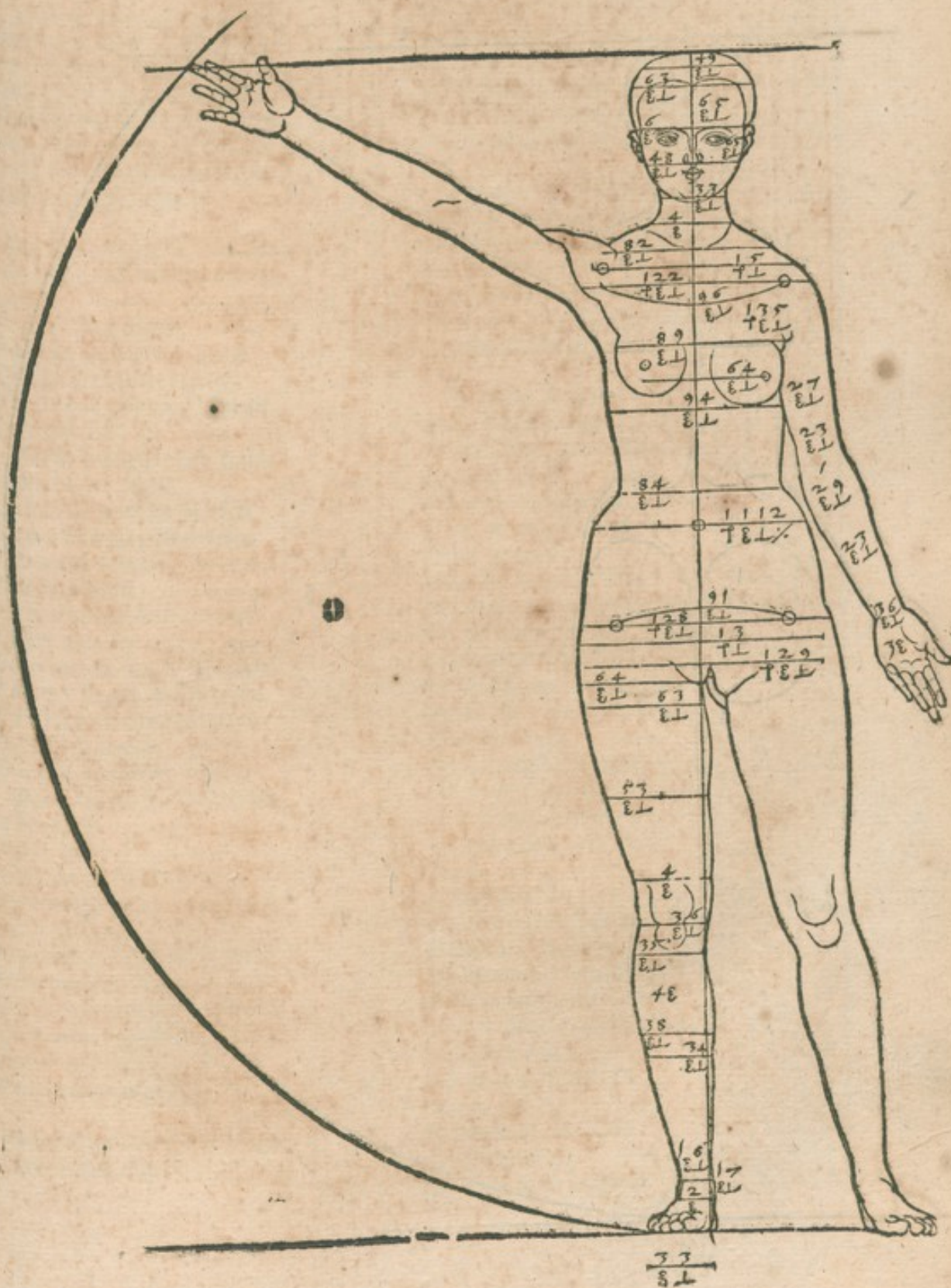
Onder de hinte

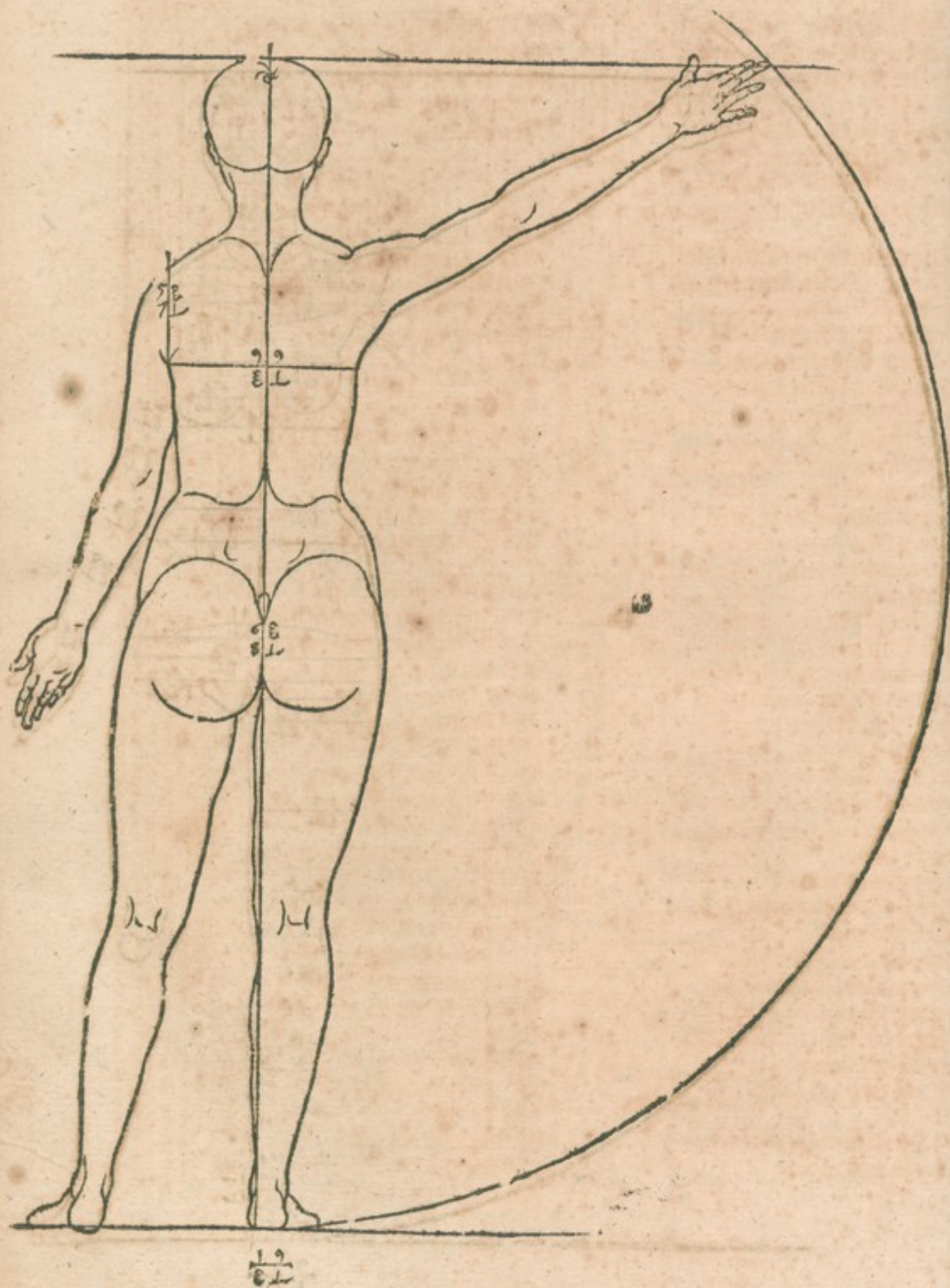
Epnde der hup
tenste en bup
nenste luyten

Doochte des
ghewichts
Epnde der hup
tenste enckelen

Solen

Ƨ Ǝ L %

Ƨ Ǝ L %

Nu wil ic volghens eenen
dannen en snallen van me-
ren / welc men voor een lang
persoon mach gebruiken/
en volge oot de voor-gaende
ordze/daerom meet ic eerst de
lenghte der lidmaten/ by de
eerste oprechte linien.

Van de hooghte des schep-
dels linie/ tot den achtersten
werbel.

Tot het voor-hoofte

Tot het eynde des kins

Tot het schouder vleesch

Tot de hooghte der schoud.

In den halsk. vl

Wt de hooghte des hals-

kupls tot de borst

Onder de voorste orselen

Onder de achterste orselen

Tot op de tepelen

Onder de borst

Het eynde des borst-beens

In het weecke

Want weecke tot in de navel

Tot het begin der heupen

Tot het eynde der heupen

Op de schaemte/

Tot het eynde der billen/

Want eynde der billen tot

de dpgnen

Op de knie

Midden in de knie

Wt midden des knies / tot

onder de knie

Het eynde der buytenste kuy.

Het eynde der binnenste kuy.

Op het ghewicht des voets

Eynde der buytenste enkelen

Eynde der solen/

En den voet is langh

Daer naer maect ic de leng-

te des arms alzo:

Wt het ghelijc der schouder/
tot in den ellenboghe

Wt den ellenboghe tot int
ghewicht der hant

Wt het ghewicht der hant
tot het eynde der vingers.

Zoo nu dese lenghte met
dwerfch-linien by de 3. op-
rechte linien getogē werden/
300 maer ic dan by de eerste
oprechte linien/ op alle dwer-
schelinien de dichte des spde-
lijcken Mans/ alzo

Den van bespden zienden
Man / is in het hooft / op de
dwerfchlinie des achtersten
werfels dick

Ober het voorhooft

Ober de ooghbzaen

Ober de neuse

Ober de bovenste lippe

Den hals op de linie des kins

By de hooghte des schou-

der vleesch/ is het dick

By de schouder-leden

Maer over den halskupl

Ober de borst

By de voorste orselen

Ober de tepelen

Onder de borsten

By het eynde des borst-

beens

In het weecke

Ober den navel is het

Begin der heupen

By het eynde der heupen

Ober de schaemte en billen

En het been is by het eynde

der billen dic

By de dpgnen is het

Op de knie

Midden in de knie

Onder de knie

Midden in de kuyten

1 0 6 0

0 8 3 0

0 5 4 0

0 4 7 0
0 6 1 1
0 6 7 0
0 5 8 0
0 5 2 0
0 3 4 0
0 3 7 0
0 4 3 0
0 5 0 0
0 7 1 0
0 7 5 0
0 7 6 1
0 7 1 0
0 7 0 0
0 5 8 0
0 5 8 0
0 6 0 0
0 7 7 0
0 7 0 0
0 5 4 0
0 5 2 0
0 3 8 0
0 3 2 0
0 3 0 0
0 3 0 0

	T	E	T	%		T	E	T	%
Bp't eynde der buktenste ku.	0	1	4	0	In het weecke	0	8	1	0
Bp't eynde der binnenste ku.	0	3	0	0	Over den navel	0	9	1	0
Onder aent dunkt des scheen					Bp het begin der heupen	0	9	0	0
beens	0	2	0	0	Bp het eynde der heupen	1	0	0	0
In het ghewicht	0	2	3	0	En op dese linie staen de been				
Dooz de enckelen in den voer	0	3	5	0	leden in de heupen wijt van				
					malckanderen	0	7	5	0
Daer naer maeck ick de					En over de schaemte is het				
dickte des van bespden zien					breet	0	9	9	0
den arnis.					Bp het eynde der billen	0	4	7	0
Den arm is in de schouder					Bp de dygnen	0	3	7	0
dick	0	4	0	0	Op de knie	0	2	8	0
In de mups	0	3	0	0	Widden in de knie ist	0	2	6	0
In den ellenboghe	0	2	1	0	Onder de knie	0	2	6	0
Dooz den ellenboghe	0	2	2	0	Widden in de knuten	0	3	2	0
Int ghewicht der handt	0	1	2	0	Bp't eynde der buktenste ku.	0	2	8	0
En de hant is dic	0	1	4	0	Bp't eynde der binnenste ku.	0	2	5	0
					Onder in t scheen-been/ aent				
Daer naer maeck ick bp					smalste	0	1	2	0
de andere oprechte linie / op					In t ghewicht dooz de ene-				
allen dwersche linie/ de breete					kelen	0	1	6	0
des van voren ziende Mans.					En onder de enckelen dooz				
Den van vorē ziende Man/					den voet	0	1	5	0
is int hooft op de linie des					En den voet is breet	0	3	0	0
achtersten werfels breet	0	4	4	0					
Over het vooz-hooft	0	5	5	0	Daer naer maeck ick de				
Over de ooghyzaen	0	5	2	0	breete des van voren zierenden				
Over de ooren	0	5	8	0	arnis.				
Over neus en kinnelbacken	0	4	3	0	Den arm is in de mups				
Ende den hals is op de linie					breet	0	2	2	0
des kins breet	0	3	1	0	Dooz den ellenboghe	0	3	5	0
Bp de hooghte des schouder					Bp het ghewicht der hant	0	1	4	0
blesch	0	3	6	0	De open hant is breet	0	2	5	0
Bp de hooghte der schouder	0	8	8	0					
Over den halsknijl	1	1	2	1	Zoo nu alle lenghten/ die-				
Op dese linie staen de schou-					ten en breeken op-geteeckent				
derledē wijt van malckander	0	9	4	0	zijn/ als dan trec ic de gestalte				
Maer de breete ober de borst	0	3	2	0	linie daer in. Bp de eerste				
Tusschen de orselen	0	9	0	0	oprechte linie / naer der sp-				
Achter tusschen de orselen	1	4	0	0	den/ Maer bp de andere op-				
Dooz tusschen de Tepelen	0	7	0	0	rechte linie trec ick de gestalte				
Het lijf is onder de borsten					des van voren ziende Mans.				
breet	0	9	6	0					
Bp't eynde des borstbeens	0	9	0	0					

Y E L %

Y E L %

Dan omtrent ic de ghestal-
te des van achteren ziende
Mans/ by de derde oprechte
linie / met de buytenste line
des van voren ziende Mans/
en splitst hem de billen van
onderen opwaerts ———
Ende maect hem de verssen
breet ———

o 3 8 o
o 2 6 o

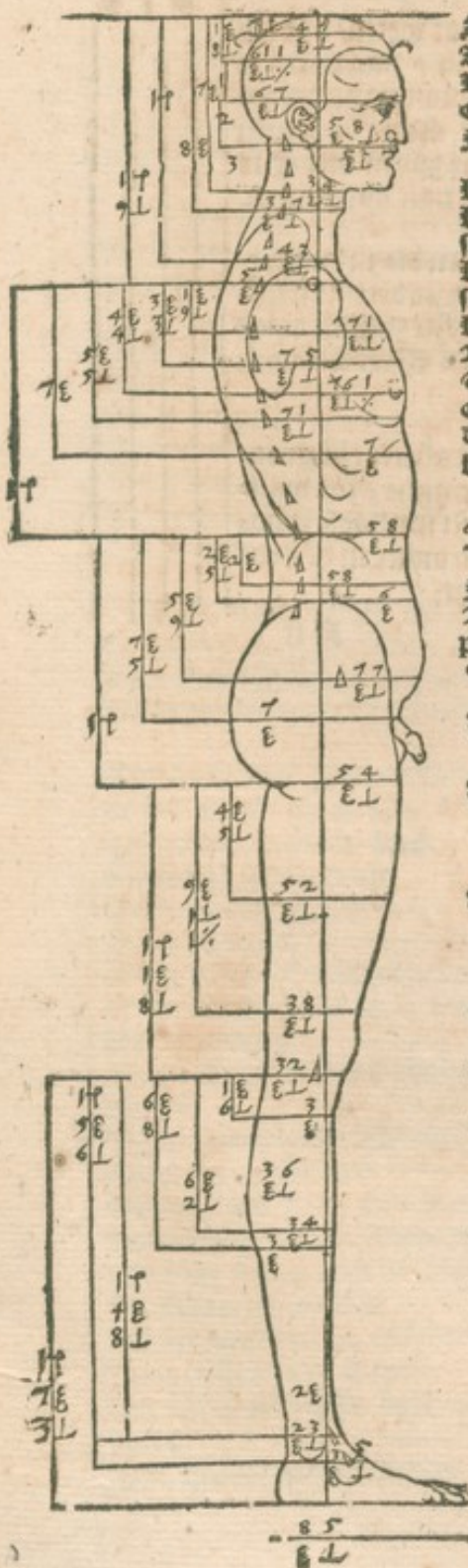
En ghelijckerwijs als ick
desen boven-geschreven Man
hier vooz ooghen gestelt heb-
be / alsoo hebbe ick hem hier
naet af-gheteekent / om dat
sich een seghelijck daer naet
te beter mach reguleren.

Men zal ooc weten/ dat een
ieder lichaem / van voren te
zien/breder is/dan na der 3p-
den dicker / Maet de beenen
zijn van ter 3pden dicker te
zien/ dan sp van voren doen.

De beelden die in den eer-
sten boeck/ met deelen en cys-
feren gemeten zijn/die mach
men met den Meet-staf oock
meten.

Ende het gheeft een groo-
te veranderinghe / zoo wan-
neer een beelt syn hooft beno-
men / en een ander in de stede
ghestelt wort.

A ij

Schepdel
Achterste wer.
Doochhoofst
Doochbraen
Neuse

Kinne
Hooghte des
schouderbleef.
Hooghte der
schouder
Halsknyl
Borst
Opelen
Onder de borst
Des borsts
beens

In het tweerde
Navel
Begin der heu
pen
Eynd der heu
pen
Der schaemte

Deaersbillen

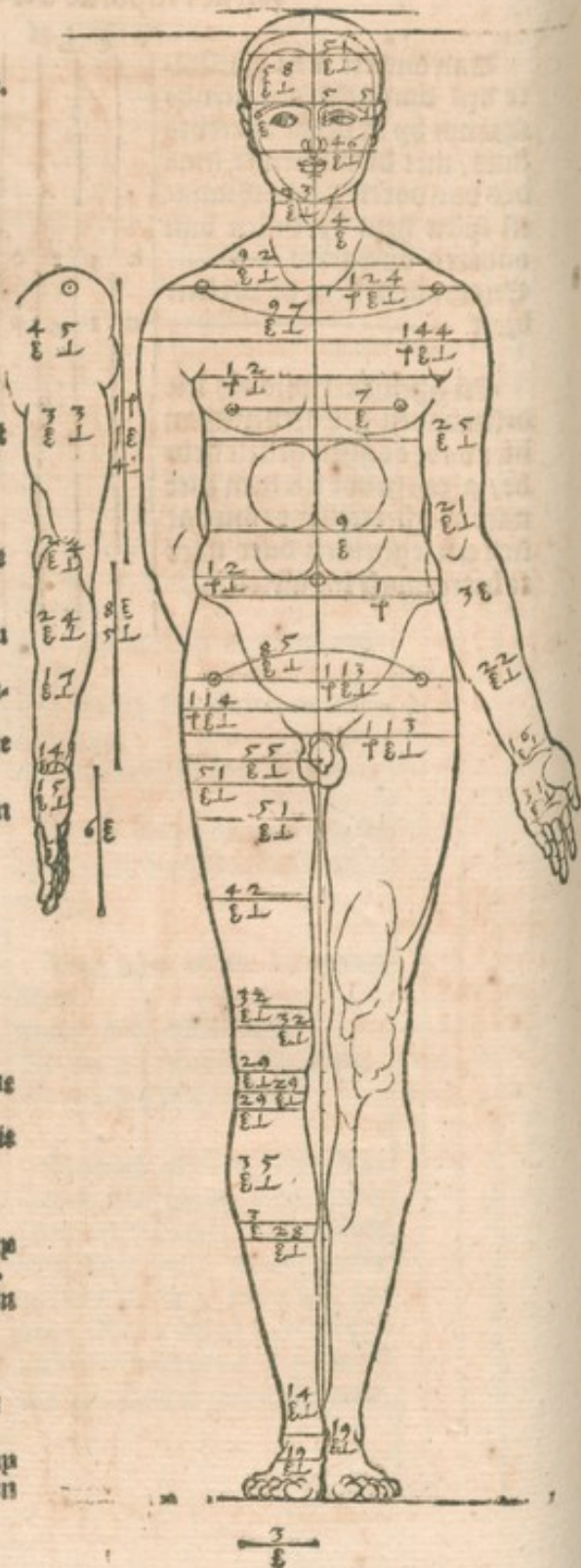
Opguen

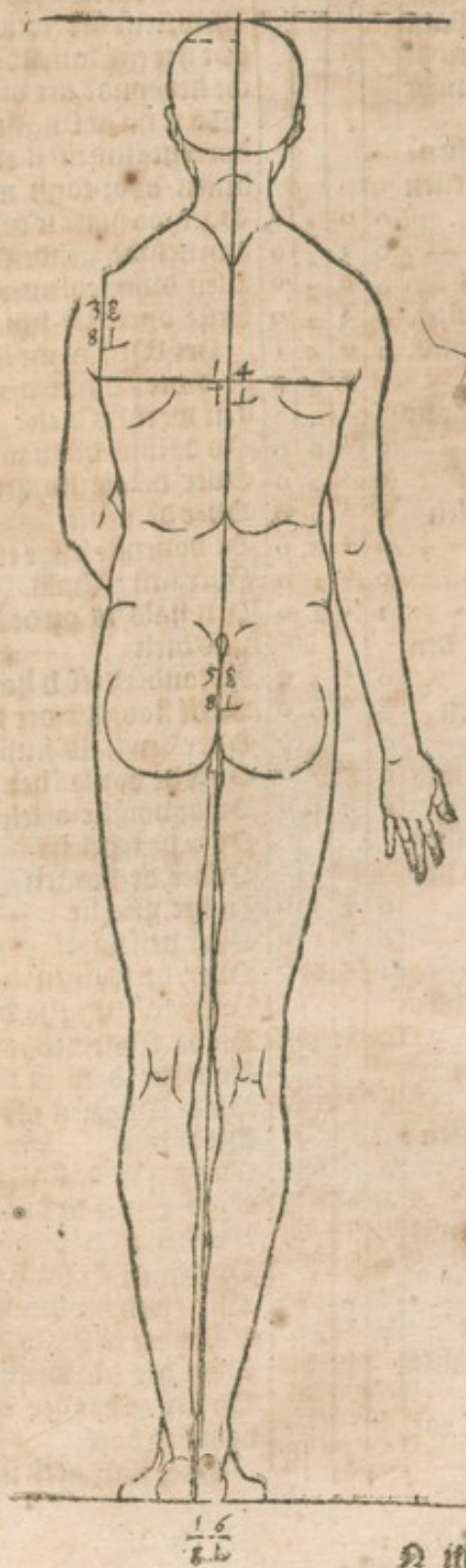
Op de knie

ghidden in de
knie
Onder de knie

Eynd der hup
tensteich bin
nenste huppen

Hooghte des
ghewichtes
Eynd der hup
tenste enichelen
Solen.

Hier naer volghens wil ic
desen Man een ander Wijs
beschrijven / en meet eerst de
lenghte der litmaten / in de
voorz. ordeninghe.

Van de hooghte des schen-
dels. linie tot den achtersten
werbel des hoofts

Tot het voor-hoof —

Tot het eynde des kins

Hooghte des schouderveef.

Tot de hooghte der schoud.

In den halsknyl —

Wt den hals knyl tot de
hooghte der bofst is

Onder de voorste orselen

Onder de achterste orselen

Op de tepelen —

Onder de bofst —

In het weecke —

Wt het weecke tot in den
navel is

Tot het eynde der heupen

Tot de splijtinge —

Tot het eynde der schaemte

Tot het eynde der billen

Van het eynde der billen
tot de dygnen ofte dicte des
beens is het

Op de knie —

Midden in de knie —

Wt het midden des knies
tot onder de knie is

Tot het eynde der bukten
ste kupten —

Tot het eynde der binnen-
ste kupten —

Op het ghewicht is

Tot het eynde der buktenste
enckelen —

Tot het eynde der solen

Ende den voet is langh

Hier nae maec ic de lenghte
des arms also:

Wt het schouderghelie tot
in den ellenboghe is het

7 5 1 2

0 0 5 0

0 1 2 0

0 6 7 0

0 8 2 0

1 0 6 1

1 1 2 0

0 1 6 0

0 3 2 0

0 3 9 0

0 4 8 0

0 6 1 0

1 1 2 0

0 1 3 0

0 6 0 0

0 8 2 0

0 8 7 0

0 9 5 0

0 4 5 0

0 9 5 0

1 1 6 0

0 1 6 0

1 0 2 0

0 0 9 0

1 4 0 0

1 5 0 0

1 0 5 0

0 8 4 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

0 9 0 0

7 5 1 2

0 9 0 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

0 3 4 0

Wt den ellenboghe tot in het
ghewicht der hande

Wt het ghewicht der hant
tot het eynde der vinghers

Zo ic nu de lenghte door 3.
oprechte linien/ niet dw. rsh
linien door-toghen hebbe /

Van 300 maec ic de dicte des
van bespde ziende Wijs / op
allen dwerschlinien / by de
eerste oprechte linie.

Het Wijs is int hooft / op
de dwerschlinie des achter-
sten werbels dick

Op de linie des voor hoofts

Over de oogghaen

Over de neuse

De bovenste lippe en hals

Over kin en hals

Den hals is op de linie des
kins dick

Schouderveef h hooghte

By de hooghte der schouder

Over den hals-knyl

Over de bofst is het

By de voorste orselen

Over de tepelen

Onder de boften

In het weecke

Over den navel

Over de heupen

By de splijtinghe der billen

By de schaemte

Ende het been is ten eynde

By de dygnen ofte dicte

Op de knie

Midden in de knie ist

Ende onder de knie

Midden in de kupten

Byt eynd der buktenste ku.

Byt eynd der binnenste ku.

En onder in het scheen-been

Door het ghewicht

By het eynde der enckelen/

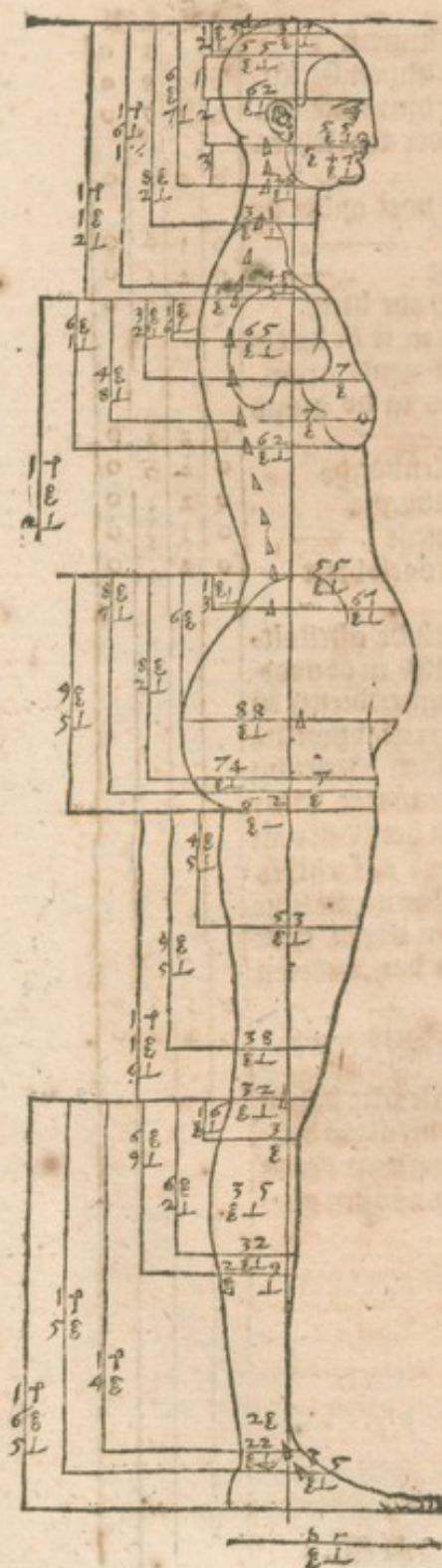
door den voet

Daer na maec ick de dic-

	7	8	9	10		7	8	9	10
te des sydelijcken arms.					Midden in de kuyten	0	3	3	0
De arm is in de schouder dic	0	3	6	0	By t eynd der buppenste ku.	0	2	9	0
In de mups	0	3	3	0	By t eynd der binnenste ku.	0	2	7	0
In den ellenboghe	0	2	1	0	Int dunste onder aent scheen				
Door den ellenboghe	0	2	3	0	been	0	1	2	0
In het ghewicht	0	1	2	0	En door den voet onder de				
De hant is dick	0	1	4	0	enckelen/	0	1	6	0
Daer na maect ic by de 2.					Int ghewicht	0	1	5	0
oprechte linie/ op allen dwer-					En den voet is oec breeet	0	2	9	0
sche linien/ de breeete des van					Daer na maect ic de breeete				
voren ziende Wijs.					des van voren ziende arms.				
Het Wijs is int hooft / op					Den arm is in de mups				
de dwerchlinie des achter-					breeet	0	2	2	0
sten werbels breeet	0	3	6	0	Achter den ellenboghe	0	2	0	0
Op de linie des voor-hoofds	0	3	1	0	Door den ellenboghe	0	2	5	0
Midden door het voor-hoofd	0	5	5	0	In het ghewicht	0	1	3	0
Op de linie der ooghbraen	0	5	2	0	En de hant is oock breeet	0	2	4	0
Over de ooren	0	5	6	0					
Over neuse en kinnebacken	0	4	5	0					
Ende den hals is op de linie									
des kins breeet	0	2	8	0					
Maer tot de hooghte des									
schouder vleesch / ist breeet	0	3	0	0					
Over de schouder	0	8	5	0					
Over den hals-kupl	0	9	8	0					
Op dese linie staen de schon-									
derleden wijt vā malkander	0	8	4	0					
Maer de breeete over de borst									
en schouder	1	1	5	0					
Tusschen de Orselen	0	7	3	0					
Tusschen de achterste orselen	0	9	0	0					
Tusschen de tepelen	0	7	0	0					
Ende onder de borsten is het									
lijf breeet	0	8	0	0					
De breeete in het weecke	0	7	3	0					
Over den nabel	0	9	9	0					
By het eynde der heupen	1	1	2	0					
Op dese linie staen de beenen									
in de heupen wijt van malk-									
kanderen	0	8	0	0					
Maer by de splittinghe	1	1	4	0					
En by het eynd der schaemte	1	1	3	0					
Maer by het eynd der billen	0	5	8	0					
By de dygnen	0	4	8	0					
Op de knie	0	3	5	0					
Midden in de knie ist	0	3	0	0					
Onder de knie	0	2	8	0					

Nu treck ick de ghestalte-
linien des Wijs/ in de voor-
beschreven lenghte/dichte en
breeete. By de eerste oprechte
linie na der syden. Maer by
de andere/voor-waert. Daer
na ontreck ick het Wijs van
achteren/by de 3 oprechteli-
nien / met de buppenste linie
des Wijs van voren/ ende
split de billen van onderen
opwaerts.

Ende ghelijck ickt boven
beschreven hebbe/ alzo heb-
be ickt af-ghereckent / ende
hier naer voor ooghen ghe-
stelde.

Schepdel
Achterste
werbel
Stern
Ooghbrac
Neuse
Kinne

Doocht der
schouder
Halshupl

Boyst

Dooysteor.

Cepelen
Onder de
boysten

Int weers
he
Inden nas
vel

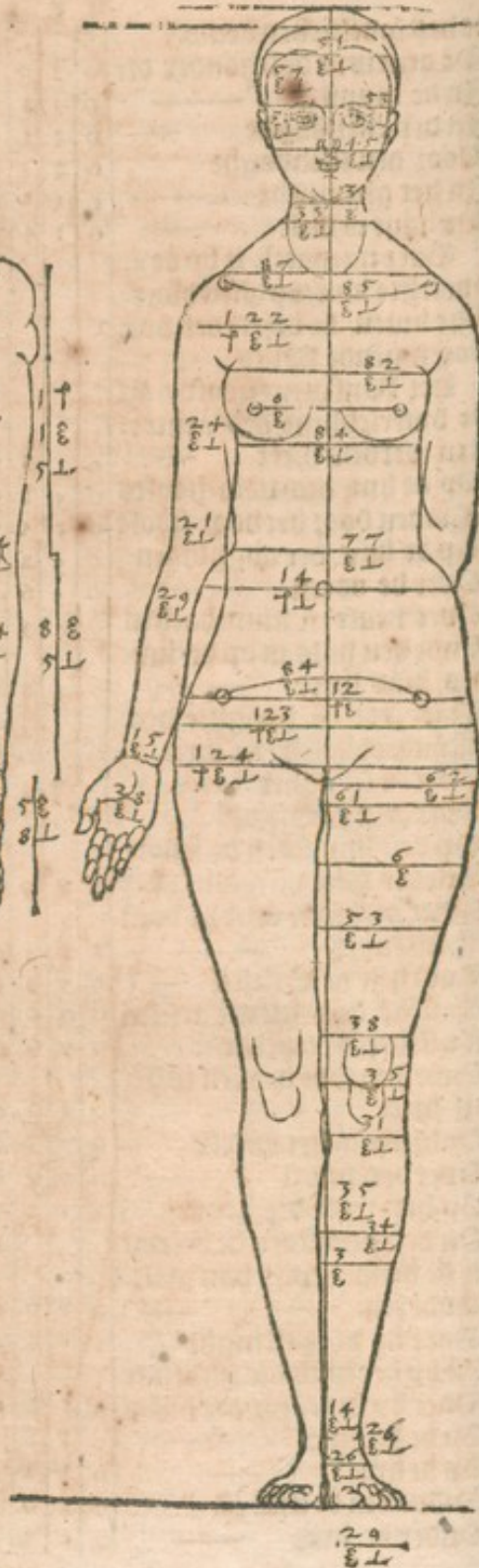
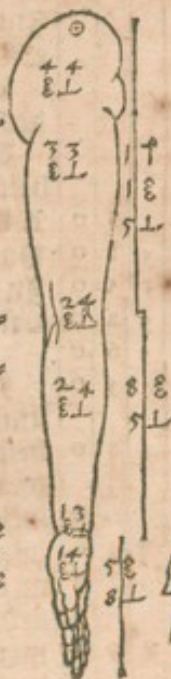
Spud der
heupen
Sphingte
Schacinte
Spnde der
billen

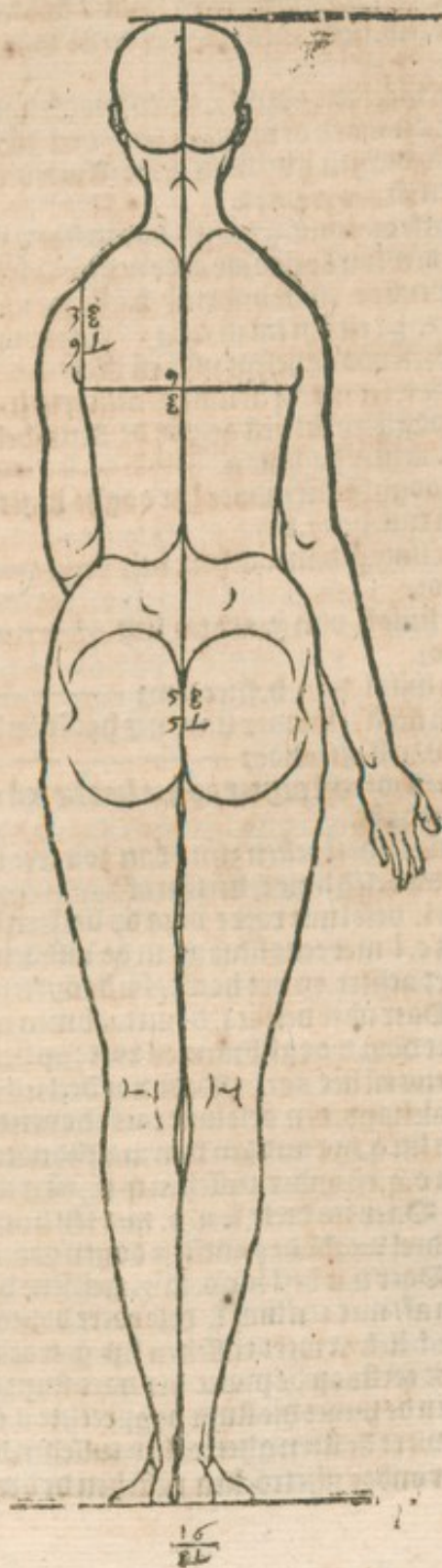
Opgnen

Oy de knie
Midde in
de knie
Onder de
knie

Spnde der
buitenste
en binnen-
ste knipten

Doocht des
gewichts
Spnde der
buitenste
en binnen-
ste knipten
Solen

Hier na volghende / wilt noch tweederley Mans hoofden beschrijven / en volghe ten deele de selve ordne / als ic in het eerste Boeck gheschreven hebbe.

Eerst maect ic een rechte viercant / eens 7. deels hoogh van des hecks lenghte / zoo jemant wilde / die mach de viercant een 8. deel hoogh maken / en dat maect in't 8. deel / alle dingen ghelijc in-gedeelt werden / als in't 7. deel gedaen is / in't kleenen en vergrooten.

Daer naeme ick voer my dese viercant / ghelijck boven staet / zoo hheet als hoogh / en de 2. oprechte syden / syn de voerste a. de achterste b. Maer de 3. dwersche syden syn de bovenste c. en de onderste d. Daer naer deele ick de hooghte des 7. deels / in 8. E. en een tal in 10. J. Daer naer meet ick als hier naer volghet ghelijck voer gheseyt is / en deel ten eersten de oprechte linien / De eerste linie e. set ic van de linie d. achter sich

Dese linie roert voer den ooggh-appel / en achter de neus-belle

Daer na set ic de linie f. achter de linie a.

Dese linie roert achter de ooggh-braen / maer het ooghe blijft in den achtersten hoec / in de midden tusschen e. f.

Daer nae set ic de derde linie g. van a. achter sich

Dese linie roert voer het ooz.

Daer na set ic de vierde linie h. van g. achter sich

Aen dese linie eyndet het ooz.

Daer nae set ic noch een linie i. van b. hier voer

Dese linie roert achter den neck / aldaer staet het hooft op den hals.

Daer set ic een linie k. van b. hier voer

Dese linie roert boven den werbel achter op het hooft / en onder op de dwersche linie d. achter den hals.

Zoo nu de oprechte linien ghetrocken zijn / dan zoo trece ic de dwersche linien alzo: Van de dwersche linie c. heenen af

Daer nae set ic een linie l. dese linie roert voer op de stern daer't hant wast. Daer naer deele ick c. l. met een linie m. in de midden van malckanderen / Dese linie roert achter op het hooft / by de oprechte k. boven den werbel des hants. Daer naer deele ick l. d. met 2. linien n. o. in 3. gelijcke velden / dese linie gaet voer d' ooggh-braen / en roert op het ooz / Maer de linie o. roert onder de neus en het ooz. Daer nae deele ick o. d. met een linie p. in't midden van malckanderen / dese linie roert boven de kin onder de lippen / Daer na met een linie q. in't midden van malckanderen / zo blijft de bovenste lippe tusschen o. q. en onder tusschen q. p. en gaet de linie q. midden voer den mont. Daer na deele ick n. o. met een linie r. in 2. gelijcke velden / int bovenste deel wordde de gantsche oogen gemaect met allen haer toe-behooren. Daer nae deele ick r. o. in 7. gelijcke velden / ende snyde de onderste 3. velden af / met een linie s. dese roert boven het neus-belleken / en het klepne ooz / alleken wert tusschen s. p. getrocken. Daer na trece ic 2. hoeck-linien / de eerste op de punct die daer sluyt de oprechte linie e. en de dwersche c. en in de punct die sluyt de oprechte a. en de dwersche d. Op dese hoeck linie wert de stern ghetrocken tusschen de dwersche l. n. maer de neus wert daer onder ghetrocken tusschen de dwersche n. o.

T	E	L	X
0	0	9	0
0	1	8	0
0	3	3	0
0	1	0	0
0	1	3	0
0	0	7	0
0	2	8	0

De andere hoec-linie/ treck ick wt de punct die sluyt de oprechte ende de dwersche. he n. en in de punct die sluyt de oprechte e. en de dwersche d. Aen dese hoec- linie/roert voorsz aen de bovenste en onderste lip/ ooc de kin. Zoo nu dat ghedaen is/ als dan treck ic de ghesalt- linie des aengesichts/ met blijft daer in/ alzo dat het hooft boven de dwersche linie c. by de oprechte h. aenroert/ en achter tusschen de dwersche l. n. de oprechte b.

Ende maect den hals dic. van den neck tot den gozghel

Ghelijc idan hier na het hooft heb af-ghemeten/ vallet dan te groot voorsz u beelt/ zoo laet alle dinghen staen/ zoo het te voren ghemaect is/ en treck het hooft alleen klepnder. Doet dan alzo: tusschen de dwersche g. h. laet het hooft midden tusschen de dwersche c. m. aent bovenste aent- roeren/ en achter aen de oprechte k. midden tusschen de dwersche l. n.

En treck het hooft henen af tot den neck/ op de dwersche s. van de oprecht- te linie b. tot voorsz toe

Van daer treck ic den hals henen af/ tot op de dwersche linie d. aen de op- rechte i. Nu meucht ghy ghebruycken welc u wel ghevalt.

Het tweede hooft maect in zijn rechte viercant alzo:

Der twee oprechte zyden. Des viercants is de voorsz a. de achterste b. en de bovenste dwersche linie is de i. de onderste k. Daer deel ic eerstelijck daer in/ de oprechte linien/ en set de eerste linie c. van de h. achter sich

Dese linie roert voorsz den ooggh-appel/ en achter de neus-belle

Daer na set ic de ander linie d. van h. achter sich

Dese linie roert het eynde der ooggh-zaen/ ende onder op de dwersche k. achter de kin/ en den achtersten hoec der ooggh-zaen/ eyndet in de midden tusschen c. d.

Daer nae set ic de derde linie e. van a. achter sich

Dese linie roert voorsz het ooz/ en by haer roert boven het hooft de dwers- che linie i.

Daer na set ic de vierde linie f. van h. achter sich

Aen dese linie eyndet het ooz.

Daer nae set ic noch een linie g. van b. her voorsz

Dese linie roert boven den werbel des hays op het hooft / aldaer staet den neck des hoofts op den hals.

Daer na treck de dwersche linie alzo: Van de dwersche linie i. hen af

Set een linie l. dese roert achter den werbel des hays op het hooft/ aen de oprechte g. Daer set een linie m. van de linie i. hen af

Dese linie roert voorsz daert hays wast/ op de stern. Daer na deel ic m. k. met twee linien n. o. in drie ghelijcke velden/ de linie n. midden doorsz de ooggh-zaen/ en roert boven het ooz/ Daer de linie s. roert onder de neus en het ooz/ en het hooft in den neck staet by dese linie op den hals / Ende den hals is van daer tot den gozghel dick

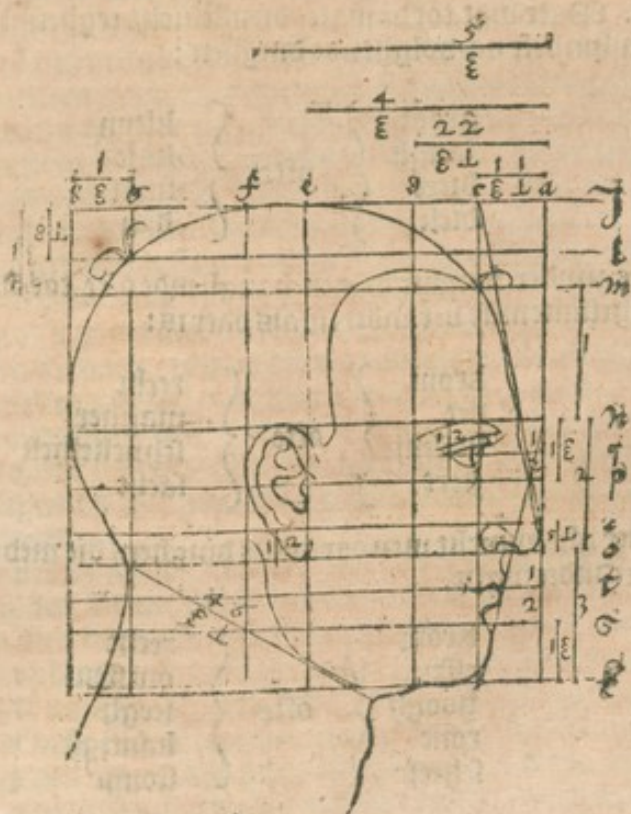
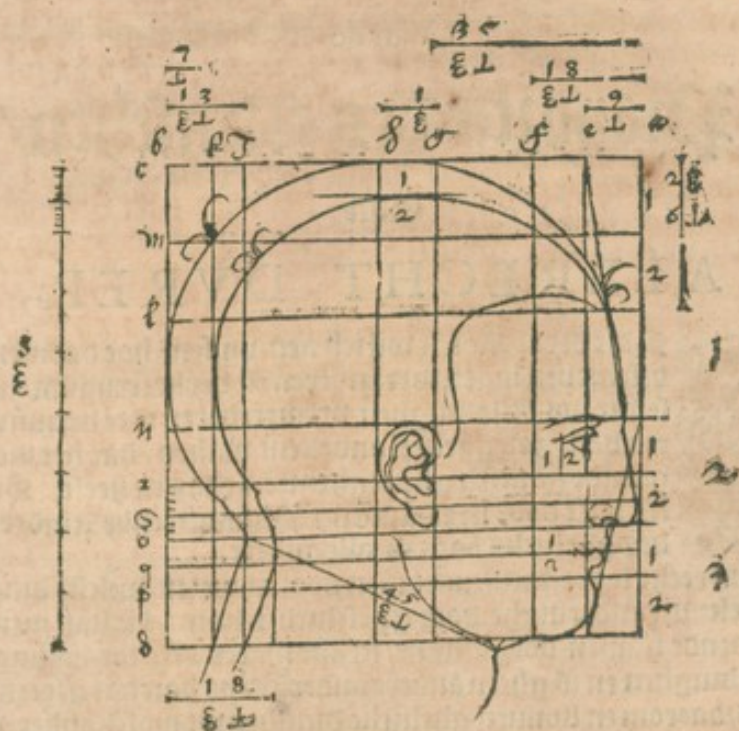
Daer na treck de linie p. van de linie n. hen af

Zoo wort tusschen n. p. het gansche ooggh begrepen/ en de twee hoecken der oogghen syn in de midden tusschen n. p. Daer na set een linie r. op de linie o.

Dese linie roert boven het neus-belleken/ de ooren hebben tusschen r. o. haer besonderen treck. Daer na set van k. de linie s. over sich

0	4	3	0
0	1	8	0
0	1	1	0
0	2	2	0
0	4	0	0
0	5	0	0
0	1	0	0
0	0	8	0
0	1	4	0
0	4	6	0
0	1	0	0
0	0	5	0
0	1	0	0

Deſe roert boven de kinne/onder de lippen. Daer na deeldt o. f. met de linie t. van malckander/Deſe linie gaet midden dooz den mont. Daer nae creet de 2. hoec linien/de eerſte wt de oprechte punten/die daer ſluyt de oprechte c. en de dwerſche i. en in de punten daer ſluyt de oprechte a. en de dwerſch o. Daer de ander trect wt de punte daer ſluyt de oprechte a. en de dwerſch n. en in de punten daer ſluyt de oprechte c. en de dwerſche k. Op de bovenſte hoec linie/wert het voorhoofd ghetrocken tuſſchen de dwerſche m. n. maer onder haer wert de neus ghetrocken/tuſſchen de dwerſche n. o. Daer na wert hy de onderſte hoec linie de lippen/mont en kin ghetrocken. Zoonu de gheſtrechte linien alle ghetrocken zyn/als dan trect daer in de gheſtalt des aengheſichts met linien/ghelijckick hier na afgheteectent hebbe/elt ghelidt voor ſich ſelfs/wt zijne lenghte en groote/meten en deelen. Dat verſtaet alzo: neemt een ſcheenbeen voor u/ van de midden des knies/tot onder ten eynde der enkelen/en ſpreect: De knyt is een vierdendeel breeet van de lenghte des ſcheenbeens/ Daer onder de enkelen is ſy half zoo breeet. Doch in ſulcker voeghen ſet de maet/als ghy wilt/ die mach dooz alle deelen des gantschen lichaems/gebzuyet worden/ daer met men een jeggelijck dingh zeer nauwe verſoecken mach.

HET DERDE BOECK.

Van de

Proportie des Menschen/

Van

ALBRECHT DVRER.

In dit derde Boeck wil ick aen-wyfen / hoe dat men dese voorsz-
beschreven maten veranderen en verkeeren kan / nae dat men
selver wil / Alle dinghen vermeerderen ofte verminderen / ende
een beelt zoo gheheel onbekent maken / dat het niet syn voorsz-
gaende gantsch gheen ghemeenschap en heeft. Sulcks neem
ick eerst voorsz in Mannen / Vrouwen ende kinderen beelden /
des-ghelijcks oock in alle andere.

Om dit nu recht te verstaen / moet men voorsz al weten / welke dingen dat het
syn daer sulcke veranderinghe door gheschieden kan / dit kan men doen door
te ghenstrijdende tsamen-voeghinghe / in alle maten ofte toe-vallinghe : want
in ghelijcke dinghen en is gheen andere onderschept dan dat het eene het ander
re niet en is / daerom en kunnen ghelijcke dinghen wt malckanderen niet ghe-
kent worden. Maer wat tot de mate / dienstelijck / teghen-strydich ghe noemt
mach worden / syn dese na-volghende dinghen :

groot	}	ofte	}	kleyn
langh				kozt
breet				smal
dick				dun

Daer naer zijnder sommighe aen-hanghende ofte toe-vallende dinghen /
die oock de ghestaltenisse veranderen / als daer is :

krom	}	ofte	}	recht
vet				magher
lieffelijc				schrickelijck
hert				sacht

Daer naer ghebruyckt men ooc ander dinghen / die mede dienen tot
de veranderinghe.

krom	}	ofte	}	recht
effen				oneffen
hoogh				leegh
ront				kantigh
scherp				stomp

Daer

Daer naer verkeerren dese dinghen oock { oprecht
overdwerssch
ofte overtant

Oock verkeert dit { gheben
nemen
veel
wepnigh

Daer naer ghebruyctmen ooc wel { recht
lincks
boren
achter
boren
onder

Wt sulcken boren verhaelde dinghen/machmen een dinghen van malckan-
deren onderscheyden en deplen/en het tweede anders maken als het eerste/ dit
wil ic nu eens beginne in't werc te stellen/en nemen eerstelijc voor de twee woor-
den Grooten en kleynen/ dese zijn tot allen dinghen te ghebruycken/ die men
groot oft kleyn maken wil/ In welcker ghestalt het gheen andere veranderinge
ghe en geeft/dan dat men segt: Dit is een groot dingh/ Dat is een kleyn dingh/
ghe en geeft/dan dat men segt: Dit is een groot dingh/ Dat is een kleyn dingh/
ghelijcke wel konnen se beyde in eene proportie syn / daerom moghen de ghe-
schreven proportien/ groot ofte kleyn worden/ want elc besluyt zijn eygen deel
in sich/van maet en ghetal/ ghelijc by exempel: Men hout een kleyn vernicut
Hups/ gelijc oft men een groot Palleys wilde oprechten/ ofte gelijc eenen groot-
ten ronden koghel die teghen eenen kleynen ghehouden wert / daer blijft geen
onderscheyt/dan alleen. Dat wert groot ofte kleyn/ als boven gheseyt is.

Daer zal het woort Groot ofte kleyn/ in de ghelijckenisse een onderscheyde-
lijcke veranderinghe byenghen / zoo moet sulcks in verscheyden deelen geschie-
den en niet op eene tijt/dan zoo men eenige deelen groter/ de andere kleynder
maect/zoo wort verandert dat zelvigh dingh in't aenzien / ghelijc als men een
beelt boven het gordel groot maect/en onder het gordel henen af kleynder/ ende
zuler ghelijc boven verhaelt / is door allen de lidmaten in een ieghelijc deel be-
sonder te ghebruycken/zoo wel in de kleynste als in de grootste / hier in zijn de
veranderinghen ontallijcke veel. Daer is te mercken/ dat gheen dingh kan
onderscheyden worden ten sy dat het eene teghen het ander ghestelt worde/het
groot teghent kleyn/dit mach een ieder ghebruycken/ zoo wijt en veer alst een
ieder van noode heeft.

Voorder wil ic het woort Langh ofte kort / voor nemen / hier wt wil ic kort
ofte langh maken/den dicken Man die voor in't eerste Boec beschreven is. Nu
meret hier op/ in dien desen Man langher ghemaect wert / zoo wort hy in de
mate dunder en smalder/maer wort hy korter ghemaect/zoo wort hy in de ma-
te dicker en breeder naer de eyghenschap / In sulcke verlenginghe ofte verkort-
tinghe/laet men de dicte en breete onverandert blijven in alle dinghen/ghelijck
in den voor beschreven Man aen-ghewesen is / Daer alzo beyde de Mans
den verlengden ende verkorten weder in haer eyghen mate/ in de lenghte bes-
creften

eersten beschreven Mans ghetoghen worden/ dan 300 wort hare dicte en bzeete al anders/ dan den eerst beschreven Man/ daer wt sy ghetogen zijn/ en alle deelen der lenghte komen wederom ghelyc den eersten beschreven Man/ ende zijn doch even-wel malckanderen onghelyc/ om dat den eenen dunder en smalder/ den anderen dicker en bzeeder geworden is/ door dien boven-genoemden wegh worden de lenghten der lidmaten ghelijckelijc met malckanderen verlengt ofte verkort/ tusschen alle dwerssch-linien/ welcke de lenghte des Menschens lijf aen-wijzen/ strectmense wijs van malckanderen/ 300 verlengt sich dat beeldt korter/ daerom ghelyc boven gheseyt is/ gheeft ofte neemt sulcks aen de dicte ofte bzeete/ niet aen de gantsche lidmaten/ nochtans maect dat woort Langh ofte kort/ een onderschept in de beelden. Indien men 300 op het menwe met den Passer meet/ 300 wort de beschrijvinghe anders dan den eersten Man. Nu zoudehet seer verbzietich wesen/ zoudemen alrijt die moeyten doen/ en elck deel inde verlenginghe en verkortinghe niet den Passer te soecken/ daerom wil icse hier toe een anderen wegh wijzen/ om dese verlenginghe ofte verkortinghe lichtelijc te vinden/ sette derhalven desen reghel:

Eerstelijc mete ic eene ghepuncteerde linie/ daer naer 2. andere/ een langhe en een korte/ en punctier die ghelijckelijc/ dat doe ic alzo: Ic neme eene linie voor die sy a. b. 300 langhe als den eerst beschreven Man is/ int eerste Boec/ Dese linie is gepunctiert met de dwerssch-linien/ daer dit beelt mede beschreven is/ door alle lenghte der lidmaten. Dese linie a. b. stel ic oprecht voor my/ en stel op de syden wijs daer van een puncten c. wt dese punct c. trec ic gestrecte linien/ door alle puncten der oprechte linien a. b. en henen wt. Als nu a. b. c. eenen triangel gheworden is/ en de doorstreckende linien schiet eene bozre gelijc syn/ Dan set ic 2. andere oprechte linien neben de oprechte a. b. op elcke syde een/ de korte teghen de punct c. die teekene ic boven met d. onder e. maect de langhste sette ic voor henen wt/ die is boven f. onder g. en 300 veel als ic den Man langer hebben wil/ 300 veer set ic de linien henen wt/ en 300 veel ic hem korter hebben wil/ 300 veel trec ic de linie naerder tegen het punct c. Alzo ist nu ghedeelt/ wat wy begheren tegen de wtghestrecte linien wt de puncten c. door de drie oprechte linien d. e. a. b. en f. getogen/ en is alzo elcke linie den anderen gantsch ghelijc gedeelt.

Sulcken regel als hier boven staet/ heb ic hier naer eygentlijc door oogen gestelt/ niet alleen hier toe/ maer tot andere dingen te gebruiken. Dese Figure geef ic eenen eyghen naem/ en noemse een Verkeerder/ daerom dat een dinghen daer door verkeert wort. Neben desen Verkeerder mogen gebruikt worden/ de se twee worden veel ofte w. pnich.

Door desen Verkeerder mach een jeghelijc dingh dat onnoemelijcke deelen heeft/ in een groote ofte klepne ofte gelijcke form ghebocht worden/ want daer wt zijn veel wonderlijcke dinghen te maken.

Door desen Verkeerder kunnen een beelt/ dat 7. hoofden langh is/ 8.9. ofte in de 10. hoofden langh maken/ Als tusschen het hooft en ghewicht des voets het beelt omtrent des hoofts lenghte/ een teple 2. ofte 3. verlengt wort/ 30 moet men het hooft ooc een wepnigh naer ghelegentheyt verlengen/ op dat het hooft syne proportie en fatsoen behonde/ maect het gantsche beelt blijft dan niet meer 300 veel hoofden langh is te boren.

Het is sonderlijck wel in acht te nemen en daer wel op te passen/ als men den besonderen alleenstaende voet en hant des eersten Boecks/ door desen Verkeerder/ langher ofte korter wil maken/ dat men voorsichtich daer snede om gaet.

Hier naer volcht de figure ghenaemt den Verkeerder.

Zoo nu dese twee nieu-ghemaecte ghepuncteerde linien/ de langhe f. g. en de korte d. e. een jeghelijck met twee dwerssch-linien/ door alle puncten die sy ontfanghen hebben/ door ghetrocken worden/ Dan treck ick de ghestaltenis des Mans/ langh en kort/ nae der syden en van boren ziende/ ghelijck in het eerste Boeck aen ghewesen is/ met alle d. kte en breeete daer in/ en eben zoo desen reghel aen wijs/ de lenghte des verlenghden en des verkozten Mans/ alzo heb ickse bepde af ghetrocken ghelijckse sullen zijn/ Daer den verlenghden Man/ hier int net te setten/ heeft niet konnen gheschieden/ van weghen dat het Papier te kleyn was/ daerom heb ickse wederom in haer eerst beschrevene lenghte gheset/ en ghelijckelijck met haren nieuwe veranderde mate van nieuws opghetrocken/ door desen wegh als hier nae volghet/ ghelijckmen dat ooc in ander dinghen mach ghebruycken. Alzo wert de maet op de linie f. g. den dunnen en smallen Man/ en op de d. e. een dicken en breedten Man ghestelt. Desen Verkeerder kannen op ghelijcke wijze ghebruycken/ met de woorden Dick en Dui/ Breet en Smal/ als in Langh en Kort/ het is goet en schickte zeer wel/ dat alle beelden/ door alle Boecken in een lenghte gestoghen worden/ op datse dan teghen malckanderen sien en daer van oordeelen moghen.

Oock zal men weten/ dat men door den boven ghemelden Verkeerder/ een ieder besonder deel in het voor-ghemaecte beel veranderen mach en sommis ghe laten bliuen/ Doch wat een deel ghenomen wort/ dat wort het ander deel ghegheuen/ Dit is nu ghesproken van de lenghte der lidmaten/ maer men kan oock zoo van ghelijcken doen op alle dwerssch-linien der beelden/ daer mede de delenghte ghedeelt is/ en oock daer tusschen die dicker/ dunder/ breeder oft smalder te maken/ want zoo dickmael ghy een voor beschrevene linie hebt/ en die in den Verkeerder op stelt/ en twee ander linien/ de een voo de andere/ nae ofte achter set/ zoo wijs hy u aen wat het gheeft. In desen Verkeerder meucht ghy setten wat ghy van nooden hebt/ dat verandert hy u ghelijckelijck. Nu wil ic aen wijsen/ hoe dat men hier wt arbeiden zal/ en wilt ghy wt desen Verkeerder een instrument maken/ daer mede ghy vinden kondt/ een jeghelijc voor beschreuen deel/ langher oft korter/ dicker oft dunder/ breeder oft smalder te maken/ gantsch ghelijckelijck teghen malckanderen/ door ende door allen de deelen des gantschen af ghedeelden beelds lenghte/ dichte ofte breeete.

Eerst treect een dwerssch-linie/ het beginsel is a. en het eynde is b. maect dese linie vast/ en wt de punct a. treect een ander linie diens eynde sy een c. dese linie a. c. die moet beweghelijck zijn/ doch moeten de twee linien a. b. en a. c. in de punct a. nimmermeer van malckanderen wijcken/ maer stadich aen malckanderen vast bliuen.

Bereck hier op/ wanneer ic van puncten ofte linien spreke/ zoo meyne ick niet alleen de puncten en linien/ die u den Mathematica voor stelt/ hoe wel de selve onzichtbaer/ ondeelbare puncten en linien hier in verbat en ghemeyne wort/ maer ic spreek hier van sulcken puncten en linien/ die niet de naelde ofte sekerpe pinne gheteeckent en ghetrocken worden/ aen een rechtschept het gesichte verstandelijc vooz ghestelt.

Als ghy nu dit instrument ghebruycken wilt/ zoo recht dit werck tussch aldus toe/ neem een effen glas planckken/ daer toe dienende/ en treect de vooz ghemelde

ghemelde linie a. b. en steect een spitse naelde in de punct a. wel stijf ende vast/ bint daer aen eenen fijnen ghetweerden syden draet / en treect die vooz by het eynde c. desen ghebruyct dan vooz een beweghelijke linie a. c. want den draet kont ghy lichtelijc gints ende weder draepen waer ghy wilt.

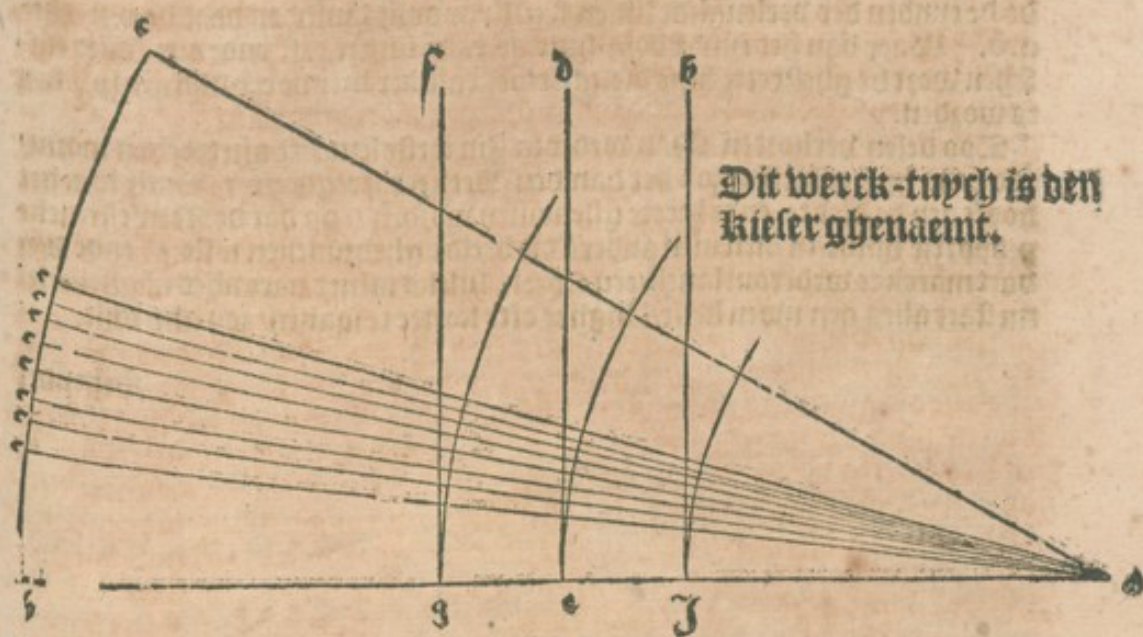
Als dit dan alzoo toeghericht is/ dan treect wt het midden der dwersche a. b. ghereede oprechte linien d. e. naer de ghelycke hoecken opwaerds/ boven sich.

Op dese linie d. e. moet het voozghenomen deel het sy dan de lenghte/ dicke ofte breete/ welc ghy verandert/ ghelept worden/ dat het onder de dwerschlinie a. b. met een eynde aenroert. Daer naeneemt den draet / die daer is in plaets van de linie a. c. en treect die wt/ alzoo dat die boven aenroert / het deel dat ghy op de linie d. e. gheleght hebt/ Dan verlenght u voozghenomen deel/ zoovele als ghy wilt / en set de selve verlenghde linie met het een eynde op de dwerschlinie a. b. tot ghelycke hoecken/ vooz de linie d. e. teghen het eynde b. en treectse recht wt/ tot dat sy bobenden ghestrecten vadem a. c. aenroert/ dese oprechte linie is f. g. Daer zooghy het deel korter wilt hebben/ het gene ghy op de linie d. e. ghelept hebt / zo set uwe voozghenomen korte linie oprecht tot ghelycke hoecken op de dwerschlinie a. b. achter de oprechte linie d. e. teghen de punct a. en treect die oock op de linie a. b. opwaerds tot datse boven roert aen den wtghestrecten draet a. c. dese oprechte linie is h. i. Alzoo zijn in dit werck-tupch 3. oprechte bloote linien neven malckander/ en op de linie d. e. wort ghelept de eerste beschrevene lenghte/ Daer op de linie f. g. wort ghenomen het verlenghde deel/ en van de linie h. i. het verkorte deel/ en daerom geslijc een deel op de linie d. e. ghelept wort zo mist den wtghestrecten draet a. c. zo den selven de lenghte boven op de linie d. e. roert/ op beyde de oprechte linien f. g. en h. i. verlenght en verkort ghelycke dinghen/ ende verandert alles wat men daer mede maect. Wt dit werck-tupch is veel te maken / want men treect desen draet hoogh ofte leegh/ zo maect hy ghelycke deelen teghen malckander/ en het sy in lenghte/ korte ofte middelmate dinghen/ en oft ghelycke wel de deelen niet eenparich zijn int ghetal dat men meten wil / als men niet kan seggen dat is een 2. deelen in 3. deelen/ ofte een 3. deelen in 6. deelen etc. als vooz ghelept is.

Dit myn boven gheschreven voornemen/ heb ick hier naer af-gheteekent/ daer met sich een jeder weet nae te rechten en vooz ooghen kan zien.

Dit werck-tupch noeme ic ooc Kieser/ om dat hy kennelijck sy/ en dat daer wt te weten is wat men wil/ sy om veel ofte om weynich. Wt sulcken Kieser is desen Man/ hier naer gheteekent/ dunder/ en den anderen dicker gheworden/ als ghy aen dese figure des Kiesers zien kont.

In dit veranderen is te mercken/ dat een jeghelijck dinc dat dooz desen wech als boven gheseyt is/ ghemaect wort/ hoe de lenghte/ dicke en breete/ in groote deelen komt/ hoe verder alle dinghen in de maet van malckanderen komen/ ende hoe de deelen kleinder ghenomen worden / hoe se naerder tsamen loopen/ daerom wort het dunste beelt/ welc dooz desen Kieser verandert is / veel ghelinder dan het vergroote beelt. Dit boven beschreven / is dooz eenen Quasdrant ooc alzo te maken/ ghelijck dan de circkel-trecken in desen Kieser aenwijzen.

Desen verlengheden **Man** is een vierden deel van syn eyghen lenghte toe- ghegheven/ en 300 men hem ghebruycken wil / 300 moet men 3111 hooft een weynich korter maken / dan de verlengingh gheeft hem een onghestaltenisse/ alzo o treect men de kinne wat opwaerts/ en deelt het aenghesicht weder dooz den kieſer teghen een. Ick maect het hier naer dat het boven in syn hoochte aenroerd/ en maect de lenghte van de hoochte des schepdels tot het eynde des kins/ een 15. deel/ en van het eynde des kins opwaerts/ tot het eynde des vooshoofts een 10. deel. Daer naer deelt ic het aenghesicht der lenghte/ half dooz den kieſer weder in/ maer de dicte en smalte behout het ghelijck dooz den kieſer gheworden is/ als ick beneffens het beelt sulcken aenghesicht hebbe af- gheteekent en vooz ooghen ghestelt. Ooc maec ick den voerlanck twee 15. deel/ want die is dooz den kieſer te kort gheworden/ ooc maec ic het nederste **van** den enkel naer behooren/ en sonderlyck zonden hem de enkel een weynich dunder en smalter ghemaect worden/ om het wel-ſtaen ende beter proportie wille in welcke deelen het geschieden moet/ hebbe ic in de naest volghende beelden minne meyninghe aen- ghewesen / desen **Man** is een 5. deel dunder als den eerst- beschreven **Man**/ int eerste Boeck/ daer wt desen verandert is / En ghelijck het hooft en alles dat ic meyne ghetrocken zal worden/ 300 hebbe ick hier naer- volghende af- gheteekent/ op dat ghy teghenwoozdich vooz ooghen zien meucht / het onderscheyt tusschen den eerst- beschreven **Man**/ ende den ghenen die daer wt ghetrocken is.

Voorder ist ooc te mercken/ hoe desen korten **Man** ghemaect is worden/ dat bezet alzo in den Verkeerder/ daer ick de korte linie d. e. gheset hebbe ende ghenom. daer hebbe ick twee ghestreckte rechte linien ghetrocken/ van beyde de

de de eynden der verlenghde linien f. g. kruyswijs midden door de oprechte a. b. Waer dan het eynde door snijdt de twee linien c. f. ende c. g. daer tuschen wort de ghestrecte linie d. e. ghetrocken/daer hier voren van ghesproken is worden.

Zoo desen verkorten Man weder in syn eerste lenghte ghetrocken wordt/ zoo wert hy seer dick/alzoo het dan den Verkeerder gheeft / Doch kan het hooft aen de dicke ende breete ghenomen worden / op dat de Menschelijke proportie blijve/in dien men anders dit beelde ghebruycken wilt / ende den boet maeck ic wederom lanck/een 6. deel/ sulcks is hier naer alles af ghebeelt/ nu laet alles aen uwen keur/langher ofte korter te maken/ zoo ghy wilt.

Schepdel

henen wt/ Het eynde is d. ende trec de hoeck-linie b. c. ende nemme maer eenen Winckel-haer/ende legghen hem met eene spde aen de hoec-linie b. c. also dat den hoec aen den Winckel haer de punct b. aenroert/ende trec aen den Winckel-haer wt de punct b. een winckelrechte linie/ dooz de dwersclinie d. a. c. Waer dan dese linie dooz-smeden wert/daer set dan een punct e. Alzoo is dan de eerste middel-linie ghevonden / tusschen de twee linien a. b. ende a. c. dat is de linie a. e.

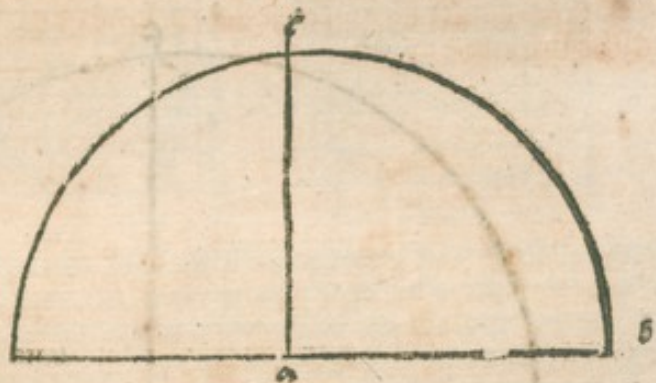
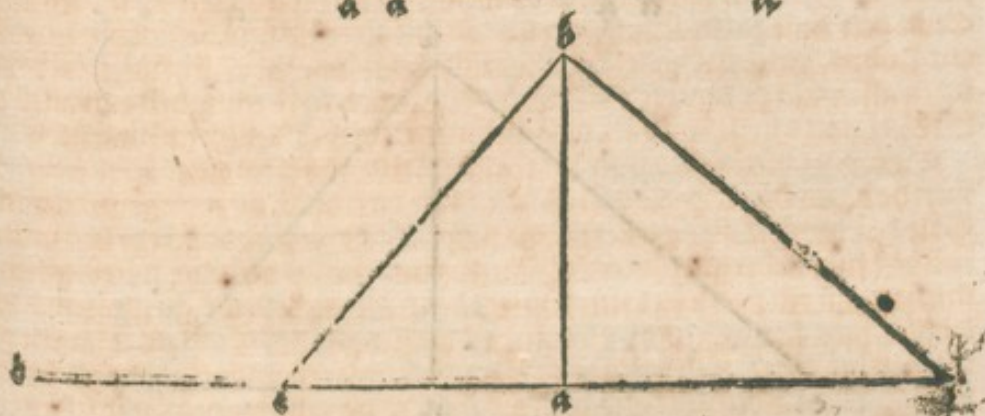
Maer de andere middel-deelighe linie moet ghy aldus soecken: De twee linien a. b. ende a. e. voecht alzoo te samen/ datse een rechte dwarsclinie e. a. b. maken/daer naer treet een hoec-linie in het punct a. en set den eenen voet des Passers midden in de linie e. a. b. en maect wt het punct e. eenen halben circkel/En waer ghy dan zien sult/dat de circkel-linie de oprechte/opt punct a. ghestelde hoec-linie/dooz-snijdet/daer sult ghy een f. by schryven. Ende dese linie zal de lenghte wesen/des wt-sceels van den neder-ghedrueten Cubus/welckers hoochte de boozghestelde linie a. c. gheweest is. Van desen allen zijn de figueren besonder/ ende de af-teekeninghen van allen delen des hoofts in haer Cubo wt-ghedruet/en hier onder by gheboecht.

Men moet weten/ als men het tegghendeel des hoofts wil af-teekenen/ dat men van zijn bzeete een .5. deel af-neme/nae dien de af-meettinge verhepschet: Ofte dat ghy het alzoo zekerlijc maket. Stelt booz u/de bzeede des wtsteekenden ende neder ghedrueten Cubi/sevenmael/ende deelt het in 10. ghelijcke stucken/En een deel van desen tien/zal des tegghenghestelde ghestalcenis bzeede zijn/ naer het welcke de viercantighmakinghe des Cubi zal te samen ghetrocken worden/ van twelcke de langhachtighe en wtsteekende ghemaect was. Ende aldus sult ghy des form lieten/ dooz hulpe des Verkieters/ delen/ Welcke manier ghy meucht naer volghen/dooz de veranderinghe in het gantsche lichaem.

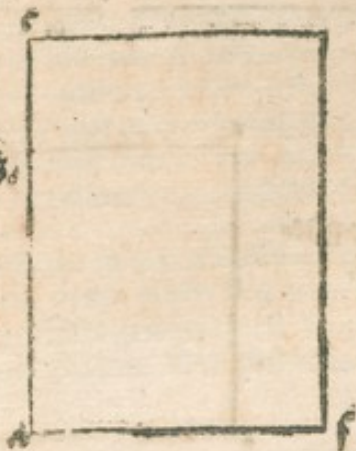
Dit is de rechte voor-
ghegeven Cubus.

De verlenghlinie a. c.

De verkort
linie a. c.

De opgherechte Cubus.

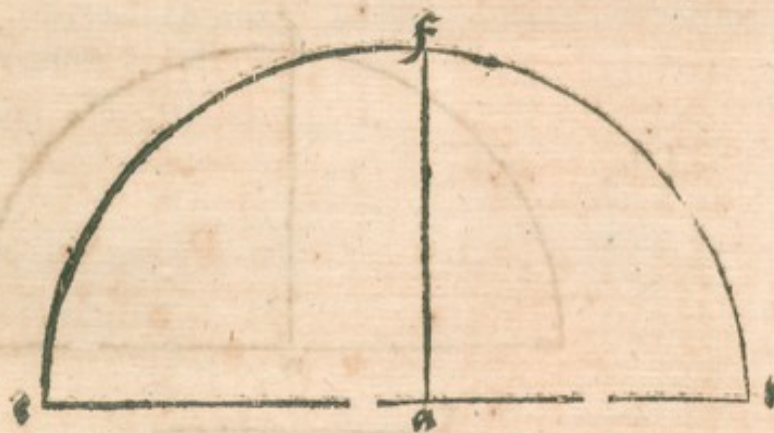
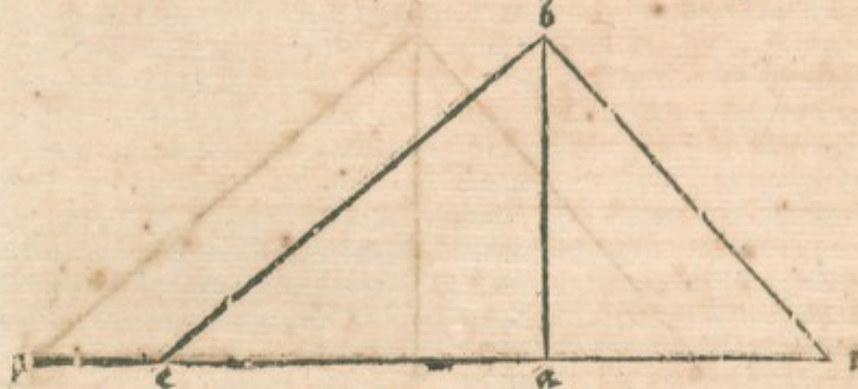

P itij

Dit is de rechte voor-
ghegeven Cubus

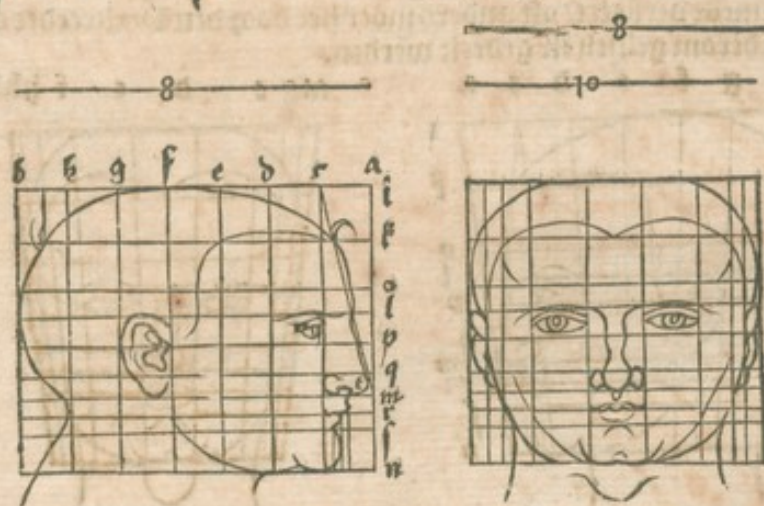
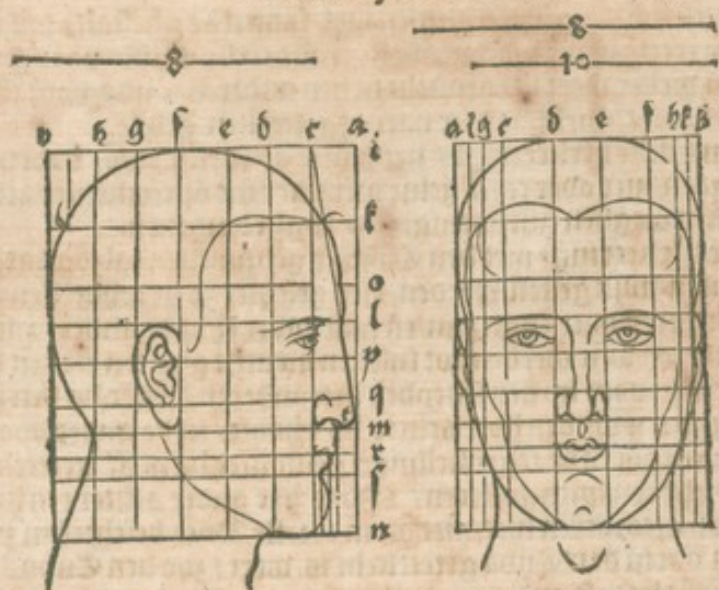
Dit is de verlengh
linie a, c.

Dit is de verhoogt
linie a, c.

Dit is de neder-ghe-
druckte Cubus.

MEn kan in den Cubo noch meer veranderen (daer door het hooft anders ghesteldt wort) in sulcken meyninge als volcht: Alzoo dat den Cubus op het bovenste platte ofte effene/ op alle syden ghelijc ghewy- dert werde/ en zoo veel hy boven wt gheliniert werdt/ zoo veel moet hy onder ghelijc in-ghetrocken werden.

Daer naer zoo doet men in de tegen-stellinghe/ Zoo den Cubus door twee derlepe weghen verkeert is/ eerst boven wijt/ onder smal/ En wederom boven smal/ onder wijt/ als dan trec ic de gestrecte linien des eerst beschrevene hoofts/ weder door den Kieser verandert/ daer in/ met samen die gestalte linien des aen-ghesichts/ zoo werden de tweederlepe soorten van aensichten bevonden. Het eerste hooft weert boven kleyn/ en onder groot/ sulcx machmen door het gantsche lichaem ghebruycken.

Ende eben gelijc de verkeeringhe in den Cubo boven en onder ghebruycke worden/ alzoo ghebruyckt men in den Cubo van achter en voren/ Van zoo den Cubus voor op zijn platte wijder gemaect wert/ zoo moet hy achter in zijn platte oec zoo veel in-ghetrocken worden. Des ghelijcks zoo men de tegenstel- linghe

linghe ooc zoo doet/ en dan de gestrecte linien met samen de ghesalte des aensicht/ gelijc weder in treet/ zo wert het aensicht/ inde eerste Cubo/ vooz groot/ en achter kleyn/ En weder wert het aensicht in den anderen Cubo/ vooz kleyn ende t'hoofd achter groot/ ghelijc ic hier naer afgeteecken hebbe.

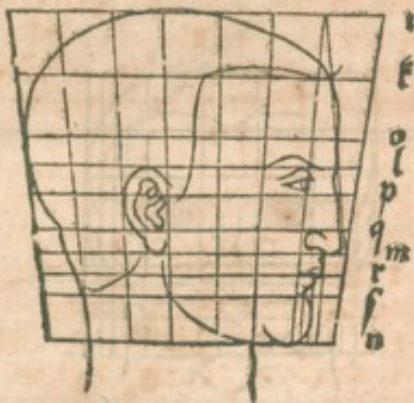
Men mach ooc in sulcke verkeeringe/ het platte aenden Cubo/ hoven ofte onder gelijc laten gaen/ niet over cant/ gelijc hier naer int opteecken/ aengeseyt is. Ende sulcken wegghen zijn menigerley te ghebruycken.

Noch een andere verkeeringe met den Cubo te ghebruycken/ alzo dat de 2. neven-lyden in ruyten wijs gestelt werden/ het geschiet zo de 2. hoeken over cant/ tegen malckanderen over engh zijn/ en maer over cant de andere 2. hoeken teg en malckanderen wijs werden/ wt sulcken menicht ghy ten eersten de 2. enge hoeken/ den eenen vooz by den schepdel/ den anderen achter by den hals stellen/ alzo hebt ghy een wijden hoec achter by t'hoofd/ en de ander vooz by de kin. Alzo doet men ooc in de tegenstellinge/ gelijc hier na is afgeteeckent. Het eerste hoofd krijcht een spitsige steern/ Daer het ander achter een hooge hoofd. Dese hoofden accorderen niet/ met die in t'eerste Boec beschreven zijn.

En jeder dingh dat in den Cubo geteeckent is/ wert / zoo den Cubus verkeert wort/ mede verkeert/ oft anders moet het dooz den Verkeerder ofte Kieker/ daer wederom gelijck in-gedeelt werden.

b h g f e d c a

aig c d e f h k b

Achter

Achter

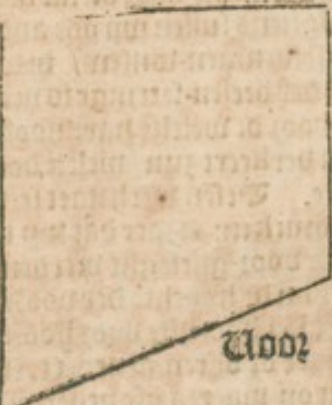

Vlooz

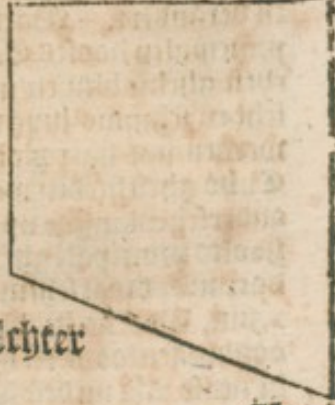
Vlooz

Achter

Vlooz Achter

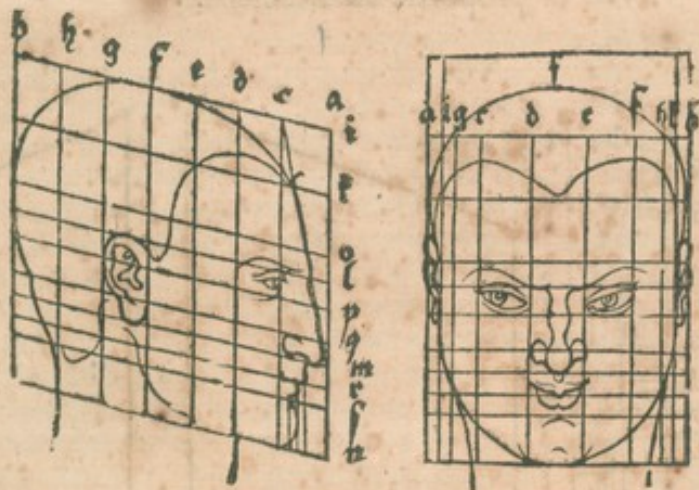

Vlooz

Aige d e f h b

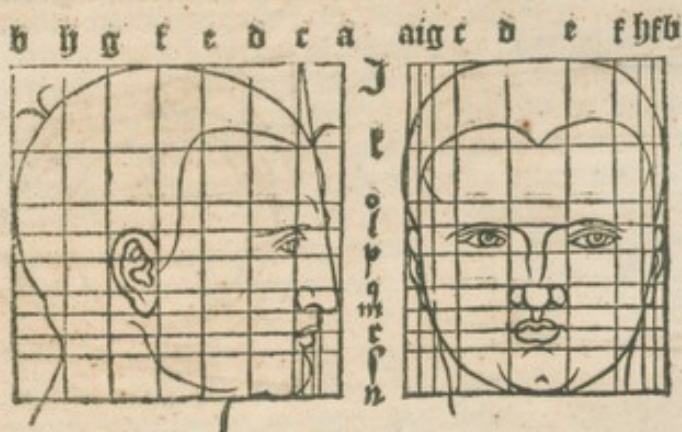

Alle veranderinghen der hoofden boven gestelt/ zijn wt de veranderinghe des Cubi selven wtghetrocken / en wt de principael ghestalte met allen zijn deelen bequaemelijc dooz dienst des Verkiessers wt-ghedrukt en verandert. Maer volghens sullen wy ooc andere veranderinghen in des principalen hoofts Cubo selven/aen-wijzen / dewelcke wel eben de selve ende eben ghelijc blijven/maer der deelen-settinge is verscheyden/om dat de dwarsche en schupns-linien / dooz de welcke hare hoofden sekerlijc aen-ghewesen werden/upt haer plaetsen verkeert zijn / welck doch selve in den veranderden Cubo gheschieden mochte. Dese wech staet seer breed open / om ontelbare onderschepdinghe upt te drucken: Maer dat wy tot de saken komen/laet des hoofts principael ghestalte voor-gheleght werden / Men teeckent voor eerst daer in de dwarschlinien/van de hooghte der voornaemste deelen/die int getal 3. zijn. De eene k. die vat het hoogste voor-hoofd. De andere l. die dooz de oogghyaen loopt/en hoogher de ooren aentroert. Maer de derde m. die raect de nuse. Als in dese linien op-waerts oft neder-waerts upt hare plaetsen beweert worden/300 ontsaen daer tusschen onderscheyden wpten/en de plaetsen worden hoogher ofte leegher / Maer al wat dooz dese beweginghe der linien de eene rupmte af gaet dat selve moet noodich de andere toe gaen/op dese maniere kan een jeghelijck alle deelen in het aensicht / verheffen ofte neder drucken. Maer dat van de beweginghe deser drie ghenoomde linien gelyc is/dat selve moet men oock van den anderen s. r. q. p. o. verstaen / het sy dat men haer ordeninghe houdt/dat is / datse eben ghelijcke rupmte behouden/ ofte datse schupns gaen/waer dooz het gheschiet / dat de rupmte daer wpten/en daer engher werden. Naer dese wyse konnen alle die dinghen verandert worden/die van de namen van Langheyt/Kortheyt/Wechpdinghe/Intrekinghe/Dickheyt en Dunheyt/verscheyden verstaen werden.

Maer alle dwarsch linien plegen op dierderhande manieren upt haer plaets verset te worden/opwaerts/nederwaerts en schupns. Ghy meuchte oock al te samen opwaerts/300 nederwaerts/ ofte de eene helft opwaerts / en de ander nederwaerts/en by nae in alle deelen nae saders goetduncken/ oock de dwarsche en rechte op-gaende linien upt haer plaetse versetten.

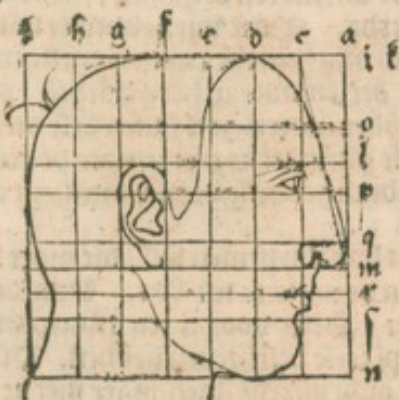
Maer zoo ghy wat veranderen wilt dat sich schicket niet het principael dat is met het gene waer upt het verandert is dat moet men dooz hulpe des Verkieters te samen setten. Men kan niet seggen/ wat booz wonderlijcke dingen den ghenen booz komen/die niet dese saken/ met boozsichticheyt en vlijt om gaen. Maer dien ghy dan booz ghehoimen hebt/ een aensicht upt te dzuken/ zoo sult ghy rechte lincen trecken/ van de welcke een bequame ende naer uwen wille accorderende form/ betekent werde. Maer wy hebben te voren ghesepdt/ dat naer de versettinghe der linien/ onghelijcke rumte ontsaen / Als ghyse dan te samen maect/ zoo sullen de deelen daer in het gheschiet/ een wep nich korter vallen/ en zoo ghyse wat wyder maect/ zoo sullen dese deelen wat langh vallen/welcke op tweederley wyse ghemaect zijnde/naer de rechte opgaende linien/ int dwarsche aensicht onderscheydinghe van dickheyt en dunheyt by brenghen.

Maer die dese dinghen te tracteren in handen nemen wil/ die moet bedencken/ wat en hoe veel veranderinghe hem de nature toe-laet. Van dese ghesepde dinghen/laet een sulc exempel zijn: Stelt voor u een principael hooft/ welc wy in t eerste Boec/aen de eerste plaetse beschreven hebben. Die rechte opstaende linien van dit hooft/laet alle onbeweert staen/maer niet de dwarsche linien sult ghy alzoo handelen/dat ghy de 3. linien k. l. m. tusschen i. n. in vier ghelijcke velden/ in de welcke de principale deelen ghesloten werden/ Daer naer dooz hulpe des Verkieters settet wederom bequamelijc de overige linien/ namelijck/ o. l. p. q. r. s. Dese form heeft wy van weghen haer gheslijckheyt eitelijck goet gheweert/ en het selve eens dwarsche en rechte staende hooft/hebben wy hier onder uptghedruet en booz ooghen ghestelt.

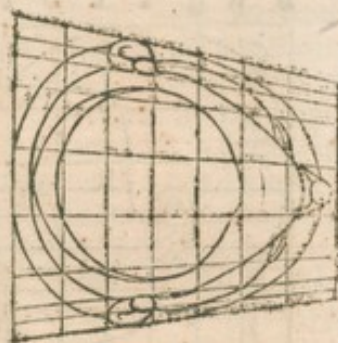

MEn moet merken dat het aensicht aen het hooft/erghens wat langer/ en anders wat korter sy. Daerom sult ghy weten zoo des monds aensicht zeer langh is/ dat de rooz-pan des hoofts sinaldet ghemaect worde. Laet dan ghestelt worden in het exempel/ een zoo groote hoochte in des monds aensicht/ dat de linie k. op i. ghestelt wiert/ op dat daer naer dooz hulpe des Verkieters/ de overighe linien tusschen k. n. namelijck/ o. l. p. q. r. s. bequamelijc ghedeelt werden: Ghy sult dan zien/ dat dooz dese verhoginghe de hapren upt ghesloten worden. Daer-en-tegghen zoo ghy d. s. monds aensicht wat korter hebben wilt/ zoo sult ghy d. booz-pan wat hooger ende

ende seker per zien uyt gaen. Laet dan in desen hier beneffens gheskelde exempel van onderschept zoodanighe kortheyt in desmonds aensichte zyn / dat de linie k. onder i. staet / een derdendeel van de gantsche hoochte i. n. ende dat de overigheliniën o. l. p. q. m. r. s. door hulpe des Verkieters ghedeeldt worden / zoo sult ghy zien gheschieden / dat in dit onder-gheskelde exempel blijktt.

Noch is het sulcke veranderinge dat de vierrantighe rame daer in het hooft beschreven wort voor smal en achter breed moet zyn / en zoo veel haer van voren ghenomen / wort haer achter wederom ghegheven. Des gelijc geschiet in het regeendeel / zoo men dan in dese verkeerde vierrantige rame / alle dingen gelijckelijc van mens wederom in-deelt / ghelijc wel gebeurt / zoo werden twee aengesichten daer uyt / als in dese 2. gronden staen.

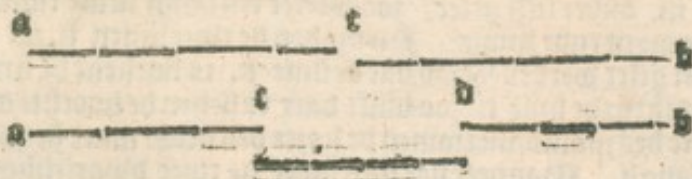
Nu merckt wijsder/ dat alle dwerschlinien in het hooft/ dooz den Ver-
valscher/ die hier naer-volghende beschreven zal worden/ te versetten
zijn/alzoo dat sich de velden daer tusschen boven verlenghen/ende on-
der korter worden/Dat doet men oock in de teghenstellinghe/ oft int halfdeel
des hoofts/ boven ofte onder/ ofte oock tusschen welke dwarsch-linien men
wilt.

Dat brenghet oock groote veranderinghe in het versetten der linien in de
teghenstellinghe / Zoo ghy yet een linie onder settet/ die ghy vooz boven ghe-
settet hadde/ Men moet oock wel acht nemen op de oprechte linien/ de selve
vooz ofte achter te setten / Daerom wil ick wijsder ettelijcke aensichten be-
schrijven/ ghelijck myne boven-ghemelde meyninghe in het werck ghetroc-
ken zonde worden/Daer mede gheve ick my oozake/ om veel verder te ghe-
dencken/dat noch te maken ende noch niet beschreven en is/ ick wil hier maer
ettelijcke versettinghe ghebruycken ghelijck als volghet:

Eerstelijck is onse meyninghe / dat wy het eerste beschrevene aenghesichte
dooz de dwarsch linien gantsch versetten wilden/ dat gheen dinghen by den
anderen blyven. Wederom wy willen een langhe ofte korte Stern / een
langhe ofte korte neuse / een langhe ofte korte kin maken / Is het sake dat
ghy de dwarsch linie l. ober sich settet tegen de linie k. zoo werdet daer tus-
schen een korte Stern/ ende neus verlenght sich tusschen l. m. set ghy maer
de linie l. onder sich teghen de linie m. zoo krijght ghy een langhe stern tus-
schen k. l. ende een korte neus tusschen l. m. Daer is het sake dat ghy de
linie l. raen laet/ende set de dwarsch linie m. ober sich/ zoo wert het maer
een korte neuse tusschen l. m. maer de mont ende kinne werden langh/ wert
maer de linie m. onder sich geset/ zoo werter een lange neuse tusschen l. m.
ende een korte mont ende kinne/ Nu mogen de twee linien k. m. wijt van
malckander en geset werden/ alzoo dat de linie k. is naekent de linie i. ende
de linie m. naekent de linie n. zoo blijft daer tusschen de hoochte des hoofts
ende de lenghte des monts/met samen de korte des kins/ maer het vooz- hooft
ende de neus langh. Wanneer dat ghy maer de twee dwarschlinien k. m.
naerder te samen settet / zoo werdt de hoochte des hoofts lanck/ des ghelijck-
ken de mont ende kin/ maer het vooz-hooft kort. Treckt ghy k. l. hoogh
ober sich/ zoo wert het een kort hooft een kort vooz-hooft. Daer naer deelt
tusschen l. n. de andere dwarschlinien/dooz den Verkeerder ghelijck weder
in/ zoo wert het een lange neuse/ mont ende kinne. Dit meucht ghy gelijck
omgekeert in de tegenstellinge oock doen/ zoo wert het een hooch hooft ende
een lange stern/met een korte neus/ mont ende kinne. Maer een andere ver-
settinge/set de linie k. naest de linie i. ende de linie m. naest de linie l. ende
laet de linie l. raen/daer int wert een leegh hooft/ een langhe stern/ een korte
neus/met een lange lip ende kinne. Doet dese tegenstellinge alzoo: set de li-
nie k. naest de linie l. ende de linie m. naest tot de linie n. zoo wert het een
hooch hooft/ een korte stern/ een langen neus/ een korten mont ende kin. In
sulcken handelinghe waer veel aen te wijsen/ dat hier om korthejts wille/ ver-
wegen wort/ Oock is in dit gebenede nemen te mercken/dat men de linien
alzoo set/ende dat men de natuer niet te veel en noodicht/op datse menschelijck
blijbe/welcke anders sulcken dingen in t werck zien wil/ende gelijck ghy met
de drie linien k. l. m. ghehandelt hebt / alzoo meucht ghy oock doen met de
andere

andere dwerschlinien o. p. q. r. s. zoo nu naer onsen wille / dooz de dwarsch-
linien langh ende kort te maken / ghedeelt is / ende de dinghen anders werden
int eerste voozghenomen viercant / doch gantsch liniewijs / zoo mach men de
selve al ober cant zien / vooz over sich / achter onder sich / ende wederom / oft een
deel ettelijcke effen laten / de andere krom maken. Men mach oock de vooz-
beschrevene kant linie des eersten hoofts / by de neus verletten / ghelijck men
wil. Men mach oock de gestreckte linien bzenen / ober sich ende onder sich /
maer in de oprechte vooz sich ofte achter sich / desgelijcken doet men met de
cant linien. In ettelijcke deelen meucht ghy de linien wenden waer dat
ghyse henen hebben wilt / ghy meucht oock de velden tusschen de dwarsch-
linien / in welcken deel sy ghebroken werden / verschuyben / vooz sich ofte ach-
ter sich / ende ober sich ofte onder sich / Een jeghelijck zal in het ghebruyck
binden waer van ick spreke.

Maer dat ghy verstaet / wat ick een ghebroken linie noeme / zoo merckt hier
op alzo : Een voozgheghevene linie is a. b. in die set een punct c. waer
ghy nu henen wilt / in die breekt sy van malckanderen / treckt een half deel
ober sich ofte onder sich / ofte set op de vooz-ghemelde linie twee punten /
als daer is c. d. dat selve stuck c. d. breekt henen upt over sich ofte onder
sich / Desghelijcken ist oock te bzenen upt de oprechte linien / vooz sich ofte
achter sich / alzo oock in de cant-linien. Daerom wil ick segghen / ghelijck
men in de veranderinghe des aenlichtes / de cant-linien ghebroken ghebruy-
ken zoude. Doch ghelijck hier onder in de figure / de ghebroken linien / zijn
af-gheteekent / daer van dat boven ghesproken is / ende daer naer oock by de
verkeerde aenghesichten gheselt.

In die

In dese verſetten aengheſichten / moghen ooc alle rechte ende dwerſche linien verſet werden. Doozder zal men weten / hoe men met de rechte linien mach handelen / tot onderſchept der gheſtalt des aenſichts. Naec dien de twee ſyden des viercants / des ſydelycken aenſichts / de voorſte rechte a. de achterſte b. is / ende daer tuſſchen de ſes andere linien c. d. e. f. g. h. in ſeven verſet den ghedeelt zijn / die moghen verſet werden nae een jeders wil / ghelijck als de dwerſchlinien / en een jeggelijck velt mach tuſſchen de rechte linien byſonder gheſet werden / achter oft voor ſich / des ghelijcks ettelijcke meer oft alle met malckanderen.

Ende ghelijcker wijs als voor gheſeydt is / met de dwerſchlinien langh ofte kort te maken / Alzo oec met de rechte linien dic / dun / breeet ofte ſmal te maken / hier feelt gheven en nemen / Ende ghelijc ic doe met de even linien / alzo doet men oec met de kromme / ſimme ende cant linien / Ende zoo men ſulcks ghebruycken wil / moet men acht gheven: Eerſtlijck aen het voorhoofd / wat men daer af neemt / moet men aen de hoochte van den neus legghen / Sulcks doet men oec in de teghenſtellinghe / dit kan gheſchieden door upt ofte in-buyghen / oft oec even ghebroken linien / alzo doet men in alle deelen door het gheele aengheſicht / nae der zyden te zien.

Daerom moeten de teghenſtellighe dinghen in de verkeeringhe altijt te ſamen gheſet werden / dat gheſchiet daer upt als boven gheſeyt is / zoo ghy een deel hier voor ſettet / dat ghy dan het ander deel daer boven oft onder achterom ſet / Dat maect dan een deel dic ofte breeet / dun ofte ſmal.

Zoo nu tuſſchen de dwerſchlinien / door de rechte oft ober cant en ghebroken linien / de veranderinghe int gantsche hooft ghemaect werdt / zoo moet men daer by mercken / dat in een jeder byſonder kleyne deel des aenſichts / de voorſten / te weten / Even oft Wt en Ingheboghen / te ghebruycken zijn / ghelijc zoo wel int deelen als in de drie onderſcheydelijcke aengheſichten / Daer upt komt dan dat ghy meucht maken / een ſlecht upt ofte in-gheboghen voorhoofd / Des gelijcken doet men oec met de neus / lippen / mont ende kin / ende in allen anderen dinghen.

Oec iſt te mercken / dat de linie / daer door de rondinghe van het hooft ghemaeckt wort / nae der zyden te zien / menigherlepe wijs mach ghevoert werden / Dan ſommighe hebben een blac hooft / andere een ſpits / de derde een cantigh / alzo voor veelderlepe ſoorten / als de natuer gheeft.

Nu willen wy wijsder ſpreken van de can-linie / die van wegghen de neus getoghen wert / die mach achter ſich ghelept werden / tot boven aen de rechte linie d. oec mach sy recht ghetoghen werden / in de midden van a. c. sy mach oec voor ſich ghelept werden / boven aen de rechte a. Maer in ſulcke ſaken houde ic de ghelijcke diſagen voor de ſchoonſte / hoe wel de andere af ghesneeden dinghen verwonderinghe mede brengen / zoo en zijn sy doch niet alle liefelijc. Verhalven is hier een exempel te nemen / by de boven-ghemelde aenſegginghe / dat men mach legghen / geen ſpitsigh hooft / oec gheen blac / is wel gheſtelt / maer een ront hooft is fraep geacht. Daerom dat ſulcx een middel tuſſchen de anderen is. Daerom en wordt hier niet bewezen dat een jeggelijcke middel tuſſchen alle dinghen het beſte is / alleen neem ic dit voor / in ettelijcke dinghen te ghebruycken / Als men ſpreect / dat is een te langh oft te kort aengheſicht

ghelicht / des ghelijcks / dat is een te langhe / korte / bult ofte kaplachtige voorsz-
hooft. Alzoo ist ooc met de neusen te handelen / dan ettelijcke hebben eenen
grooten hooghen overfich hanghende neus / Daer teghen wederom hebben
sommighe gheheele korte ofte knobbelachtighe neusen / op gheste oopt / dick /
kolfachtich / diep tusschen de ooghen inghedruet / oft sy sijn hoogh bukten het
voorszhoofd ghelijc.

Daerna hebben sommighe diepe klepne ooghen / ofte hooghe / groote uyt-
ghepupide ooghen / Ettelijcke sijn hare ooghen eng ghelijc een vercken / ende
zien / al stonden hare onderste leden meer over dan de bovenste onder sich. Ooc
sijnder die sperren hare ooghen circkel-wijt op / alzoo dat men in de gantsche
vooghtern ziet. Sommighe sijn hare ooghbraen hoogh verheven boven de
ooghen / de andere liggheende dicht daer op oft hanghen daer over / Ende sijn
ettelijcke ooghbraen dun / ende andere dick.

Ooc sijnder die hebben dicke / hooghe ende ghebulde monden / ofte kinne-
dighe dunne lippen / Et ettelijcke gaet de bovenste lippe voorsz de onderste / ende
wederom de onderste voorsz de bovenste / ende ist oft de ene dicker dan de andere
ware. Ettelijcke hebben van den neus een langhe lippe / de ander een korte.
Zoo hebben menighe een dicke / breedte ende groote kinne / de ander een klepne
spitsighe. Ettelijcke sijn langh / en sommighe kort / ghelijc als boven gheseyt
is / dat sulcks de dwersclinien gheven.

Wijder zoo sijn ettelijcke aenghelichten alzoo te verstaen / dat sy van voren
boven het wijste sijn / hoe meer onder hoe meer achter sich / Alzoo ist oock in de
teghenstellinghe / het onderste voorsz / hoe meer over hoe meer achter sich / daer
toe sijn te ghebruycken de ghebroken linien. Van dese dinghen mocht men
wel meer schrijven / hoe men in de alderkleynste deelen ghebruycken soude /
doch een die vlijtich is / kan sulcx haest vinden.

Oock vint men hier nae / hoe dat men de voorsz rechte / dwersche ende cante-
linien meer oft minder maken kan / met seer klepne moeyte. Men vint oock
dat men de ghestrecte linien / tot den noodduft / krommen mach / alzoo men
wil. Ende om dat ic dit boven-verhaelde te klaerder mach te verstaen ghe-
ven / wil ic hier nae de boven-beschrevene hoofden ettelijcke af-trekenen met
hare verkeerde / oprechte / dwersche / cante ende ghebroken linien / daer onder
ettelijcke krommen / Ende daer nae de ghestalte des aenghelichts wederom
daer in trecken / tot onder sich / De ghene die dit schrijft van af-trekenen niet
en verstaen / mochten allen voorsz beschrevene aenghelichten / die oock eenmael
verandert zijn. In veelderlepe manieren van de ene plaetse in de andere
draghen dooz malckanderen / van het leste tot het eerste / zoo men wil / ende zoo
zelsaem daer met handelen / als men bedencken kan / dan altydt kan men alle
dinghen verkeerren. Ooc zal men niet vergheten / wat een aensliche naerder
syden te zien / van de dicke ghenomen wert / dat wort het van voren ziende we-
derom toe-ghelapt in de breedte / En sulcx ghelicht ooc in de teghenstellinghe.
Merck noch op een ander onderrecht / Alle rechte ende dwersche linien in het
vuerant des sydelijcken aensichts / wil ic als onversins versetten / hoe het sich
gheeft / over cante ofte gantsch moetwillich / en dan de ghestalte linien daer we-
der in trecken / wat dan daer uyt komt / dat besiet hier in de leste figurs. Dit
mach een jeghelijc anders maken zoo't hem belieft.

Alsulcke

Maer dese voorsz. meeninghe dient meer tot onderschept/ dan tot de fraye
ghestalte/ doch men moet sulcke en dierghelijcke dinghen weten/ op dat men
upt vele erbarentheyt/ menigherleijde mach leeren/ Want niemant en kan we-
ten wat een goede ghestalte gheeft/ oft hy en moet oock weten wat een onghes-
talte gheeft.

bh gf ed c d

1 2 3 4

i
k
o
l
p
q
m
r
e
n

Voor al wil ic aen-wijzen / hoe men het hooft voor-waerts v-randeren ende verkeerren mach. Eerstelijc mach men van alle verkeerde sydelijcke hoofden / de veranderde dwerschlinien / upt den Overzagher in het viercant des van voren-ziende hoofden trecken / Daerom wil ic van de dwerschlinien in het van voren-ziende hooft / niet voor-der spreken / dan alleert dat men weet / dat men se ober cant kan trecken / ettelijke ofte al / zoo men wil / dan door sulcken wech werden kromme achsichten / ghelijc als oft men een syde dieper dan de andere maecte / Daerom wil ic alleen voornemen / met de rechte linien te handelen.

Merct nu / zoo tusschen de twee syden vart viercant des aensichts a. b. ander rechte linien zijn / als i. g. c. d. e. f. h. k. die de voornaemste dinghen int aenghesicht / naer de breete deplen / begrijpen en onderscheyden / al ist de stern / ooghen / neuse / ooren / mont / kin ende de andere dinghen.

Zoo is ooc acht te nemen / dat sulcke ghemelde rechte linien / een yeder besonder / oft al met malckanderen te versetten zijn / ende waer de twee linien wijt van malckanderen staen / daer werden de deelen breet daer tusschen / maer aen de eynden daer sy na by te samen loopen / werden de deelen daer tusschen smal / het sy boven oft onder. De ghestrecte linien moghen ooc hoghenswijs ghecrooken werden / Door sulcke boven-ghemelde niepmittighe / blijft gheen linie recht / sy hanghen in oft upt-waerts / Wt sulcken versetten der voor-ly linien / daer

daer in dan de ghestalte des aensichts met linien van neus ghetogen werden. Dint ghy dat daer werden breedte ofte smalle voorsz-hoofden/ des gelijcken over dwersche/langhe ofte korte ooghen/ dicht te samen oft wijt van malckandes ren gheset/ Men mach d' een grooter dan d' ander maken/ van groote oft kleyn ne ooghs gheleden/ en onghelijc d' een hoogher dan d' ander setten/ des ghelijc ken de ooghbraen. Het werden oec breedte en smalle neusen/ het sy boven oft onder krom/ oft rechte/ knobbelachtich oft spits/ hoeckachtich oft ront/ achter by de neus-gaten breed/ voorsz smal/ en wederom groote/ wijde oft kleyne ende enghe neus-gaten. Des ghelijcken breedte ofte smalle monden/ kinnen/ kinnebacken/ alzo werden ettelijcken boven breed/ onder smal. Dooz al sulcke onghelijcke in-deelinghe/ werden bulsaechtich/ kromme aensichten/ en andere zeltsaemheyt/ als met enghe ofte wijde muplen/ krom/ dic/ groot ofte kleyne lippen/ ofte onghelijc breedte ofte smalle kinnebacken/ spits oft stomp/ gantsch ofte ghespleten. Sulcken en dier ghelijcke dinghen/ die menigherlepen tot al sulcken onderschept behooren/ die mach een vlytigh Lief-hebber tot het upsterste dooz-soecken/ en wyt de boven gheschreven meynunge veel wonders vinden/ dat hier in begraven leyt. En dit is een bysondere waerheyt/ wie het verstaet en erkent/ welc leelijc en ongheschiet maect/ die kan daer by af nemen/ dat hy dat selve mijden zal/ en hoe men de onghestalte meer wech neemt/ hoe het meer lieffelijcker blyve. En wie dese voorsz dinghen leert verstaen/ dien ziet in een jeder dingh/ hoe de verkeeringhe gheset is/ en is een gelijc nooz dich te weten/ hoe men een Mensch kentijs zoude maken/ het sy int schilden ofte verheven beelden. Welcke dan in sulcken werc is/ ende verstaet dese dinghen niet/ dien is het onmogelijc dat hy een werc gelijc oft effen zal maken.

Item op eenen langhen/ dunnen hals/ is het hooft anders dan op eenen dicken hals. Merct oock/ dat ettelijcke Menschen in haer aensicht hebben een groot ghebrek/ dat is/ dat de ooghen/ neuse/ mont en kin wel uptwullen. Zoo hebben ettelijcke kleyne gebreken van dese voorsz dinghen.

Item een jeghelijc ghemaect hooft kan men erstellen/ met het hant oft gheschoren kroun ofte rechte/ dic ofte dun/ langh oft kort/ niet locken oft gestreelt/ dooz oft nat/ Alzo oec met een baert oft sonder baert/ hoe men gebreket.

Wt dese voorsz meyninghe/ wil ic een weynich daer van etlijcke aensichten af-teekenen. Een jeghelijck Wijs hooft/ is te verkeeren/ ghelijc het Hans/ doch het Wijs aert blyft/ Het sulcke verkeeringhe als voorsz is/ mach men dooz het heele lijf loopen/ ende lidt-maten dooz-soecken.

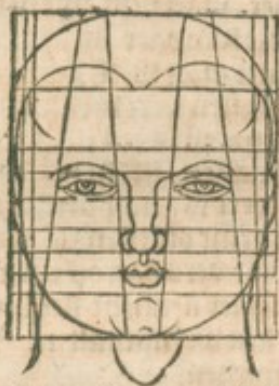
Ende als ic zegghe wat Wijvelijcke oft Mannelijcke aert sy/ is zoo te verstaen Dat men een Man ofte een Vrouw niet zoo zeer en verandert/ dat mensche onderscheyden kan/ Dit dient tot exempel/ dat alle Menschen oft Ghediert en elc in syn ghelacht/ den meestendeel te erkennen syn welc een Man oft Wijf is/ Alzo moeten Man en Wijf/ met haer eyghenschappen onderscheyden bliuen. By de Dieren ziet men dat gheen Leeuw nimmer zoo ontstelt wert/ dat men hem voorsz een Esel aanziet/ noch een Vos voorsz een Wolf/ Daerom en sulden gheen ghelachten der Creatueren/ ordentelijc/ van hare natuerre geschepten werden.

Maer dat men dicwils zept/ de Mensch ziet als een Leeuw/ Beer/ Wolf Vos ofte Hont hoe wel hy gheen vier voeten en heeft/ daerom en is de Mensch niet verandert in een Dier/ dan alleen het ghemoet des Menschen. Daerom de ghelijck.

ghelijckheyt des onderschepts/daer ic van sprekke / mach ten deel de Honden
toe-geueghent werden want de onghelijckheyt is groot onder haer / sy syn
ten deel groot/ de andere kleyn / sy syn meer dan duyfent in verscheiden pro-
portien in alle lidmaten/ Sy syn glat van haren ofte gheheel wolachtich/ende
veel verscheiden in conleuren. Dan sy syn onder malckanderen meer onder-
scheiden/dan een Wolff ende Vos/nochtans ziet men wel / dat sy geen Wolff
noch Vos en sijn. Wt sulcx ist openbaer/dat de verkeeringhe der ghestalte/
niet de een natuer in de ander en maect/Dan men kent een Hont ende een wilt
Dier wel vooz malckanderen/ van dese ghestalte waer veel te spreken/ om de
langheyt willen wyt hier by laten.

Daerom is het voorsz gheseyt/op dat men int verkeeren den Han tot geen
Wijff/noch gheen Wijff tot een Han en maect.

aig c d e f h k b

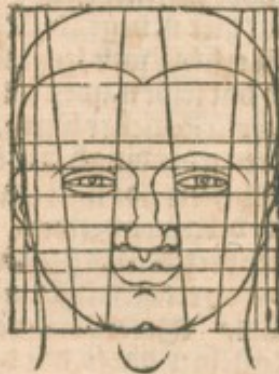

aig c d e f h k b

i
k
o
l
p
q
m
r
n
i
k
o
l
p
q
m
r
n

aig c d e f h k b

aig c d e f h k b

Naer-volghende wil ic eenen anderen wech aen-wijzen/wat dien/ door de woorden Dic/Dun/Breed en Smal/met tweederlepe linien/ elc voorsz-beschreven beelde van mens te meten/ en anders maken als het te voren was/dicker/dunder/breeder ofte smalder. En wert ooc een dingh verandert/alleen door't woort Langh en kort/ door een ander ghebruyck/dat moet men alzo verstaen: Soude het voorsz-gemaecte beelt by syn eerste beschreven lenghte blijven/ en op de dwerssch-linie/ en daer tusseken dicker/dunder/breeder ofte smalder werden/ Zoo is de linie der lenghte des beelts te voren gemecken/ Daer tot de dicke en breete moet ghy een andere linie hebben/ daer met ghy meten wilt tot de vergrootinghe des beelts/maect de linie langher/ Zoo ghy het beelt sachter wilt hebben/ zoo maect de ander linie korter. en deelt alle noodighe deelen door den Verkeerder ghelijckelijc weder daer in/ in de mensche linie/en meet dan het beelt daer met/zoo werdet nyt de langhe linie/ dicker en breeder ghemeten/maer nyt de korte linie/dunder en smalder. Tot sulcken handelingh wil ic u hier na af-teecken en besondere figuer der twee linien/ die wil ic noemen den Tweelingh/ Daerom dat men tweederlep linien tot een dinghen ghebruyct.

Eerstelijc set ic op eene zyde recht/de eerste ghedeelde linie des beelts lenghte/ boven de a. onder de b. die met hare deelen voorsz ghedeelt is/ en raec onder by het eynde van de b. met de punct van een dwerssch-linie/kort oft langh naemyn behoeven/het eynde is c. alzo wert het een triangul a.b.c. Zoo nu dese dwerssch-linie door den Depler oft Verkeerder/weder ghedeelt werdt/naer de rechte in sich selfs/dan zoo is den Tweelingh veerdigh. Als dan menicht ghy u beelt daer met meten/en alle uwe deelen nemen nyt de dwerssch-linie/wat dic/dun/breet ende smal aen-treft.

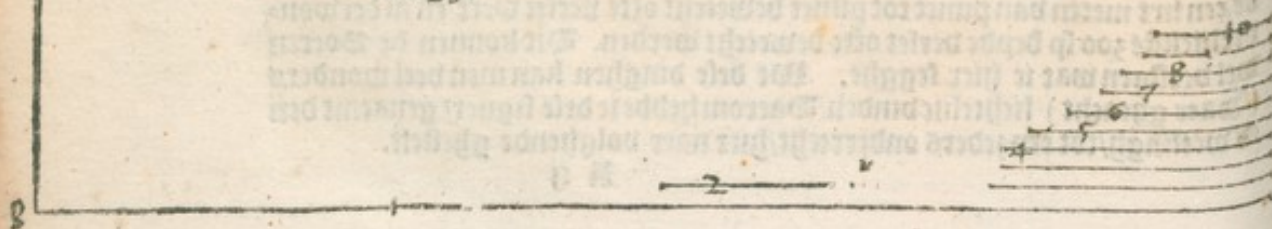
Desen Tweelingh mach ooc tot het woort Langh en kort/ ghebruyct werden/Alzo te verstaen: zoo de rechte linie a. b. verlenght wordet/ende door den Verkeerder weder in sich selfs ghedeelt is/ en dan het beelt daer mede ghemeken/zoo wert het beelt langh ende kleynder van lijf/ nae syne mate. Daerom wat linie het sy/de rechte ofte dwerssch-linie/verandert werdt/ende het voorsz beelt daer mede ghemeten/zoo wert het al tijt anders. Alzo verneemt ghy/zoo het voorsz beelt/dat ghy veranderen wilt/by syne lenghte zal blijven/maer zal groter oft kleynder van lijf werden dan'te voren was/ alzo moet ghy de dwerssch-linie nyt den Tweelingh ghebruycken.

Daer wilt ghy het beelt by syne voorsz-beschrebene dicke en breete laten blijven/en alleen langher oft korter maken zoo moet ghy de rechte linie gebruycken als boven staet. Alzo verstaet ghy nu dat beyde zyden des Tweelinghs/ elc een bysonder deeler is/als in't eerste Boec beschreven is/ Hier nyt kan men ghebruycken het woort Deel oft Weynigh.

By-sonder is ooc te merken/dat daer door tweederlep linien/ als langh en kort/wonderbaerlijcke dinghen te meten zijn/en noch veel wonderlijcker/ zoo de een tijt meten van punct tot punct beweecht ofte verset wert/en al der wonderlijckste zoo sy beyde verset ofte beweecht werden. Dit konnen de Boeren wel verstaen wat ic hier segghe. Wat dese dinghen kan men veel wonders (waer gheacht) lichtelijc vinden/Daerom hebbe ic dese figuer/ genaemt den Tweelingh/tot een jeders onderrecht/hier naer-volghende gheselt.

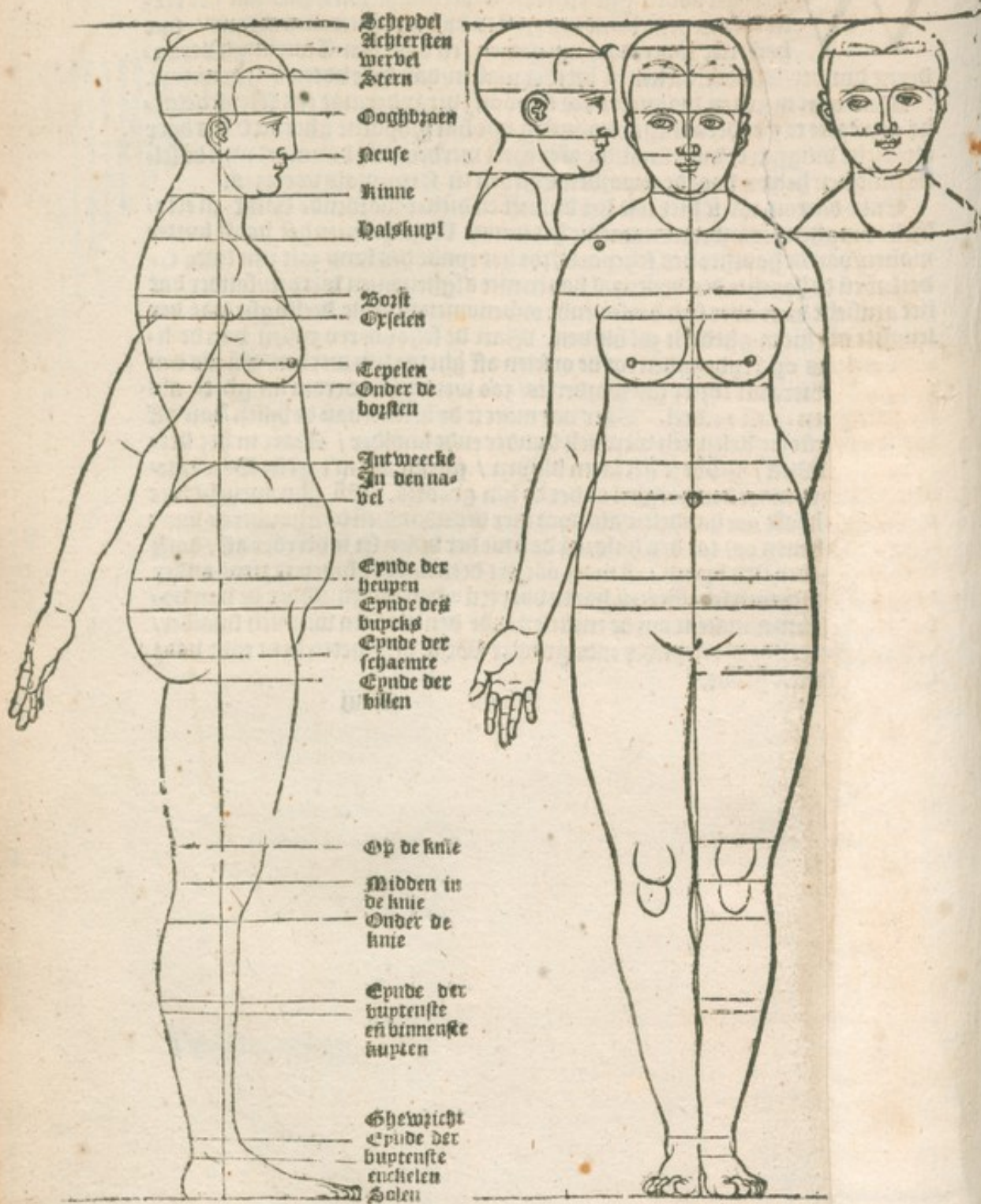
Den tweelingh.

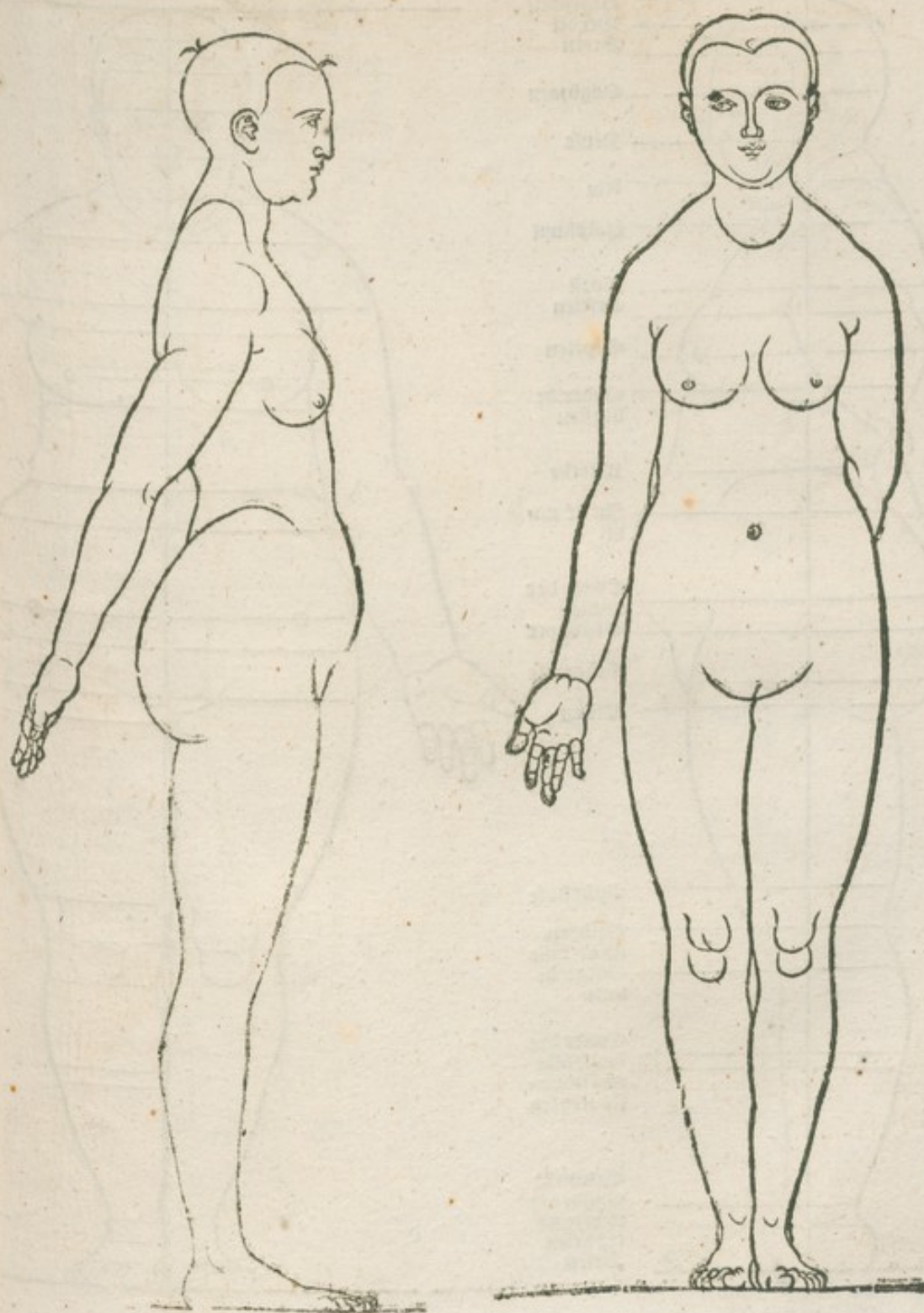

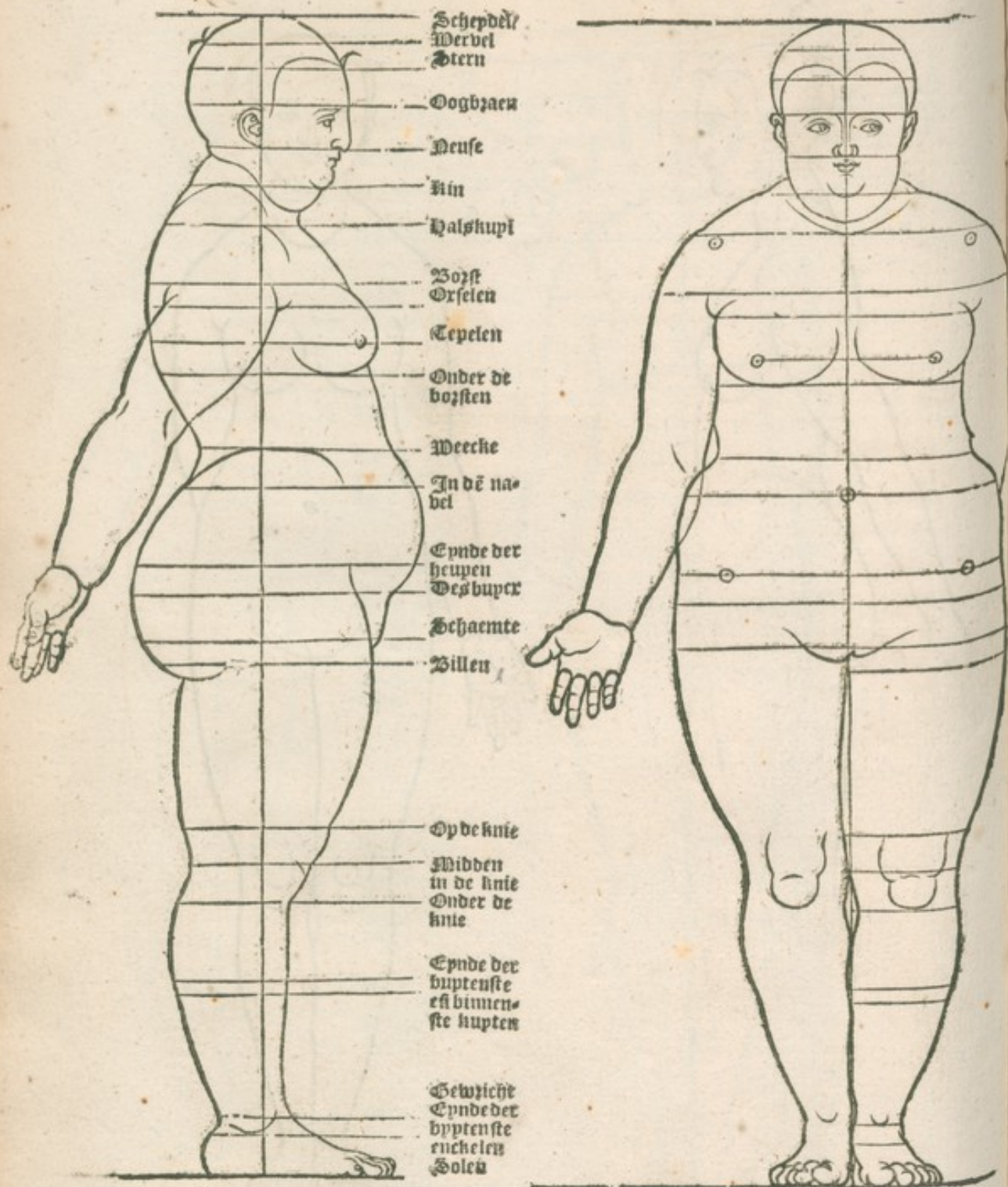
VV **T** desen boven-gheteyden Tweelingh/ wil ic hier nae het eerste beschrevene Wijs des eersten dicken en stercken Mans/ uyt het eerste Boec/wooz nymmen/ en dooz den Tweelingh veranderen dunder/ smalder/ dicker en breezer maken/ dan sy te voren beschreven is.

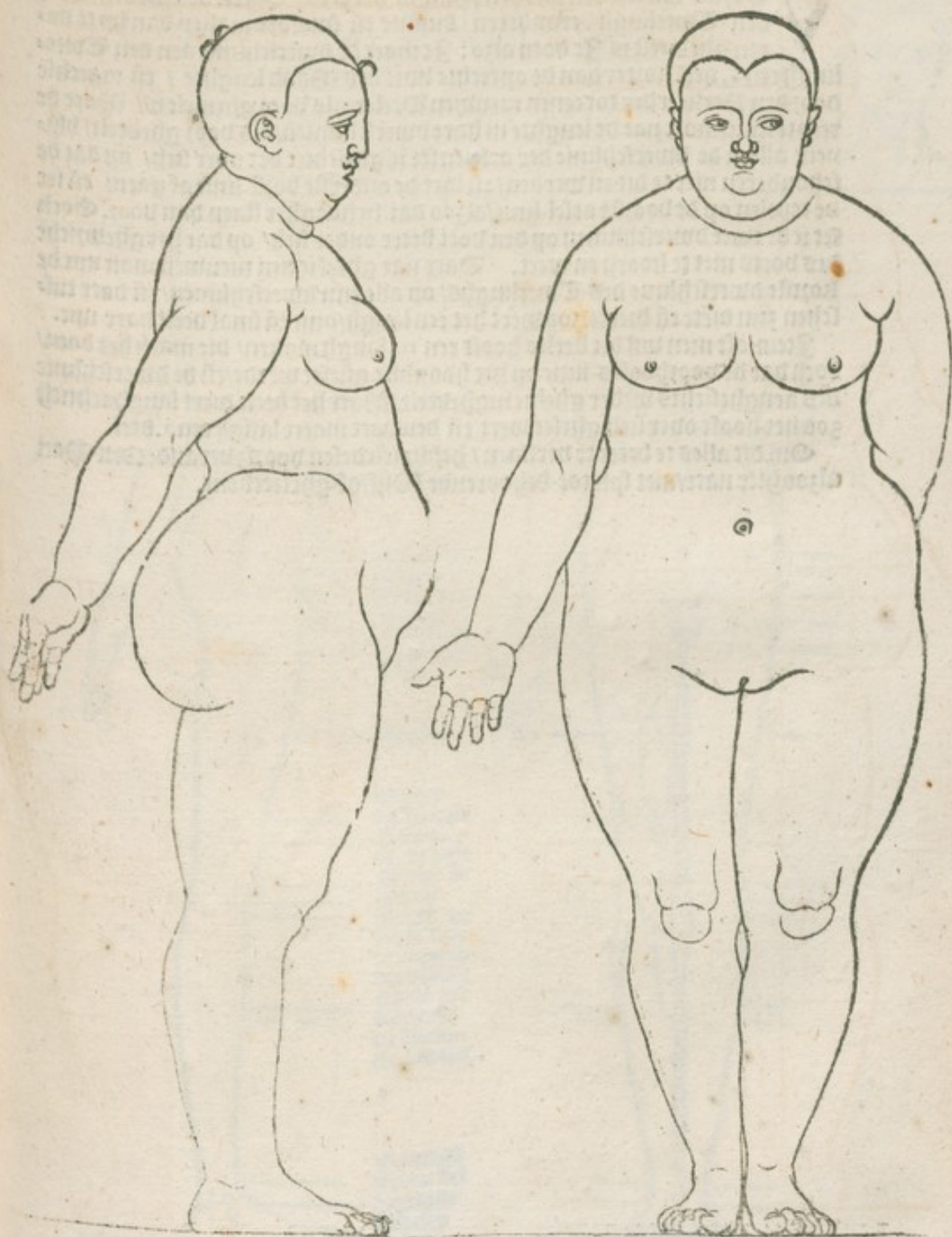
Men moet mercken wanneer dooz de voorsz veranderinge een Menschelijcke ghestalte te zeer vervalscht is/ gantsch uyt syn proportie gheraect/ als daer ettelijcke dinghen te dun/ smal/ dic of te bree werden/ Als dan moet men de selde dinghen helpen/ dooz de woorden Gheven en Nemen/ als voorsz is.

Ende daerom wil ic hier nae het dunner en dicker wordende Wijs/ in ettelijcke dinghen veranderen/ namelijk het dunne Wijs zal men het hooft korter maken/ van de hoochte des schepdels/ tot het eynde des kins zalt zijn twee 13. deelen/ en de hoochte des beelts zal boven niet afghenomen werden/ sonder dat het aensicht wert ober sich verset/ ende onbenomen in zijne deelinghe/ nae der lenghte ghelijc in-ghedeelt zal blijven. Maer de schouderen zullen van de linie des kins op beyde zyden tot de orselen aff ghetoghen werden/ En als den voet in het viercant korter gheworden is/ 300 wert hy wederom langher/ als hy crijcht een 13. en 14. deel. Daer nae maec ic de beenen van de billen linie aff tot de onderste enckelen/ een weynich dunder ende smalder/ Maer in het vergrootende Wijs/ hebbe ic het laten blijven/ ghelijc als in't eerste Boec gheschreven staet/ maer den gozghel onder de kin grooter. En ghy meucht met des Wijs hooft ooc handelen/ als vooz met des Mans/ en de schouderen maec ic hoog her henen op/ tot den hals/ en de linie der billen set ic veerder aff/ doch de billen gheven sich by een/ en maec ooc het been nae der syden te zien/ onder de knie een weynich smalder/ en haren voet een 6. deel langh. Maer de van voren ziende beenen/ maec ic om de enckelen ende den voet een weynich smalder/ Ghelijc ic hier nae het clepnder ende grooter Wijs/ aff gheteeckent ende vooz ooghen ghestelt hebbe.

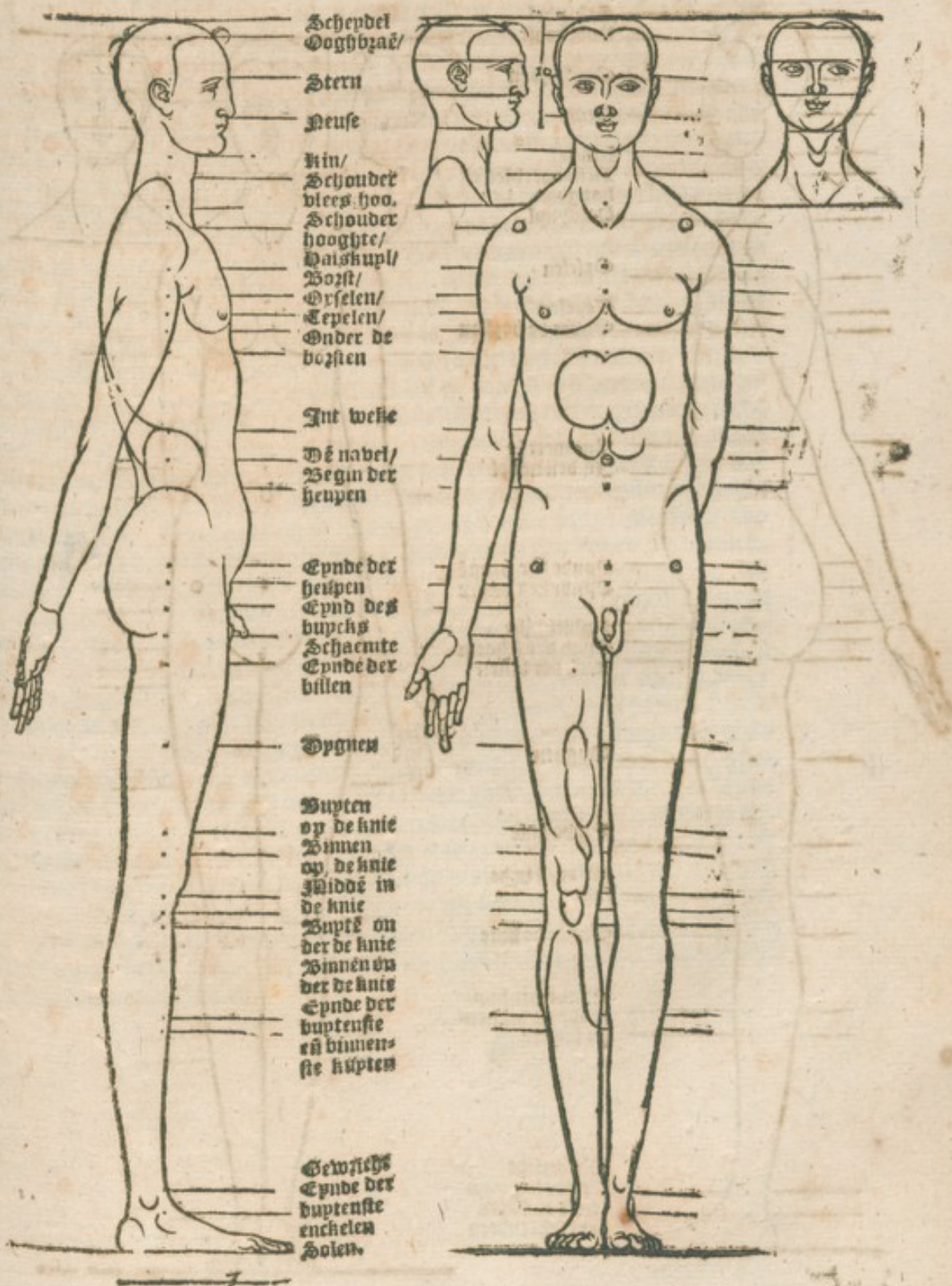

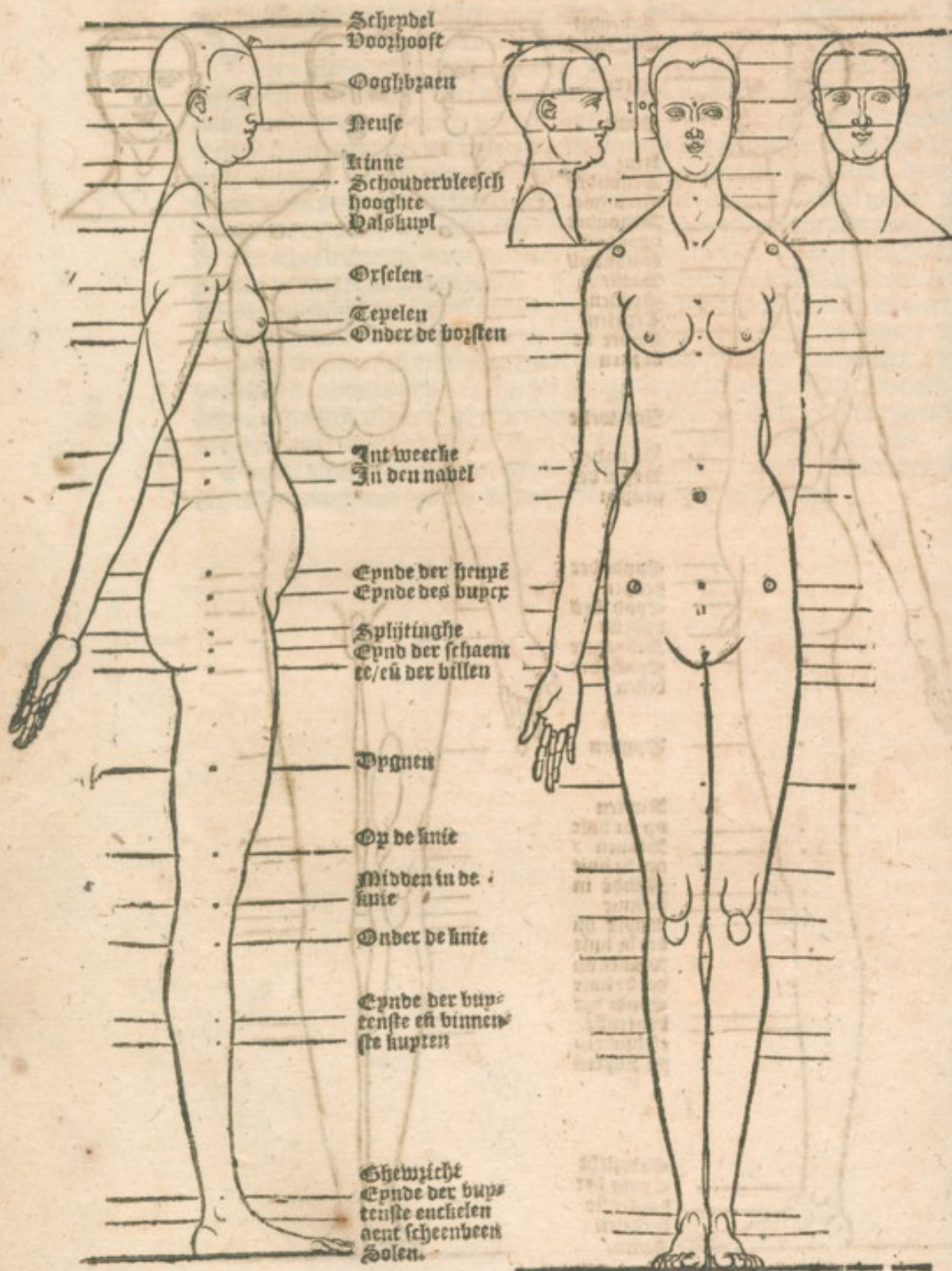

Voorder wil ick den vierden Man in het eerste Boeck beschreiben / doo den Tweelingh veranderen / dunner en smalder maken dan hy te vooren gheweest is. Ic doen also: Ic maect de dwerschlinie aen den Tweelingh een 6. deel korter dan de oprechte linie des Mans lenghte / en maectse doo den Verkeer der tot eenen nieuwen Deeler / als vooz ghemelt is. Maer de rechte linie / moet nae de lenghte in hare dwerschlinien / als vooz ghedeelt / blyuen / alleen de dwerschlinie der orselen set ic gheschiet bet over sich / op dat de schouderen niet te dic en werden / en laet de ondetste bozt-linie af gaen / en set de tepelen op de voozste orsel-linie / alzo dat sy hoogher staen dan vooz. Oock set ic de twee dwerschlinien op den voet beter onder sich / op dat het ghewicht des voets niet te hoogh en wert. Daer nae gheef ic den nieuwen man ynt de kortste dwerschlinie des Tweelinghs / op alle zijn dwerschlinien / en daer tuschen zijn dicte en breete / zoo wert het een langh / dun en smal beelt daer ynt.

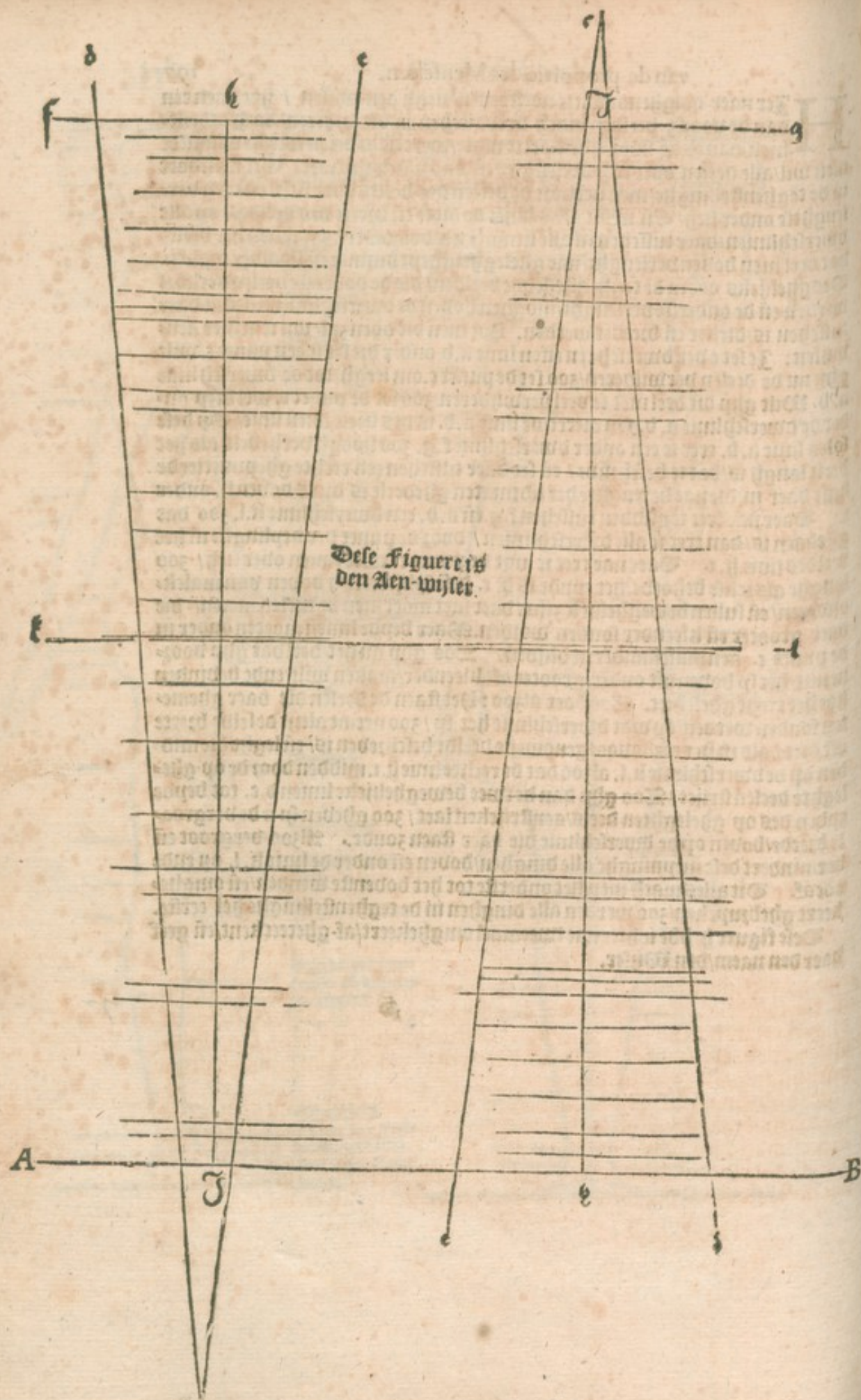
Item / oft men wil dit beelts hooft een 10. langh maken / die mach het doen / doch dat de voozhoofst-linie op het hoogste gheset werde / en de dwerschlinie des aenghesichts weder ghelijc inghedeelt. Maer het beelt wert langhachtich / zo dat het hooft ober sich gheset wert en den voet maect langh een 7. deel.

Om dit alles te beter te verstaen / hebbe ick desen voozsz veranderen Man alzo hiet naec / met syn toe-behoorende Wijs / af-gheteckenit.

Hier naer volghende wil ic noch eenen wegh aen-wijzen / hoe men een van de vooz³ beelden mach vervalschen en veranderen/ doch ordentlijck/dan elcke vooz-ghemaecte mate/wert dooz desen wegh/ wanneer men wil/alle deelen over sich verlenght/en onder sich verkort / Oft men doet in de teghenstellinghe/men verkort de deelen des beelts over sich/ en men verlenghtse onder sich/ En in dit alles blijft de dicte en breette des beelts/ op alle dwerscliniën/daer tusschen in alle litmate als vooz. Oft men mach het beelt/ dat deel men boven verlenght/nae ghelegghentheyt dunner en smalder maken. Desghelijcks ooc in de teghenstellende beelden/ die de bovenste deelen verkort werden en de onderste verlenght/moghen boven de dwerscliniën en wat daer tusschen is/dicker en breeder werden. Hoe men dit doenzal/ wil ic u hier aen-wijzen: Ic set over dwersclien een effen linie a. b. onder die set ic een punct c. wilt ghy nu de deelen verwyderen/300 set de punct c. om leegh/ tot de dwersclien a. b. Wilt ghy dit deel niet te veel verwyderen/300 set de punct c. wel diep onder de dwersclien a. b. Nu meret/de linie a. b. is des beelt solen linie/ Op dese solen linie a. b. trec ic een ander dwersclien f. g. 300 hoogh verheben/ als het beelt langh is/ dat ic beschrijve / en set daer tusschen een rechte ghepuncteerde linie daer in/ die nae de lenghte der lidmaten ghedeelt is/ die is boven h. onder i. Daer nae trec ic midden tusschen f. g. en a. b. een dwersclien k. l. 300 dat ghedaen is/ dan trec ic alle dwerscliniën/ dooz de punct der deplinghe in het beelts linie h. i. Daer nae trec ic uyt de punct c. twee liniën over sich/ 300 langhe als ickse behoeve/het eynde is d. e. dese splijten sich boven van malck anderen/ en sullen beweghelijck zijn / daer niet moet men de deelen meten/ die daer grooter en kleender souden worden. Daer beyde liniën moeten onder in de punct c. aen malckanderen blijven. Zoo ghy nu het deel dat ghy vooz neemt/het sy boven oft onder/grooter oft kleender/maken wilt/ende bebinden hoe het recht gheschiet. Zoo doet alzo: Het staen de deelen die daer ghemen souden werden/op wat dwersclien het sy / 300 neemt alzeit de selve breette oft dicte/als in het eerste vooz genomene beelt beschreven is/ en leght die midden op de dwersclien k. l. alzo dat de rechte linie h. i. midden dooz de op gheleghte deelen strijct / Zoo ghy dan de twee bewegheltijcke liniën d. e. tot beyde eynden des op gheleghten deels/aenstrijcken laet / 300 gheben sy u de vergrootte breette/boven op de dwersclien die daer staen soude. Alzo vergroot en vermindert dese meyninghe alle dinghen/boven en onder de linie k. l. op ende ooc af. Dit alles mach men het onderste tot het bovenste wenden/en omghekeert ghebruycken/300 werden alle dinghen in de teghenstellinghe het eerste. Dese figuer hebbe ic hier nae tweemaal omghekeert/af-gheteckent/en geel haer den naem/den Wijsen.

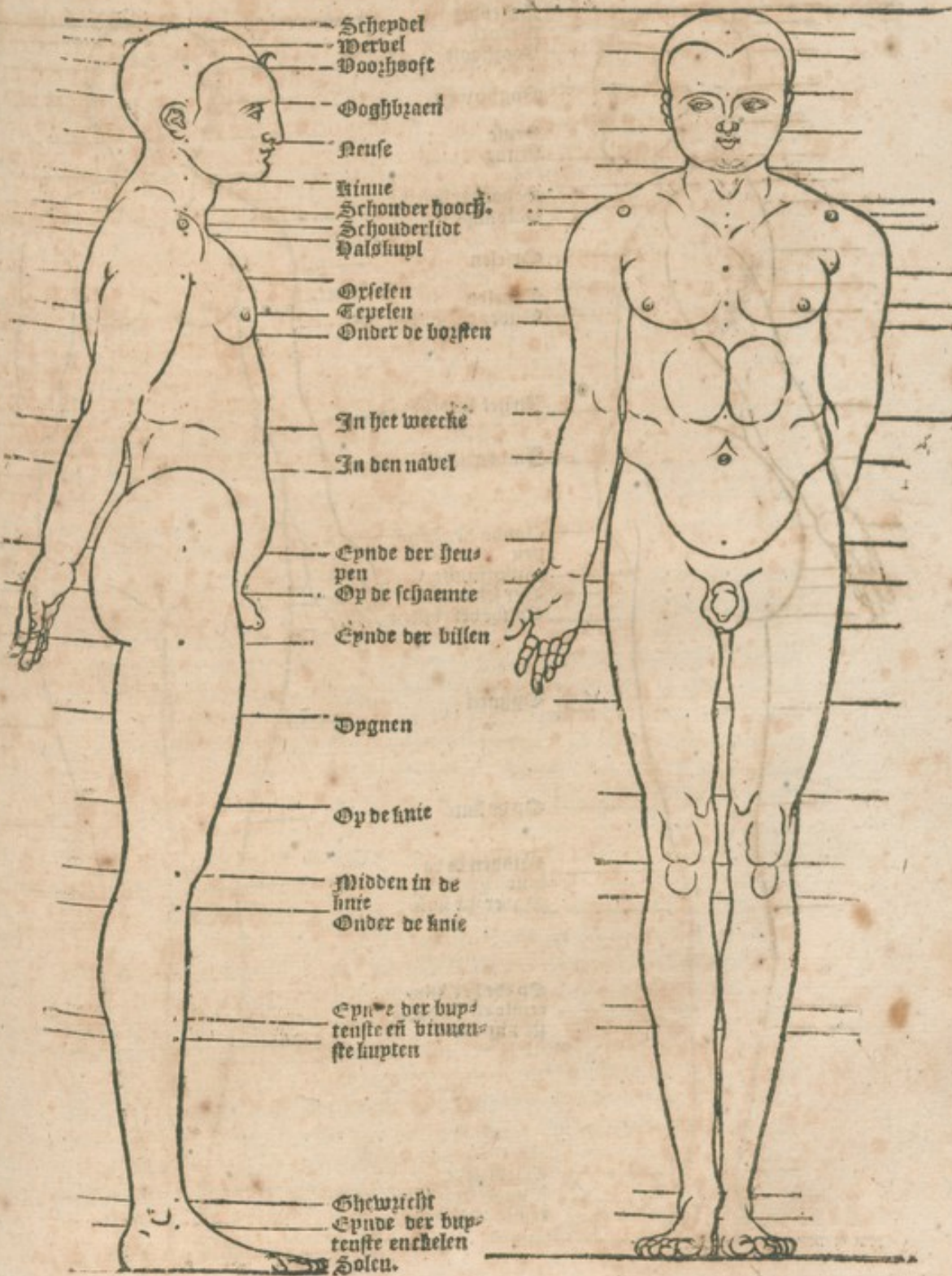
Mer dat ic wederom come tot de vervallchinghe (daer toe desen bo-
ven-gheschreven Wijsen te ghebruycken is/ en des te beter te verstaen
magh werden) daer van ic segghe hoe men hem maken zal/doet alzo:
Neemt voor u het tweede Boeck / en het vijfde beschrevene Mans beeldt met
syn toe-behoorende Wijs / ende als hare oprechte linien / de lenghte door de
dwersch linien gedeelt zijn/ Der selve rechte punct-linien boven is a. en onder
b. die stelt recht voor u / en vaert uyt de punct b. met eene dwerschlinie tot de
ghelijcke hoeken uyt/diens eynde is c. Daer nae treckt een punct-linie a. c.
Daer nae uyt de gepuncteerde linie des beelts/uyt alle n punten die de leng-
te der deelinghe aen-seggen/effen linien/in de punten c. Alzo is dit werck-
tuych veerdich/daer uyt ghy nemen moet de vervallchinghe des beelts/ dat
daer boven in syn deelen verlenght/en schier toe-gherustet wert/ desgelijcken
oec in de teghentellinghe. Daerom zoude dit verkort werck-tuych voor-
maels ghehaemt zijn/den Vervallcher/ en zoo daer yet in met een hanghende
linie ghemeten wert/al valsch is.

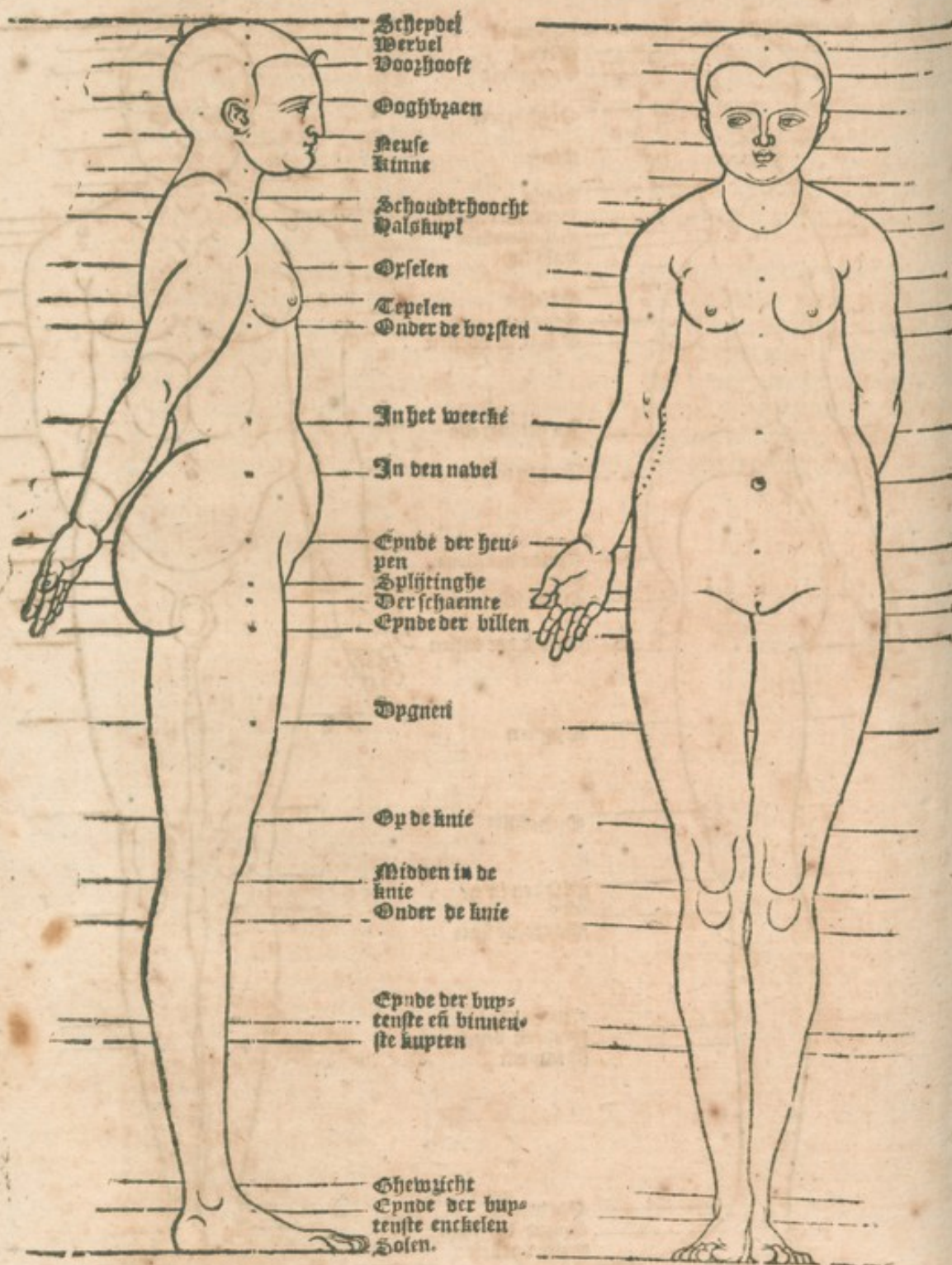
Nu moet ghy eerst het ghene ghy ghebruycken moet / daer uyt nemen/ te
weten alzo: Neemt een andere linie des beelts lenghte/ die boven met een d.
en onder met een e. gheteckent is/ Dese linie set onder met haer eynde e. op de
linie b. c. en treectse van den hoec b. achter teghen de punct c. ongheweertlic een
s. d. van des beelts lenghte/en liniertse bove met haer eynde d. aen de punct li-
nie a. c. Dan zoo wert dese linie d. e. uyt de doorghestreckte linien / die daer ge-
toghen zijn uyt de punten deelinghe/in de punct c. alle doorghesneden en ge-
lijc in-ghedeelt/en doch ghevallsch/dan alle dinghen verlengen sich over sich/
en verkorten onder sich. Zoo ghy nu dese nieuwe ghewordene ghepuncteer-
de linie voor u stelt/die boven gheteckent is niet een d. onder met een e. en met
dwerschlinien alle punten door-treect/en daer op in allen en daer tusschen des
beelts voor-beschrevene dicte en breedte maect / En de ghestalte des beelts we-
derom van nieuws daer in treect/ als dan ziet ghy zijn veranderinghe/ daerom
hebbe ic desen Vervallcher hier naef af-gheteckent/tot twee malen het onder-
ste boven ghekeert/recht daer op/en dat daerom/Zoo ghy het voorlz beeldt in
de teghentellinghe wilt om-keeren/ zoo keert de ghepuncteerde linie om / het
onderste boven/en handelt nae mijne voorlz meyninghe/en sulcken twee beel-
den/die daer door de boven-ghemelde middel vervallsch zijn worden/hebbe ic
jeghelijck een even Man en Wijs hier naef af-gheteckent. Doch hebbe ick
hen boven noch onder / vergrootet noch verkleynet/ als dan boven daer van
ghesproken is. Wie maer wilt die mach het ghebruycken / en desen Vervall-
cher wel betrachten / men zal veel wonderlijcke dinghen daer mede uytrech-
ten/oec veel nutticheyt. Dan de voorlz woorden des onderscheydes / zijn alle
hier in te bedencken/daer door men verborghene dinghen / tot dit werck/kan
binden/Daer men moet de beelden niet te veel gheven oft nemen / Een jeghe-
lijck mach uyt den Heet-staf alle dese voorlz en veranderde beelden/van nieuws
beschrijven/zoo sy te voren gheworden zijn.

Zoo iemant nu beschrijven wil/die verbetere de onghestalte/die door te zeer
vervallchinghe ghekomen is/Dan dese dinghen neme ic niet voor dat sy alzo
en niet anders zijn sullen/maer tot een leer hebbe ic dit naef de rechte aert ghe-
stelt/op dat men uyt sulcken groven onderscheyt merckelijc erkennen mach/
dat men dese voorlz dinghen tot nootduft ende niet tot verderben/ ghebruyck-
ken

ken zal / daerom set de gheliniede linie in den Vervalscher niet te vast op de dwersclinie achter sich / sy is dan recht ofte omghekeerd / ende liet wel toe dat upt uwe verkeeringhe niet verwisselt en werde / dan dat tot nut deser dinghen behoef / Alzo sy sy versettelijck / zoo men se in noot en niet vooz-weten ghebruyckt / in de overmetinghe / die men sonder oorsaeck te veel doet. Desen Vervalscher mach men bysonder ghebruycken / zoo wel in een deel als int generael. Wt sulcken menigherlepe verkeeringhe der Menschelijcker ghestalt wert ghebonden / wie de stercke ofte swacke / de kloecke ofte langhsame / ende maghere ofte sware sy / Daerom is men dit van nooden te weten / Dit street sich noch wyder upt / dan hier aen ghewesen is.

Item wie van zeltsaemheyt gebruycken wilt / de bloote beelden van Mar & i Wyt / die door den valscher verandert zijn / die zouden de twee beelden / die verlencht worden / het hooft boven de stern wel leger maken / en souden oock het ghewicht des voets hoogher van ghelijcken doen. Maer het ander bloote beeldt / dat onder verlencht wordt / dat zouden men het scheen-been met samen het ghewicht des voets / veel korter maken / ende dan door den Verkeerder / alle dinghen ghelijck wederom in deplen / maer in de volghende figuren / hebbe ick alle dinghen laten blijven / als sy gheworden zijn.

Noch wil ick eenen anderen Vervalscher af-teekenen ende aen-wijzen/ daer met men ooc een van de voorsz Menscheltijcke beelden mach Verkeeren nae der lenghte. Haer nae syne diete ende breeke wert het oordentelyck verkeert dooz den Verkeerder/ ende oft men sulcks van doen hadde/ mach ment ghebruycken/ en op tweederlepe manieren meten. De ene meet buyten om den circkel/ den anderen binnē in het hol des circkels/ daer in mach een jeghelijc soecken wat daer mede te doen is/ zoo lange het hem wel-gevalt/ Wie nu het rechte verstant daer van krijght/ die weet wel hoe men't gebruycken zal. Men kan oock daer dooz vernemen hoe het toe-gaet / dat voor een ronden Spiegheleē effen parallel rechtschept krom verschiint / zoo dat het recht daer voor staet / int midden van den Spieghele voor een upt-gheboghen buyck/ en wert breekt/maer boven en onder smal / ende achter sich gheboghen/ desghelijcken alle andere dinghen richten sich nae den circkel. Daerom wie in de ghewelffels schilderen wil / dien ist van nooden sulcks te weten / hoe wel het gheen Perspective is / si loopt maer zoo men sulcks ziet in den Spieghele/ Daer ic spreck hier alleen van de metinghe aen haer selfs/ dan desen Vervalscher wijst alleen aen wat op een ront oft hold dingh effen gemeten wert. Haer de oorsaeck waerom het al zoo valt/ zult ghy bevinden in de Verkeeringhe van de beelden / zoo ghyse upt desen Vervalscher af- treckt/ dan het vint sich selfs. Ende hoe wel het zeltsaem ziet int af-teekenen/ ende tot het ghebruycken onnut schijnt/ nochtans ist van nooden dat men dese ende alle andere ghebreken weet/ om alles ten besten te brengen.

Nu wil ick aen-wijzen/ hoe men desen anderen Vervalscher toe-rechten zal/ dat men een gemaeckt beelt/ daer upt verkeert/ en zoo men dit recht gebruyckt/ maect hy ettelijcke dinghen tot verbeteringhe.

Desen Vervalscher maect al zoo: Eerstelijck neemt des beelts lenghte op syne linie/ die met alle hare punten ghedeelt is/ steltse recht voor u/ haer eynde teekent boven met een r. onder een p. Daer naer deelt r. p. met een punct r. in het midden van malckanderen. Wt dese punct treckt een effen linie tot ghelijcke hoeken over dwerssch/ het eynde is 3. Daer na 2. linien r. 3. ende p. 3. al zoo wert hy een langhe trianghel/ en de 3. is het spits/ Daer na treckt upt allen punten der rechter linie r. p. linien in de punct 3. zoo wijt als ghy behoeft/ dan sy zal wijt onder en boven voor de voorsz linie des trianghels op en neder gaen. Daer nae neemt een langhen Passer en set hem met den eenen voet in de punct 3. en met den anderen voet / set hem op de middel-linie des trianghels achter na de rechte r. p. al zoo dat hy in de punct de linie r. p. aenroert/ en treckt van daer over sich en onder sich/ een ronden circkel daerom/ tot aen de achter-ghesette rechte effene linie. Ende waer dese ronde trec de achter-ghesette rechte effen linie af- snijdt/ daer boven een f. en onder een t. ende waer daer nae desen ronden trec wijder af- snijdt de linien die daer upt de punten der linie r. p. in de punct 3. ghetoghen zijn / upt allen de selve punten trec over dwerssch ghetrecte effen linien/ in de achter-ghesette rechte linien f. t. zoo wert de linie f. t. ghedeeldt upt de linie r. p. Haer sy verandert sich gantsch/ daeromme dat sy ten eersten korter werdt/ Daer naer dat sy upt des circkels punct ghetoghen is. En al zoo verkorten sich alle dinghen over sich ende

ende ondersich/hoe langher meer. Daer nae beteeckent alle puncten in dese nieuwe gewordenne linie midden ober de helft/ Beteekent ooc de dwerschlinie met een a. de ander b. daer na c. alzo voort d. e. f. h. etc. Daer onder int midden de helft cyfferen/hebbe tot het onderste aent midden 1. daer nae 2. 3. 4. 5. etc. Dese linie a. i. met haren inhoud aller lenghte der ghelidmaten/ ghebruyct als voort geschreven is/ende set dese 2. linien in gelijke hoogte ne-
ben malckanderen / De eerste tot het van besyden ziende / De andere tot het van boren ziende heelt/ende doortrect alle hare nieuwe ghewordene rupelin-
ghen met dwerschlinien. Zoo nu de lenghte der dinghen ghedeelt zijn/dan moet ghy eerst de dicke ende breete vinden te deelen/sulcks doet doort den Ver-
kiefer met zijne beweghelijcke linie/ maer ghy moet hem op beyde syden ghe-
bruycken/ n/ boven ende onder ghelijck.

Eerst trect een effen dwerschlinie/ dier beyde eynden sy a. ende a. ende op de selve set in de midden een rechte linie tot ghelijcke hoeken/dese is boven g-
ond r b. Nu maect de beweeghelijcke linien a. c. twee op elcke syde eene/ die moet ghy also gebruycken: Neemt den gemaect n Vervallcher op de middel dwerschlinie des Trianghels die wyt de punct 3. ghetoght n is/ doort de gebog-
ghen f. t. de groote wijte tusschen de effen linie en des gheboghene/ende leg-
se met het een eynde onder op de dwerschlinie des Verkieters a. a. op de linie g. b. recht / op dese hooghte legt de twee beweeghelijcke linien a. c. dat sy kruswijs ober malckanderen gaen.

Daer naer neemt het bovenste halfdeel der dwerschlinien/ tusschen de ghe-
boghene/en zijne ghetrecte linien/ eener lenghte/ en beziert met wat letteren sy gheteekent zijn/en setse op de een syde des Verkieters recht/alzo dat sy met haer een eynde de dwerschlinie des Verkieters a. a. aenroert/en trectse para-
lel op de dwerschlinie a. a. heen en weder tot dat sy boven de opgelegte linie a. c. aenroert. Alzo komen de korte linien al in den Verkiefer teghen de punct a. ghelijck als sy in haren boghen in den Vervallcher / de naeste by de punct f. zijn / maer de wijte daer tusschen blijft als in den boghe van wegen des booghs kromte/ dan de effene teghen de kromme / maect een veranderinge/ En ghelijc als ic het bovenste halfdeel/dan in den Vervallcher met lette-
ren beteeckent is/in h. t een deel des Verkieters sette alzo doen ic met het an-
der halfdeel des booghs / onder in den Vervallcher met de deelen die daer met cijfferen gheteekent zijn/die set ic in het ander halfdeel des Verkieters. Zoo dit nu toe-gherecht is/ dan neemt een jeghelijcke dicke ofte breete des beids/ dat voort beschreven is/op elcke dwerschlinie en daer tusschen/ en legse in den Verkiefer op de rechte linie g. b. dat sy onder aen-roert de dwerschlinie a. a. en legt dan u beweghelijcke linie a. c. daer op/ zoo snijt sy af alle oprechte linien die in den Verkiefer staen. Daerom op welke rechte linie een breete ofte dicke ghenomen wert/zoo bevint sich uwe maet recht/ doort dit op leggen en af snyden/ghelijc als ic hier na hebbe af-gheteekent. En alzo hebbe ic hier na ooc twee beelden Van en Wijs/ die ic int 2. Boeck int lest beschreven hebbe/doort desen Vervallcher af gheteekent en omghekeert / alleen de ar-
men en handen/des ghelijcken de voeten/hebbe ic na desen Vervallcher ordent-
lijck ghemaect/ dan desen Vervallcher/ zoo hy in de hooghte ofte beneden komt/zoo verzet hy vastelijck.

van de Proportie des Menschen.

Item desen Vervalscher/ 300 men hem om-keerdte en in de teghenstelt
ghebruyct/en dan een beelt daer upt verkeert/ 300 wert dat selve beelt on
sonder sich/in syn deelen hoe langhet hoe meerder verlenght/maer teghe
middel/ hoe langhet hoe meerder verkort/ als in het voorsz verkeerde
Desen om-ghekeerden Vervalscher te maken / doet alzo: Neemt wel
ghepunteerde linie r. p. des beeldt lenghte/steltse recht voor u/en verlet
met f. t. als voor. Daer na set de punct 3. en treect de twee linien r. 3.
3. p. Daer na treect upt allen puncten die in de linie r. p. zijn/ gestrectel
in de punct 3. Daer na set teghen de 3. over een punct t. in gelijcke he
te/teghen de 3. en neemt eenen langen Passer/ en set hem met den eenen
in de punct t. en den anderen voet set in de punct f. ende treect rontom
punct t. alzo dat de boghen zijn tusschen r. p. en de punct 3. Waer
desen passer-tree af-snijt de ghestrecte linien die daer upt de puncten tuss
r. p. in de punct 3. ghetoghen zijn/upt de selve treect over dwerssch effen
strectelinien/en treect achter de boghen teghen de 3. door allen de dwers
nien een rechte linie/Dat is dan de nieuwe ghevonden linie/die nieu ghe
is/met de dwersschlinien door alle lenghte des beeldts. Daer naer moet
soecken de dicte en breete des beelts/ door den Vervalscher/als voor omgek
Ende wie dan wilt/die treect selver een beeldt alzo op/dan hier na en hebt
niet meer als desen Vervalscher af-ghereeckent.

Den langhen
dunnen Man
int 2. Boeck.

Schepdel
Wervel
Woozhoofst
Gogghyaen
Neuse
Kinne
Hooghte des schou-
der vleesch
Hooghte der schou-
delskijp
Borst
Orselen
Tepelen
Onder de borsten
Epnde der borsten

In het wecke
In den nabel
Begin der heupen

Epnde der heupen
Epnde der schacnte
Epnde der billen

Opguen

Op de knie
Widen in de knie
Onder de knie

Epnde der hupen
de en binnenste hup
ten

Gewicht
Epnde der enkelien
Solen des voets.

X

Bo-
ken.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

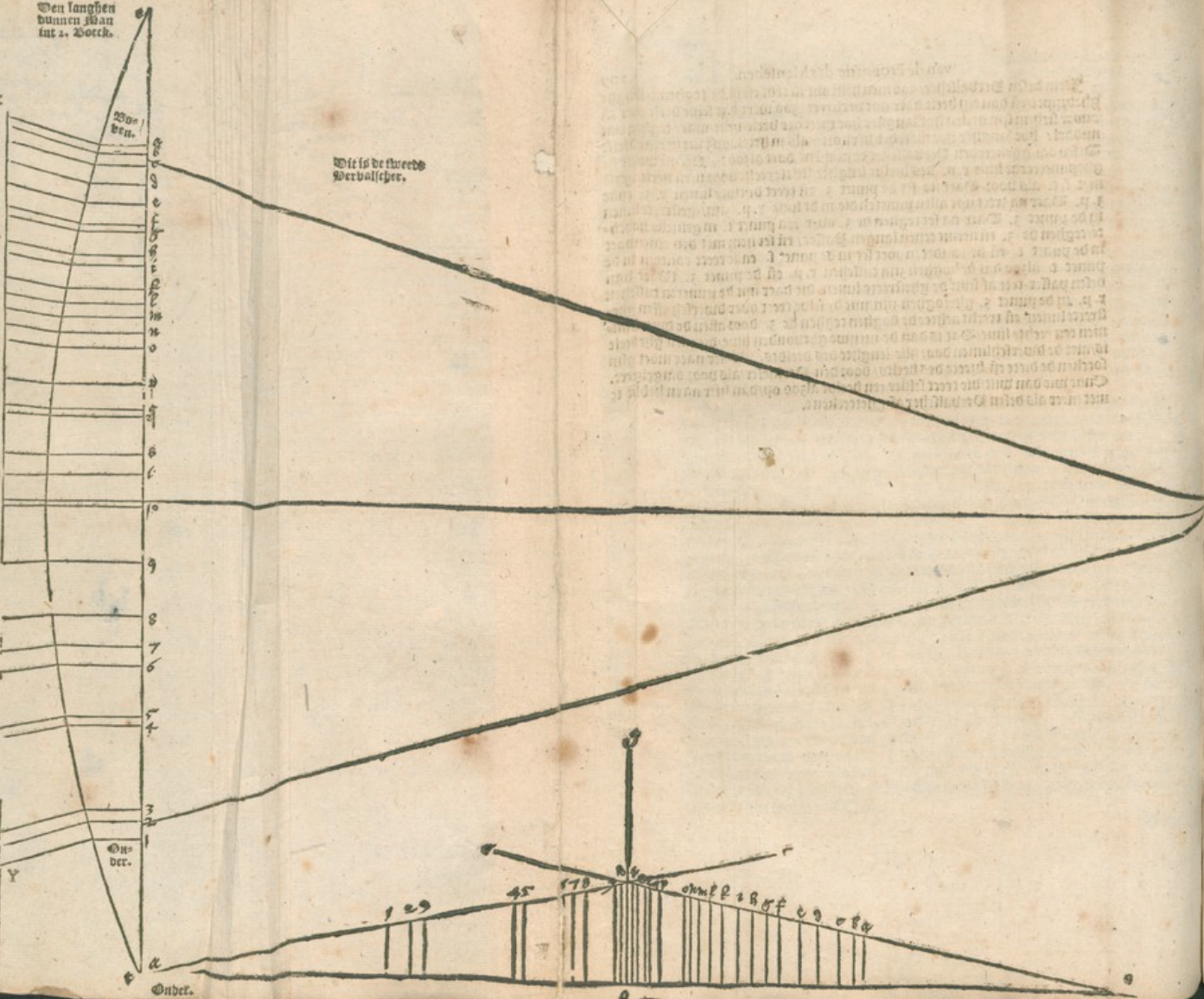
296

29

Item desen Vervalscher/ 300 men hem om-keerd en in de teghenstellighe ghebruyt/ en dan een beelt daer upt verkeert/ 300 wert dat selve beelt oer en onder sich/ in syn deelen hoe langher hoe meer oer verlenght/ maer teghen den middel/ hoe langher hoe meerder verhoert/ als in het voorsz verkeerde beelt. Desen om-ghekeerden Vervalscher te maken/ doet alsoo: Neemt weder de ghepunteerde linie r. p. des beelts lenghte/ stelsse recht door u/ en verlenght met f. c. als voorsz. Daer na set de punct 3. en treect de twee linien r. 3. ende 3. p. Daer na treect upt allen puncten die in de linie r. p. zijn/ gestrecte linien in de punct 3. Daer na set teghen de 3. over een punct t. in gelijcke hooghe/ te/ teghen de 3. en neemt eenen langen Passer/ en set hem met den eenen voet in de punct t. en den anderen voet set in de punct f. ende treect rontom in de punct t. alsoo dat de boghen zijn tusschen r. p. en de punct 3. Waer dan desen passer treect af snijt de ghestrecte linien die daer upt de puncten tusschen r. p. in de punct 3. ghetoghen zijn/ upt de selve treect over dwerssch effen ghestrecte linien/ en treect achter de boghen teghen de 3. door allen de dwersschlinien een rechte linie/ Dat is dan de meye ghevonden linie/ die niet ghederft is/ met de dwersschlinien door alle lenghte des beelts. Daer naer moet ghy soecken de dicte en breette des beelts/ door den Verkeeser/ als voorsz omgekeert. Ende wie dan wilt/ die treect selver een beelt alsoo op/ dan hier na en hebbe ic niet meer als desen Vervalscher af-gheerechent.

Den langghen
dunnen skan
lat 1. Dorch.

Scherpdel
Wervel
Doozhooft
Oogghyaen
Neuse
Kinn
Doochte des schou
der vleesch
Doochte der schou.
Dalskuyt
Voist
Orsien
Cepelen
Onder de Voisten
Epnde der voisten
In het wecke
In den nabel
Begin der heupen
Epnde der heupen
Epnde der schaente
Epnde der billen
Op de knie
Onder in de knie
Onder de knie
Epnde der knien
Epnde der binnenste knie
Schietwicht
Epnde der enkel
Solen des voets.

Schepdel
Wervel
Doozhooft
Ooghbracn
Neuse
kinne
Schouder
bleesch

Schouderho.
Schouderled.
Dorst
Oxfelen
Tepelen
Onder de bor-
sten

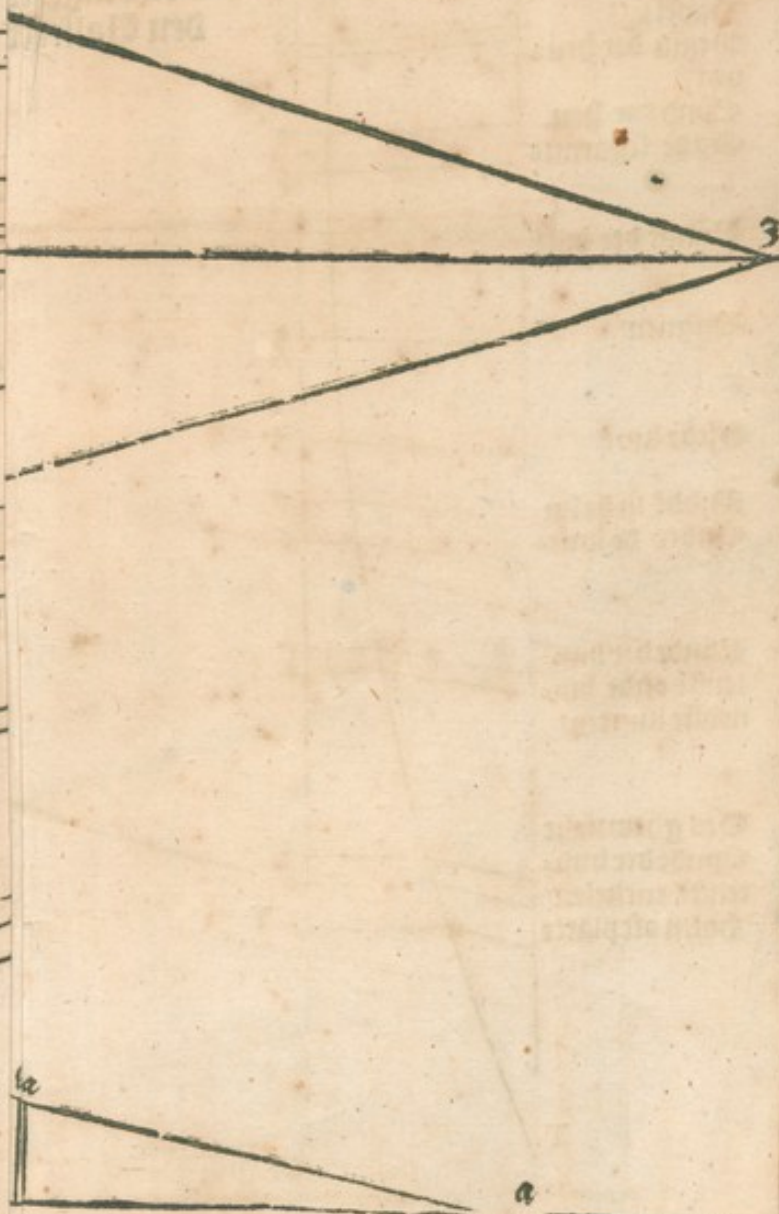
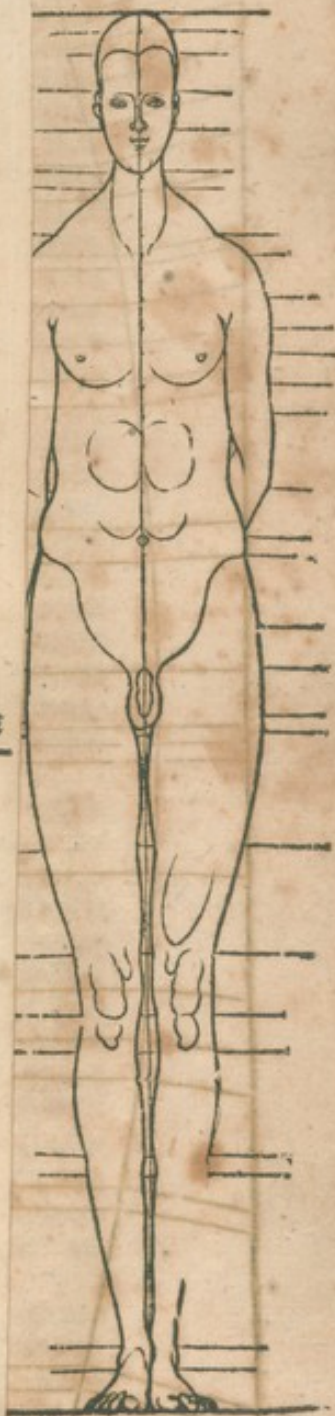
Int weecke
Den uabel

Epnd der heu-
pen
Sptijtinghe
Epnde der
schaemt
Epnd der bil-
len
Dygnen

Op de knie
Bidden in de
knie
Onder de
knie

Epnd der hup-
tenste en bin-
nenste kupten

Shewricht
Epnde der
enckelen
Solen.

Boven.

Scheepdel
Werbel
Doozhoofst

Ooghbaen

Neuse

Rinne
Dooghte des
derbleesch
Dooghte der
Dalskruyl

Boist
Orselen

Tepelen
Onder de Be
Eynde der bi

In het wecke
In den nabel
Begin der h

Eynde der h

Eynde der se

Eynde der l

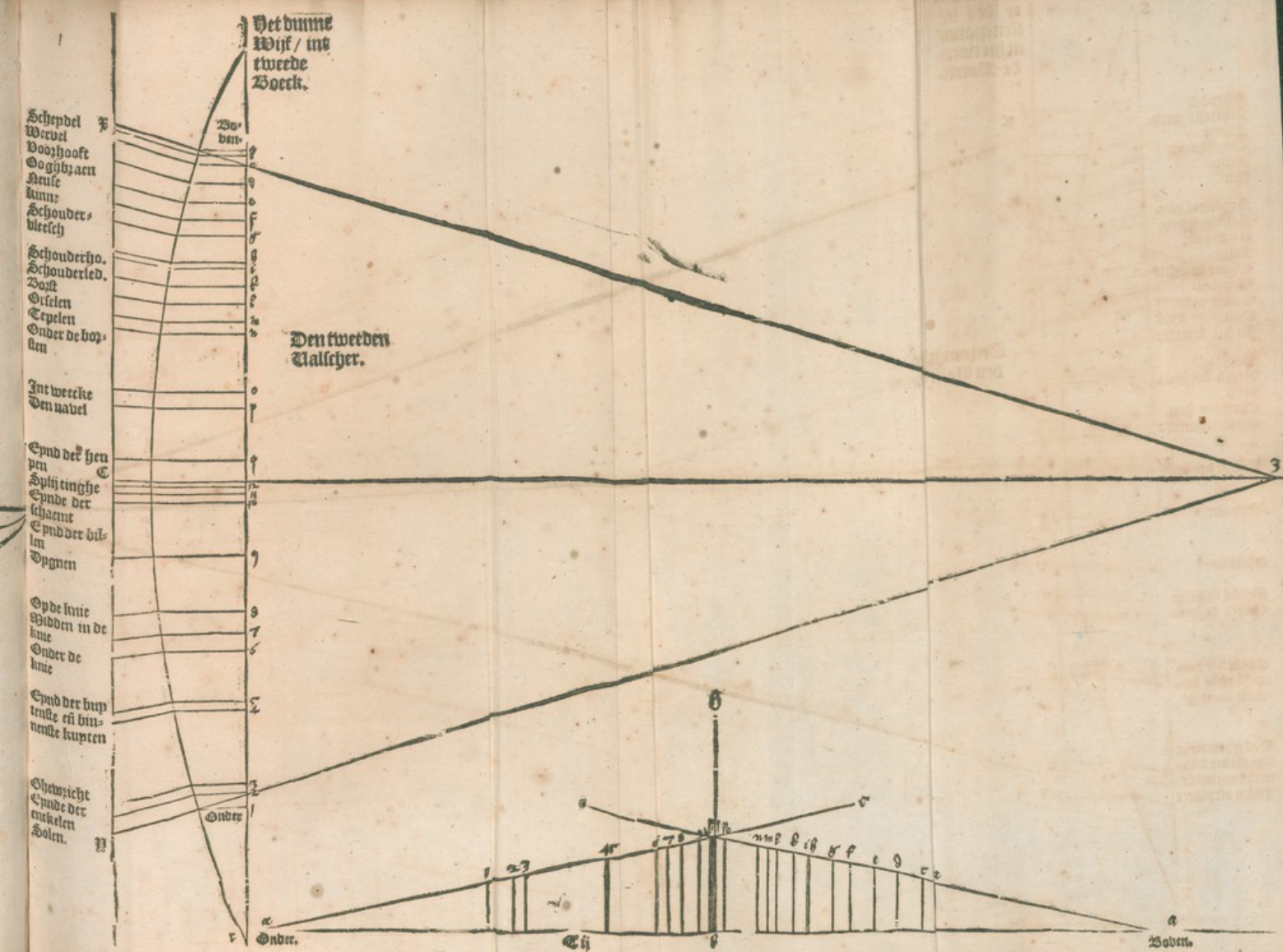
Dyguen

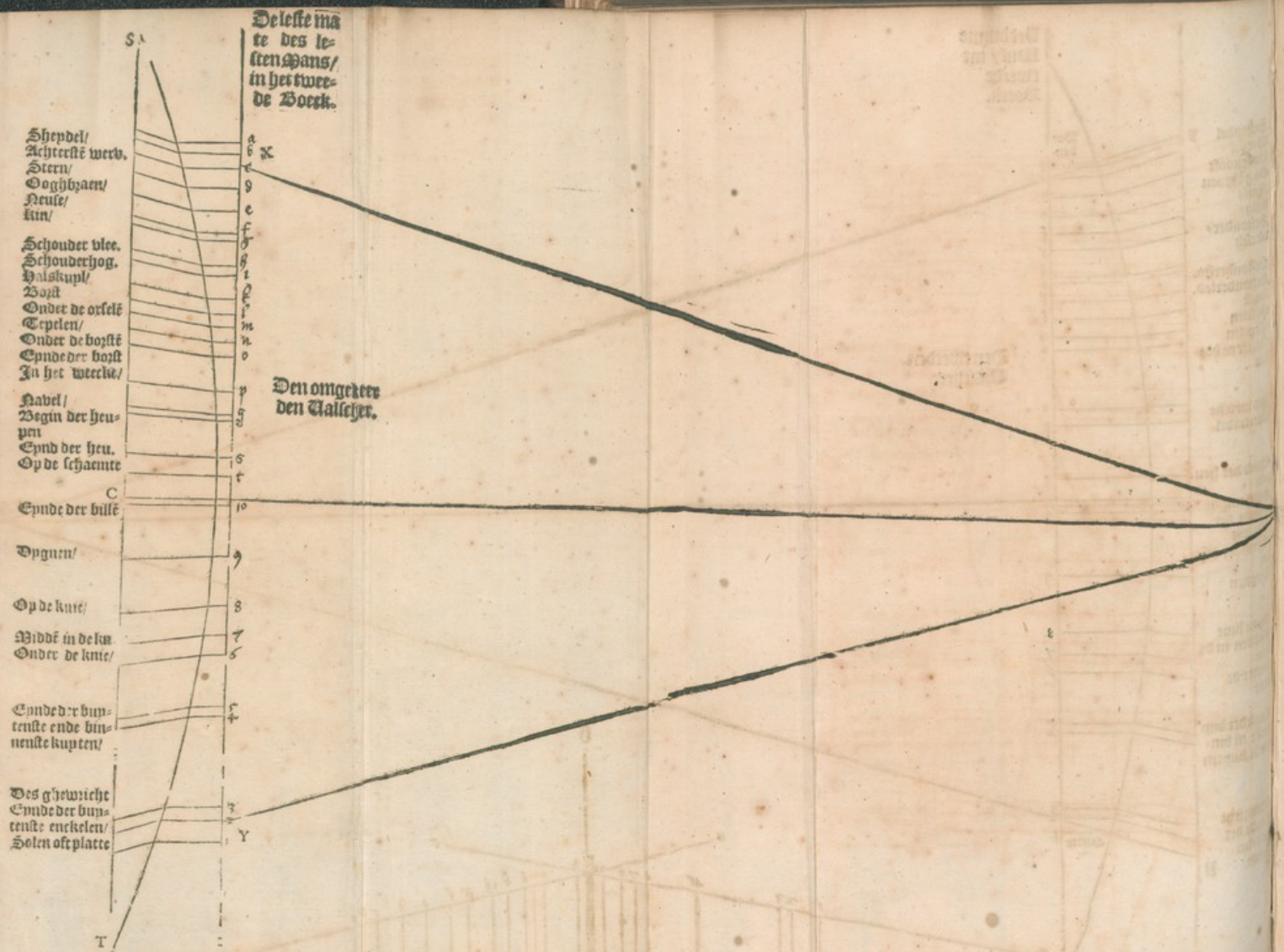
Op de linde

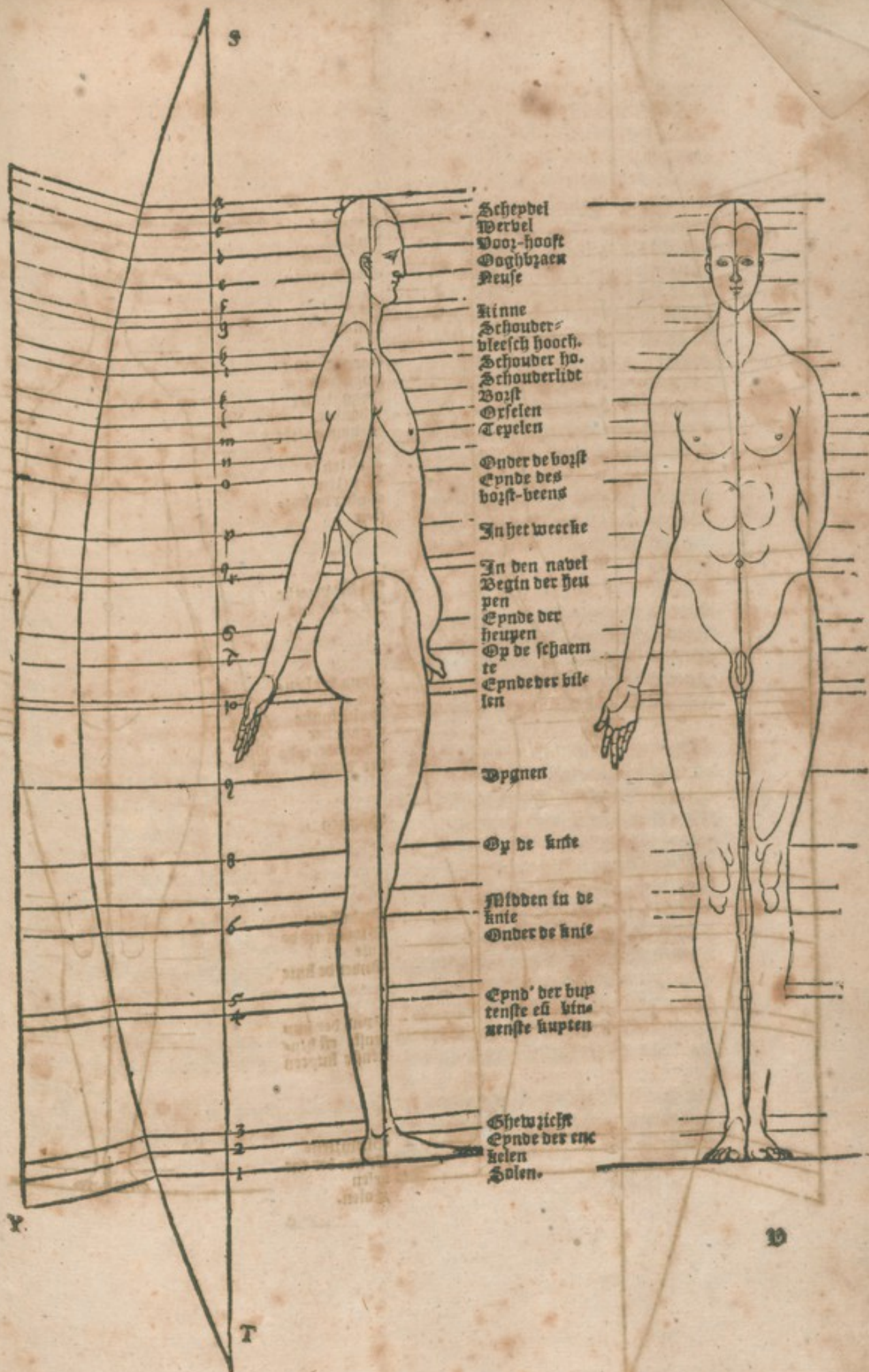
Widen in l
Onder de hi

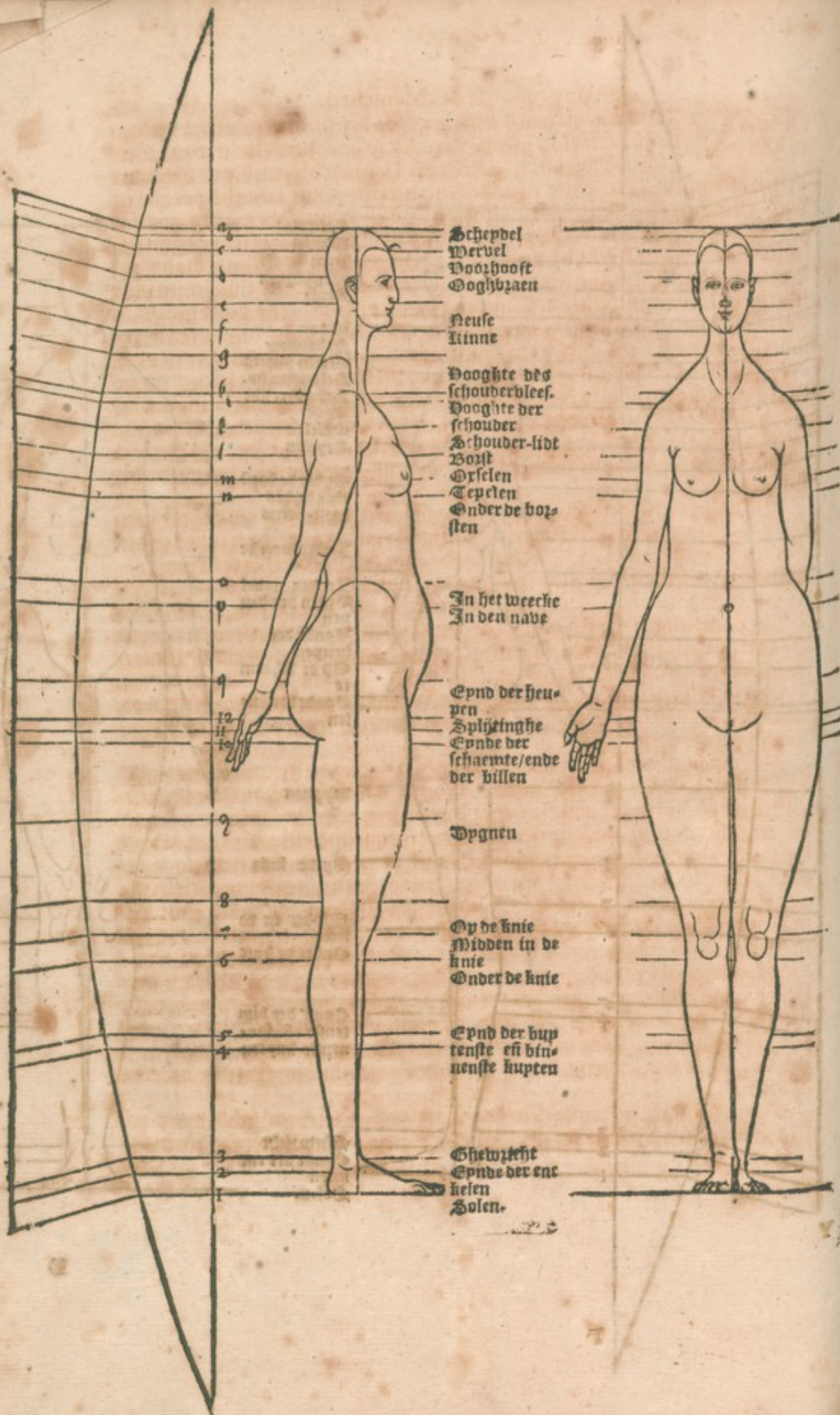
Eynde der
ste en bianne
ten

Ghemacht
Eynde der
Solen des

VV Jem wil/ die mach een jeder vooz-beschreue maet der beelden die verkeert syn gheworden/ het sy dooz den Verkeerder/ Verkieler/ Tweelingh/ Wijser oft Vervallcher/ weder in bysonder deel: n ofte gheheel teekenen en anders verkeeren/ Ghy meught ooc alle de vooz-ghemaecte beelden/ dooz malckeren menghen upt hare maten/ zoo dat tot het beste gheschieden mach/ tot dat ghy vooz u en andere jetwes ghevalighs vint. Maer sulcke vermenginge gheeft zeltsame dinghen/ ende bysondere merck-teekenen/ zoo ghy de ghestalte van elc beeldt met zijne linien wilt in-zien/ op allen ghestreckte deel linien en daer tusschen/ Zoo moet ghy oock wel acht nemen dat ghy geen ongestalte en maect/ dan tusschen/ buyten om de dwerchlinie wert aen-ghesept de lenghte der lidt maten en het begin/ en oock de dicke en brete des selvighen puncts/ hier in en kan men niet falen/ Maer tusschen de dwerchlinien feelt men lichtelijc/ want dickwils zoect men de dingen te veel/ hier in ofte hier upt/ zoo werden dan de selve dinghen te dick/ breedte ofte smal. Dan dese dinghen zijn om kortshepts wille/ met zoo gheheel upt-geleegt/ ghelijckse dooz een handvoeringhe wel konden aen-ghewesen worden.

Hier komt ny in den zin/ dat zommighe overbarene/ die onsen ghewesen wech in-gaen willen en int werck dwalen/ ons als dan de schult sullen geven en ons werck verachten: Ick verstae ooc/ dat den ghenen die onse wijsse gebruycken willen/ alle dinghen swaer sullen schijnen/ Maer dese/ meyne ic/ sulsen wel dooz datse als dan haer een levendigh beeld/ dat sich tot des in-gheselden af-metinghe wel schicket/ vooz de oogghen stellen/ ende alzo dat werck der Natuure aenschouwende/ sullen haer na haer krachten en verstant beneersighen/ haer werck nae het leven upt te drucken: Want de beelden/ in den welcken het leven ghelijcksaem aenghemerckt wert/ worden gheprezen vooz- namelick als de schoonheyt daer by is/ worden sy/ ghelijckse waerdich zijn/ hoogh ghehouden.

Maer in de namen der onderscheydinghen/ die boven van ons upt-geleegt zijn mach een jeggelijck verkeeren/ zoo hy wil. Want hy kan hem ge- wennen de konst nae te volghen/ die de waerheyt begriipt/ en hy kan sonder die eenighe byzheyt alle dinghen te verdoeren/ ghebruycken/ welcken arbeit den verstandighen leerlijck is/ ghelijck daer-en-teghen wel en neerstighe gedane saken/ Gode ter eeren/ den Menschen tot nuttigheyt/ dooz sich selven aenghenae en gheneughelijck te zijn pleghen: Maer den versachtlijcken arbeit van verdoertheit/ is in de konst te bestraffen en schadelijck/ zoo wel in klepne als in groote werken ghehatet. Daerom ist billick/ dat men de dinghen die men in't openbaer wil laten komen/ met sorghe en verstant ver- richt: men moet oock toe-zien/ dat men de Natuure niet wat onberdrecht- lijck toe-sette ofte af-neme. Ghy sult sommighe vinden die hare verand- ringhe zoo wepnich doen dat men se nauwelijck mercken kan/ dese moet men zoo wel als de excessse vermijden. De middelmatighe dinghen zijn daerom de beste.

Maer dat wy in de exempel en zoo groote contrarieteyten hebben upt-ge- legt/ dat hebben wy daerom ghedaen/ dat men het in kleppen dinghen des te

beter mercken konde/welcke in groote dinghen na te volghen / niet recht en
 soude zijn/Want daer in moet men de ongheschiedtheit verbeteren/ende de
 reckinghe moeten versacht worden/op dat die wiltheydt vermijdet/ende die
 konst ghesien worde. Maer wie soude onderschepdingen die qualijck ende
 sonder konst ghetepekenen zijn/mercken connen; Anders moet sich niemant
 verwonderen/dat soo veel en verscheptene dinghen een ervaren konst-meester
 in den sin komen can/welcke altemael te dooz byepden syn leven niet ghenorch
 is/en de koetheydt desselven moet blijven laten. Want die dinghen die vooz
 vallen syn ontalbaer/ende der konstmeester en gemoet is vol van Beelderen/
 welcke noch ter tijt onbekent synde/niet alleen in menscheleken/maer oec an
 der dinghen afbeelding die de gene alle menskens mochten voortbrengen/de wel
 ke een seer lanc leven en een goet verstant/neersticheyt en beses konsts/lang
 duerich gebzup. k van God vercregen hadde. Want dooz Godlycke hulp
 vermoghen die Erbarene van dese en andere konsten seer veel. Maer dewyl
 wy van de veranderinge veel gelysoorken en nochtans openbaer is/dat g'en
 werck van Menschen ghemaect/zodanighe onveranderlycke ghelijckheyt
 eens anderen wercks ofte dings behoude/dat het niet van sich selve ernighen
 onderschept hebbe/en dat oock niemant sookonstich levet / die twee wercken
 zoo ghelijckelijck maecten can / datse onder sich niet souden connen onder
 schepden worden. Want niet van onse sake komt tot een zoo groote gelijk
 heyt/hoe wel wy daerna trachten. Ja wy sien/als wy een form op dit ende
 dan op een ander pampier opdrukken ofte Pler in dat selve leem gieten / dat
 in den uptcomende dinghen tepekenen van onderschept zijn / waer doozse om
 veeler oozsaecken willen connen onderschepden werden. Als nu dit gebeurt
 in dese seckerheyt wat sal in andere dinghen niet geschieden connen. Maer
 van sulck onderschept spreken wy in tegh. nwoordicheyde niet; Maer ek
 wil eenige verstaen hebben/welcke iemant wt te drukken sich mochte voorge
 nomen hebben / want van dese zijn alle die voozgaende te verstaen: Zoo
 die wils iemant een werck in syn sin gebattet heeft/komen hem terstont vooz
 Beelden van onderschepdinghen/niet die onvernijdelijck en noodich is/maer
 dooz de welke schoone en leelijcke dinghen onderschepde worden / die me dooz
 die woorden der onderschepdingen te vooren verclaert te wegen brengen can.
 Maer als het werck volwt is/zoo volcht op het aenschouwen der oogen des
 gemoets ordel in welck verscheptene Lypden meyningen verschepten zijn.
 Daerom wil ick in onse dinghen eenen jegelijcken toegelaten zijn / dat als
 het hen goet dinct/onse dinghen verandere en alle dinghen versoecke van wel
 ke wy haest na desen claerder spreken connen. Op dese wijze moet men toes
 sien/opdat het werck niet tot een alteseer vzeemde en onnatuerliche wijze ge
 brocht worde/ten waer dat men Monsterdingen/en gelyksaem der droomen/
 gestacht uptbeelden wilde/alwaer aller dinghen natueren onder malanderen
 vermengt worden. Maer dat ick tot het aengestelde werck come/Lact int be
 gin een beest bestelt worden dooz syne dwarsch linie en ruypte vande hoochte
 onderschepden synde / die dwarsch linie dan zijn in een secker getal van ons
 begrepen/maer een jegelijck mach meerder ofte weyniger beschrijven. Meer
 der te maecten dient wel tot seckerheyt/dat eenen neerstigen konst Meister
 toestaet: Maer die weyniger maecte/die den arbeyt en moeyten verminderen
 maer hy sal tot een uptnemende sekerheyt niet comen connen / Alhoewel nu
 die wil

die wel geoeffent/ ooc gheene linie trecken/maer alleen puntenen onderschey-
dinge gebruycken/300 dit haren verstant genoech zijn sal. Ende dit is een
veranderinge van linie/die ander namelijc om die linie dooz t'gehele lichaem
te veranderen/is gelijck met die ghene / die van ons te voozen in die verande-
ringe der hoofden aangewesen. Want op de selve maniere wordē die dwarsch-
linie des lichaems naerder te samen getrocken/ofte verder van malcanderen
gesetst/vant welcke dat kortere deelen/en langere veroorzaecken sal/ende het
gehele onderschept is van korte ende van langhde.

Maer men moet niet versuymen den onderschept van dichte en breyte / de
welcke oock selve dooz en binnen die dwarsch linie verandert. Want 300
ghy die dwarsch linie siet langer ghemaect te zijn / 300 is die breyte van vo-
ren/en die dichte op de syde grooter/maer soo ghyse korter maect/wozt bep-
de vermindert: Ende datselve sal ooc geschieden met de deelen binnen diesel-
be/op datse grooter ofte kleynere worden. Maer ick vermaene hier noch eens/
ghy mocht daer wt die woorden van onderschept besien/op dat ghy die sake
niet te veel doet. Maer soo een verstandige Leser onse leering ghebruycken
sal/sal wonderbaere veranderinge van figuren maken. Ende wt die comen
breede Schouderen/dunne wecken/smalle heupen/ofte darentegen. Ofte
een kort lichaem/ lange beenen ofte andersins. Item rechte lichamen met ar-
me ende beenen/ofte krom. Ja gantslic der menschen natuyt dooz die afme-
tinge/wozt openbaer/waerupt dan des forms en leelijckhepts reden genomen
wozt/ op dat het werck selijck ofte schoon gemaect wozt. Daerom moet de
Const-meester eer hy de hant aen de tafel voeghet / hem voozghestelt hebben/
wat hy afschilderen wil/op dat/diewyl dooz het werck eer ghelocht wozt/hy
die alderwt gelesenste en bequaemste daertoe gebruycke. Ende soo een Er-
barene Const-meester in 300 een gering werck betoont wat syn verstant can/
soo veel beter sal sulcks de konst betonen als een ander in een groot en subtil
werck. Dese dingen die andere ongewoonlijck en nieu zijn/sullen alleen die
Const-meesters die krachtich van verstant en hant zijn verstaen. Daerwt
komt dat die dingen die van een/op eē dach/van de pen opt pampier gebrocht
ofte met een mesken opt hout snijden/ desen loflijcker syn als eē andere groot
werck van een geheel jaer. Welck een besonder geschenck Gods is. Want
menich heeft een goet verstant en een sodanige succes in t'werck dat hy/noch
in syn/noch in veele navolgende tijden gene navolgende heeft / welc men ver-
staen can wt der ouden monumenten/van de welcke noch stucke wtgegraven
worden/in welcke 30 veel konst is/dat niets van onse dingen niet die can ver-
gelcken worden. Maer 300 pentant vraecht/welcke manier des schoonhepts
in den Beelde zijn/300 mochten misschien sommige seggen: Welcke der Men-
schen ozdelen vooz goet achten; t'Welck andere niet sullen toegeven: En het
dunckt my niet wanneer onb. standige Menschen het ozdeel toegela. e wozt.
Maer wie sal een volmaecte erporentheit beschrijven? Want ick ben in die
meyninghe/dat niemant leeft/die eens alderverachtsten diers hoochste vol-
maecktheit met die gedachten van syn gemoet begripen can / hoe veel min-
der meyne ick/soude dat pement aen eenen Menschē doen connen / dewelcke
Godt met een besonder raet en maner getimmeret en ghewilt / dat hy boven

alle dieren herfshen soude. Dit soude ick niet versaken dat een schooner Beelt van den een als van den anderen dickmaels int gemoet gebattet en met der hant wtgedrukt wort/waerom dit alzoo zy/can niet vaste redenen bewisen worden. Maer daerom can men niet tot sodanige volmaecktheit comen/datmen niet wat beters soude maken connen: Want dese wort in des Menschen verstant niet begrepen/Het Goddelicke verstant kan het alleen/die den Mensche niet ghelijcker wetenschap begaven kan: Want dit is den reghel der waerheyt die form en mate is de alderschoonste/op dewelcke sich een ding ende niet vele schicken moeten. Maer de soeckende Menschen vallen vele en verscheidene dinghen vooz/ende het ghebeurt dickmaels/dat men schoone dinghen niet op een manier nae en volghet/doch leelicke dinghen/presenteren sich al onne meerder. Maer in dese onse dwalinghe vinde ick niet een volmaeckte schoonheyt/die ic betoonen kan: dewijl ic niet meerder begheert als ploompheyt ende leelijckheyt van onse wercken af te snijden/zoo zal ick neerstighliken hier toe behulpich zijn.

Maer nu kome ick wederom tot het oordeel van de Menschen/die nu dit/dan een ander Beelt vooz het alderschoonste achten / maer de konst-meester veroient lof/die na aller Menschen oordeel een schoon Beeldt maken kan tot het welcke veel ghebruycks ende erbaringhe gheepscht wort / de selve konde niet beters ghebeuren/als des waerheys maet in zijn sin begrepen te hebben/op dat hy de rechte ende tot zijn propoost bequame maet veruonde / dewelcke eenboudich en slecht zijn moet.

Zoo dese jemant bekent te hebben/die zal de grootste sake doen/als hy het bewijzen zal/welc hy in desen stucken ende dupsternissen niet dunckt/dat het gheschieden zal. Nochtans een jeghelijck werck/dat met Geometrische roden verklaert ende bewisen is/dat heeft zoo veel sekerheys/dat het niet kan berispet noch teghensproken werden. Ende eenen alsulcken Meester ghelijc een Godlike Mensche/behooren alle luden te eeren/ende sulcke upt-legginge zijn seer ghenoechlijk te hooren / ende het werck is veel ghenoechliker aen te schouwen. Maer mocht jemant segghen/wat beneerstighen wy ons dan op een sulcke wetenschap / daer aen zoo veel goedeluden wanhopich gheweest zijn? Dit is onmenschelijck / men mach betere soeken als de goede ofte quade/die voozhanden zijn/hoewel die alderbeste dinghen/ ons gheweyghert zijn. Ende dat wy aenwijzen / wat in een jeghelijck Beelt beter zijmoet men vooz alle dinghen toe zien / dat de maer van alle deelen seker en bequaem uptghesocht wort/als in haer ordeninghe ende manier ghestelt is/zoo sullen alle deelen/zoo wel de kleenste als de grootste met grooter sozghen fraey ghemaectt worden/ of wy by abontueret jenes van schoonheyt vinden/ende naerder tot het perck raken mochten. Maer dewijl ghelijck gheseyt is/het menschelijcke lichaem upt vele deelen te samen gheboecht / waer van een jeghelijc a zijn maet van rechttheit heeft/ sullen wy daer na trachten/ dat wy verstaen/wat sulcke wyle tegenstaet/op dat men te beter binden/en tot die Natuerlijcke constitutie opt naeste hy komen mach / tot dewelcke wy niet allen krachten/recht toe gaen zullen/dat wy het werck van konst en fraepicheyt aenzienlijc maken / welcke alle niet een middelmatighe sozghen ende slechte aendacht

Dacht eyschen. Want int begin moet een vlijtich Meester letten op de besondere beschrijvinghe des aenlichts/in de voorszgaende Capittelen verklaert/ Hy zal voorszeker een wonderbaerlijcke subtylityt bevinden van kromme en rechte linien/ende van andere opmerkinghe/die dooz seker tref van een linie ael niet komen beschreven worden. Men moet vlijtich verstaen ende letten/op de rondicheden ende kromme treckinghen des voorszhoofts/der wanghen/neus/ooghen/mont ende de kin/dat men niet van de allergheringhste stuckkens upt late/dat niet met ghelijcker sozge der grootste ghetraectert worde/ende men moet niet minder neersticheyt in den enckelen deelen upt te schilderen/als in de gheheele tesamen-zettinghe aenwenden. Volcht nu den hals/die moet op t hooft actozderen/ende moet niet dooz kortheydt ofte lanckheydt/dicte ofte dunnicheyt/leelijc ghemaect worden. Alsoo consequentelijc moet men zien / dat alle dinghen in de linie-wercken der borst/des buys/rugghe/billen/schenen/voeten/armen ende handen vlijtich uptghebeelt worden. Deswijl dan nu de gheringhste dinghen met grooter neersticheyt moeten gheabsolueert worden/ zoo moet men die niet hooren/die zegghen/ datse haestende niet langh op een werck pleghen te staen/het welcke/ten waer dat de begerende seer niet het werck haesteden/niet sal toegelaten worden. Maer der haestinge mach men wat toe gheven/als de waerheyt behouden / ende de konst-wetenschap upt het werck upt schijnt/ Daerom moet een jeghelijcke ghedaente van een Beelt/van t hooft tot den voetsolen over een stemmen / op wat manier. n het aenghestelt zy/het zy rouw ofte glat/ vleeschlich ofte magher/ op dat niet dit deel vol vleesch/ende een ander magher zy/ als tot een exempel/ dun van armen/ende dic van beenen/ van voren alles vol/ achter niet/ofte daer en teghen/want wy aller leden te samen stemmunghe/eyschen/ende datse niet lichtveerdelijc ende qualijc te samen ghestooten worden. Want dewelcke wel te samen staen / die pleghen als schoon aenghezien te worden. Ende men moet ooc op t oude achtinghe gheven: men en moet niet maken een hooft van een Jonghman / ende een borst van een grijs Man / handen ende voeten eens Menschen van zijn volkomen ouderdom. Noch van vooz een Jonghman/van achteren oudt/ofte daer-en-teghen/die sich niet naer de Natuur en schieken/worden voozquaet ghehouden. Daerom moet in allen ouderdommen der deelen bequaemheyt onderhouden worden / in het Beelt eens Jonghelings eens Ouden-mans/ eens volkomen Menschen/ eens magheren/ eens betten/eens rouwen/eens glatten. Een jongh Beelt moet glat/ sappich ende effen zijn. Het oude moet rouw/ verstelt/oneffen ende magher zijn. Dese dinghen wel te verrichten is goet/eer dat sy niet trecken ende linien uptghearbeyp worden/dat men se alle naer de maet beschrijve / op dat men bekenmen kan zoo ietwes aen de rechteyt ontbreket. Die dit niet neersticheyt waerneemt/dien zal zijns wercks niet lichtelijc berouwen/ Hier in wordt van den konstmeester een volmaecte wetenschap der linietreckinghe ghevozdert/want dese doet tot de konst veel behulps: Ende alzo wel die ware afmetinghe afgheteckent is/ zoo kan doch niet lichter gheschieden/ als dat een dingh bedorven wort dooz een handt die des linietreckens onervaren is / ende lichtveerdelijc dooz de hooghde/brede ende dicte eens Beelts dooz loopt. Maer

die dese dinghen ervaren/de sekere maet verkregghen heeft/ die zal ooc de zake in de form uyt te drucken/beter maken. Op dat wy dan eenighe waerheyt des af metens verkregghen/ende zoo veel moghelijc daer uyt in onse wercken schoonheyt inwoeren moghen / daer toe achte ic niets beter te zijn/als vele Menschen levendighe lichamen vooz oogghen stellen/ en uyt de schoone lichamen oordeel aller leden-maet vergaderen.

Die nu des konstts verstant heeft/die zal eenighe convenientie der deelen in een groote menichte der Menschen/lichtelijc uyt soecken. Maer wie zal ooc eenen vinden/in den welken alle dinghen zoo volkomen zijn / dat niet in eenich deel het zoude ghenuyt worden? Maer hier in moet ghy ghedencken/dat ghy des Natuurs manieren niet vermenght/maer dat alle dinghen acorodren/ghelijc wy te voren gheseyt hebben. Tot de jonghe lypden beelden gebuyet der jeuchtelijken lichamen opmerckinge / insghelijc der ouden tot den ouden/Ende dat selve moeten van het volmaecte ouder ooc verstaen/ghelijc doe tot de magere/bette/rouwe/glatte/stercke ende swacke / moet ghy ghelike natupren van de levendighe af-beelden. Het is gheen twiffel / of den ghenen die sich op dese wyse door alle deelen beueerstighen / zullen meerder dinghen vooz-vallen / alle ghesocht hebben ende uyt-wercken connen. Want de schoonheyt der dinghen wordt nauwer van de konst recht uyt-ghedruyt/ic segghe niet die uyt-nemende ende volmaecte / maer die van ons uyt-ghesocht ende nochtans de crachten onses verstants bovengarnde/ ende onser handen neersticheyt ontlopende.

Derwil dan nu / ghelijc wy gheseyt hebben/ op verscheydene beelden/verscheydene natupren der levendighe lichamen moeten uyt-ghesocht worden/zoo vallen ooc vooz tweederley gheslachten van verscheydenheyt: Namelijc de onse die Wit/ende der Hooren die Swart syn : Dese aensichten zijn onder haer onghelijc/ ende der Hooren aensichten zijn om aente zien so aenghenaem niet als de onse van weghen de groote nederdruckinge der neus/ende der lippen dickheyt/Item van weghen der handen/knieu/schienen/votuin/die van knoppicheyt leelijc ghemaect worden. Maer ic hebbe van dese Menschen lichamen gezien van een zoo groote ghelichheit/ende dewelcke door zoo een groote neersticheyt der Natuyn uyt-ghemaect waren dat ic achtede/dat niets volmaecters conde ghemaect worden. Maer in syn gheslacht presenteren sich vele verschillinghe der ghestalten/nae der constitutie veranderlickheyt: Al zoo de stercke lichamen zijn groot/maer de swacke syn dun/niet vleeschachtich/ghelijc als de andere/Daerom moet men by een beelt eens stercke Mensch niet met liniwercken van weeckheyt / na by eens swacken van hercheyt boegghen/Al-hoe-wel men der magherheyt ende vleeschheyt somwylen dienen moet/zoo moet men nochtans des herchepts en sterckhepts na eens jeghelijcken goetduncken maet houden. Dese dinghen sekerheyt wort in der Natuyn ende leven openbaer/op dewelcke als ghy ziet / sult ghy daer af tot u opinie niet afwijken ghelijc oft ghy wat beters maken wilt/want het zal gheschieden/dat ghy bedrogghen wort. Want de konst is in de Natuyn inghedoopt/zoo ghy die daer uyt zult ghetrocken hebben / zoo zult ghy vele dwalinghe in u werck vernuydet hebben/welcks oprechticheyt ghy ten

ten meestendeel met Geometrischen redenen sult bewijzen konnen: maer waer henen die niet komen/ dat moet het ghemeyne oordeel der Menschen gelaten worden/ doch wy weten dat het gebruyt het meeste doen kan/ als hoe naer u wert tot des levens ghelijckens zal ghekomen zijn/ hoe grooter lof van oprechticheyt ghy vinden sult. Daerom laet valscheyt van u verre zijn/ dat ghy yet wilt beter maken/ als Gode syn wert van hem selve ghemaeckt verleendt heeft/ want uw pooginge daer toe aengestelt zijnde/ zullen sonder krachten gesonden worden. Wt welke dingen men schutten can/ dat niemant upt zijn eygen zin en gedachten can een schoonheyt upt-drucken: maer dat het noodich zij/ welke schoonheyt hy upt syn gemoet voortbrengen wil/ dat de selve geheel te voren daer in bewaert geweest zij/ door vlijt en neerstige naevolginge/ welc men voort syn eygen niet houden moet/ maer voort een meesterlijc doort vlijt en neersticheyt verkregen/ dat int gemoet ghelaept. dese vruchten voort gebracht heeft. En van daer wort/ die int gemoet verborghen schat/ en die van binnen ontfangene gedaente/ uptgebrocht: Om welker oorsaken willen de geoeffende Meesters niet alrijt van nooden hebben levendige exempelen voort oogen te stellen/ na welken sy hare Beelden uptdrucken/ want door een lang gebruyt en neersticheyt/ is zoo veel in haer gemoet te samen ghebloeyt/ datse al wat haer belijft/ daer upt scheppen konnen/ maer alsulcken verstant isser weynich/ dan daer tegen zijn zeer vele/ welke door groote neersticheyt quade werken maken. Maer gelijc ic gesept hebbe/ de wel-geoeffende Meesters ooc geen exempel aenschouwende/ sullen een voortreffelijc wert maken/ hoe wel voortwaer dat aensien op't leven en natuer alle dinghen beter maect: Maer in den ongeleerden ende onervaeren is sulcken succes niet te hoopen/ want niets van desen comt by geval. Daerom cannen somwijls enen vinden/ die van hem selven ende alleen wt syns ghemoets verstant/ op geen levendich exempel ziende/ nochtans voortreffelickere Beelden wdichtet/ als andere/ hoe wel ghestadich ende neerstich het leven ende natuer teghenwoordich aensiende/ want de kennisse des constis ontbreect desen. Maer die lof begeert/ moet sich voornaemlich wachten/ op dat het werck niet met eenighe leelichheyt besmet worde. Daerom moet ghy die overbloedige dingen van die Beelden/ die wy willen schoon hebben/ af laten/ want sy worde daer door veronciert/ dat moet ghy also verstaen/ blintheit/ swackheyt/ verdwijninge/ kreupelheyt/ te samen drayinge is leelick van wegen het ghebreck des natuerliken gebrucks: Het sal oock niet minder leelick wesen/ dat ymandt met drie oogen ofte met so veel handen ende voeten ghesien wordt/ niet om het ghebreck maer om overbloedicheyts willen. Hoe meerder ghy dan dese dingen vermijden sult/ ende voort deselve/ noodighe/ rechte/ aensienlicke/ gesonde dinghen/ die altemael aenghe-naem zijn ende voort goet ghehouden worden/ schildert/ hoe meerder lof ghy met u werck vercrijgen sult. De schoonheyt inde natuer verborghen zijnde turbeert ghemeynlic onse ordeelen. Men vint somwijls twee menschen seer schoon ende frap van welken een niet den anderen niets gemeen heeft/ noch van maet noch van constitutie/ ende nochtans ist niet openbaer/ welker van beyden die schoonste soude gheseyt worden. Sulcke duysternissen zijn in onsen verstant/ wie sal dan de waerheyt van des schoonheys voortreffelicheyt wtspreken.

wisprecken? Maer hoe wel ons dat niet blickt/ soo ist nochtans ghelooflick/ dat die eben schoon zijn/ dat eene het ander in secker deelen volmaecktheydt overtreffe.

Hier wt moet een verstandighe Meester hem wachten/ dat hy niet altyt een geslacht in schilderpen navolge/ maer dat hy in veelvoudige ende verschepdene manieren geoeffent sy: Waer wt dit volghen sal/ dat hy menschen beelden van allerhand constitutie wtdrukken can. Als daer zijn der toornigen ende der blysienden ofte van allerhand andere meer / dewelcke alle in haer aert frap gemaect zijnde/ voor goet ghehouden worden. Comt dan ymandt ende begeert een Beelt van een afgonstich en stuers mensch/ ofte hier er een Amourensen ende lieflicken/ wat sal eenen geoefden lichter zijn/ als wt de voorzghes schrebenen leeringen een bequame ende waerachtige maet sulcken Beelden te vinden? ende die gebondene met een ghelichke form verlichten? Want aller menschen natueren kunnen also wt ge beeldet worden / als welcke syn vierich/ lochtich/ aerdisch/ wanneer des consts macht dat werck moderiert: Ende die erbarene Meester behoeven een loflick werck niet langh aen te zien/maer dat selve treckt terstont alle verstandighe tot onghelooflicke liefde van sich selve. Die in desen dinghen wel gheseert zijn/ dien is openbaer dat ick segghe ende dieselve hebben wetenschap van den waren gebruyck. Maer wetenschap omhelst altyt die waerheyt/ nademael opinien dickwils daer af dwalen. Daer om sal hem niemant al te seer betrouwen / op dat hy in dit werck niet bedrogen worde. Daerom sal een Student van d'eerste const een seer nutlick dinc doen/ so hy veeler gheproberden Meesters wercken dickwils aengeshouwet ende nagevolcht/ ende van hare reden die Meesters dickmaels disputierend gehooort sal hebben. Maer ick wil niet dat jemant meyne/ ghelijck oft men in een loflick werck eenige dwalingen sose zijn/ niet afmercken soude/ welcke te bekennen ende verbeteren seer goet is.

Laet u niet bereden/ dat ghy u ghemoet tot eene aert van Beelden aenbindet/ welcks ghy onlancks verstaen dat een Meester ghedaen heeft. Maer die natuer lijdet/ dat dat beelt sodanich sy/ hoe danich het oordeel ende wijse des gemoets is. Maer ick beveele vele dingen te beschouwen/ ende de besten daer wt verkiezen / want die valscheit van opinien staet byrans allen in den wech/ ende wie zoude dorpen seggen/ dat een werck so volmaecte/ dat een beters niet soude connen gemaect worden/ dewijl niemant seggen can/ hoe wel een schoon mensch gesien/ dat een schooner niet soude moghen ghebonden worden. Maer den sekersten wech ingaen is het beste/ het sy wt ander lieden leeringe/ ofte wt syn eyghen soeckinge op een lebendich exempel. Maer die Meesters achte ick niet voor goet/ welke vande const veel woorden te maecten ghewennet zijn/ maer selve geen loflick werck hebben voor te brengen/ hoedanich ick sonninghe ghesien hebbe: So ghy sult navolgen/ so zult ghy vallen/ welke de quaetheyt van haer wercken gendoerch roept/ of ick nu stilswyghe/ want dit zijn verschepdene dinghen/ want werck beel sprecken/ ende dat niet doen. Nochtans en verbiede ick niet/ dat jemant der onerbaren onderwijsinghe toelaet/ want het gheschieden can/ dat doe die Boeren een faut in u werck aenwijsen zullen/ hoe wel sy niet leeren kunnen/ op wat wijse ghy het verbeteren moet.

Op dese plaets wil ic dese konst d'onwetende vermaent hebben die van onse leeringe te leeren aengevangen hebben / datse dese dingen van ons voort ghebracht vlijtich leeren / en haer int eerst weynich dingen te leeren en te doen verstellen / als dese begrippen / datse dan tot ander voortgaen. Want de wetenschap moet niet het gebruyck wassen / op dat de hant den wil en verstant diene / waer upt eyndelijc des konst en gebruyck groote gewisheyt ontsaet / welke beyde moeten te samen gheboecht zijn / en van malck anderen af ghesondert / vermoghen niets / hoe wel nu het gemeene peupel schijnt seer betere dingen van seer quaden te onderscheyden konnen / zoo ist nochtans niemant die waerachtelic oordeelen kan / als een ervaren konstmeester / die oec selve dickwils lof niet sine werken bekomen heeft.

Maer eenighe mochten zeggghen / zal men zoo vele moeyten doen / ende zoo veel tijts aenwenden / dat men int besonder alle beelden op dese manier brenghen / maer in een kleynen tijt vallen vele beelden te maken voor. En wy gebieden dit niet / maer dit leere ic / dat men door vlijt en neersticheyt / eenighe gewisheyt / die alleen in reden bestaet / sich te wegghen brenghen / en van den ghenen / die sulcke ghewisheyt niet een onseplbare vryheyt der hant verkregghen hebben / zal niemant aller lichamen en ander dingen af-metinge afvoorderen.

Ja de oogen van de konst bereypt zijnde / vangen aen een reghel te zijn / maer de hant is de konst gehoorzaam / die een vast betrouwen maect en de dwalinghe werck drijft / en de valscheit des wercks wt-sluyp: En als dan ontbreect die raschheyt niet / en van wetenschap vol zijnde / zult ghy niet vragghen wat ghy doen zult / noch lichtelijc een punct ofte getrocken linien versetten. Zoodanige wercken verdienen lof van de konst / dewelcke lieflic / vry en gheensins angstich / maer recht aenghezien worden. Zoodanighe dinghen worden van allen voor goet ghehouden / om datse in allen deelen goet zijn: Maer de onervaerne / ende des konst onwetende zullen niets goets maken / al hoe-wel se der hant vryheyt verkregghen hebben / Ja sulcke vryheyt mach men voor een gebanckenesse houden / dewijlse tot dwalinghen aenbindet. Dit en vermach dan niet sonder konst / en dese sonder ghebruyck vermach niet veel / maer dese beyde / gelijc ic geseyt hebbe / moeten te samen ghehouden zijn. Daer upt wort openbaer / dat den Studenten van dese saken der af-metinge gheleghentheyt moet bekent zijn / upt dewelcke wonderbaerlijcke successen naevolghen.

• f f a f s.

HET VIERDE BOECK.

223

Van de

Proportie des Menschen/

Van

ALBRECHT DVRER:

Hoe men de voor-beschrevene Beelden
buyghen zal.

Zoo nu veel in de drie voorste Boecken beschreven is / hoe men den Beelden maect / verandert / en door menigherlepe onderschepdt verkeerren kan / Zoo is het van nooden dat men weet / hoemense in hare leden buyghen en wenden zal / zoo men dat hebben wil / en ooc lijden kan.

Daerom moet ghy mercken / dat de voorsz Beelden naer der syden te zien / zijn te buyghen door den gantschen rug- graet / vanden neck af tot de heupen toe / op alle dwerschlinien ende daer tusschen / Doch syn sy meer voorwaerts dan achterwaerts te buyghen / ende dese buyginghe wert ghebuyckt in het achterste vierdendeel des lichaems teghen den rugghe / op allen dwerschlinien ende daer tusschen / upt- ghenomen het bovenste been met syne lidmaten / werdt midden op de dwerschlinie der heupen ende gheboghen. De knie buyght ooc midden in syne dwerschlinie. Den voet buyght by de enkelen des scheenbeens. Ende de teenen in hare leden. Maer het beelt van voren te zien / is te buyghen op beyde syden upt den hals ende door den geeelen rug- graet. Om sulcks te beter te bemercken / hebbe ick in de vooz- ghesette beelden / aen de voornaemste eynden daer sy te buygen zijn / klepne triangelen ende ringhskens gheset.

Daerom ist van nooden / dat men wel in acht neemt wat tot sulcken buygen behoort / dat men een dingh kan stellen eytschelijc oft vriendelijc / Ende vooz al moerten dese na- volgende verscheyden woorden / int buygen wel betrachten.

Dit zijn de onderscheyden woorden.	{	Gheboghen/
		Ghekromt/
		Ghekeert/
		Ghetwonden/
		Ghestreckt / Ghekrumpen/
		Ende Verschoben.

Dese boven-gemelde ses woorden / werden alle in eenen Mensche gethoont / meer oft minder / daer na hy sich beweeght / Ende dese ses derlepe onderscheyden / alzo ickle meyne / wil ick de selve door dese na- volghende linien te verstaen gheben.

¶

Erstelijck

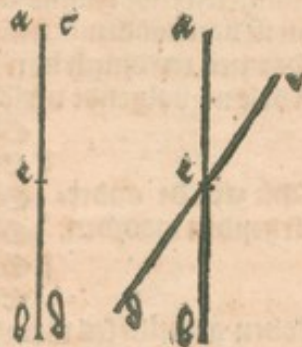
Gerstelijck wil ick het gheboghen nemen /
set een ghestreckte linie a. b. die heeft twee
leden oft puncten c. a. In dese twee puncten
c. d. buyght de linie henen ende weder / zoo
ghy wilt / Maer de lenghte tusschen a. c.
ende c. d. ooc d. b. blyven alle wegghen ghe-
streckt. Al-hier ziet ghy de figure af-ghe-
teekent.

De tweede is de kromme genaemt / ie set
weder een linie a. b. die machmen met ee-
nen Passer trecken / ofte met de hant van
boven tot onder toe / en onder voorwaerts
ghekromt / ende dan boven / int midden /
ende onder. In somma dese linie werdt
krom ghetoghen naer jeders nootdrift.
Dit wort u in dese bysyden drie linien aen
ghewesen.

De derde is Wenden ghenaemt / zoo
twee linien / de een is a. b. de ander c. d. op
malckanderen ligghen / zoo gheven sy een
linie. Daer na set midden een punct e. In
dese punct e. went de een linie boven ofte
onder / op wat syde ghy wilt. Ende hoe
wel hare vier puncten a. c. ende b. d. van
een ander komen / zoo blyven de twee li-
nien in de punct e. op een ander / zoo men
dit hier neven in de figure zien kan.

De

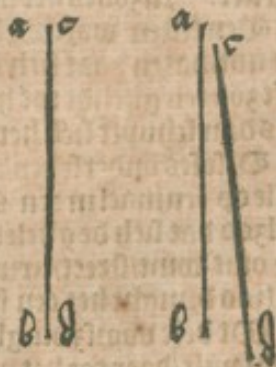
De vierde is Winden ghenaemt / zoo twee linien a. b. ende c. d. in schoevens wijs om malckanderen ghewonden werden / Ghelijc de figure hier neben te kennen gheeft.

De vijfde is ghenaemt Ghestreckt ende Ghekrompen / zoo een linie uyt een ander ghetoghen verlangert / oft in een ander ghekrompen / ende verkort wert / Dit en weet ic u niet anders te verstaen te gheven / dan dat ick hier ter syden / twee linien neben malckanderen ghestelt hebbe / de langhe a. b. ende de korte c. d.

De sesste is ghenaemt Verschoben / ende ghelijc ghy te voren weet / zoo de twee linien op malckanderen ligghen / zoo geven sy een linie / wanneer sy maer van malckanderen verschoben werden / ende niet aen een en roeren / als dan zijn het weder twee linien / ende mogen daer uyt effen linien ofte andere / die te samen loopen / ghetoghen werden / op ofte af gheschoben / Men setse ofte schiekse hoemen wil / ghelijcke dan door twee linien a. b. en c. d. hier naest vooz oogen staen.

¶

Ghy

Ghy sult weten/eben ghelijck als dese boven ghemelde dinghen toegae in de linien/ alzo gaen zy ooc toe in een blaek dingh/ En alzo sp gheschieden in blacke dinghen/ 300 gheschieden sp oock in een jeder weech lichaem dat breec/dick en beweghelijck is/ Dan een alsulcke lichaem is te ghelijck te buygghen/krommen/weynden/winden/strecken/krumpen ende te verschuyben/als de linien Dan gheen lichaem en is aen linien/ daerom moghen alle boven-beschreuen dinghen in een Corpus/als in de linien ghebruyct werden. Nu merckt tot welcke dinghen dese ses boven-beschreuen onderscheydelykheden in de Mensch te ghebruycken zijn.

Eerstelijck wert dit woort Gheboghen ghebruyct in des Menschen ghelederen/ en niet dat de beenen ghebogen werden/ want sp souden breken/ daerom hebbe ick hier vooz in syne figuer gheset/ dat de linien tusschen de punten ghelijck blyven zouden.

Ten tweeden/ krommen is int Menschelijcke lichaem te ghebruycken/ in zenuwen ende vleesch/ dan 300 sich een Mensch op een syde achterwaert ofte voozwaert neyght/ 300 krommen sich de aderen en het vleesch/ in waert ofte wt-waert.

Ten derden/wozt het Weynden in de Menschelijcke geleden ghebruyckt/ als wanneer een het hooft om- weynt/ des ghelijcken het lijf/ de armen/schenckels/ende den meestendeel der leden/moghen alzo gheweynt werden.

Ten vierden/wozt Winden in het Menschelijcke lichaem ghebruyckt/ int vleesch ende in aderen/dan 300 ghy hen vooz ghewent hadde 300 winden sich dan alle weecke dinghen van het een eynde tot het ander/ het sp in den hals/ int lijf/ in armen oft in de schenckelen.

Ten vijfen/ meret dat Strecken ende krumpen veel is te gebruycken/ in het Menschelijcke lichaem/strecken maect dun/maet krumpen dic/ dit neemt beyde in acht/Zoo ghy eenen arm wt stretch/ 300 vertoonen sich de aderen/ en stretcht het vleesch in de lenghte/300 wert den arm dunner. Zoo ghy den arm maer buyght/300 krump sich het vleesch over malckander/ en wert den arm dicker. Alzo is het ooc in de andere deelen des lichaems.

Ten sesten/wozt Schuyben in het lijf des Menschen ghebruyct/ ietwes in de lidmaten/ dat sich het een vooz oft achter oft neben het ander verschuyft/ oft 300 een ghelidt tot het ander gheboghen/ oft het lichaem ghekromt wert/ als dan schuyft sich het vleesch uyt oft in oft op een syde.

Dese ses onderscheydelycke dinghen/ als hier boven staet/ moghen sich wel alle op eenmael in een Menschelijck lichaem/ uyt de beweginghe begheben/ Alzo dat sich de gheleden buygghen/weynden en verschuyben/ en daer neben kromt/wint/stretch/krumpt sich het vleesch/en de andere dingen des lichaems. Alzo dinge het een het ander/ ghelijc dat in de natuere bevonden wert.

Wt dese voorsz dinghen meucht ghy uwe beelden een ghestalte maken 300 ghy wilt/daer toe het u dienstich mach zijn. Dan besonder is te mercken/dat een jeder dingh boven den noot staet niet wel/daerom en zal men van dese dinghen niet te veel noch te weynich toe doen/anders werden se te seer ontstelt/oft ten waer sake dat ghy eenige droomachtige of slaperige beelde wilde maken. Sulcks kont ghy ghebruycken/ in Mannen/ Vrouwen/ kinderen/ Perden ende andere Creaturen.

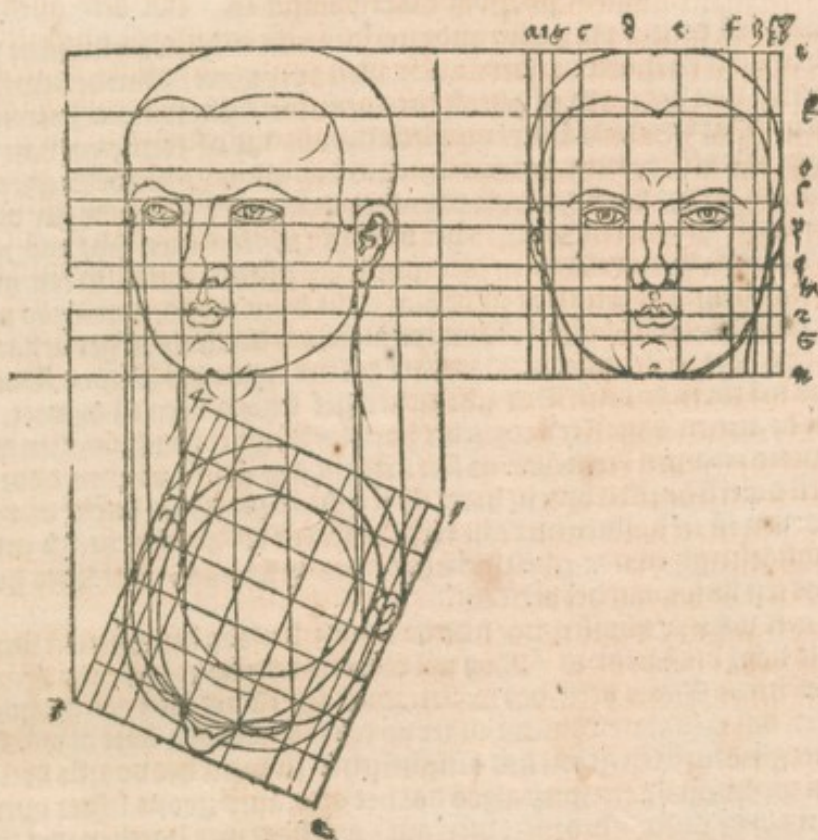
Oock is het te weten/ dat alle mijne vooz beschrevene beeldenissen/ alzo sp herwaert

herwaerts en derwaerts gheboghen worden/niet in allen deelen in de voorhe-
schreue vichte en breete en blijven/aen allen de eynden / Van de beweghelijc-
heyt neemt van het een af en gheeft het ander toe / daerom verkeeren sich de
dinghen. Dat kan men alder bequaemst leeren/ int af-teecken van veel le-
vendighe Menschen/daer aen ziet men hoe sich alle dinghen beweghen.

Item hoe men een beelt buyghen wil/ is onder allen dit / ende seer dienstich
voor de Beelt-houdweren/ zoo men het beelt in't af-teecken synne voor naemste
deelen/tusschen de dwersschlinien der gantscher ghelidmaten/ in een viercant
oft hoeckachtighe corpus legt en verbat (Dit dient tot boetseren/ zoo men het
noemt) en ghelijc het hooft verbat wert/ al zoo ooc den hals en het lichaem van
stuc tot stuc / tot in het wecke/ Van daer tot het eynde der heupen Daer naer
deschenckel tot in de knie/ Des-ghelijcken het scheen-been en de voet. Al zoo
ooc met de armen/ dan in een jeghelijc hoeckachtighe corpus/ moghen alle de-
len/puncten en linien des lichaems seer lichtelic aen-gelept werden/ door de op-
rechte en dwersche effen linien/ waer elc te vinden is/ Maer sulcke viercanten
en behoeven en en konnen niet alle recht viercant oft hoeckachtighe zijn/ son-
der langhachtighe en nae gheschicktheit des lichaems / met hare hoecken
recht/ tot een hulpe van het verstant.

Hier met wil ic aenwijsen/ hoe men de voorst beelden buyghen en weynden
zal / als voor verhaelt is / Zoo wil tot een onderrecht/ voor my nemen het
eerste beschreue Mans beelt/ des eersten Boecks / en wil eerst aen het hooft be-
ginnen en dat recht laten blijven/maer op een sode wenden/ doet al zoo/ neemt
den nederghedrukten gront des aenghesichts en went het voorste deel tegen
u/ en een weynigh op een syde/ al zoo dat het viercants gront schier over cant
staet. En als de neder-ghedruete viercant / aen hare vier hoecken met cijferen
1. 2. 3. 4. beteeckent is/ moet ghy upt de vier puncten over haer varen met rech-
te linien/ zoo wijt de noot vereyscht/ zoo bevint sich de viercant zoo breet/ als
sy hier over cant gheworden is.

Daer nae sijt af dese vier rechte linien / met eene langhe dwersschlinie 1. 2.
en set het rechte van voren ziende aenghesicht in zijne viercant/ daer neben set
den neder-ghedrukten gront/ en vaert met den Ober-dzager met alle dwerssch-
linien des van voren ziende aenghesichts / door de vier linien/ die daer upt de
vier hoecken des neder-ghedrukten gronts over sich ghetoghen zijn Zoo vint
ghy in dese nieuwe viercant/ door de teghenwoordige getogen dwersschlinien/
nae der lenghte van alle hoecken des voorhoofts / oogghbraen/ oogghen/ n. use/
ooren/mondt en kinne. Daer nae vaert eerst upt het in-ghetoghen aenge-
sicht des neder-ghedrukten gronts / upt alle hoecken en eynden der nense/ oo-
ghen/ mont/ kinne/ ooren/ voorhooft/ hals/ hooft en wat noodigh is/ met rech-
te heele linien over sich / in den bovensten gront tot de dwersschlinien/ daer by
en daer tusschen elc dingh bevonden zal werden/ waer dan die plaets en eynde
eens jeghelicken dinghs ghetrocken wort daer in zal men dan de ghestalt li-
nien des aengesichts trecken/ zoo bevint sich de voorwendinge gantsch recht/
Hier toe behoort een die vlijtigh is en die dit te recht gebruyct / daerom hebbe
een alsulcken aenghesicht af-gheteckent/ en hier nae voor oogghen ghestelt.

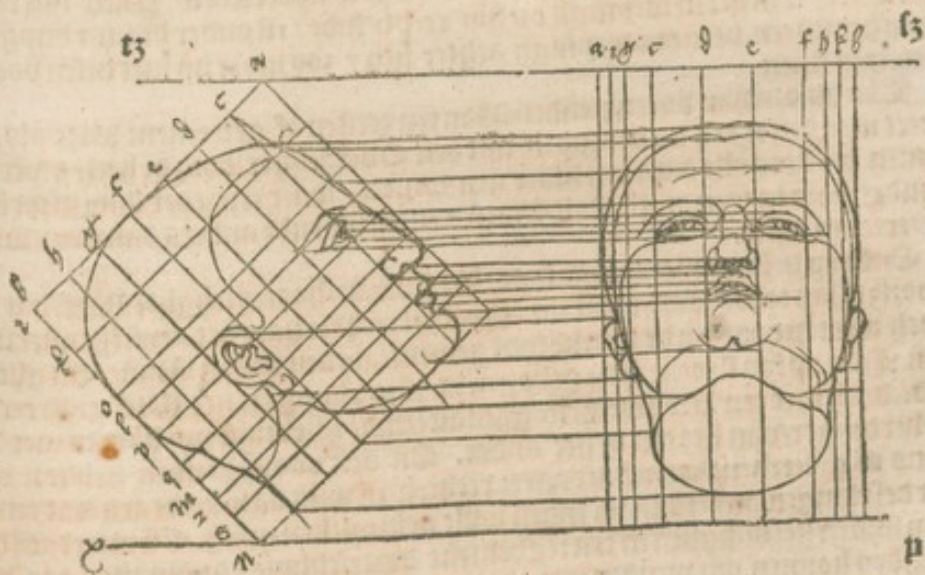
Gelyckewijs als ic dese boven-ghemelde aenghesichten op een syde geweynt hebbe/ alzo wil ickse teghenwoordigh na der syden met de kin over sich rechten/ en met het hooft achter sich neyghen/ en dan zien hoe het van voren aen te zien is/ dan moet ghy alzo doen: Neemt het viercant des van besyden ziende aengesichts/ met allen haren in-hout/ ende stelt het op den ondersten hoeck/ op de dwersschlinie r. p. en onder met den voorsten hoeck by de kin recht over sich. Daer naer set op den bovensten hoeck des viercants een heele dwersche linie t. z. teghen de onderste r. p. tusschen de twee heele dwersche linien/ moeten boven ende onder de twee hoecken des van besyden ziende viercants/ over hoecks begrepen werden. Daer nae maect op de syden des van besyden ziende aengesichts/ tusschen de twee dwersschlinien/ het over sich ghewende aenghesicht/ van voren ziende in syne breedte/ gelijc als voor beschreven is/ doet dan oec alzo: Set tusschen de twee dwersschlinien met twee rechte linien a. b. de breedte des van voren ziende aenghesicht/ ende trec daer inde andere rechte linien c. d. e. f. g. h. i. k. als sy voor beschreven en daer tusschen na de breedte alle dinghen ghedeelt zijn.

Daer na trec met den Overdragher/ ine het besyden ziende opgherechte aensicht/ met heele dwersschlinien/ alle dinghen daer over in het viercant des van voren ziende aenghesichts/ van de hooghte des hoofts/ stern/ ooghbzaen/ neuse

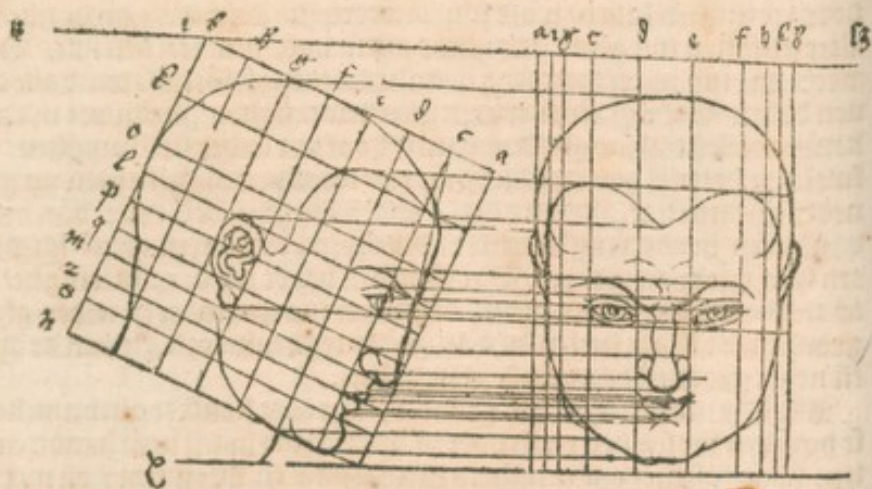
nen se/ooren/mont/kinne/hals/ en al wat noodigh is. **W**t dese ghekrupste
dooz-ghesneden linien/wozt ghy onderrecht/waer dat ghy de ghestalt-linien
aller dinghen in't aensicht/anders als sy vooz zijn/treken sult/ Daerom be-
merct wel in't in-treken der ghestalte des aenghesichts/waer alle dingen he-
nen vallen/Ende ghelijckerwijs men dese dinghen ghebruyet in't af-gheteec-
kende aensicht/alzoo ghebruyet men se ooc in't onder sich buyghen. Maer om
sulcks te beter te verstaen/ hebbe ic tweederlepe aenghesichten op gherecht en
neder ghedruct/af-gheteekent. Oock moghen dese twee/ van besyden ende
van voren ziende aenghesichten/ des op-gherechten en neder-ghedructen / op
een syde ghewent werden/ Dat gheeft in beyde een veranderinghe/ dat is in't
af-teekenen vreemt om zien / Daerom moeten maer de neder-ghedructen
gronden tot beyde deelen dienen/ zoo sy teghenwoozdigh van de opgherechte
en nederghedructe aenghesichten vallen.

Alsulcke versettinghe der gronden/ is groote konst te ghebruycken/ dan de-
se dinghen wylen sich recht daer in aen. Alzoo mach men handelen met aller-
lepe vooz-beschreue aenghesichten/ Mans en Vrouwen / en niet alleen met
den aenghesichten/maer ooc met het gheheele lichaem.

Ende ghelijckerwijs als men het hooft in een nederghedructen gront leyt/
alzoo mach men ooc/ alst noot doet/ het gheheele lichaem in een nederghedruct-
ten gront legghen / maer eer men dat doet/ zal men het beelt buyghen en stel-
len/ zoo men dat hebben wil/ Van eerst van alle hoecken en eynden met rechte
ende heele linien/henen af varen in den neder-ghedructen gront.

Ende op dat men te beter verstaet/hoe de beelden gheboghen werden/ende
hoe sy zien/ als men se alzoo maect/wil ic eerst den voorsz Man van seven
hoofden langh buygen/aen de plaetsen daer hy te buyghen is/En neem
het onder sich gebucte voorsz hooft/ en set het van besyden ziende op den van
voren ziende Man/ zoo wert syn aensicht op syn sincke syde ghewent/ Maer
het van voren ziende aensicht/set ic op het van besyden ziende lijf/dan den ee-
nigen Man moet op tweederlep manieren af-geteekent werden. Daer naer
buyghe

bupghe ic hem over de helft vant wecke/op syn sincke syde/30 wert de rechte
te schouder hooger dan de sincke. Ooc bupge ic den rug-graet op ettelijcke
dwerchlinien op dat het lijf niet met eene heele gestrecte linie gheneyght wer-
de/en strek hem synen sincken arm een wepnigh vooz het lijf/ Maer onder de
helft van den gordel bupge ic hem syn heupe/een wepnigh op syn sincke syde/
en laet hem niet synen sincken voet onder syn hooft staen/ Maer syn rechte
been/strec ic hem een wepnigh op syn rechte syde/ en onder de knie bupghe ic
hem het scheen-been een wepnigh achter sich / 300 moet hy met desen voet op
den teen staen.

Zoo nu den van boren zienden Man ten eersten af-geteekent wort/als dan
treect men den Man na der syden/upt den Overdzager/dooz de heele dwerch-
linien/die daer alle dinghen klaer aen-wijzen/ waer een jeder dingh syn stede
vindet/daer in men de ghestalt-linien van nieus/ende anders dan vooz/weder
in-trecken moet.

Ende op dese manier bupge ic ooc het lebende-hoofdes lenghte Wijs/dat den
vooz Man toebehoort/maer int tegendeel recht ic haer het aensicht over sich/
doch wert het ooc op de sincke syde gewent/als den vooz Man/ En ghelyc
den Man op syn sincke syde gebogen is/ alzo bupge ic het Wijs op de rechte
syde/doch met een Vrouwelijcke ghestalte/ende ghebrynt my daer in met den
Overdzager/van het een in het ander. En dese vooz beelden/hebbe ic vol-
gens af-geteekent/om u daer nae te rechten/en wijs daer mede aen/dat een je-
der dese dingen anders en na synen wille gebrycken mach. En merct ooc dat
ghy samen het bupghen in een jeghelijcke dwerchlinie / de dinghen zoo veel
sy lijden konnen om wenden meucht/op welke syde ghy wilt/Dat moet ghy
alzo verstaen: zoo den Man met syne sincke schouder neder teghen de heup
gheboghen is/meucht ghy ooc de selve achter sich wenden / en de rechte vooz/
alzo dat het lijf daer tuschen niet gaet. Dit alles meucht ghy wyder ghe-
brycken als het hier beschreven is.

Zoo

Alzoo nu een wepmich aenghesept is/ de van voren ziende beelden op beyde syden te buygen/ als dan wil ic u de voorsz. na der syden voorszwaert en achterwaerts leeren buyghen. Zoo moet het beelt eerstlijck na der syden te maken/ voorsz. ghenomen werden/ Daerom als ic boven den dicken/ starcken Man en syn Wyf/ die ic in t eerste Boeck ghebruyet hebbe/ alzo wil ic ooc des selven Boecks lesten Man en Wyf van 19. hoofden lenghten buyghen/ op dat men hem dooz te veel dicken en korten/ en hem te veel langhen ende dunnen/ de onderschept zien kan.

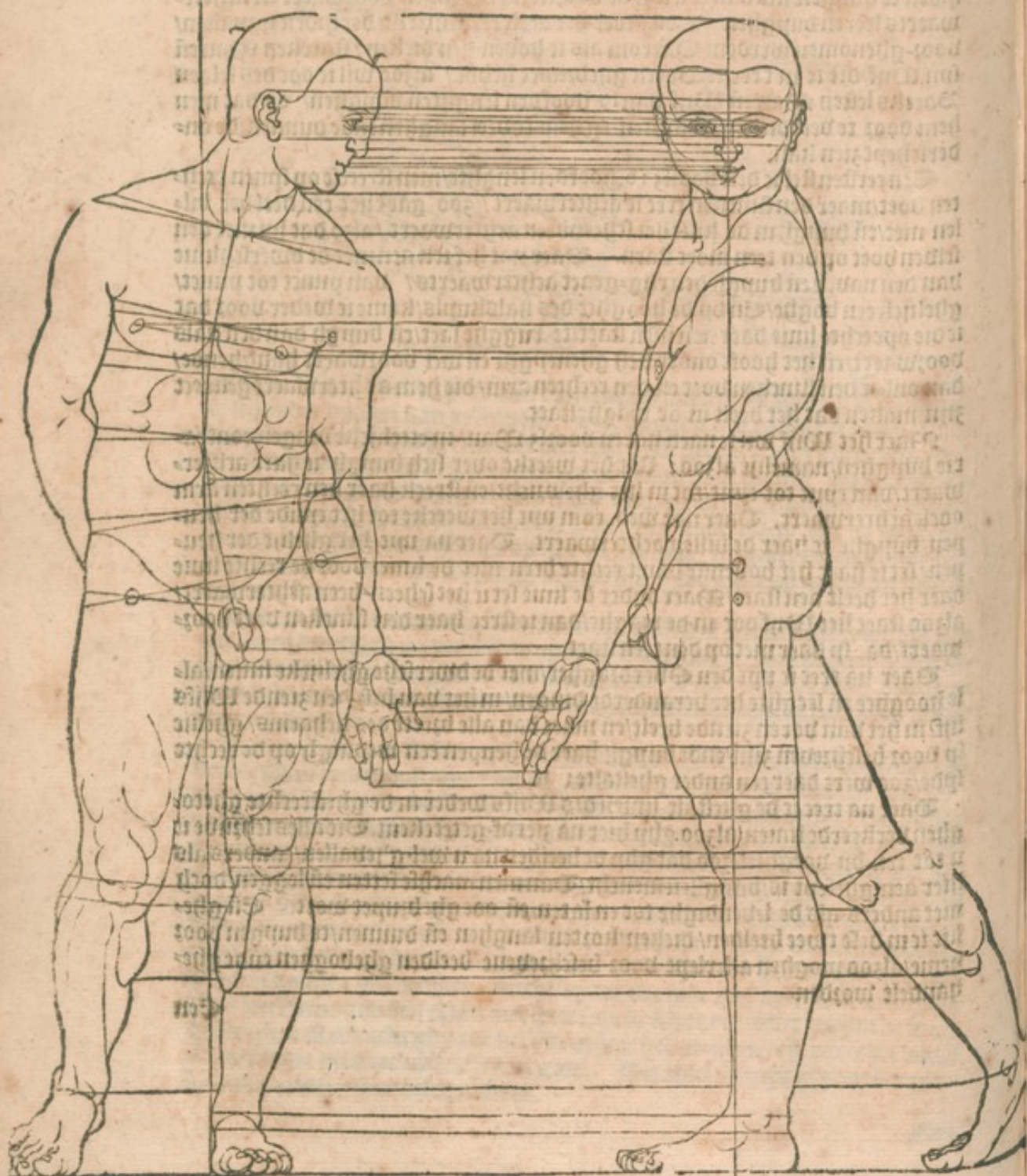
Ten eersten stel ic dese voorsz. 10. hoofden lenghte/ men strecke op synen rechten voet/ maer den sincken trece ic achterwaert/ 300 gaet het een deel der billen met/ en buygh in de knie het scheenbeen achterwaert/ alzo dat hy met den selven voet op den teen moet staen. Daer nae hef ick aen met de dwerscline van den navel/ en buygh den rug graet achterwaerts/ van punct tot punct/ ghelijck een boghe/ En by de hooghte des halskupls/ kome ic weder vooz dat ic die oprechte linie daer aen men staet/ te rugghe laet/ en buygh dan den hals voorszwaert/ en het hooft onder sich ghenepghet en wel voorszwaert hanghende/ dan onder den sincken voet en den rechten arm/ die hem achterwaert gestrect zijn/ maken dat het beelt in de waghe staet.

Daer het Wyf wil ic naest haren voorsz. Man/ in ettelijcke dingen contrarie buyghen/ namelijc alzo: Wt het weeteke over sich buygh ic haer achterwaert/ van eynt tot eynt/ tot in het ghewricht/ en streck haer den rechten arm oock achterwaert. Daer nae wederom uyt het weeteke tot het eynde der heupen/ buygh ic haer de billen achterwaert. Daer na uyt het ghelijc der heupen/ set ic haer het bovenste van t rechte been met de knie/ vooz de rechte linie daer het beelt aen staet/ Daer onder de knie set ic het scheenbeen achterwaert/ alzo staet het Wyf ooc in de waghe/ dan ic streck haer den sincken voet voorszwaert/ dat sy daer met op den teen staet.

Daer na trece ic uyt den Overdragher/ met de dwersche ghelijcke linien/ als de hooghte en leeghte der veranderde dingen/ in het van besyden ziende Wijslijf/ in het van voren ziende beelt/ en maect dan alle bzeete des lichaems/ ghelijc sy vooz beschreven zijn/ ende buygh haer de heupen een wepmich op de rechte syde/ 300 wert daer een ander ghestalte uyt.

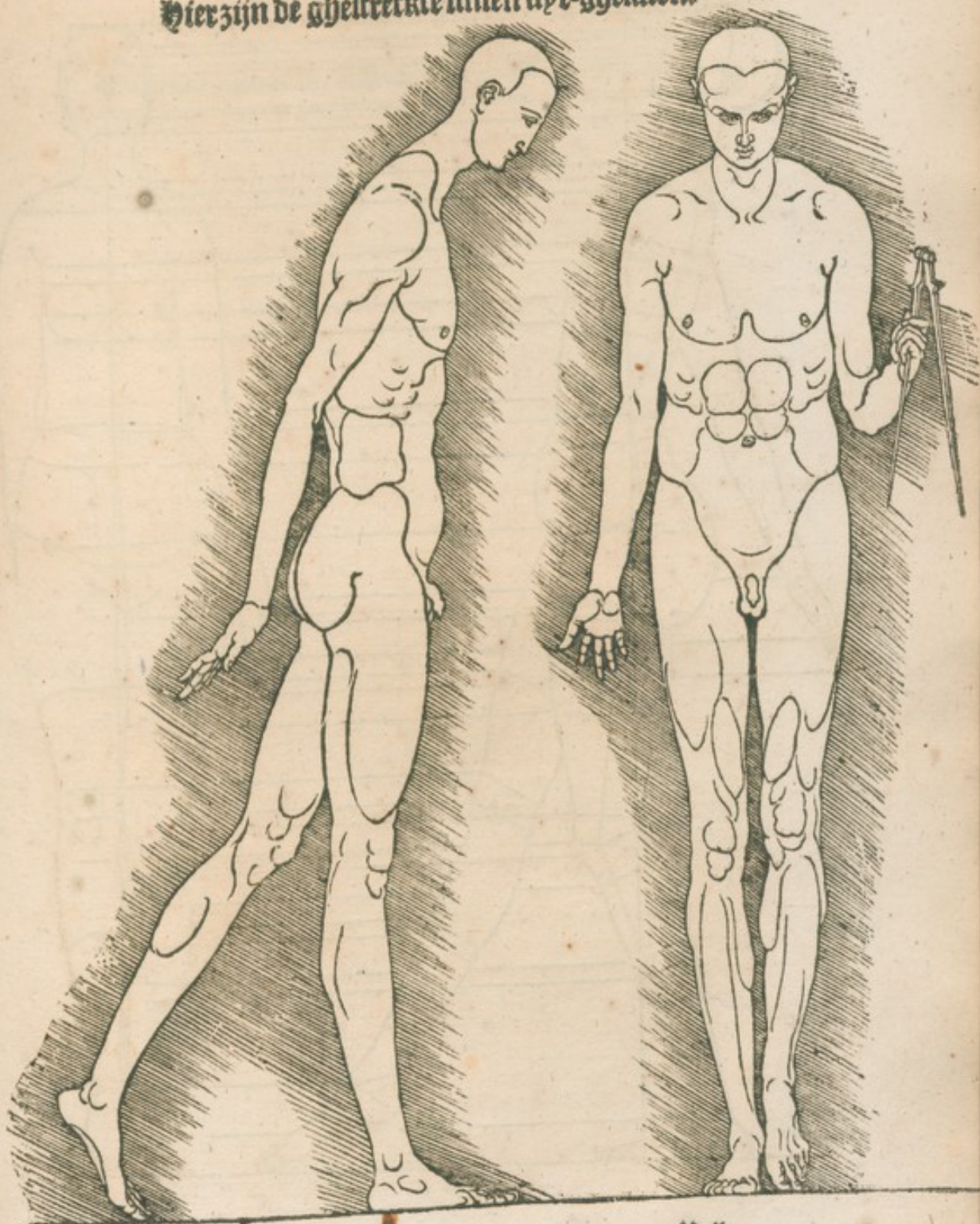
Daer na trece ic de ghestalt-linien des Wijs weter in de ghestreckte ghetozen verkeerde linien/ alzo ghy hier na ziet af- geteeckent. Dit alles schrybe ic u tot een by-voeghsel/ 300 dat ghy de beelden na u wel- gheballen/ anders als hier aen- ghesep is/ buyghen meucht/ Dan men machse setten en leggen/ doch niet anders als de levendighe toe en laten/ en ooc ghebruyet wort. En ghehe ic in dese twee beelden/ dicken/ korten langhen en dunnen/ te buygen vooz hie ic in dese twee beelden/ dicken/ korten langhen en dunnen/ te buygen vooz neme/ alzo moghen allerlepe vooz- beschrebene beelden gheboghen ende ghehandelt worden.

Eenen Boerschen Man van seven hoofden langh.

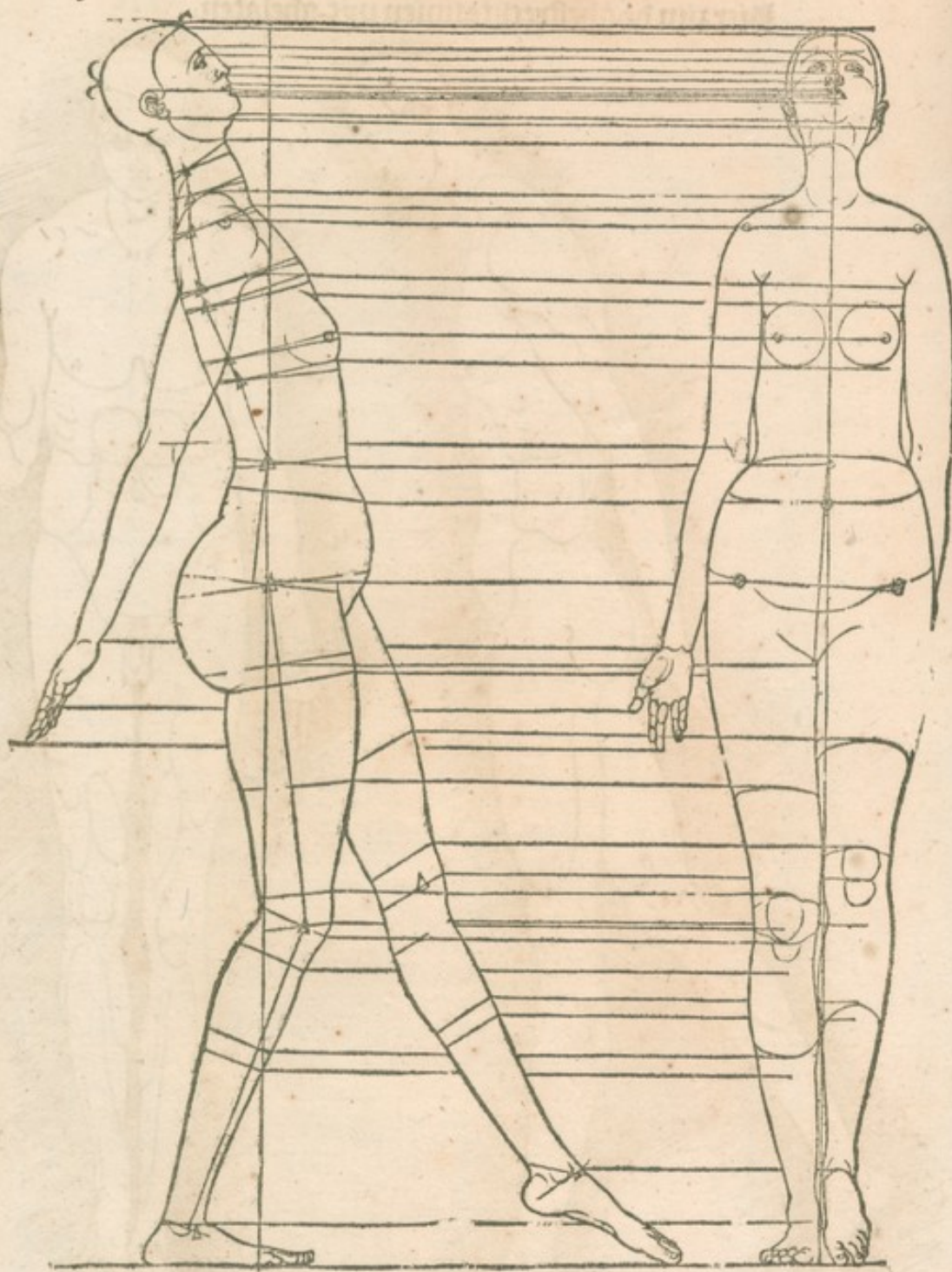

van de proportie des Menschen.
Hier zijn de ghestreckte linien uyt-ghelaten.

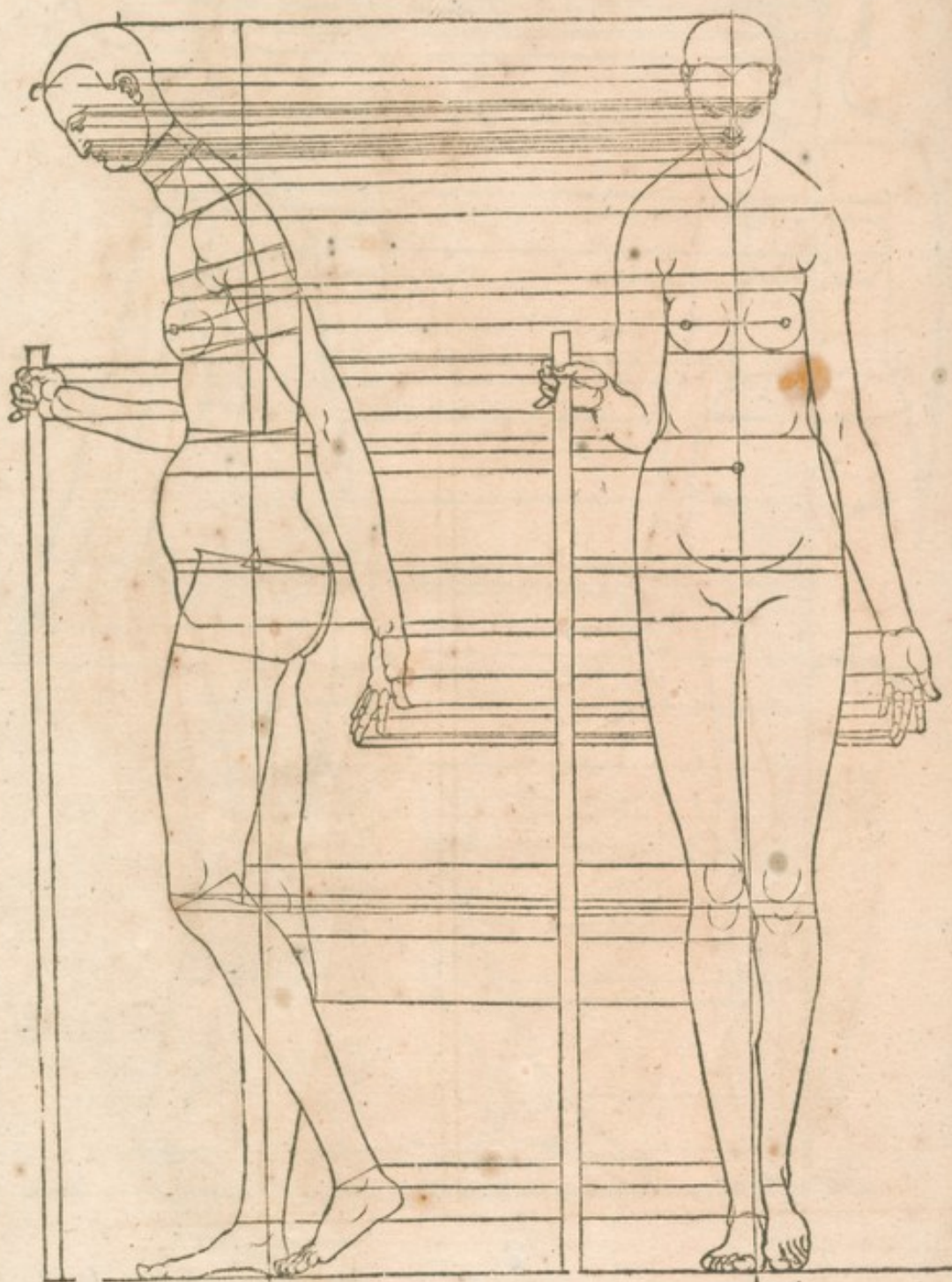
237.

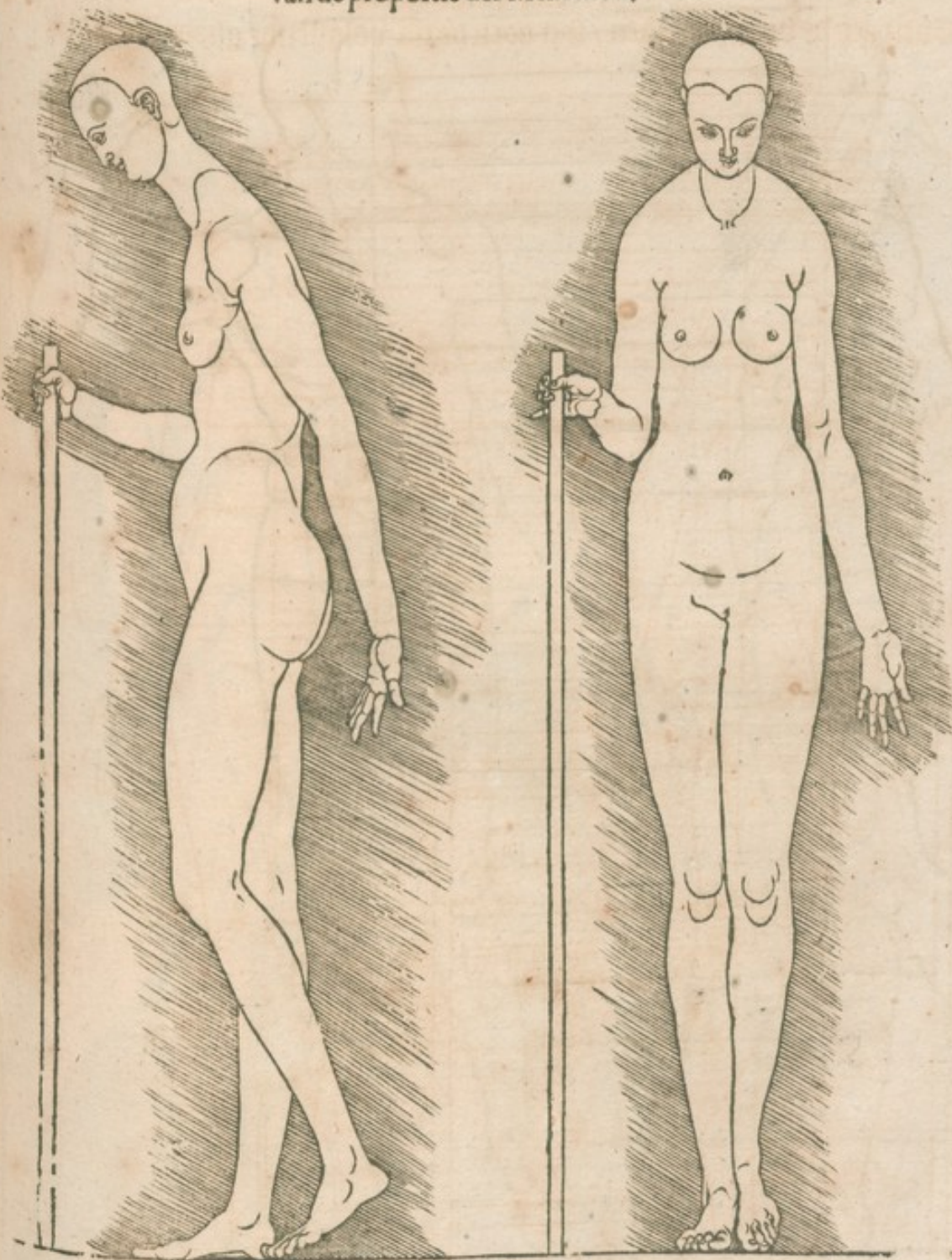

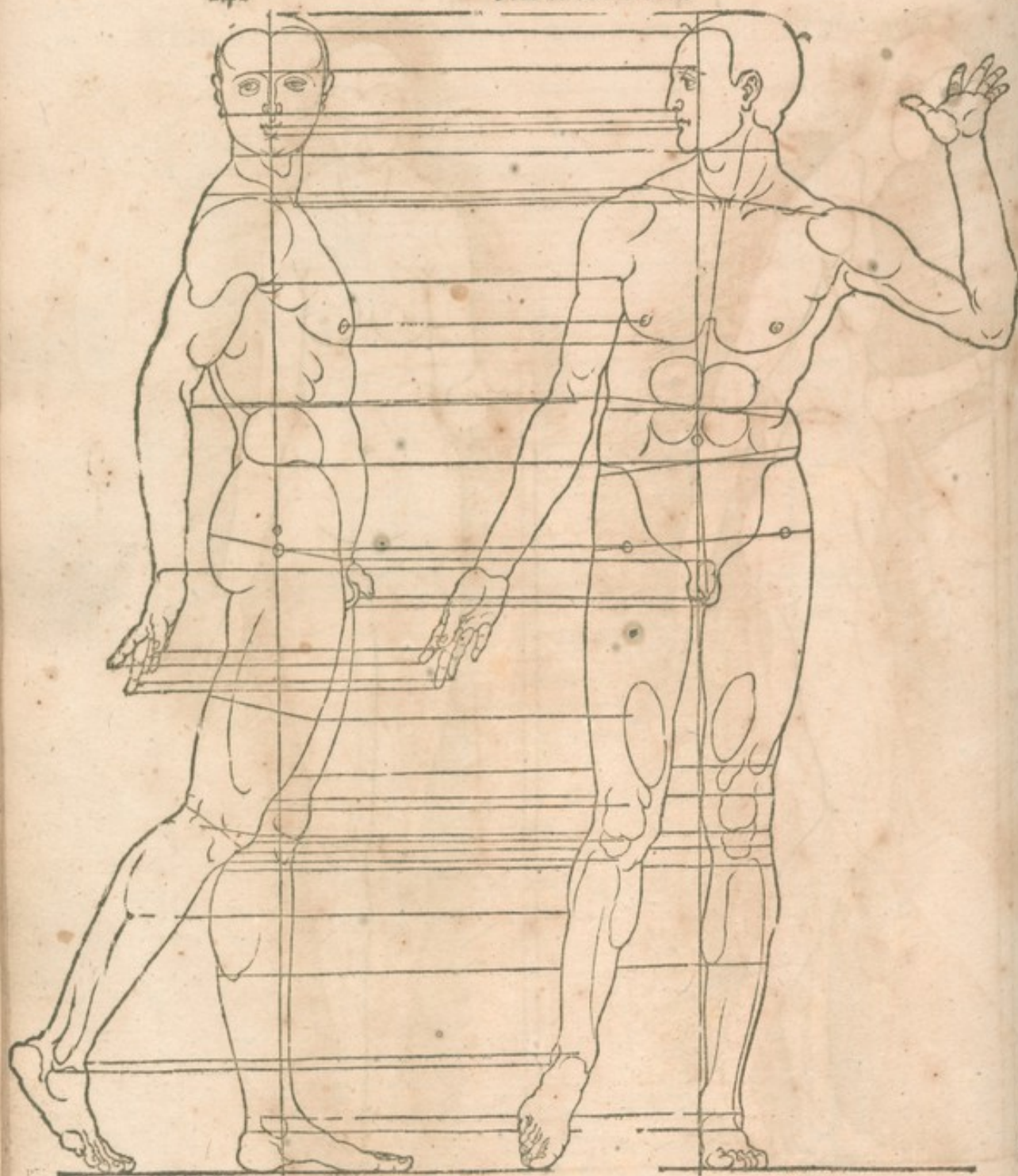
237

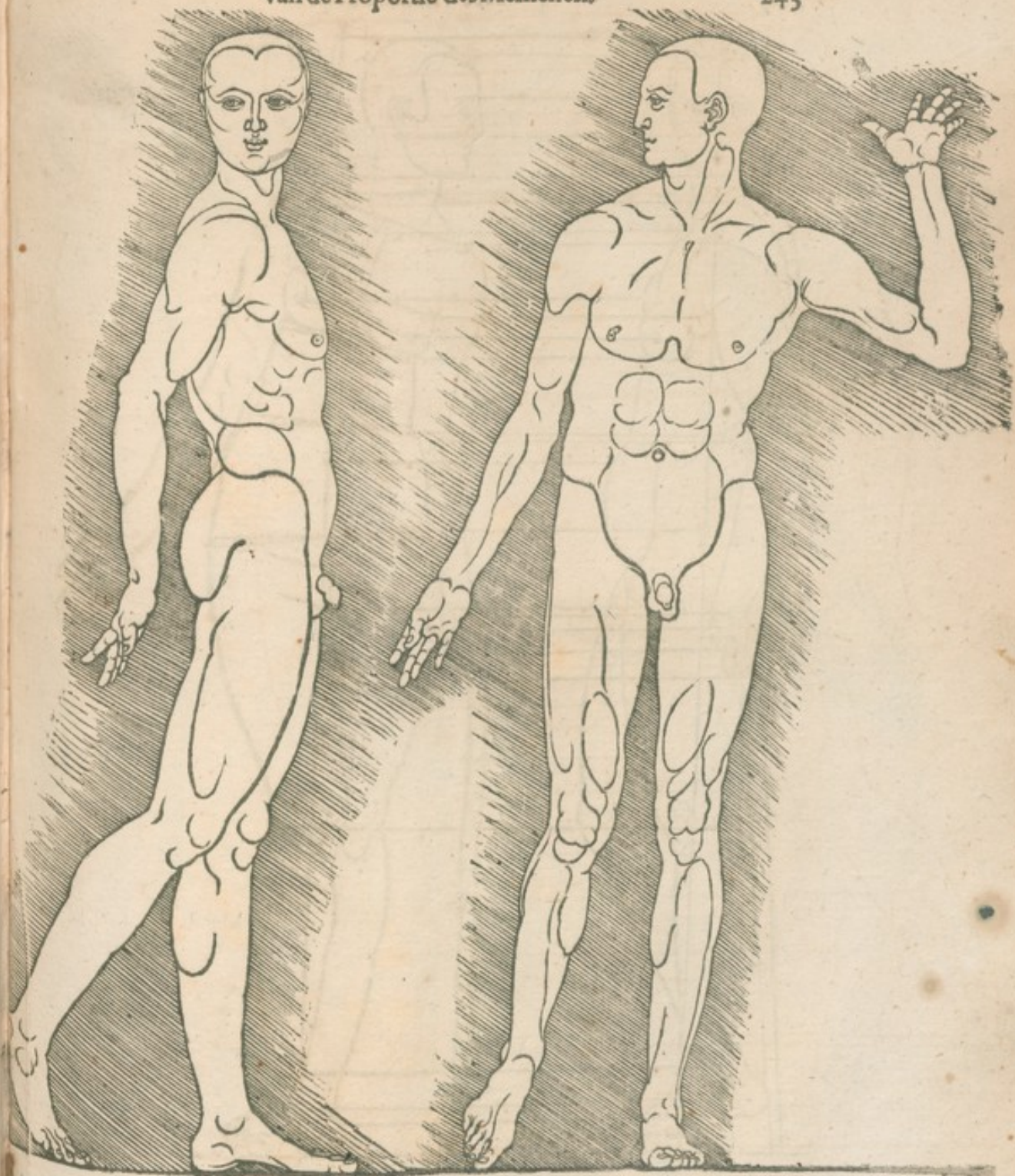

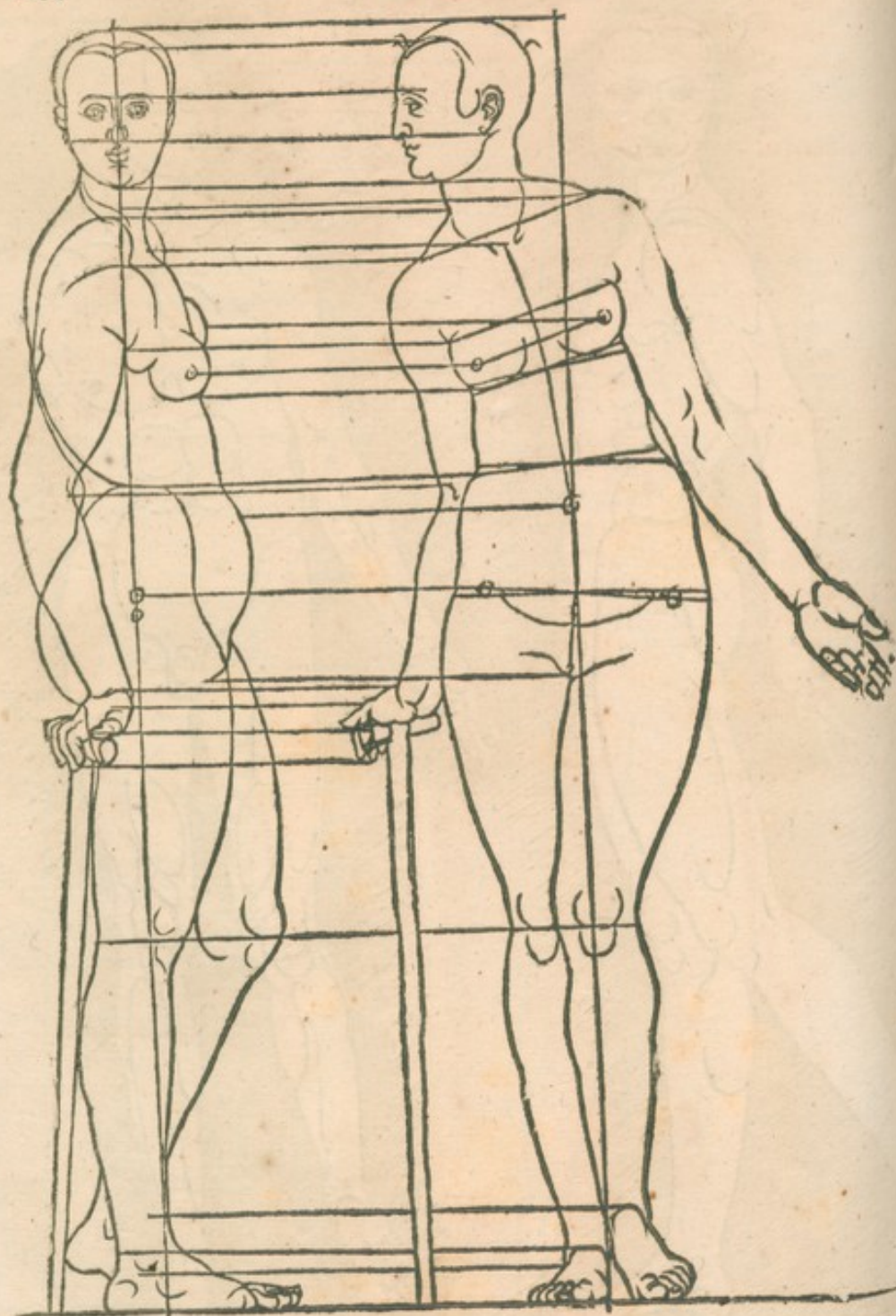
Even als de voorsz beelden / syn oock de na-volghende gheboghen.

Nier-volghende wil ick een wepmich voorzder zien / hoe ick de beelden kronnen/schuyven/ wenden/ winden/ strecken ende krumpen mach/ ende dooz het ghebruyck recht te verstaen gheben / ghelijck dan voor een wepmich van het buyghen af-gheteekent is.

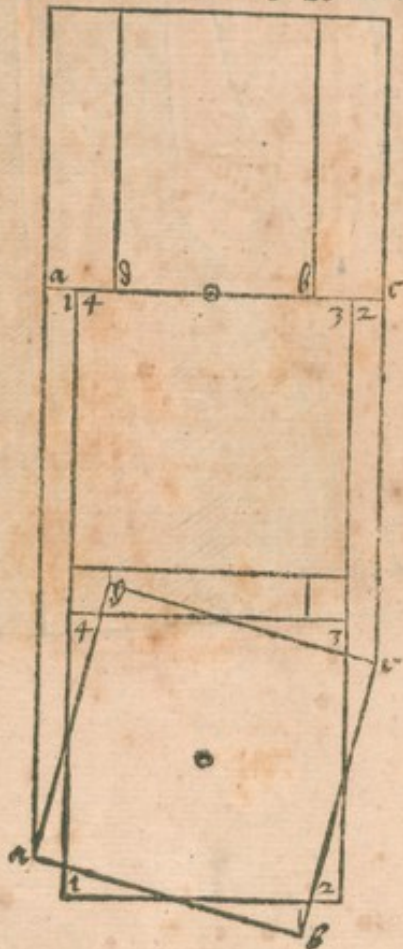
Wp willen aen de plaets van de lidmaten twee viercante Corporen op malckanderen stellen/ ende twee viercante effene by de Corporen / daer met sy op malckanderen staen/ en elcken hoec beteecken/ op dat sy onderscheydend verstaen werden/ Daer beteeckent de vierhoec van de onderste effene des opersten Corpus met a. b. c. d. en den vierhoec der bovenste effene des ondersten Corpus met 1. 2. 3. 4. en haer beyder middel is o. daer met sy op malckanderen ligghen. Dese punct o. blijft altyt staen/ men went de ander dinghen hoemen wilt/herwaerts oft derwaerts.

Nu wil ic een nederghedruycken gront der 2. Corporen die op malckanderen staen/daer onder trecken/en den hoec beteecken met letteren en cijfferen/ ghelijck de rechte linien die upt den Overdrager af-vallen in den gront aensuyghen. Alzo komt a. 1. in den 1. hoec/b. 2. in den anderen/c. 3. in den derden/ en d. 4. in den vierden/als ick dan dat hier na heb af-gheteekent.

Nu willen wp het bovenste Corpus een wepmich op een sy wenden/ alzo dat gheen hoec op den anderen en blijft / dat doet in den nederghedruycken gront/300 komt den hoec a. van den hoec 1. de b. van 2. de c. van 3. en de d. van de 4. Zoo ghy dan upt de versette hoecken met rechte linien dooz den Overdrager weder ober sich vaert/300 vint sich het boven viercante Corpus 300 het ghewent wort/ gelijc ic dat neven den naesten gront heb af-geteekent.

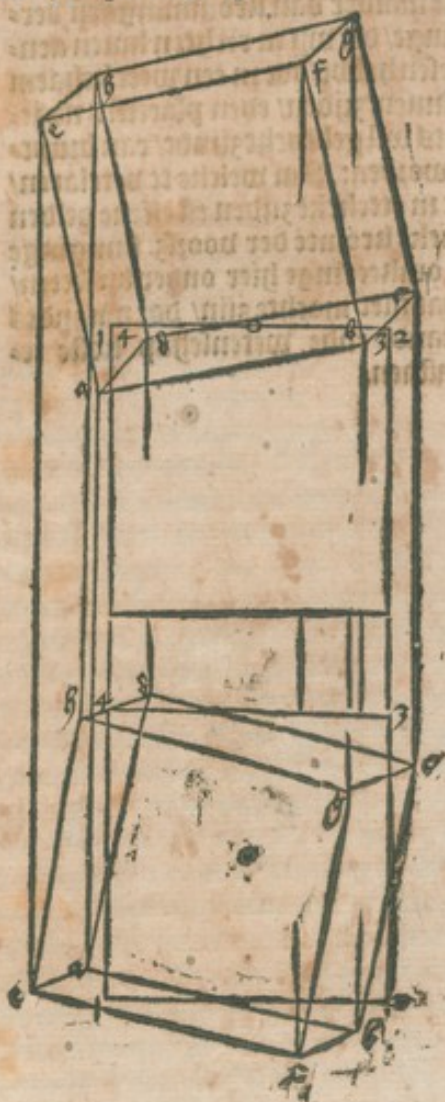
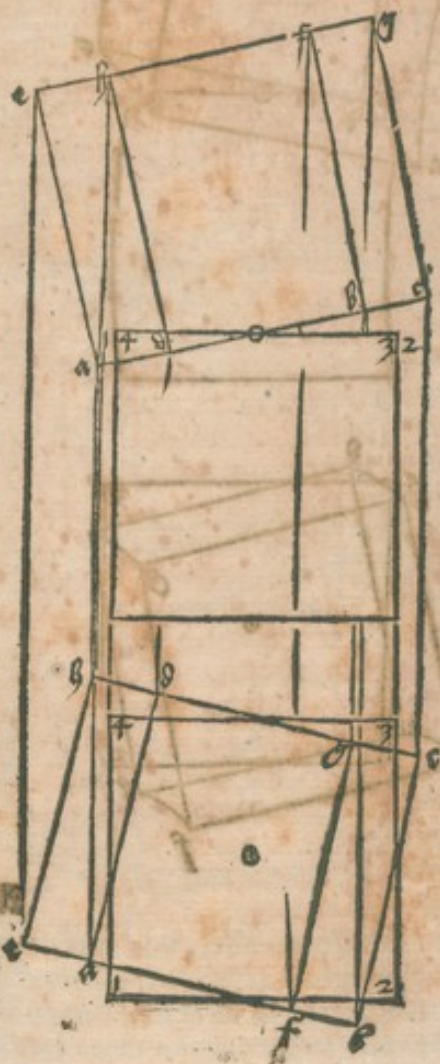
Het wenden mach ghebruyct werden by allen dwerchlinien / die ic dooz de Menschelijke lidmaten ghetrocken hebbe / 300 veel het sich natuerlijck lijdten mach.

En upt dese meyninghe is het voorz ghewende aensicht ghemaect.

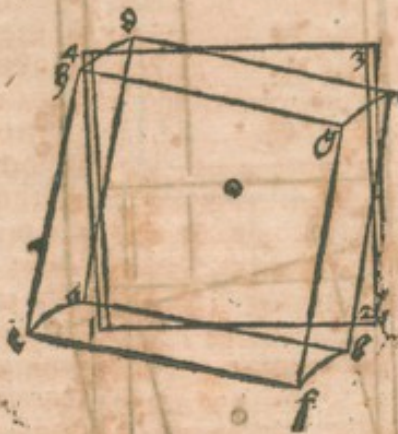
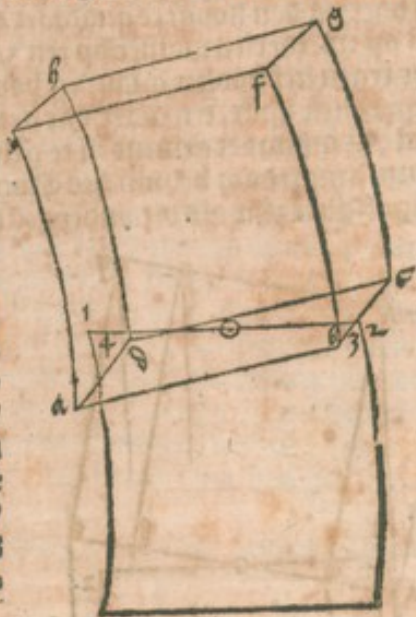
Als nu den vorigen quadraet omgewent is/ also dat de hoecken van maels
anderen gekeert zijn/ soo sal een Student van dese saken oock een buygninghe
versoecken/ dat de zijden gebogen worden/ en terstont in het ondergeworpene
fondament ooc een afreckinghe versoecken. Maer op dat die hoecken in dese
neder treckinge bekentlicke syn/ so sullen op het opperste black velt vanden hoo-
geren quadraet sommige letteren bygeset worden/ als e. f. g. h. dewijl des lege-
ren zijn a. b. c. d. Welcke dingen so ghy niet volcypnt hebt/ soo sal van allen een
sodanige figuer wtcomen/ als van ons hier onder gestelt is/ verclaert int fon-
dament met een veranderingh van rechte linien/ welcke door behulp des over-
dragers plegen also doorgetrocken te worden.

Als daer na den hoogere quadraet omgewent/ gelijc wy aenghewesen heb-
ben/ en op tweederley manier op een zijde gebogen is/ so salment op de derde
manier tegen het hoogere quadraet boven opwenden/ doch also dat het punct o
onbeweetlick blyft/ ten waer dat het eenich noodich ghebruyck beweetthde.
Also zal dat quadraet gewent en te gelijc gebogē worden/ als des fondaments
onderdruckinge/ door behulp des Over-dragers wt gecomen is/ so sal het een
sodanige figuer zijn/ als dit ondergestelt exempel begrijpt.

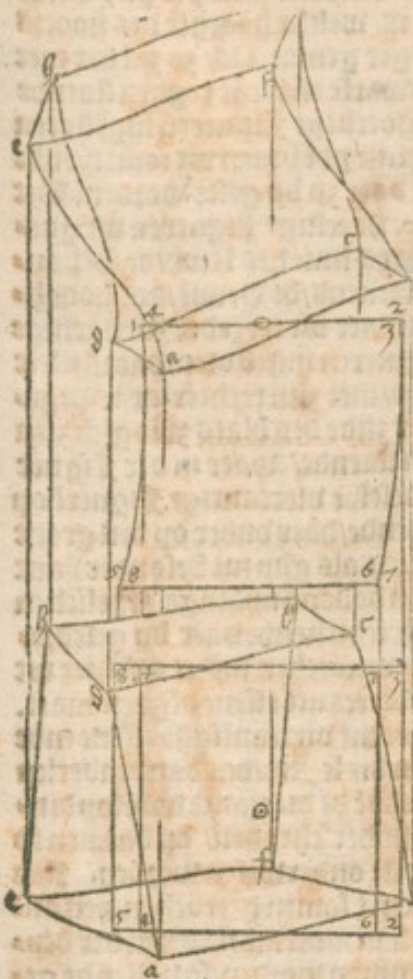
Gelijc dan uyt onse vorige leer/als twee quadraten op malcanderen getet/
die wyse der omwepndinge en bupginge voor ofte achterwaerts en op een sy-
de heeft connen verstaen worden also moet men weten dat des onderste qua-
draets handeling moet gebruyckt worden. Ende als men eens can bewegen/
dat het ander stil blijft/also cannenle beyde beweghen/nadien het ghebruyck
ende de sake eyscht. Waer so yemant dese saken also beschreven heeft/al dan
wort gezien een wonderbaerlike door malcander loopinge der zijde/hoecken
effen velden inden staenden ende neder gedruyckte lichamen/als men zien mach:
Want aen ettelicke plaetsen worden de lichamen op malcanderen gelept/aen
andere plaetsen schijnen sy van malcanderen geboert te worden: Welcke din-
gen alle in vele saken comen/soo wor-
den rechte ende krommen te samen be-
speuret/waer wt comt dat een deel af-
genomen/ een ander deel moet byghe-
dast wordē/ op dat de afscheyde deelen
weder vervult worden.

Boven dit moet men weten/dat eben
sulcke manier van kromminge en ver-
keeringe/die wy in rechten linien aen-
gewesen hebbē/oor in een weec lichaem
met linien/zijden/ eben plaetsen/ na je-
mants wil gebruycht zijnde/ can bruyck-
lick worden: Om welke te verclaren/
zal ic in ettelicke zijden en effene velden
ettelicke kromme der voorz. bupginge
ende omkeeringe hier onder by setten/
op dat niet mochte zijn/ dat ymandts
verstandt ende wetenschap koste te-
ghenstaen.

Als nu dese onderschepdingen van kromminge ende andere bewegingen verstaen zijn so ist die omwindinghe noch over/ wiens wetenschap te vercluyden is. En dese omwindinge comt in der zijden linien van hoek tot hoek getrocken zijnde/ met welcken ooc te samen een effene zijde/ somwijls omghekeert wort/ welckemant niet verstaen is van de voorsz kromte boven aengeswesen/ behalven dat de omwindinge de linien vermenghet/ die schuenswijse getrocken worden. Dese omwindinge mach ghy brycken also ghy wilt/ daer door geen dunck syn voorsz gestalt schijnt te behouden. Desgelicks so ghy dese omgewonde saken nederlecht/ so schijnt veel een ander gront/ als men in dese ondergette figuren zien can.

Want het is noodich/ dat des Figuers veranderinge eenen anderen gront veroorzaket/ alwaer men weten moet/ dat de dingen so omgekeert sullen worden/ inde nedertreckinge moeten verkeert wordē/ waer af de figuer verhooght wort/ maer daer die ghebuycht sullen worden/ die moeten gebuycht worden. Waer wt sy in de nederdruckinge afgelaten worden.

Maer dat ick twee quadraet corpora in dese saecken aenwysingen ghebrycke/ daerom zal niemant meenen/ dat het niet oock andere figuren ghebeert. Want dese eysschen niet alre ghebiede figuren/ maer somwijls ooc vergevenc ofte lange/ en ooc van vele zijden/ na eyssch des deels en figuren die afghetepkent zal worden/ waer door het comt dat noch zijden/ noch effene/ noch hoecken/ haer gelijckheyt ofte rechtteyt behoude/ noch yet wat van allen saecken sich selve effen in een corpus schijne. So pman dese dingen te traceren zal voorsz genomen hebben/ die zal verstaen/ dat ick van dese saecken niet verloren mentie zal gheoaen hebben. Maer het is alenderley manier die op alderhand veranderde figuren te krommen/ en om te keeren met de ghene/ die wy vande quadraet corporibus wtgelept hebben. Het zoude pman dese dinghen natrachtende/ dat heele menschelike lichaem in een hoekighe figuer insluyten/ maer in de welc de hoochste ongelijckheyt zy. En deselve zoude het in vele ander saecken brycke. En comen. Want ghy comt alle natuerlike zaken in haren staet afghetepkent nae twarswijfers der deel en leden wenden en bryngen/ op een zijde/ voorszwaerts/ of achterwaerts. Ende de plaetsen met quadraet ofte hoecke figuren en de gebedden eens staen den/ zittende ofte liggenden beels nae uwen

wil afrenckenē. Also meucht ghy inde voorsz figuer alle deelen met quadraet aftepekenen/ en dan na u best duncken/ de crome ende omkeeringe wtboeren. Also zullen de bove gedachte onderschepdinge der oprechtinge/ te samen trecken/ cromminge/ omwindinge gebonden worden/ waer wt des wercks manier geopent wordt/ daer door den Studenten deser const niets nutteliker is/ tot zekerheyt die varmer steenen wt te houwen/ ofte houten wt te snijden. tan aangewesen worden.

Hier wt worden in yder Figuer die dinghen ghemercket / die afghe sneden moeten werden / op dat niet te veel ofte te weynich gelaten worde. Maer met dese dingen / hebbe de erbaerne konst-meesters niet te doen / behalven in groote ende sonderlike wercken. En sy plegen in een vooz-gescheven Beeldt die buyginge met puncten te teyckenen / ende terstont dit veranderde gestalt van niens af te beelden. Ick weet wel hoe swaer het is van dese dinghen eene leer te beschrijven / om des Lesers en Discipels verbiets wille / dat wt de puncten ende teeckeninghe gestadicheyt / ende der woozden verhaelinge ontsaen can. Maer daer zijn vele Compendia / in welcken de Lesers niet zoo seer vermoeder worden / maer lichtelick het eynde raacken / sonder de welcke deser konst swaerheyt onoverwinnelick schijnen zoude. Die zich dan met deser saecken experientia ende ghebruyck oefenen wil / die moet alle daghen wat veerdichs ende lichts bevinden. Vooz welc werck niet beters zijn zal / als eenen goeden Meester / want diemen sonder wtlegger leeren moet / die plegt groofter arbeit ende veel voudiger moeyten te brengen.

Dese vooz3. dinghen hebben wy in een Mant-beelt een exempel hier onder gheselt / het welcke ooc int 2. Boec geschreven is / welcke hoochte des hoofts is van negen matē / maer als het hooft wat hooger gemaect is / zo zal het niet meer wt negen maten bestaen. Dese Beelts dwarsē en recht te ghen staende form / hebben wy aen alle deelen in viercante en hoeckige Figueren ingesloten dewelcke hooger ende leger wt de dwars ondersche pde linien wt comen / ende worden ongelijc van wegen de form der deelen / daer zy by geset worden. Dit Beelt hebben wy met 9. doozsnijdinghen in 10. hoeckige Figueren wt ghesdeylt. Dese doozsnijdinge namen zijn dese / de dwars linie des kins / de Schouder-bladeren / de Gorgelen / de Benuenen / des Weeckens / de Heupē / des hooftstē Beens / de knie / het leechste bandē Enckel. Maer tot meerder verclaringe hebben wy een faceon alomme in viercantige figueren ingesloten / voozgeste dwars en recht / staende oprecht sonder buyginge / met zijn rechter arm wtgerect ende lincke hangende. Maer op de ander zijde des blats zult ghy zien alleen viercantige liny figueren op malcanderen staende / waer in der Figuer wtbeeldinge wtgelaten is. Daer na zult ghy deselve viercantige Figuerē op malcanderen gestelt / en dat beelt in zich begripende / daer onder op den gront dooz behulp des oberdagers weder gedrukt zien als ghy int besonder vant hooft boven geschiet gezien hebt / daer na hebben de doozsnijdinge jegelicken rondicheyden op haer viercantige Figueren zich schickende daer by geschreven / datmen int tegenstaende en dwarsche beelt wtsoecken moet. En hier wt blijkt / wat in een yghelike doozsnijdinge der viercante effene afgaen moet. Hier moetmen oock daer op mercken / als die eene viercantighe effene inde doozsnijdinge is in dat hooge corpus / de ander in die legere / dat dan renderley omtreckinge van beelden verstaen wort. Wy hebbe de viercante doozsnijdinge besonder wtgelept met linien tralpens wijze onderscheyden / op datmen so wat verkeert is / behoorlick van dese dinghen costē onderwesen worden. Aen etlike plaetsen comt het / dat de viercante figueren t'samen getrocken / aen andere plaetsen datse ruytswijse gemaect worden / dan moetmen na desen der deelen form ront maken / maer als die viercantige ruyten worden / so vallen de getrocken linien na deselve form tralpwijse / maer als yet breefs / eng geworpen is / so gebruyct des veranders dienst / wiens gestalt wy int vorige boec wtgedrukt hebbe. Daer na hebben wy alle dese doozsnijdinge op den gront t'samen vergaert / met wclaten der viercante figueren / op datmen zien can / hoe de selve t'samenballinge onder malcander sy / en hoe ver d'een d'ander overtreffe.

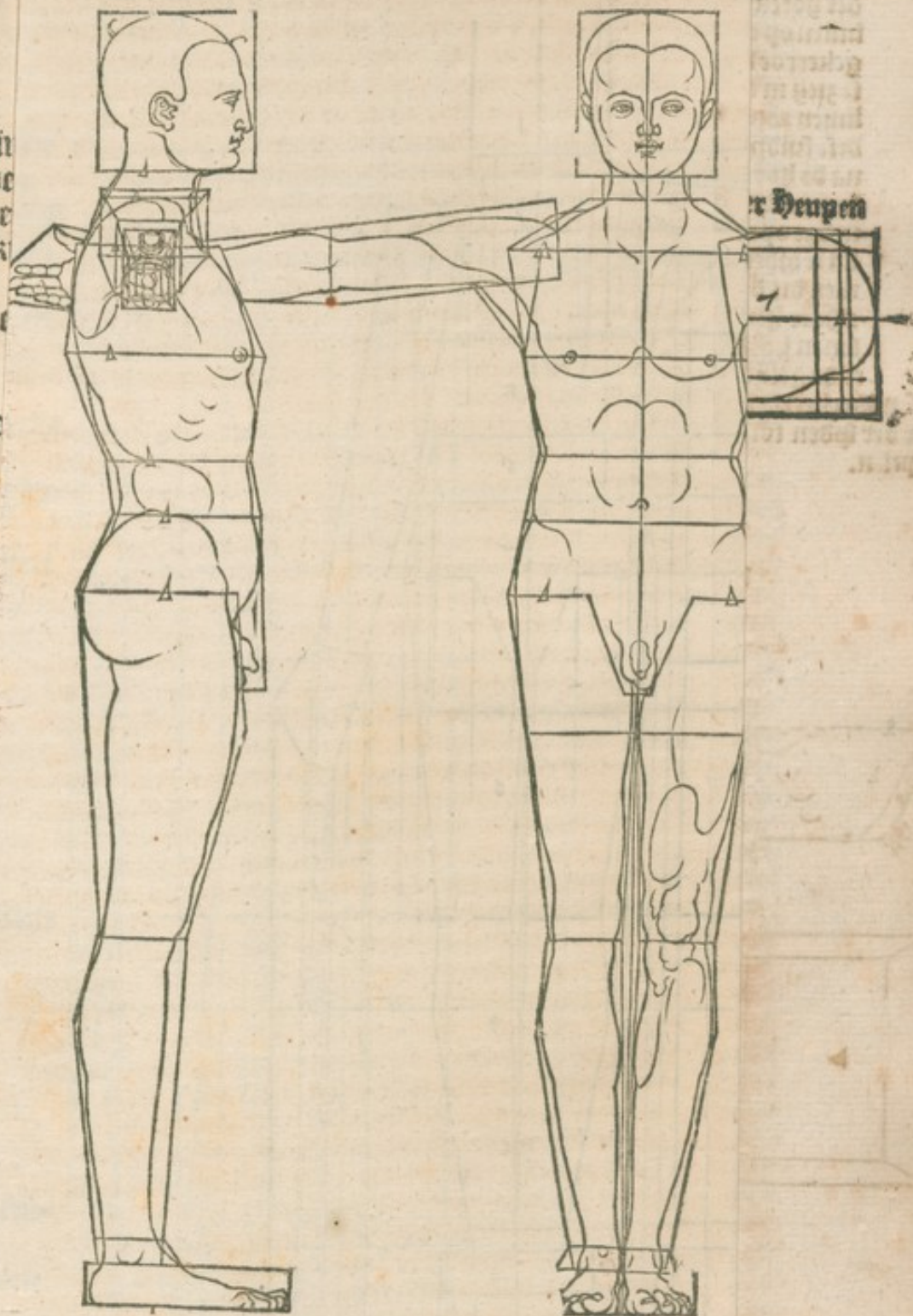
Lin
Hoochte de
schouderble
Halsk

Tepe

We

Begin der
pen
Eynde der
pen

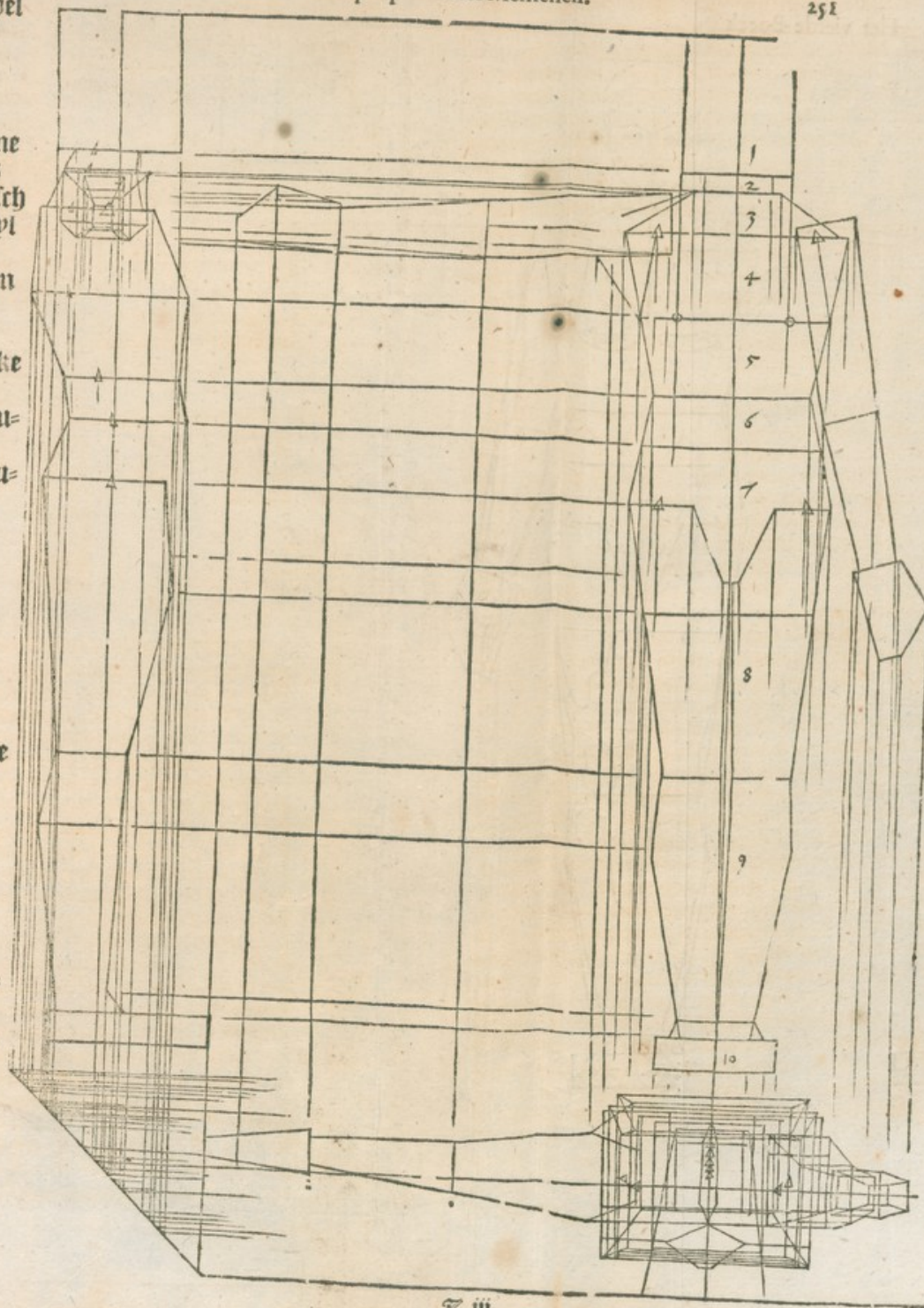
Eynde de
kelen

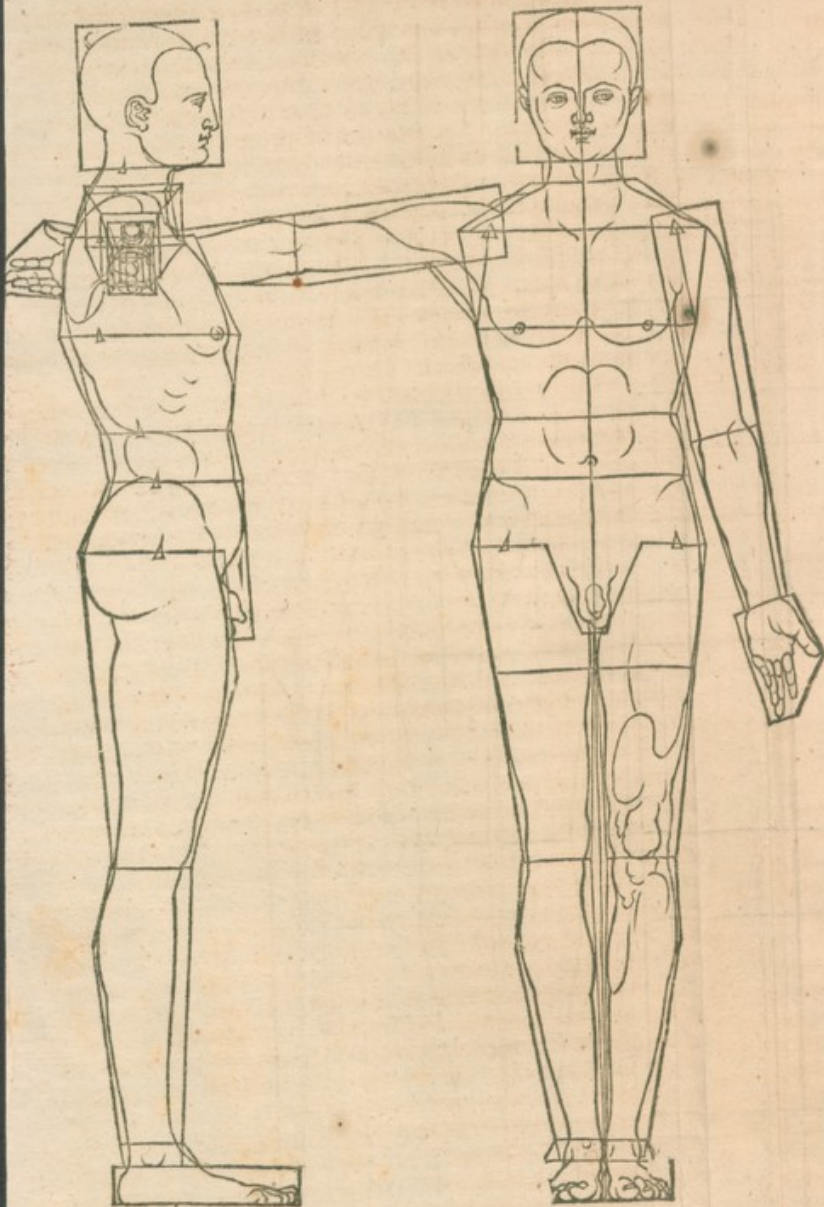
m
 di
 te
 bi
 ni
 te
 ei
 A
 de
 zu
 er
 er
 A
 er
 gl
 is
 m
 fo
 de
 w
 23
 de
 de
 ste
 he
 dr
 re
 all
 w
 m
 do
 ho
 ro
 be
 bli
 hi
 do
 on
 ge
 w
 etl
 de
 ler
 ge
 de
 ge
 m
 sel

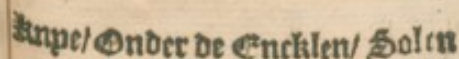

kinne
 Hoochte des
 schouderbleesch
 Halskuyt
 Tepelen
 Weecke
 Begin der heu-
 pen
 Eynde der heu-
 pen
 knie
 Eynde der ene-
 kelen
 Solen.

Het vierde Boeck

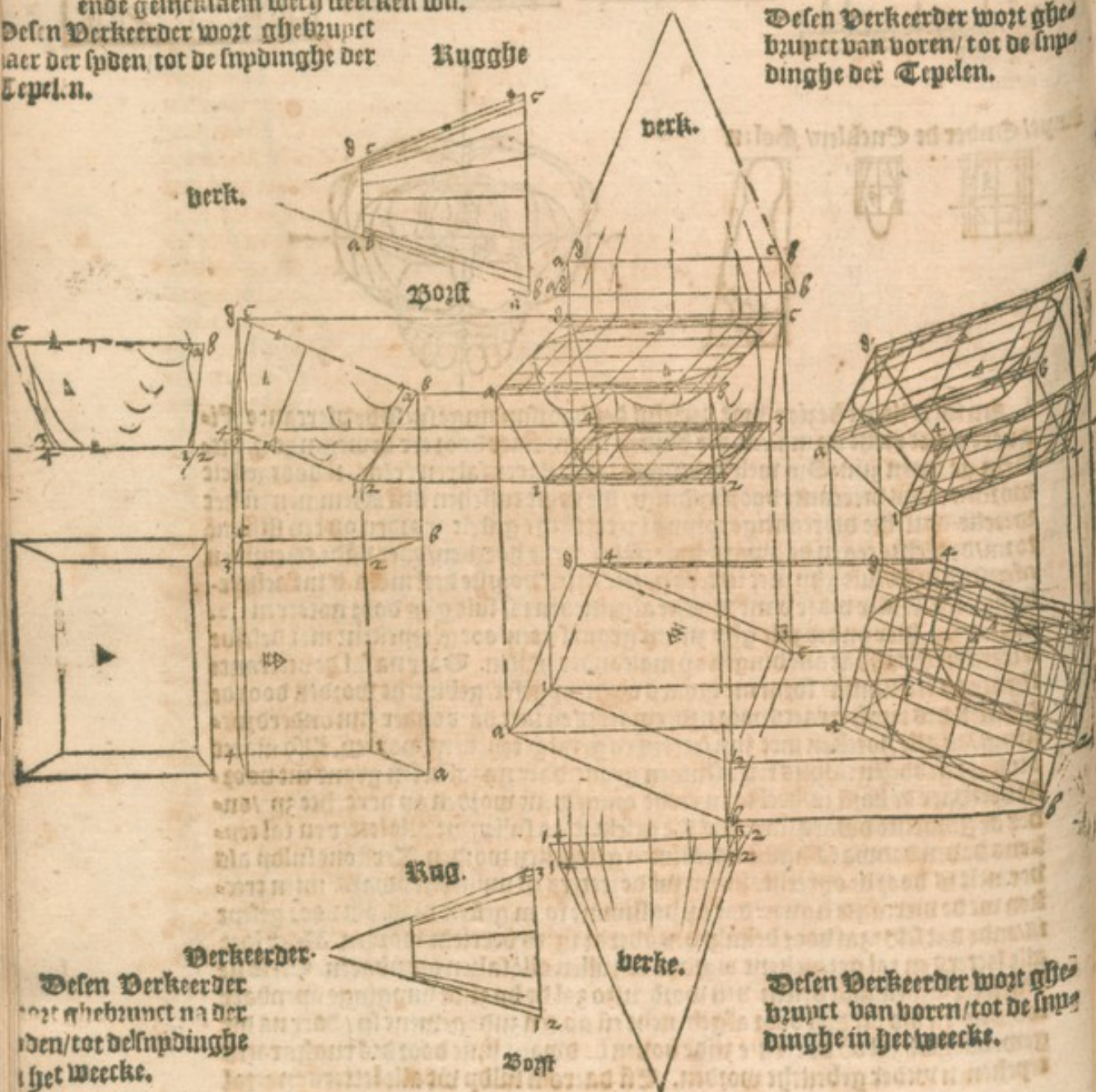
Du sal ic voort beziën/wat verschil der doozsnijdinge sp/so de viercante Fi-
gueren niet recht op malcander blijven staen/maer dooz eer beweginge gelijc-
saem getoten zijn/Om welcke dingen te verclaren sal een erem vel vooz gestelt
worden/ eens viercante doozsnijdinge/ die comt tusschen den Hemmen en het
weecke/dat selve viercantige corpus laet eerstlijc gestelt worden op een sinime
fozm/de rechte tegen de dwars-linie en boven de hoecken/daer vade Hemmen
fozm/de rechte tegen de dwars-linie en boven de hoecken/daer vade Hemmen
afgesneden is/sult ghy met letters notieren int voozste deel met a. b. int achter-
ste met c. d. Daer waer vant weecke afgesneden is/ sult ghy vooz noteeren 1. 2.
achter 3. 4. hier onder zult ghy zijnen gront setten/ ooc geteyckent met deselve
letters en getal/dat alle dingen op malcander passen. Daer na sal de viercante
figuer op een sinime fozm int dwars recht opgeset/gebuycht zijn onderdru-
cken des rugh-graets vooz nederwaerts en laet daer onder zijn onderdru-
cken/ en alle hoecken met zijn letters en getal geteyckent worden. Also maect
dit vooz gebogen corpus een nieuwen gront/ daer na zal desen gront int vooz-
ste deel daer de bozt is/heel tot u recht omgewent worden op de rechte 3p/ on-
der de gedachte dwars linie: Als dit geschiet/so sullen wt alle letter en tal tey-
kens boven de dwars-linie ander linien getrocken worden. Terstont suldy als
vermelt is dooz de oprechte linien wt de letters en numeren dwars linien tref-
ken wt de viercante figuer/dat op de sinime fo. m. gestelt was/ als vooz geseyt
is/ende dat selve zal dooz behulp des overdragers verricht worden. Daer laet
alle letters en tal geteyckent worden so sullen alle saken openbaer
linien ter zijden/also beschreven worden/so zal de by zijde buyginge openbaer
worden/ en als dit deel vooz afgebuicht en op een zijde gewent sp/ daer na die
gewende deel/zal op de rechte zijde boven de dwars linie dooz des rugh-graets
teyckenen weder gebeucht worden. En daerom suldy wt alle letters en getal
der hoe-

der hoecken des rechten voor geboogen en omgekeerden deels perpendiculaer
 linnen op een zijde trecken/en door deselve suldy wt alle letters en tallen der om
 gekeerde verleginge door behulp des overdragers trecken so salmen sien/dat
 se zich in alle hare letters en getallen doorsnyden/ in deselve plaetse suldy zijd
 linnen rontom trecken/en dan sullen alle saken zich wel schieken. Maer binnen
 dese suldy de getralieden vande sinne en recht tegenstaende quadrangulen
 na de hoogte en lechte/ breete en dichte/ deelen/ en dat selve door behulp des
 verkeerders. Ten lesten suldy des gedaentes wilschildering door de getralide
 in dat oprechte neder gedrukte deel inschrijven/ hoe danich sy in gheschreven
 sal worden/ als ghy zien sult dat wy gedaen hebben. En als ic heb geleert dat
 men dit deel tracteeren can/ soo mach het van allen anderen oock geschieden.
 Maer het sal van nooden zijn dese dingen veerdich te hebben/ om de beeltnis
 sen in haer gedaente haest te maken/so jemant deselve het aenschijn ontrecken
 ende gelijcksaem wech stecken wil.

Desen Verkeerder wort ghebruyct
 naer der syden tot de snydinghe der
 Tempel. n.

Rugghe

Desen Verkeerder wort ghe
 bruyct van voren/ tot de sny
 dinghe der Tempelen.

Desen Verkeerder
 wort ghebruyct na der
 syden/tot des snydinghe
 in het weecke.

Desen Verkeerder wort ghe
 bruyct van voren/ tot de sny
 dinghe in het weecke.

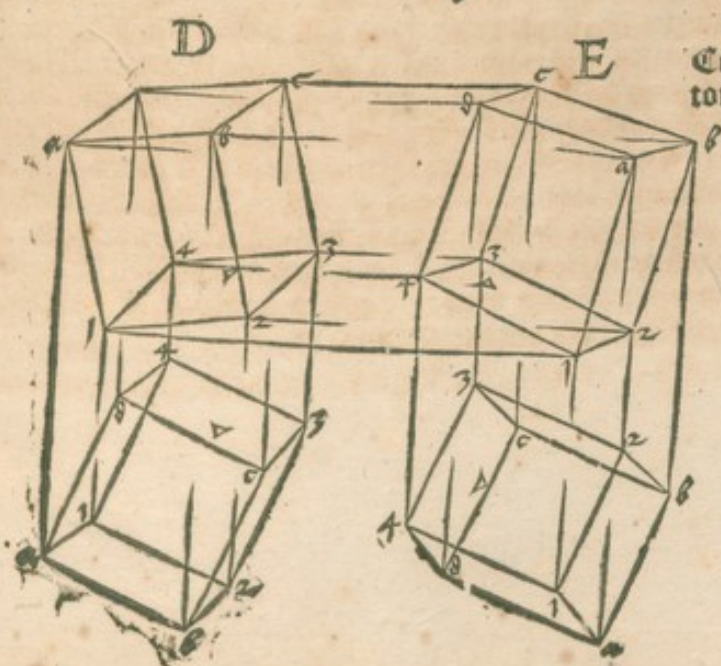
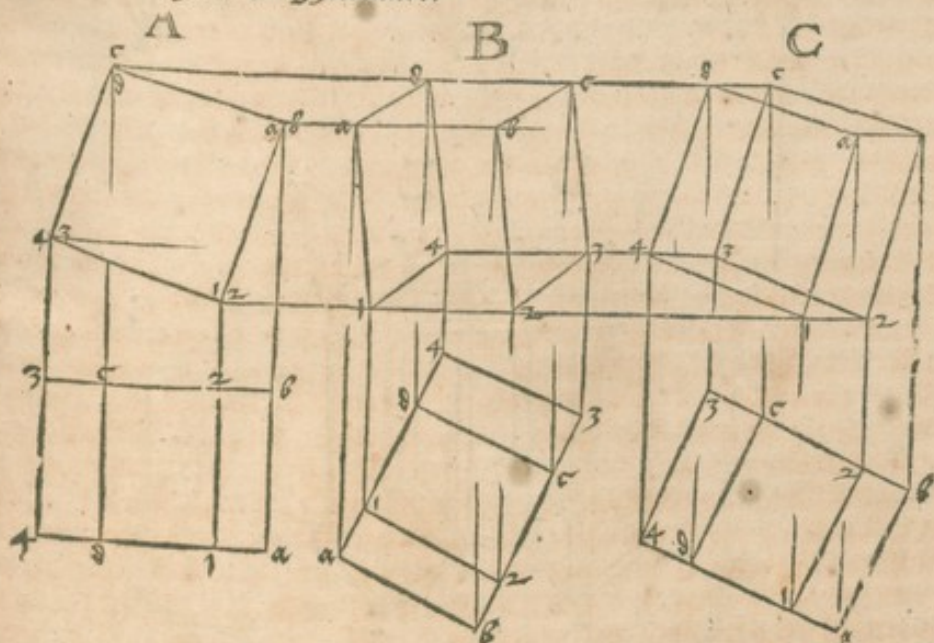
Maer na dien dese manier met een exempel eens groote van een menschlick beelt vooz-
 gestelden deels aengewesen/ te weten tusschen de Hemmen en het Wer/ wt welke men
 verstaen can/ wat vooz alle deelen die recht op malcanderen gestelt zijn geschieden soude/
 als den staet vande rechte linie verandert wert. Verbolge dan voozt deselve manier inde
 bypuginge aller deelen die in haer: viercantige figueren ingesloten syn/ welcker staet wy
 sullen setten na ons goetduncken en veranderen/ latende yder bypug. pt doen alst hem be-
 haecht. En so mischien yet tot dese dingen nutlijc vooz desen wtgeleyt is/ dat selve sullen
 wy nu ooc wedetom hier by nemen/ anders/ als vooz verhaelt/ is in desen deel kloecheyt
 van doen/ dewyl alle deelen in haer quadzangulen verandert zijnde/ veel een ander soym
 hebben inde beschuyvinge/ met alleen de opstaende/ maer ooc de neder gedruete/ want een
 deel pleecht dan vooz/ ende achter gebuycht te worden/ daer na op een zijde gekeert ende
 gebuycht/ welke dingen tsamen op dese maniere hebben/ plegen wtgevoert te worden.
 Maer zo yet wat vande vooz 3. saken inde volgende verhaelt gebonden wort/ zo salmen
 weten dat het vooz noot geschiet is/ op dat de volgende leer met de voozste over een come
 ick heb gedacht met dit een exempel te byeden te zijn/ maer heb gezeest dat daer wt de re-
 sterende saken niet wel soude verstaen worden/ maer int begin zal ic des beelts eerste deel
 stellen/ dat is/ de vierhoeckige figuer des hoofts. welke verhandelingh met de andere
 over een comt. Maer eerstlick worden de 4. bovenste hoecken geteyckent met de letteren
 a. b. c. d. de leege met 1. 2. 3. 4. also dat a. op 1. b. op 2. c. op 3. d. op 4. accordeert. Daer nae
 ziende opt sinne aenzicht/ bypug. ic de vooz gestelte linie vande hoochde des beelts vooz-
 waerts/ dat het onder zich ziet/ en hier wt moeten den gront maken/ waer wt men can
 mercken/ hoe veel de bovenste lengde de onderste overtreffe/ dese worden met de letter a.
 noteert. Daer na keer ic de verleginge recht tot my/ dat het teghen gestelde aenzicht my
 recht aenziet/ en keer het een weynich op de rechte zijde/ ic verhebe ooc also linien wt alle
 punten der letters en getal des zydelicke corpus a. en trecke vooz behulp des overdragers
 dwars linie vooz de oprechte/ waer dan de letters en getallen doorsznyden/ werden hoer-
 ken geteckent boven inde letters en onder int getal. Als ic nu de teyckens met hare zij-
 den te samen heb geboecht/ so bevint zich dat neben zydelich vooz gebuckte en op een zij-
 de gekeerde aenzicht/ recht aen te zien/ met syn oprechte en neder gedrueten gront / dese
 dingen laet geteckent worden met de B. Nu moeten ooc weten hoe dit deel B. int af-
 rypen in hooch en legen gront/ na de zijden oprecht en neder gedruet zich aenzien laet/ en
 wat het zydelich of vooz aen te sien vooz een gestalt krijghe. Nu mach dat deel B. int te-
 genstaende vooz gebogen en op een zijde gekeert also gecromt worden/ die recht teghen-
 staende nederdruckinge verhooge datse my recht aensie/ als ic geseyt hebbe / dese keert
 om datse zydelich wort/ en verhebe wt desen gront letters ende cyfferen die linien wt den
 overdrager/ en stelt dan dat vooz recht tegenstaende corpus/ als het gewent en gebo-
 gen is neben de opgetrocken linien/ en treckt dan wt alle punten der letteren en cyffers
 dwars linien met den overdrager wt den gront vooz de opgerechte linien. Waer dan de
 linien doozloopen/ daer set teekenen van letteren en cyfferen/ en treet dan de zijden te sa-
 men/ so sult ghy een neder gebuckte en opstaende soym hebben/ daer by set de C. Hier wt
 moet ghy dat derde vinden/ zo dat het corpus vooz zich geneycht op een zijde ghewent/
 en gebeucht worde/ als vooz aengewesen/ maer nu zult ghyt zo maken/ dat opgerechte
 deel B. op de rechte zijde byngen/ als het vooz op de rechte zijde gewent is/ en so ghy syn
 neder gedrueten gront gelaten hebt/ sult ghy deselve bypuginge nut maken/ want het also
 moer verandert worden/ dat de hooch hoecken a. b. c. d. eben inde rechte zijde vallen/ en
 de leege 1. 2. 3. 4. dicht tsamen getrocken/ als de hooch hoecken a. b. c. d. perpendicular linien inde
 tomen/ vanden overdrager suldy wt de hooch hoecken a. b. c. d. blycken / want sy worden
 gront trecken/ dan zal voozt de afspdinge der linien a. b. c. d. blycken / want sy worden
 vooz

door de linien der letters van boven af inden gront verclaert. Also worden oec de linien wt de punten der cyffers afgelaten/ oock wort verclaert/ hoe veel de zijden 1. 2. 3. 4. in dese onderdruckinge dichtcr te samen comen als te boren. Ghy siet hoe veel het bovenste deel inde uederdruckinge sich op een zijde wtwerpt/ en dat deel beteyckent met D. men moet oec weten/ wat gestalt dit op een zijde winnet/ neemt dese neder gedruete gront D. en stelt die na der zijden aen te zien/ als vande B. vermelt is. Als dit comt/ soo verheft linien wt alle punten der letteren en cyffers door den overdrager/ daer na treckt wt de D. dwars linien door de oprechte/ waer dan de linien door snyden/ daer set letters en cijfers by/ als de syde in maltander syn/ suldy sien wat de form over een syde door fatsoen heeft/ daer by set de E. also hebby de syde en recht tegenstaende gedaenten volepnt/ twelc int werk van noode is. Daer op set de viercantige figuer des hals/ doet daer mede als met het hooft/ maer ghy moet het een wepnich minder door sich op de syde en op de rechte buyghen/ en deselve hoecken met a. b. c. d. en 1. 2. 3. 4. teykenen. Also sullen de gedaenten der verheven en neder gedruete deelen bliken/ besonder inde twee laetste deelen D. E. die daer sullen gebruyct worden. Dese saken zult ghy inde ander deelen des lichaems wel behouden/ en de leege deelen minder buygen. Hier wt sal bliken/ hoe het lichaem op een zijde vringt/ ende hoe het door sich geneyget ofte op een zijde gewent wordt.

Als ghy voort gaet en comt tot het deel/ dat geteyckent wort met het door snyden des Hems en weecks/ dat laet oprecht staen/ keert het wepnich op de rechte zijde ende maect hem syn noodigen gront/ die is/ maer tweederley van doen/ de zijdige om wil des eersten gronts/ diemen verkeerren en oprechten moet/ de derde inde welcke de omkeeringe gheskromt wort. En dese gronden nootert met c. d. e. f. vanget van a. niet aen/ op dat d. c. te samen copuleert worden. Dit suldy oec weten als ghy den recht tegenstaenden gront omkeerren wilt/ so kondy noyt falen/ so ghy eerst het deel dat ghy wenden wilt in een gelijkzidich recht hoeckige figuer inslypt/ also dat ingesloten deel met het gelijkzidige omwendet. Ofte so ghy soect een omwindinge na een recht perpendicularer linie/ soo let of de hoecken stomp of spits op de hoecken wtloopen/ maer gebruyct zijdige figuren/ als tot de rechte dwars linien. Het leste viercante corpus sal tusschen de doorsnydinge des wecks en navels syn/ welc ghy inde doorsnydinge des navels sult voortsetten/ en syn gront daer onder stellen/ en deselve met de E. tekenen/ maer dat recht tegenstaende deel suldy teykenen met de D. Daer dit wort alleen tweederley wtgedruet om dat het eenmael gebreycht wort/ en inde tegenstaende/ also wtgeboert is met rechte linien wt zijnen gront/ en door den overdragers dwars linien door getreken so sullen alle saken claerlick bliken.

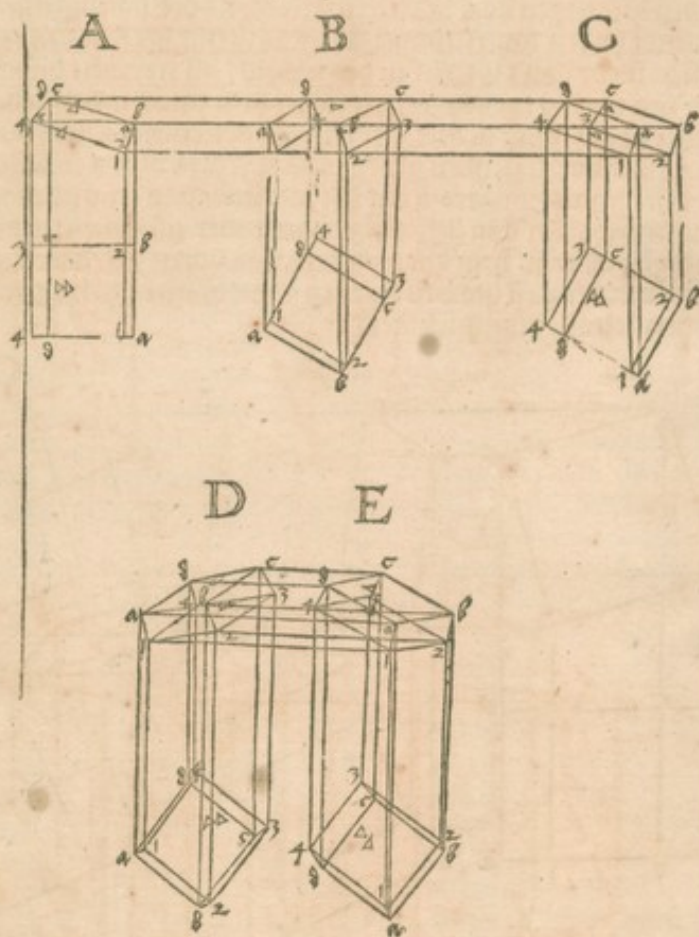
So ymandt dese leer voornemt/ die zal eerst de Beelden int particulier met een rechte maet wtleggen/ ende met een bequame statuer afrijten/ dan sal hysse bequamlijc buygen/ ende een yder syn gront onderstellen/ ende van daer verheven met redenen wt de perspectiv genomen/ en soo een loflick werk te maken bereyctigen. Die sal lichtelick mercken/ wat profyts hier wt te hopen sy/ en ic twyfele niet dat de gene/ die dese dingen vercregen heeft/ niet beter na trachten sal. En ic weet wel/ dat dese dingen aen veel plaetsen swaer te ghebruycken schijnen/ maer desen sal neersticheyt ende vlyt te hulp comen. Want der schriften donkerheydt pleycht door ghestadichende des Lesers/ ende door zorghe altydt overwonnen te worden. Ende hier heeft my behaecht van dese saecken mijne leerlinge te sluyten: So Godt mijnen arbeyt sal gonst ghegeven hebben/ so sal ick andere redenen des Schilders n met mijnen Schriften na desen verclaren/ op dat onse Schilders niet alleen van der handen ghebruyck/ maer oock van waerachtighe leeringhen der konst wat te vermoghen aenghesien worden/ waerom ick meyne dat ick Godt niet toemlickers noch de Menschen aengenameers doen can.

Oock beteeckene ic dese drie gronden met de letteren C. D. E. en hebbe niet onder de A. ghelijc boven / op dat in het navolgende ghebruyt alijst de Corporen D. E. door het gantsche beeld op malckander komen. Item wanneer ghy eenen verkeerden/neder-gedrueten gront/die voorwaert staet/op een syde wilt wenden/Zoo omtreect het selvighe verkeerde dingh met een rechte viercant/en went dan het viercant met het dingh op een syde/300 en feelt ghy niet/ oft oock by een oprechte linie/op des dinghs syde by de ghemaecte linie een wyden ofte engen hoec maect/en stelt die na der syden/gelijc voor het van voren ziende by een dwersclinie. Daer na neemt het selste viercante Corpus/ tusschen de snede van't weecke en des navels / en trect ofte buyghet het onder de snede des navels tot voor toe/en maect hem zinnen neder-gedrueten gront. Dese eerste gront soude de selste zijn/daerom beteeckene ic hem met de letter C. Haer den van voren zienden gront is D. En dit Corpus en behoeft niet meer dan die twee gronden/daerom dat het niet meer dan eens ghehoghen werdt. Daer na neemt desen van besyden zienden neder-ghedrueten gront/met alle teekeningen en went hem dat men hem van voren ziet/daer na trect men desen gront weder op en handelt ype den Overdrager ghelijc voor verhaelt is/300 vinden sich alle dinghen klaer.

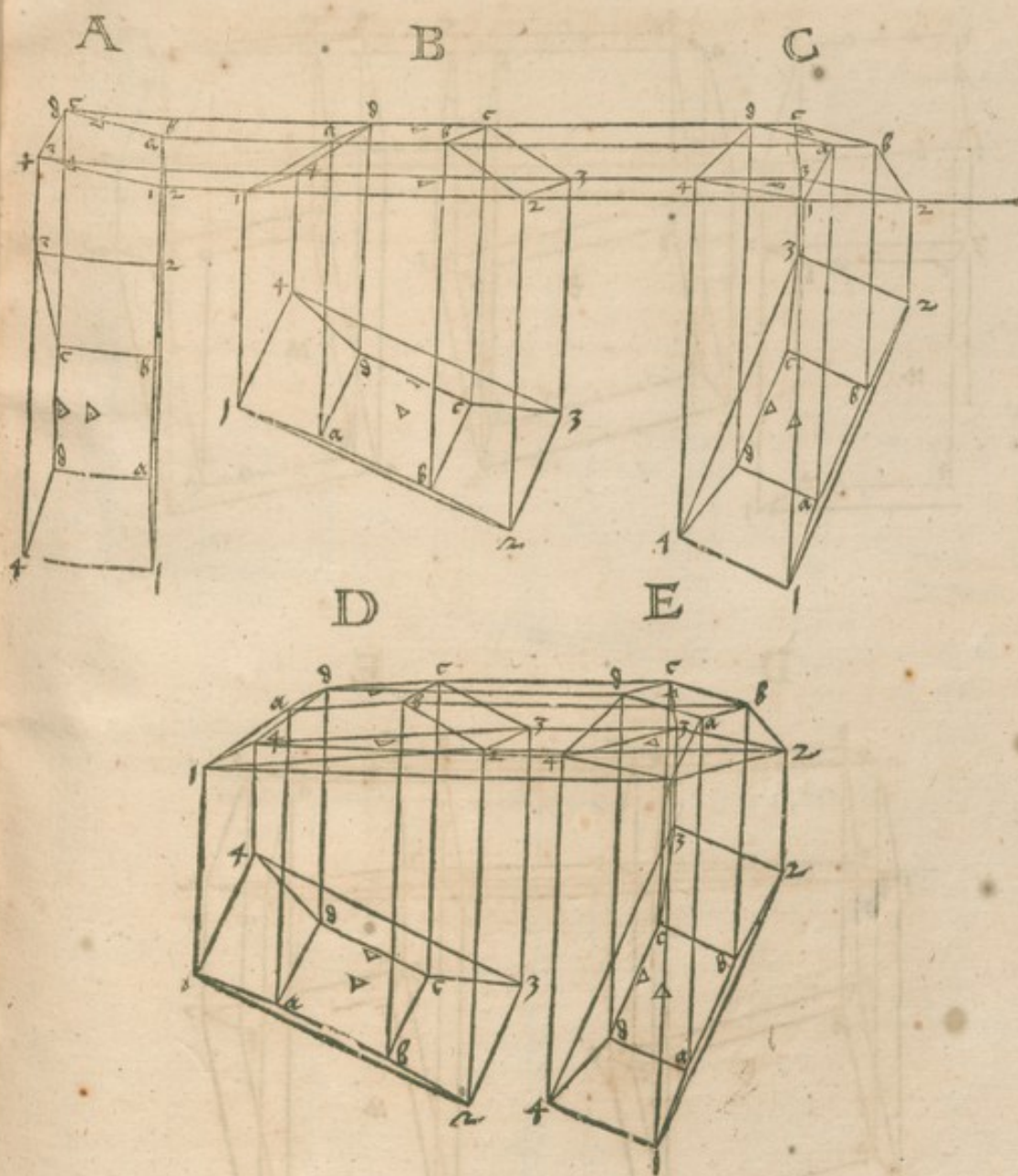

Dit viercante
Corpus behoort
tot het hooft.

Dit vierrante Corpus behoort tot den hals.

Dit viertante Corpus behoort tot de hoogte
des schouder vleesch.

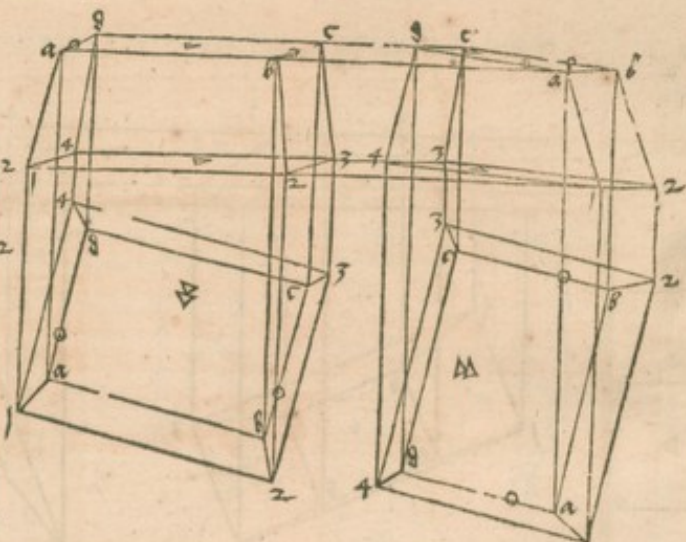
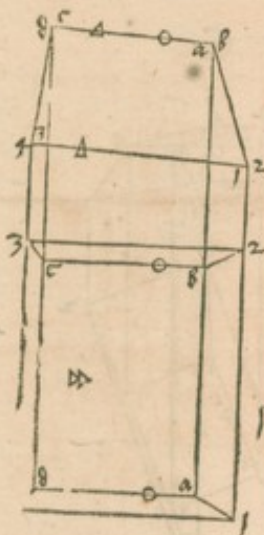

Dit vierrante Corpus behoort tot het bovendeel der borst.

A

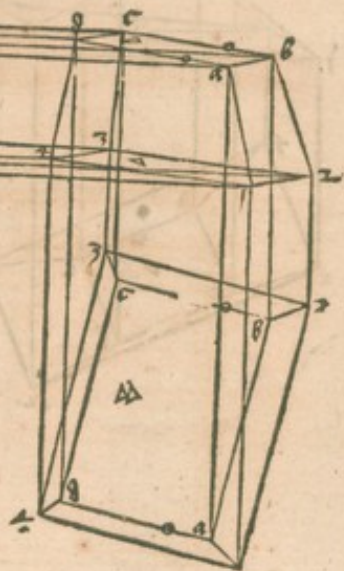
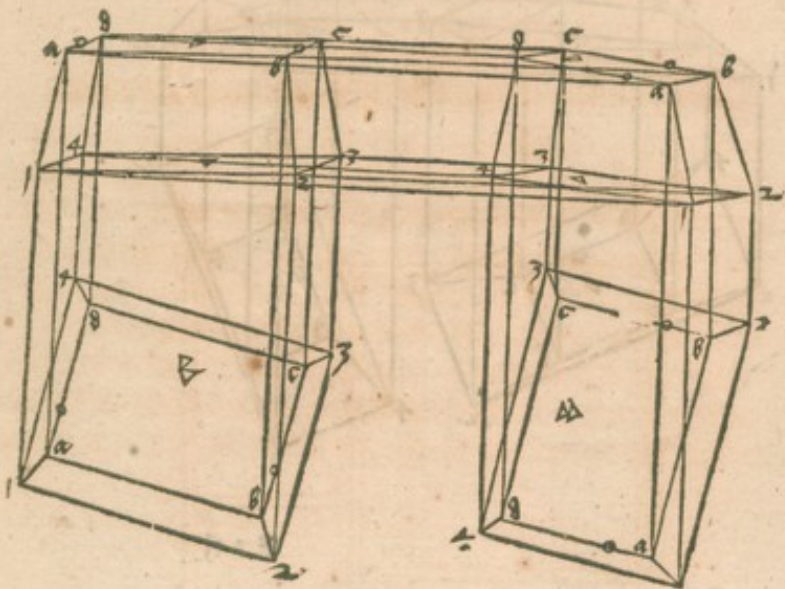
B

C

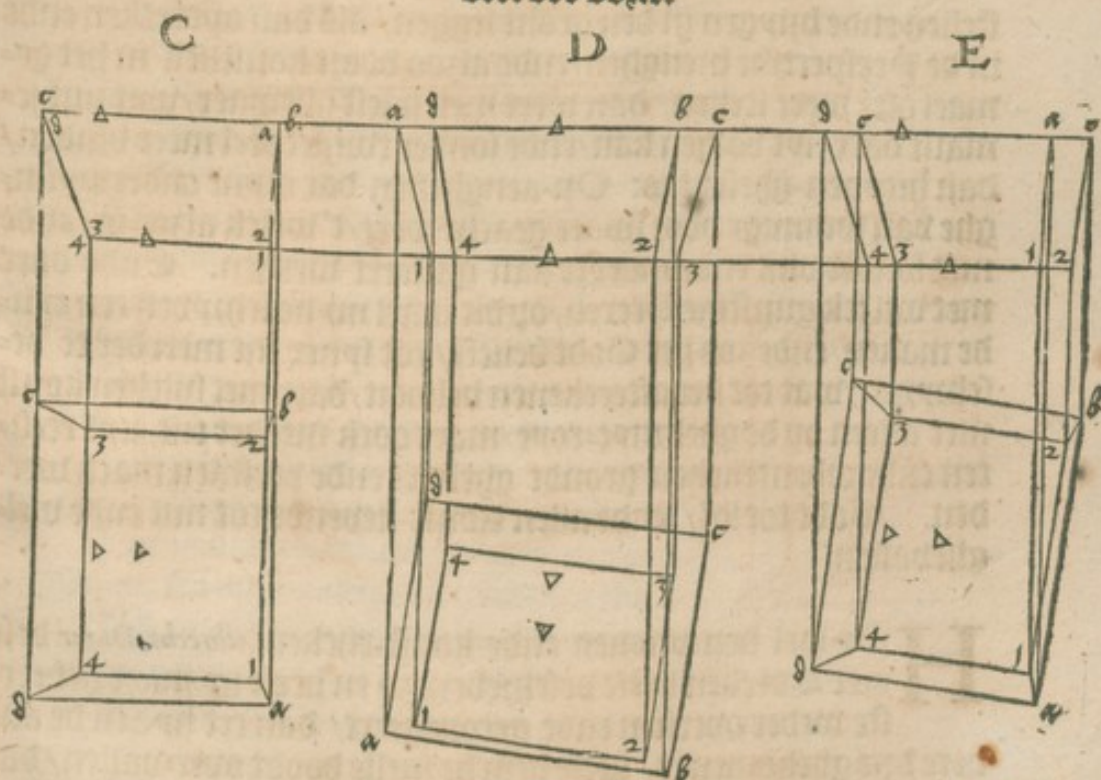

D

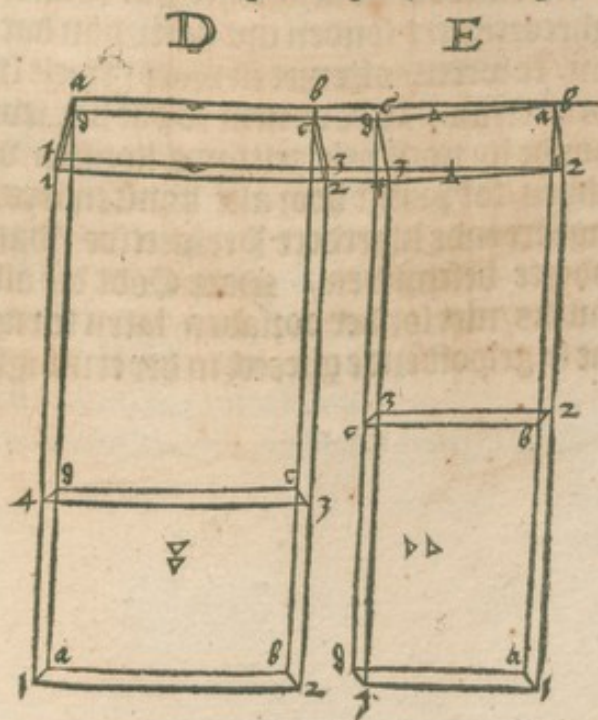
E

van de Proportie des Menschen. 261
 Dit viertante Corpus behoort tot het onderste
 deel der borst.

Dit viertante Corpus behoort onder het weerce.

VV Je sich nu onderstaet / ende dese mijne onderwijfinge naer komt / om de beelden eerstelic een rechte proportie / Door de maet te gheben / en die als dan ordentelick stellen ende buygen in den gront leggen / als dan optrecken ende in de Perspective brenghen / ende alzo voort konstlick in het gemael ofte werck stellen / dan wert men haest ghewaer / wat nut niemant daer nyt volgen kan / ende sonder twijfel veel meer vinden / dan hier aen-gheleyt is: On-aenghesien dat myne onderwijfinge van sommige voor swaer geacht wert / t welck alzo is / ende niet sonder vlijt ende moeyte kan gheleert werden. Ende daer met wil ick gunstige Heeren / op dit mael myne schryven een cyn-de maken / ende zo het Godt beliest / tot syner tijt meerder te beschryven / wat tot het afteekenen behoort / daer met sulcken konst niet alleen op de ghebruyt-roep / maer oock met der tijt / nyt reekten ende ordentelicken grondt gheleert ende verstaen mach werden. Godt tot lof / ende allen konst-lievende tot nut ende welgeballen.

HDe-wel den vromen ende konst-rijcken *Albrecht Durer* dese vier Boecken heeft beschreven / zo en heeft hy maer het eerste weder oversien ende gecorrigeert / dan eer hy aen de andere drie ghekomen is / heeft hem de snelle doot over-vallen / dat hyse niet en heeft konnen over-zien / zo t mogelick geweest waer dat hy tijt ghehadt hadde / hy mochte eenigh dingh veranderdt / vermeerdert ende vermindert hebben / niet teghenstaende hebben syn goede Vrienden voor nut aengesien / dat de andere drie Boecken oock onghecorrigeert souden nyt gaen / dan dat sy ongedruet souden blyven / te weten / ofter jet in waer (twelt sy niet achten) dat men verbeteren mochte. Zoo hem Godt het leven niet benomen hadde / zonde hy noch vele zeltsame konsten voor den dach ghebracht hebben / tot profijt voor alle konstenaers. Hadde ooc voor / een langhere ende klaerdere Perspective / dan hy te voren ghedaen hadde / te beschrijven / Maer Godt die alles ten besten keert / heeft sulcks / niet sonder oorsaken / laten te rugghe blyven / Synen name sy geloofte ende gheert in der eeuwigheyt. Amen.

ELEGIA BILIBALDI PIRCKEYMHERI

IN OBITUM ALBERTI DURERI.

Qui mihi tam multis fueras junctissimus annis.
 Alberte, atque meæ maxima pars animæ,
 Quocum sermones poteram conferre suaves
 Tutus, & in fidum spargere verba sinum.
 Quir subito infelix mœrentem linquis amicum.
 Et celeri properas non rediture pede.
 Non caput optatum licuit, non tangere dextram,
 Ultima nec tristi dicere verba vale.
 Sed vix tradideras languentia membra grabato,
 Quum mors aecclerans te subito eripuit.
 Heu spes fallaces, & mens ignara malorum!
 Quam lapsu celeri cuncta repente cadunt.
 Omnia Durero dederat fortuna secunda
 Ingenium, formam, cum probitate fidem.
 Omnia sed rursus celeri mors abstulit ausu,
 Tollere sed laudes improba non valuit.
 Virtus namque manet Dureri, atque inclita fama,
 Splendebunt donec sydera clara polo.
 I decus, i nostræ non ultima gloria gentis,
 Ductore & CHRISTO regna superna pete.
 Illic non vano gaudebis semper honore,
 Pro meritis felix præmia digna ferens.
 Donec nos fragiles erramus mortis in umbra,
 Et miseri cymba labimur instabili.
 At nos præservans aderit quum gratia CHRISTI
 Hoc duce felices ingrediemur iter.
 Interea mœsti lachrymas fundemus amico
 Nil quibus afflictis dulcius esse potest.
 Accedentque preces, summum placare tonantem
 Quæ possint, quicquam si pia vota valent.
 Et ne quid tumulto desit, spargemus odores,
 Narcissum, violas, lilia, ferta, rosas.
 Felix interea somno requiesce beato
 Dormit enim in CHRISTO, vir bonus, haud moritur.

Epiraphium ejusdem.

Albertus postquam pingendo ornaverat orbem,
Arteque tam lepida cuncta repleta forent.
Nunc restat ecclum, dixit, pingatur ut altum,
Mox terram linquens sydera clara petit.

Aliud.

Ingenium, probitas, candor, prudentia, virtus,
Ars pietasque fides, hic tumulata jacent.

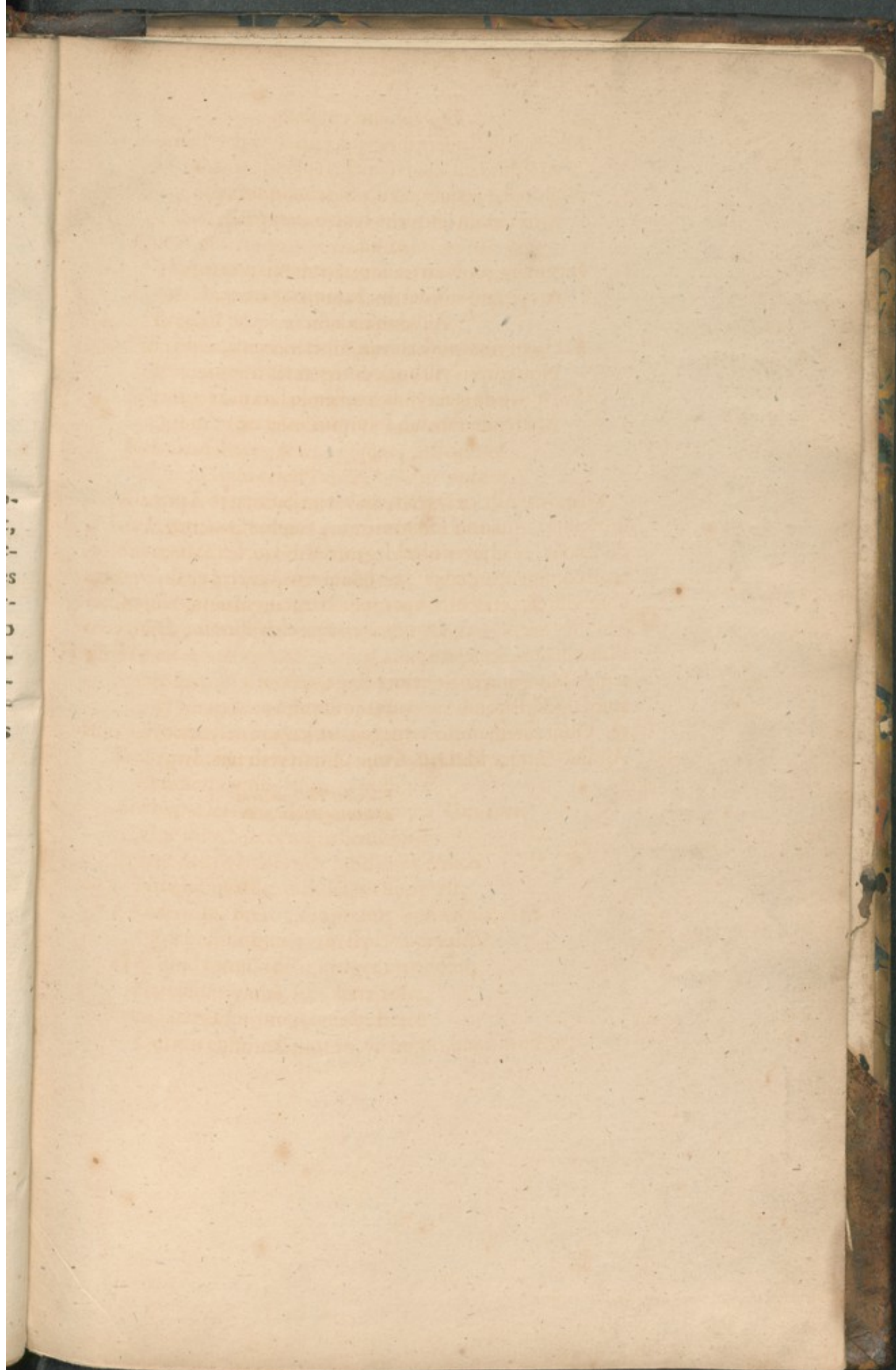
Aliud ab eodem.

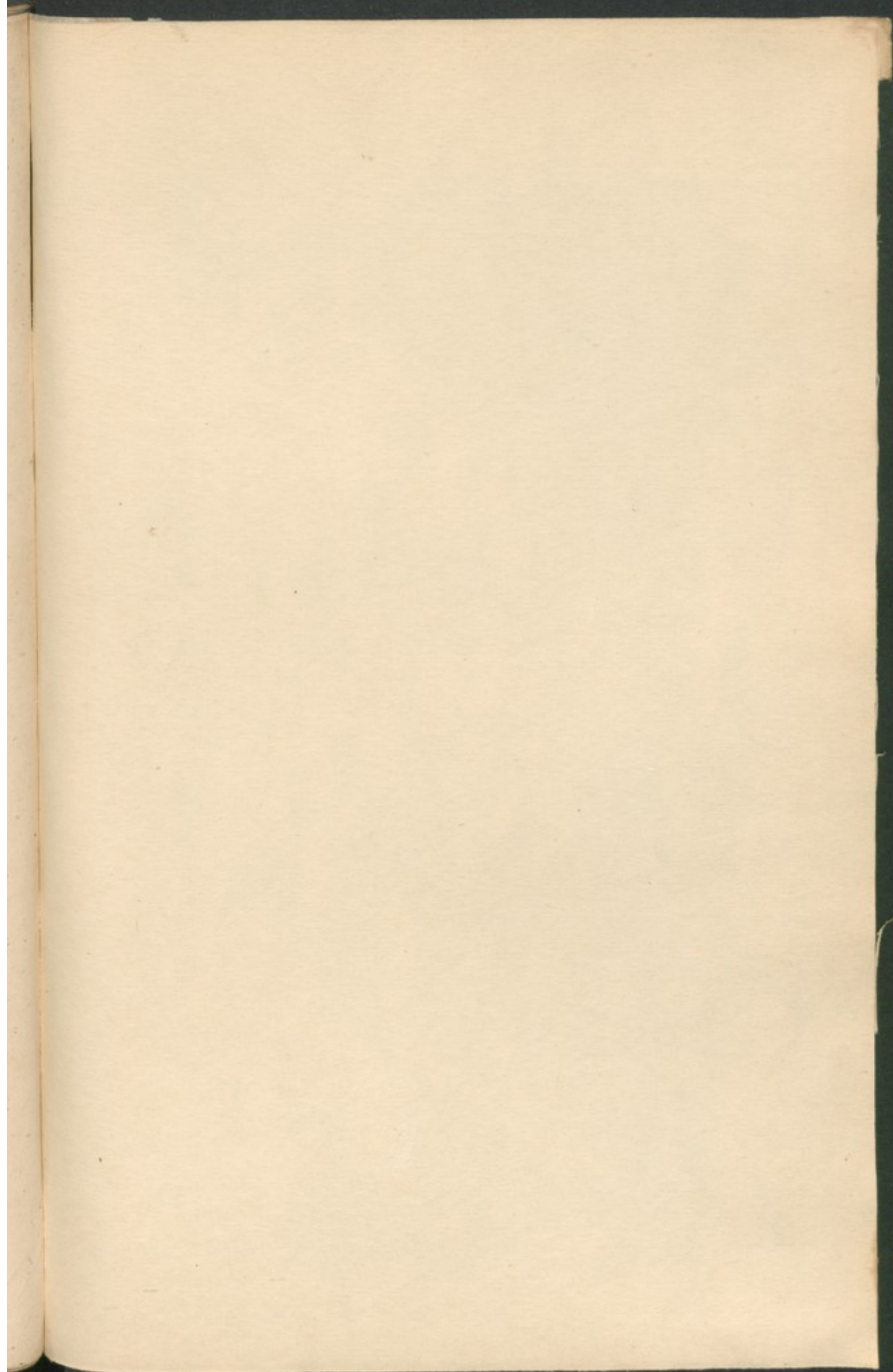
Per lachrymas posset si vita Alberte reverti,
Non corpus vili hoc contegeretur humo.
Sed quia non lachrymis, nec flendo fata moventur,
Mœrendo tantum soluimus inferias.

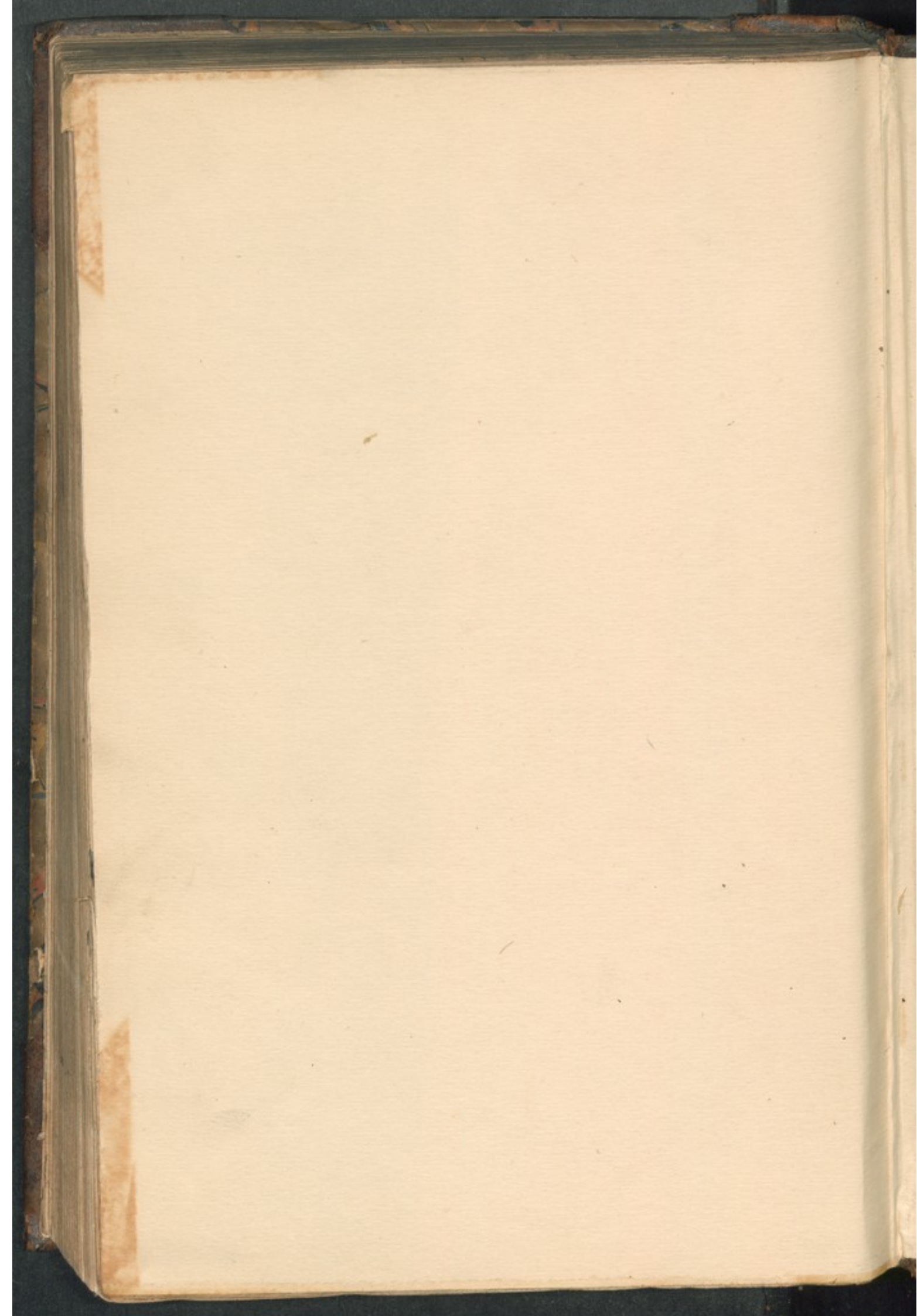
M. Beatis S.

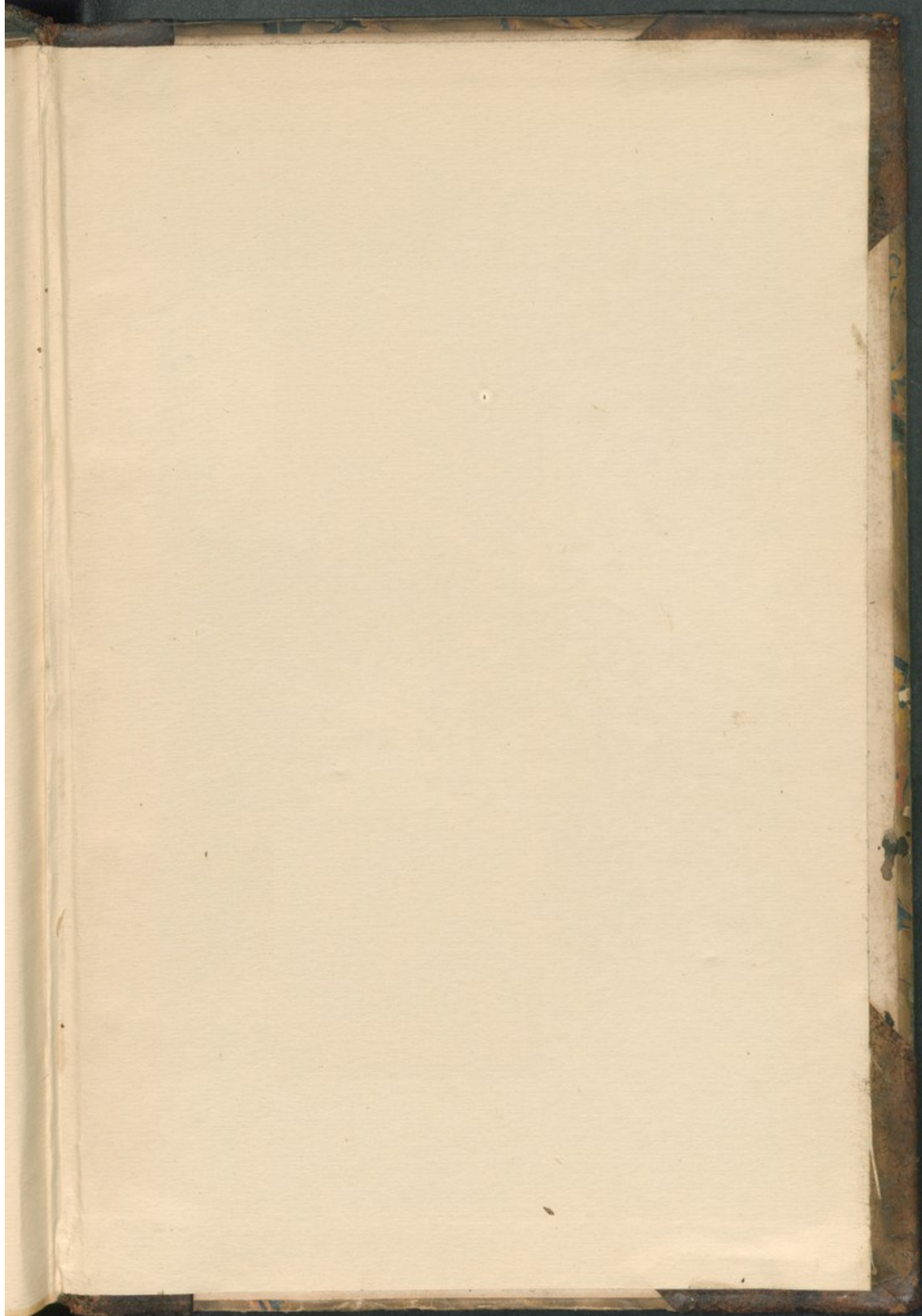
Memoriae Alberti Dureri, viri optimi, ac ætate sua pictoris absolutissimi, qui non solum primus è Germanis picturam auxit, illustravit, ac ad severiorem legem restrinxit, sed & literis posteritati commendare cœpit, ob quam rem, præcipue vero mores compositos, prudentiam ac modestiam singularem, Nurembergensibus suis, imo exteris omnibus fuit charissimus, Divo vero Maximiliano, ac nepoti ejus Carolo, Cæsaribus, nec non Ferdinando Hungariæ ac Bohemiæ Regi, acceptissimus, qui illum annuo largoque stipendio foverunt ac summo prosequuti sunt favore. Obijt autem non sine magno amicorum desiderio. viij. idus Aprilis. Anno M. D. XXviij. Ætatis vero suæ. lvij.

*Bilibaldus Pirckheimerus
amico integerrimo. M.P.*

MENSCHELICHE PROPORTION DÜRER 1622.

